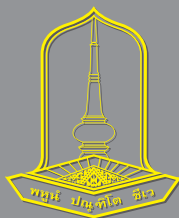

JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES MAHASARAKHAM UNIVERSITY

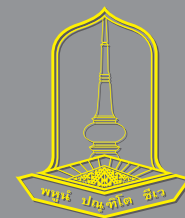

Volume 44 Number 3 May-June 2025

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปีที่ 44 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2568

Interior design guidelines to accommodate the New Normal lifestyle <i>Kingkarn Sangsuwor</i>	390
Multicultural Classrooms: Perspectives on Problems and Learning Management Approaches for Dance Teachers <i>Jiradach Nukunrot, Chalermphon Chantharachot, Chommanad Kijkhun</i>	403
Psychological Training for Parents to Prevent Gaming Addiction among Elementary School Students <i>Chetnipat Chitthihirankul, Nongluck Kiengam, Sombat Tayraukham</i>	418
The learning organization model of schools under municipality in Khon Kaen Province <i>Thaweesak Omket, Suthep Maythaisong, Phra mathi watcharaphon, Suraphan Suvannasri</i>	434
Model for developing organic agricultural technology for the elderly: A solution to improving the quality of life and food security in the community through community participation in Hang Chat District, Lampang Province <i>Nisakorn Suwan, Piyarat Thonhtanee, Yaowatiwa Namkhun</i>	442
Analysis of Tourists' Needs in the Eastern Economic Corridor <i>Buppha Piphop, Chedthida Kusalasaiyanon</i>	457
BOOK review On Multiculturalism <i>BENJARONG TIRAPALIKA</i>	473
Effect of Using Group Activities Program on Social Skills Among Primary Students at Lanna International School <i>Patrawan Roongruangwongse, Nongluck Kienngam, Sombat Tayraukham</i>	482
Creating a Social Space and Maintaining the Identity of Ethnic Students of Equitable Education Fund at Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Rai <i>Peravit Chaimala, Sirichom Pichedboonkiat, Pongsook Srichai</i>	496
The development of imaginative writing and learning achievements of Grade 4 students by cooperative learning management CIRC integrated with the mind mapping <i>Aphatsanant Pachuea, Apantee Poonputta</i>	509
Upgrading Competitiveness by Developing a Brand of Yuen Kin Meatballs to be Protected by Intellectual Property Laws to Lay a Sustainable Economic Foundation in Buriram Province <i>Ratchadaporn Soonthornthanabhirom, Worathep Atthaworadej</i>	523
Developing Competencies of Employees in Concert Event Business to Enhance Sustainable Competitiveness <i>Wanida Onlamai, Akkhaporn Kokkhangplu</i>	540
Supply Chain Analysis of Indigo Dye Fabric Production of Community Enterprise in Sakon Nakhon Province Using Supply Chain Operations Reference (SCOR) Model <i>Sitthinan Wiwatthanapornchai, Phakphoom Tantachasatid, Sukonthip Vianmana,</i> <i>Kallayane Kullachai, Laddawan Lertjunthuk, Rueangrit Hanmomtree</i>	557
Annie Ernaux's Journal du dehors: From the Interest in the Outside Society to Self-Discovery through a New Form of Journal Writing <i>Anusorn Chompupol</i>	569

วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปีที่ 44 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2568

แนวทางการออกแบบภายในพื้นที่ที่สามเพื่อรองรับชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) <i>กิงกาญจน์ แสงสุวอ</i>	390
ห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรม: มุมมองด้านธรรมาภิบาลปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้สำหรับครูนาฏศิลป์ <i>จิระเดช นุกุลโรจน์, เฉลิมพล จันทรโชติ, ชมนาด กิจจันทร์</i>	403
การฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาสำหรับผู้ปกครองเพื่อป้องกันการติดเกมของนักเรียนระดับประถมศึกษา <i>เจตนิพัทธ์ จิตติหิรัญกุล, นงลักษณ์ เขียนงาม, สมบัติ ท้ายเรือคำ</i>	418
รูปแบบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดเทศบาล ในจังหวัดขอนแก่น <i>ทวีศักดิ์ อุ่มเกตุ, สุเทพ เมย์ไธสง, พระเมธีวัชรภรณ์, สุรพันธ์ สุวรรณศรี</i>	434
รูปแบบการพัฒนาเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์สำหรับผู้สูงอายุ: ทางออกสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต และความมั่นคงทางอาหารในชุมชนด้วยแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในอำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง <i>นิตากร สุวรรณ, ปิยะรัตน์ ทองธานี, เยาวทิwa นามคุณ</i>	442
การวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก <i>บุปผา ภิกพ, เชษฐิศา กุศลไสยานนท์</i>	457
บทปริทัศน์หนังสือว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม <i>เบญจรงค์ ธีระผลิกะ</i>	473
ผลการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนนานาชาติลานนา <i>ภัทราวรรณ รุ่งเรืองวงศ์, นงลักษณ์ เขียนงาม, สมบัติ ท้ายเรือคำ</i>	482
การสร้างพื้นที่ทางสังคมและการดำรงอัตลักษณ์ของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาค ทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย <i>ภีร์วิชัย ชัยมาลา, สิริโณม พิเชษฐบุญเกียรติ, ปองสุข ศรีชัย</i>	496
การพัฒนาความสามารถในการเขียนเรื่องตามจินตนาการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการจัด การเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 <i>อภิสิทธิ์ นันทะ, อพัตติ พูลพุทธา</i>	509
การยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้วยการพัฒนาแบรนด์ลูกขึ้นยืนกินให้ได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อวางรากฐานทางเศรษฐกิจจังหวัดบุรีรัมย์อย่างยั่งยืน <i>รัชฎาภรณ์ สุนทรธนาภิรมย์, วรเทพ อรรถวรเดช</i>	523
การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ตเพื่อส่งเสริมขีดความสามารถการแข่งขันอย่างยั่งยืน <i>วนิดา อ่อนละมัย, อรรคมพร กักค้ำพลู</i>	540
การวิเคราะห์โซ่อุปทานการผลิตผ้าอ้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสกลนคร โดยแบบจำลอง อ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน <i>สิทธิพันธ์ วิวัฒนาพรชัย, ภาคภูมิ ตันเตชสาธิต, สุนันท์ทิพย์ เวียนมานะ,</i> <i>กัลยาณี กุลชัย, ลัดดาวัลย์ เลิศจันทิก, เรืองฤทธิ์ หาญมนตรี</i>	557
บันทึกจากภายนอกของอานนี แอร์โนซ์: จากความสนใจต่อสังคมภายนอกสู่การค้นพบตัวตนผ่าน บันทึกประจำวันรูปแบบใหม่ <i>อนุสรณ์ ชมภูพล</i>	569

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปีที่ 44 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2568

เจ้าของ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษาศิลปกรรม ดนตรี สถาปัตยกรรม ภาษา วรรณกรรม กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน คือ เล่ม 1 มกราคม-กุมภาพันธ์/เล่ม 2 มีนาคม-เมษายน/เล่ม 3 พฤษภาคม-มิถุนายน/เล่ม 4 กรกฎาคม-สิงหาคม/เล่ม 5 กันยายน-ตุลาคม และ เล่ม 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

บทความวิชาการและบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ซึ่งพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ทั้งภายในและภายนอกจากหลากหลายสถาบัน

ที่ปรึกษา	อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	
บรรณาธิการ	ศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงษ์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ น้อยวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	รองศาสตราจารย์ ดร.อัฐพล อินตะเสน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	อาจารย์ ดร.พิมพ์ยุพา ประพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ภูมิฐาน รังกุลบุญวัฒน์	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิฤกษ์ศรี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สิงห์ยะบุญชัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกวัชร์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศารทนต์ เมตตาริกานนท์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.มนวิภา ผดุงสิทธิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินดา เข้มมศรีพงษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุธีวรรณ ตันติธรรมาวงศ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุธีวรรณ พิรศักดิ์โสภณ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.วณิช นิรันตยานนท์	มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ ยงยุทธ ฑูแวน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ สิทธิพร ภิรมย์รัตน์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลพร สอนศรี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทศิริสิริ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ภัทรธรรณันท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ คำคง	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูเบศร์ สมุทรจักร	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ท.ดร.เกษมศักดิ์ โชติชาครพันธ์ุ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมินทร์ เบ้าธรรม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม นาคอ้าย	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เลขานุการ ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ ผู้ช่วยเลขานุการ จิรารัตน์ ภูสิทธิ์ พัทศรีวิไล จันทร์ล้อย

สำนักงานกองบรรณาธิการ	กองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ตำบลขามเฒ่า อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150
โทรศัพท์ 0-4375-4321 ต่อ 1754 หรือ 0-4375-4416	
กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ	
ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์	ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน
ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน	ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม
ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม	ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2568

Contents

Interior design guidelines to accommodate the New Normal lifestyle <i>Kingkam Sangsuwor</i>	390
Multicultural Classrooms: Perspectives on Problems and Learning Management Approaches for Dance Teachers <i>Jiradach Nukunrot, Chalermphon Chantharachot, Chommanad Kijkhun</i>	403
Psychological Training for Parents to Prevent Gaming Addiction among Elementary School Students <i>Chetnipat Chitthihirankul, Nongluck Kiengam, Sombat Tayraukham</i>	418
The learning organization model of schools under municipality in Khon Kaen Province <i>Thaweesak Omket, Suthep Maythaisong,</i> <i>Phra mathi watcharaphon, Suraphan Suvannasri</i>	434
Model for developing organic agricultural technology for the elderly: A solution to improving the quality of life and food security in the community through community participation in Hang Chat District, Lampang Province <i>Nisakorn Suwan, Piyarat Thonhtanee, Yaowatiwa Namkhun</i>	442
Analysis of Tourists' Needs in the Eastern Economic Corridor <i>Buppha Piphop, Chedthida Kusalasaiyanon</i>	457
BOOK review On Multiculturalism <i>BENJARONG TIRAPALIKA</i>	473
Effect of Using Group Activities Program on Social Skills Among Primary Students at Lanna International School <i>Pattrawan Roongruangwongse, Nongluck Kiengam, Sombat Tayraukham</i>	482
Creating a Social Space and Maintaining the Identity of Ethnic Students of Equitable Education Fund at Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Rai <i>Peravit Chaimala, Sirichom Pichedboonkiat, Pongsook Srichai</i>	496
The development of imaginative writing and learning achievements of Grade 4 students by cooperative learning management CIRC integrated with the mind mapping <i>Aphatsanant Pachuea, Apantee Poonputta</i>	509
Upgrading Competitiveness by Developing a Brand of Yuen Kin Meatballs to be Protected by Intellectual Property Laws to Lay a Sustainable Economic Foundation in Buriram Province <i>Ratchadaporn Soonthornthanabhirom, Worathep Atthaworadej</i>	523
Developing Competencies of Employees in Concert Event Business to Enhance Sustainable Competitiveness <i>Wanida Onlamai, Akkhaporn Kokkhangplu</i>	540
Supply Chain Analysis of Indigo Dye Fabric Production of Community Enterprise in Sakon Nakhon Province Using Supply Chain Operations Reference (SCOR) Model <i>Sitthinan Wiwatthanapornchai, Phakphoom Tantachasatid, Sukonthip Vianmana,</i> <i>Kallayane Kullachai, Laddawan Lertjunthuk, Rueangrit Hanmomtree</i>	557
Annie Ernaux's Journal du dehors: From the Interest in the Outside Society to Self-Discovery through a New Form of Journal Writing <i>Anusorn Chompupol</i>	569

สารบัญ

แนวทางการออกแบบภายในพื้นที่ที่สามเพื่อรองรับชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)

กึ่งกาญจน์ แสงสุว	390
ห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรม: มุมมองต้นธารแห่งปัญหาและแนวทางการเรียนรู้สำหรับครูนาฏศิลป์ จิระเดช นกุลโรจน์, เฉลิมพล จันทโรชิต, ชมนาด กิจขันธ์	403
การฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาสำหรับผู้ปกครองเพื่อป้องกันการติดเกมของนักเรียนระดับประถมศึกษา เจตนิพัทธ์ จิตติศิริณกุล, นงลักษณ์ เขียนงาม, สมบัติ ท้ายเรือคำ	418
รูปแบบความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดเทศบาล ในจังหวัดขอนแก่น ทวีศักดิ์ อุ่มเกตุ, สุเทพ เมยไธสง, พระเมธีวัชรภรณ์, สุรพันธ์ สุวรรณศรี	434
รูปแบบการพัฒนาเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์สำหรับผู้สูงอายุ: ทางออกสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต และความมั่นคงทางอาหารในชุมชนด้วยแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในอำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง นิศารท สุวรรณ, ปิยะรัตน์ ทองธานี, เยาวทิวา นามคุณ	442
การวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก บุปผา ภิกภ, เชฐธิดา กุศลไสยานนท์	457
บทปริทัศน์หนังสือว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม เบญจรงค์ ธีระผลิกะ	473
ผลการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษา โรงเรียนนานาชาติติลนนา ภัทราวรรณ รุ่งเรืองวงศ์, นงลักษณ์ เขียนงาม, สมบัติ ท้ายเรือคำ	482
การสร้างพื้นที่ทางสังคมและการดำรงอัตลักษณ์ของนักศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อ ความเสมอภาคทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ภีราวิชญ์ ชัยมาลา, สิริโณม พิเชษฐบุญเกียรติ, ปองสุข ศรีชัย	496
การพัฒนาความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการจัด การเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อภิสิทธิ์ ปาเจือ, อพันธ์ พูลพุทธา	509
การยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้วยการพัฒนาแบรนด์ลูกขึ้นยืนกินให้ได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อวางรากฐานทางเศรษฐกิจจังหวัดบุรีรัมย์อย่างยั่งยืน รัชฎาภรณ์ สุนทรธนาภิรมย์, วรเทพ อรรถวรเดช	523
การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ตเพื่อส่งเสริมขีดความสามารถการแข่งขันอย่างยั่งยืน วนิดา อ่อนละมัย, อรรถพร กีก้างพลู	540
การวิเคราะห์โซ่อุปทานการผลิตผ้าอ้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสกลนคร โดยแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน สิทธิพันธ์ วิวัฒนาพรชัย, ภาคภูมิ ดันเดชสาธิต, สุนันท์ทิพย์ เวียนมานะ, กัลยาณี กุลชัย, ลัดดาวัลย์ เลิศจันทิก, เรืองฤทธิ์ หาญมนตรี	557
บันทึกจากภายนอกของอานนี แอร์โนซ์: จากความสนใจต่อสังคมภายนอกสู่การค้นพบตัวตน ผ่านบันทึกประจำวันรูปแบบใหม่ อนุสรณ์ ชมภูพล	569

แนวทางการออกแบบภายในพื้นที่ที่สามเพื่อรองรับชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)

Interior design guidelines to accommodate the New Normal lifestyle

กิงกาญจน์ แสงสุวอ¹
Kingkarn Sangsuwor¹

Received: 20 July 2024

Revised: 15 October 2024

Accepted: 30 October 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มุ่งเน้นการตอบคำถามที่ว่า “แนวทางการออกแบบภายในพื้นที่ที่สามเพื่อรองรับชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ควรเป็นอย่างไร” โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกิจกรรม วิถีชีวิตแบบ New Normal ปัจจัย และความต้องการพื้นที่ใช้สอย 2) เพื่อศึกษารูปแบบพื้นที่การใช้สอย ภายในพื้นที่ที่สามภายใต้แนวคิดในการออกแบบพื้นที่แบบ New Normal และมาตรฐานเพื่อลดการแพร่กระจายของ COVID-19 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงรูปแบบการใช้งานภายในพื้นที่ รวมถึงมาตรการป้องกันการเชื้อไวรัสของกลุ่มผู้ประกอบการ และผู้บริโภค จากกรณีศึกษาร้านกาแฟในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ม.ใหม่) 4 แห่ง ที่มีกลุ่มบุคคลเข้าไปใช้อย่างต่อเนื่อง

ในการศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้แบบสอบถาม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบสำรวจด้านกายภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ กลุ่มผู้บริโภคที่เข้าใช้บริการในร้านกาแฟทั้ง 4 แห่ง จำนวน 100 คน โดยได้สรุปแนวทางออกเป็น 5 ประเด็นหลัก ตามเกณฑ์และแนวคิดของหลักการการออกแบบพื้นที่แบบ New Normal New Criteria ดังนี้ 1) การออกแบบการสัญจร (Circulation design) 2) การวางระบบโซน (Zoning design) 3) การเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล (Design to Social distancing) 4) ระบบถ่ายเทอากาศ (Design to Ventilation) 5) การลดการสัมผัส (Design to contactless) ซึ่งเป็นมาตรการที่ช่วยลดการแพร่กระจายของ COVID-19 ภายในสถานที่บริการ ผลการวิจัยเน้นไปที่การออกแบบพื้นที่ที่สามให้เข้ากับ New Normal ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจหรือสถานที่บริการสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำข้อมูลผลการวิจัยนำเสนอแนวทางการออกแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคในปัจจุบัน

คำสำคัญ: พื้นที่ที่สาม, new normal, COVID-19

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำ, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Assistant Professor, Lecture, Faculty of Architecture Urban Design and Creative Arts, Mahasarakham University

Abstract

This research aimed to address the question: 'How should the interior design of spaces be in order to accommodate the New Normal lifestyle?' The objectives are as follows: 1) to study information related to the factors affecting New Normal lifestyles, i.e, behaviors, activities, factors, and space requirements 2) to study the layout of space utilization under the concept of New Normal, with the goal of curbing COVID-19 transmission. This research proposed an analysis of space utilization in four coffee shops located within the vicinity of Mahasarakham University (New Campus), using measures to control COVID-19 transmission as design guidelines. Three data collection methods were employed in this research, including questionnaire surveys, participatory observations, and physical surveys. A total of 100 customers who visited the selected coffee shops participated. The results indicate five main guidelines for New Normal spatial design: 1) Circulation design, 2) Zoning design, 3) Design to Social distancing, 4) Design to Ventilation, and 5) Design to contactless. The research focuses on designing indoor spaces to align with the New Normal, which is a crucial guideline enabling businesses or service venues to effectively adapt to current circumstances and reduce the spread of COVID-19. By presenting research findings, it offers design recommendations that meet the current needs of consumers.

Keywords: Third place, new normal, COVID-19

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 หรือโคโรนาไวรัส ช่วงปลาย พ.ศ. 2562-2563 ไปจนถึงปัจจุบัน เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนแพร่กระจายไปในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ผู้คนเจ็บป่วยและล้มตายจำนวนมาก จนกลายเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงอีกครั้งหนึ่งของมนุษยชาติ มนุษย์จำเป็นต้องป้องกันตนเองเพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีเดิม จึงเกิดการปรับใช้ชีวิตแบบใหม่ขึ้นมา ซึ่งเรียกกันว่า ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) เป็นแนวทางที่หลายคนจะต้องปรับเปลี่ยนชุดพฤติกรรม ในช่วงไวรัสตัวนี้ออกมาระบาด (Kasl & Cobb, 1966) ทำให้เราต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตไปพร้อมกันทั่วโลก จากที่เคยออกจากบ้านเพื่อไปทำงาน ไปเรียน ต้องหันมาทำทุกอย่างที่บ้าน หากมีความจำเป็นต้องออกจากบ้าน

จำเป็นต้องใส่หน้ากากเพื่อป้องกันโรค ต้องเว้นระยะห่างสำหรับบุคคล ล้างมือ และเช็ดมือด้วยแอลกอฮอล์ เป็นต้น (กรมควบคุมโรค, 2553) รวมถึงการปรับเปลี่ยนทางด้านธุรกิจ และการบริการ ให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้เกิดเป็นวิถีใหม่ในการดำรงชีวิต ซึ่งเมื่อจำต้องปฏิบัติกันเป็นปกติต่อเนื่องในระยะเวลาหนึ่งจนเกิดเป็นความพอใจ ในที่สุดทั้งหมดนี้ก็ได้กลายเป็น New Normal ในสังคม ในขณะที่เดียวกัน ผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิต และการปรับตัวใหม่หลายประการของคนในสังคม มีความต้องการพื้นที่ใช้สอยที่ปลอดภัยจากเชื้อไวรัส จึงเกิดประเด็นให้ผู้คนเริ่มหาทางออก ที่จะมีพื้นที่เพิ่มเติมนอกเหนือจากห้องพัก บ้าน หรือในมหาวิทยาลัย โดยการหาพื้นที่ที่สามที่เป็นสถานที่สาธารณะ เช่น ศูนย์การค้า ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ฯลฯ ที่สามารถให้เข้ามาทำกิจกรรมต่างๆ เป็นประจำได้ ไม่ว่า

จะเป็นการอ่านหนังสือ การทำงานเพื่อการเรียน
ทำงานอดิเรก ดูหนัง ฟังเพลง พบปะสังสรรค์ฯฯ
(วรรณมน จันทรเบญจกุล, 2563)

สรุปได้ว่า พฤติกรรมการใช้พื้นที่ที่สาม
ในยุค New Normal นอกจากเพื่อการพักผ่อนจาก
ความเครียดแล้ว ยังมีลักษณะการทำงาน หรือพบ
คุยพบปะสังสรรค์อีกด้วย ตัวอย่างของสถานที่ที่ตอบ
สนองความต้องการพื้นที่ที่สาม ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด
คือร้านกาแฟ ที่สามารถปรับเปลี่ยนตามพฤติกรรม
ของผู้บริโภคในปัจจุบันได้อย่างชัดเจน โดยส่วน
ใหญ่ร้านกาแฟถือเป็นปัจจัยทางสังคมเป็นที่นิยม
(Social Hub) เป็นสถานที่ที่ผู้คนมาสนทนาการ
ยามว่าง (Recreation Connection) ที่มาใช้สอย
ระหว่างวัน การตกแต่งบรรยากาศภายในจะผันแปร
ไปตาม Theme ภายในร้านมีบรรยากาศอบอุ่นด้วย
กลิ่นกาแฟ เสียงเพลงเบาๆ มีรูปแบบเฉพาะตัว
(Boutique Mall) มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
ที่ครบครัน ในการออกแบบพื้นที่ดังกล่าว ผู้วิจัย
ได้นำการเอาแนวคิดในการออกแบบพื้นที่แบบ
New Normal มาร่วมด้วย เพื่อลด และป้องกัน
การแพร่กระจายของเชื้อโรคทั้งทางตรง และ
ทางอ้อม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเข้าใจพฤติกรรม กิจกรรม และ
วิถีชีวิตที่ปรับตัวในรูปแบบ New Normal โดย
การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการในการ
ใช้สอยพื้นที่ ให้สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์
ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบพื้นที่
การใช้สอยภายในร้านกาแฟ ภายใต้แนวคิดของ
New Normal และการใช้มาตรฐานเพื่อลดการ
แพร่กระจายของ COVID-19 โดยการพัฒนาแนวทาง
ในการออกแบบพื้นที่ที่เหมาะสม เพื่อสะท้อนรูปแบบ
ชีวิตในปัจจุบันที่มีการป้องกันโรคระบาดเป็นหลัก

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการออกแบบ
ภายในพื้นที่ร้านกาแฟ รองรับแนวทางชีวิต New
Normal และการลดการแพร่กระจายของ COVID-19
โดยการใช้เทคโนโลยีและการวางแผนพื้นที่ที่เหมาะสม
เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสะดวก
สบายสำหรับลูกค้าและพนักงานของร้านกาแฟ
ในยุคปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การกำหนดคุณลักษณะของพื้นที่ที่สาม
ที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยได้เข้าสำรวจและสังเกตตาม
คุณลักษณะของพื้นที่ที่สาม และนำมาวิเคราะห์
ดังต่อไปนี้ 1) ร้านกาแฟ Whale Space Café
X Seoul Say 2) ร้านกาแฟ Peaberry Per Se
3) ร้านกาแฟ Eat Read Oodlod Café & Bistro
4) ร้านกาแฟ แจ๊สสนิท โดยทั้ง 4 ร้าน อยู่ภายใต้
เกณฑ์การศึกษาตามคุณลักษณะของพื้นที่ที่สาม
ตามแนวคิดคุณลักษณะของพื้นที่ที่สาม (Third
Place) จากสรุปของภรณ์พงษ์ เอกบุศย์ ที่อ้าง
ถึง Dr.Ray Oldenburg. ซึ่งสามารถสรุปได้ดัง
ต่อไปนี้ (ภรณ์พงษ์ เอกบุศย์, 2553) 1) พื้นที่
ตรงกลาง คือ สถานที่ชุมนุมอย่างไม่เป็นทางการ
2) พื้นที่ที่มีความเสมอภาคกัน 3) พื้นที่ที่มีกิจกรรม
หลักในการสนทนา มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันทำให้เกิด
ความผ่อนคลาย 4) พื้นที่ที่มีการเข้าถึงได้
ง่ายและสะดวก 5) พื้นที่ที่มีกลุ่มคนมาเป็นประจำ
6) พื้นที่ที่มีบรรยากาศอารมณ์สนุกสนาน เป็น
ความรื่นเริง และความเป็นมิตรภาพ 7) พื้นที่
ที่เป็นเหมือนบ้านแต่อยู่นอกบ้าน และตั้งอยู่
ในเขตพื้นที่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ม.ใหม่)
โดยแยกเป็น 3 ประเด็นหลัก เพื่อให้มีแนวทาง
ในการเก็บข้อมูลดังนี้

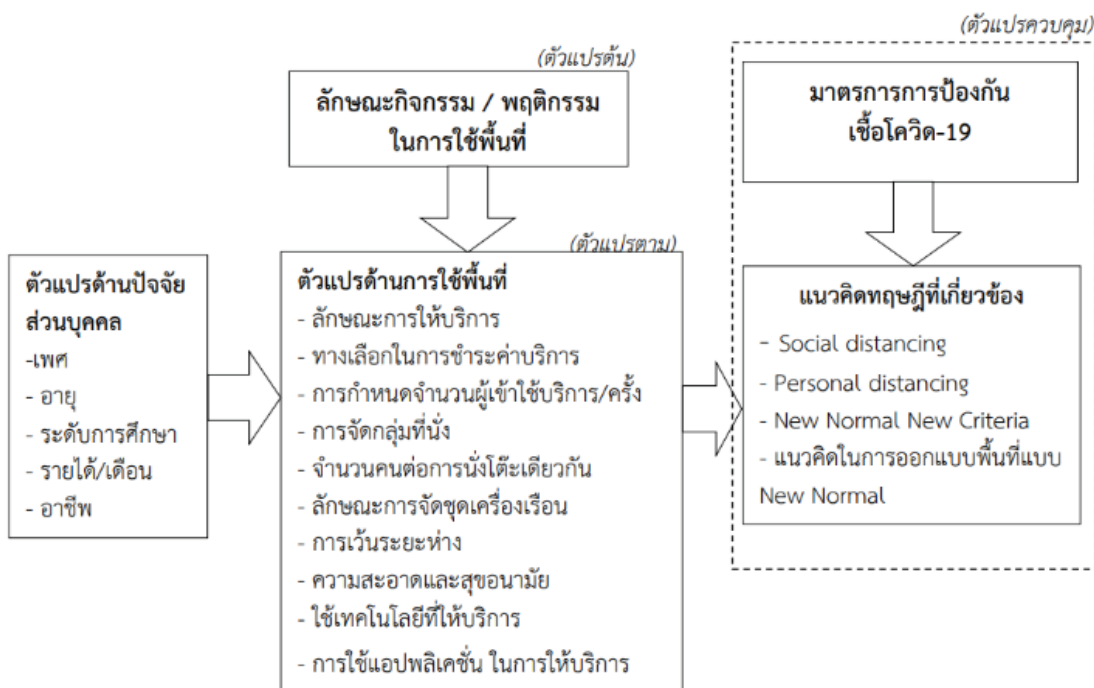
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
คือ กลุ่มผู้บริโภคที่เข้าใช้บริการในร้านกาแฟทั้ง 4
แห่ง เพื่อการพักผ่อน พบปะพูดคุย สนทนา ทำงาน
ภายในร้าน โดยใช้เกณฑ์ของเครจซี่และมอร์แกน

(Krejcie & Morgan, 1970) ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากร ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัยนี้เท่ากับ 100 คน วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจะเป็นการเลือกกลุ่มแบบเป็นไปตามความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างที่เปิดโอกาสให้แต่ละกลุ่มตัวอย่างที่ต่างประเภทของลักษณะการทำงาน และมีโอกาสถูกเลือกมาเท่าๆ กัน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสอบถาม เป็นการสร้างคำถามเพื่อให้เห็นลักษณะการเข้าใช้พื้นที่ สภาพปัญหาในการใช้พื้นที่ โดยมุ่งเน้นวัตถุประสงค์ของคำถามเพื่อนำผลที่ได้ไป เพื่อหาแนวทางการออกแบบภายในพื้นที่ที่สามเพื่อ

รองรับชีวิตวิถีใหม่ 2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสำรวจ โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไปร่วมใช้พื้นที่กับกลุ่มผู้บริโภค เช่น ไปทานเครื่องดื่มภายในร้าน พบปะพูดคุย สนทนา ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยทำการสังเกตโดยตรง จากพฤติกรรมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้งาน 3) แบบสำรวจด้านกายภาพ เป็นการสำรวจด้านกายภาพภายในพื้นที่ภายในร้านกาแฟทั้ง 4 ร้าน เพื่อการเรียนรู้โดยเก็บข้อมูลผังเครื่องเรือน ขนาดพื้นที่รูปแบบเครื่องเรือน-วัสดุ รูปแบบของระนาบบรรยากาศภายใน และการบันทึกพฤติกรรมการใช้งานภายในพื้นที่

4. วิธีการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบตัวแปรในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนวรรณกรรม ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่ รวมถึงการใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางการทำวิจัย และเพื่อให้ได้มาซึ่งผลสรุปที่จะสามารถนำไปใช้เป็นข้อเสนอแนะในการออกแบบภายในพื้นที่สามเพื่อรองรับชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)

ขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ 1) เก็บข้อมูลตัวอย่างผู้ใช้พื้นที่ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) 2) ศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้พื้นที่ มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนการสังเกตพฤติกรรมการใช้งาน โดยการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มผู้ใช้งาน เช่น พฤติกรรมกลุ่ม พฤติกรรมเดี่ยวในการเข้าใช้พื้นที่รวมถึงพูดคุย และสอบถามในรายบุคคล

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพ และวิธีป้องกันโควิด -19 ภายในร้าน โดยทำการบันทึกข้อมูลการจัดวางผังเครื่องเรือนภายในร้าน ด้วยการจดบันทึก ตำแหน่งที่ตั้ง และพื้นที่ใช้สอย

ขั้นตอนที่ 4 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากพฤติกรรม กิจกรรม รูปแบบการจัดวางผัง และวิธีป้องกันโควิด

ขั้นตอนที่ 5 การนำผลจากแบบสอบถามการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบสำรวจด้านกายภาพ

5. การเชื่อมโยงกรอบตัวแปรในการวิจัยเพื่อการนำไปสู่การออกแบบภายในพื้นที่สามเพื่อรองรับชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) มีตัวแปรที่ทำการศึกษา คือ (ดูภาพที่ 1 ประกอบ)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มตัวอย่าง 100 คน ได้รับการสรุปและวิเคราะห์ดังนี้

- เพศ ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง 65% เพศชายมีจำนวน 35%

- อายุ ช่วงอายุที่ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างอยู่คือ 20-30 ปี 47% ช่วงอายุ 31-40 ปี มีจำนวน 25% ช่วงอายุ 41-60 ปี มีจำนวน 21% อายุต่ำกว่า 20 ปี มีจำนวน 7% อายุเฉลี่ย คือ 21 ปี

- ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า 62% ระดับปริญญาโทมีจำนวน 20% ระดับสูงกว่าปริญญาโทมีจำนวน 11% ระดับต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน 7%

- อาชีพ นิสิตเป็นส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่าง 84% พนักงาน/อาจารย์มีจำนวน 12% ธุรกิจส่วนตัวมีจำนวน 4%

- รายได้ต่อเดือน ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท 73% รายได้ 15,001 – 20,000 บาท มีจำนวน 10% รายได้ 20,001 - 30,000 บาท มีจำนวน 12% รายได้มากกว่า 30,001 บาทมีจำนวน 5% รายได้ที่สูงที่สุดคือ 40,000 บาทต่อเดือน

2. สรุปข้อมูลจากการเปรียบเทียบกรณีศึกษาทั้ง 4 ร้าน ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และพฤติกรรมในการใช้พื้นที่ สามารถสรุปผลดังนี้

1) ที่ตั้งและการเดินทาง ทั้ง 4 ร้าน ตั้งอยู่บริเวณใกล้มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ใน ต.ท่าขอนยาง และต. ขามเรียง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม มีการเดินทางมาถึงได้โดยรถยนต์, รถจักรยานยนต์, รถจักรยาน และมีบริการจอดรถภายในร้านเพื่อความสะดวกของลูกค้า

2) ลักษณะกิจการ ทุกร้านมีเครื่องดื่มประเภทชา, กาแฟ, เบอรัล และมีการบริการอาหารมีที่นั่งภายในร้านและที่นั่งกลางแจ้ง

3) เวลาเปิด-ปิด มีการให้บริการทุกวัน โดยมีบางร้านหยุดประจำสัปดาห์ 1 วัน ช่วงเวลาที่มีการให้บริการหนาแน่นมากคือ 12:00-13:00 และ 16:00-18:00 น.

4) ลักษณะพฤติกรรมของลูกค้า ลูกค้าส่วนใหญ่มีวัยระหว่างเรียนและวัยทำงาน พฤติกรรมที่พบบ่อย ได้แก่ การพบปะพูดคุย, การพักผ่อน, การถ่ายภาพ, การสนทนาทั่วไป, และการทำงานเพิ่มเติม

5) ลักษณะการจัดเครื่องเรือนและมาตรการป้องกันโควิด-19 มีการจัดเครื่องเรือนในรูปแบบที่เป็นส่วนตัว, มีการเว้นระยะห่างระหว่างโต๊ะ มีการติดตั้งเครื่องฟอกอากาศภายในร้านเพื่อลดการแพร่เชื้อ มีมาตรการการชำระค่าบริการ และการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน

6) บรรยากาศและบริการอื่นๆ มีบริการที่เหมือนกัน เช่น เสียงเพลง, อินเทอร์เน็ตไร้สาย, จุดถ่ายรูปเพื่อดึงดูดความสนใจของลูกค้า

7) ผู้ใช้บริการ โดยเฉลี่ยประมาณ 1-2 ชั่วโมง/กลุ่ม และ 30 นาที - 1 ชั่วโมง/คน ขึ้นอยู่กับลักษณะพฤติกรรมการใช้

8) จำนวนสมาชิกต่อกลุ่ม ส่วนใหญ่มักเป็นกลุ่ม 3 คนขึ้นไป

9) ลักษณะพฤติกรรมส่วนใหญ่โดยสรุป
1) ล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์/ตรวจวัดอุณหภูมิ
2) สั่งเครื่องดื่มที่เคาน์เตอร์ 3) ชำระค่าบริการด้วยการสแกนผ่านแอปพลิเคชัน 4) เลือกที่นั่ง 5) ถ่ายภาพ/สนทนาขณะรอเครื่องดื่ม

10) เคาน์เตอร์ขายและบริการ เคาน์เตอร์ขายจัดอยู่ด้านหน้าบริเวณทางเข้าหลัก และมี

จุดบริการเจลแอลกอฮอล์/ตรวจวัดอุณหภูมิ

11) ลักษณะการให้บริการนอกเหนือจากนั่งที่ร้าน มีบริการ Delivery จัดส่ง เพื่อลดความหนาแน่นของการใช้บริการภายในร้าน

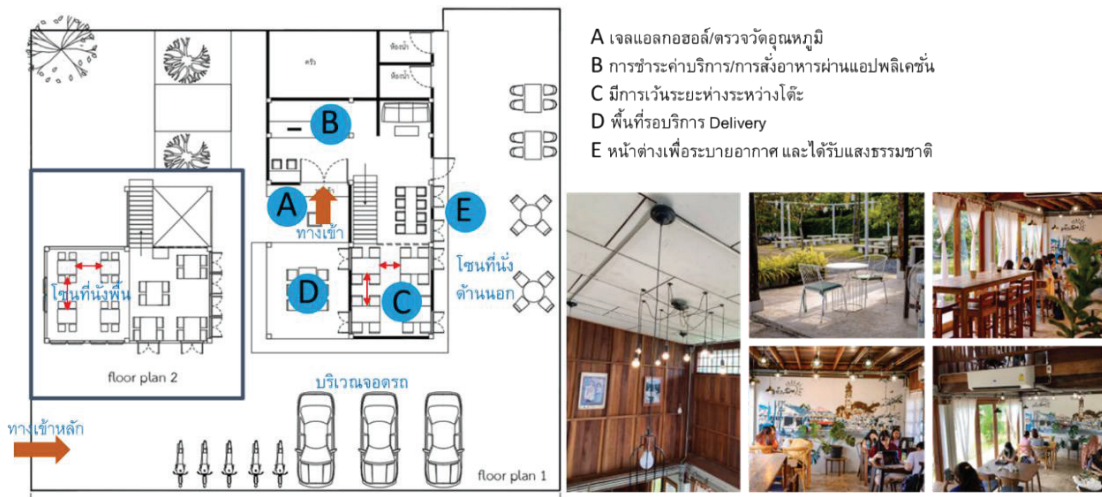
12) ลักษณะการจัดชุดเครื่องเรือน การเว้นระยะห่าง ทุกร้านมีการจัดเครื่องเรือนเป็นกลุ่มและนั่งคนเดียว ทั้งในรูปแบบ indoor/outdoor และมีการจัดชุดเครื่องเรือน โดยมีการเว้นระยะห่างเพื่อป้องกันการแพร่เชื้อ

13) ลักษณะเครื่องเรือนและจำนวนคนต่อการนั่งโต๊ะเดียวกัน มีเครื่องเรือนในการรองรับที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเดี่ยว หรือเป็นกลุ่ม เพื่อความเป็นส่วนตัว

14) ทางเลือกการชำระค่าบริการ และสั่งอาหาร แต่ละร้านมีมาตรการป้องกันเชื้อโควิด-19 เพื่อลดการติดเชื้อ โดยการชำระค่าบริการมีทั้งแบบเงินสด และสแกนผ่านจ่าย และมีการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน

15) บรรยากาศ รูปแบบการตกแต่ง การออกแบบแต่ละร้านจะมีเอกลักษณ์ความโดดเด่นเฉพาะตัว ทำให้เป็นที่ดึงดูดความสนใจแก่ลูกค้า

16) ไฟฟ้าและระบบปรับอากาศ ข้อเสนอแนะในการป้องกันโควิด-19 ติดตั้งเครื่องฟอกอากาศภายในร้านเพื่อลดเชื้อโรค

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์ และสำรวจพื้นที่ทางกายภาพร้านกาแฟ แจ๊สสนิท

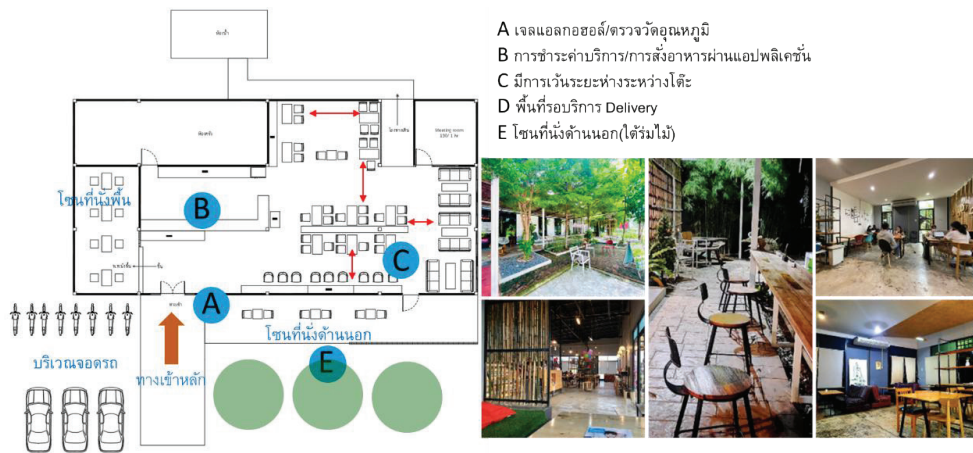
17) บริการด้านอื่นๆ แต่ละร้านมีบริการที่เหมือนกัน คือ เสียงเพลง, internet wifi มีจุดถ่ายรูปเพื่อดึงดูดและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการ

3.การวิเคราะห์ลักษณะการเข้าใช้ของกรณีศึกษาในเชิงกายภาพ ในกรณีศึกษาทั้ง 4 แห่ง ผู้วิจัยได้เข้าสำรวจลักษณะการใช้งานเชิงกายภาพสรุปได้ดังนี้

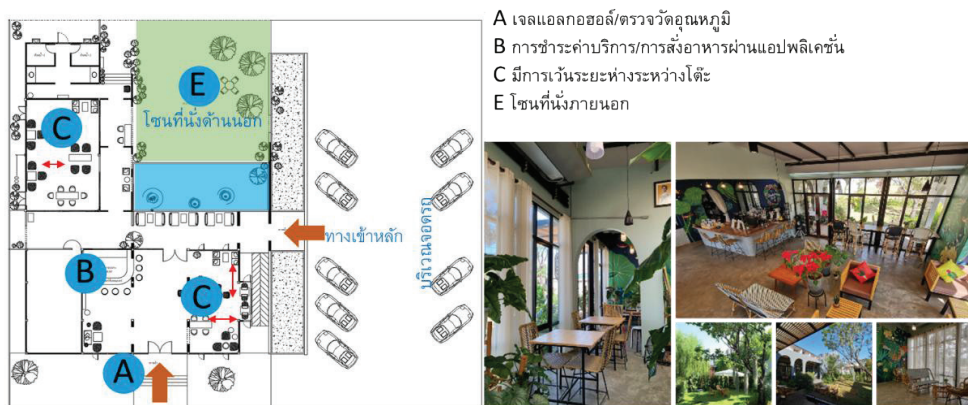
ตารางที่ 1 สรุปลักษณะการใช้งานเชิงกายภาพ

	ร้าน	ร้านแจ๊ส สนิท	ร้าน Eat Read Oodlod Café & Bistro	ร้าน Whale Space Café X Seoul Say	ร้าน Peaberry Per Se
ลักษณะทางกายภาพ					
เจลแอลกอฮอล์/ตรวจวัดอุณหภูมิ		•	•	•	•
การชำระค่าบริการ/การส่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน		•	•	•	•
มีการเว้นระยะห่างระหว่างโต๊ะ		•	•	•	•
พื้นที่รอบบริการ Delivery		•	•	•	•
หน้าต่างเพื่อระบายอากาศ และได้รับแสงธรรมชาติ/โซนที่นั่งภายนอก		•	•	•	•

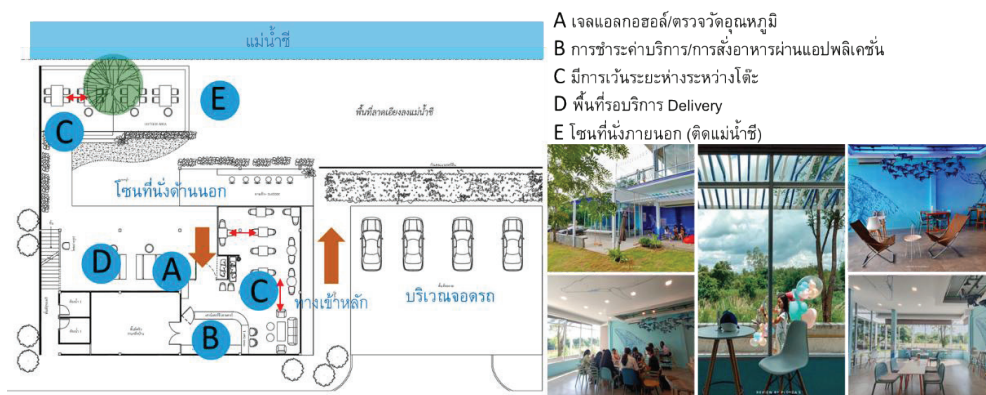
ซึ่งแต่ละประเด็นอธิบายโดยละเอียดตามภาพที่ 2-5 ดังนี้

ภาพที่ 3 การวิเคราะห์ และสำรวจพื้นที่ทางกายภาพร้านกาแฟ Eat Read Oodlod Café & Bistro

ภาพที่ 4 การวิเคราะห์ และสำรวจพื้นที่ทางกายภาพ ร้านกาแฟ Peaberry Per Se

ภาพที่ 5 การวิเคราะห์ และสำรวจพื้นที่ทางกายภาพ ร้านกาแฟ Whale Space Café X Seoul Say

การสรุปผลและข้อเสนอแนะแนวทางงานวิจัย

1. การออกแบบการสัญจร (Circulation design) ผลการวิจัยพบว่าการออกแบบทางสัญจรที่ดีช่วยลดความสับสนในการเดินเข้า-ออก โดยการจำกัดพื้นที่ระยะห่างที่ปลอดภัยระหว่างบุคคล นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างเหมาะสมและราบรื่นมากยิ่งขึ้น โดยแบ่งประเด็น ดังนี้

1.1) ระบบทางสัญจร (บันได ทางเดิน) ระบบทางสัญจรในร้านมีเป้าหมายเพื่อลดความสับสนในการเดินเข้า-ออกของลูกค้า โดยแบ่งเป็น 2 ประเภทหลักดังนี้

1.1.1) ระบบทางสัญจรแนวราบ (Horizontal Circulation) หลักการ: การจัดการที่พื้นผิวระดับพื้นที่ เช่น การวางทางเดินที่ชัดเจน และกว้างพอดี เพื่อให้ลูกค้าสามารถเดินผ่านได้อย่างสะดวกสบายและไม่สับสน การปฏิบัติ: จัดทางเดินเข้า-ออกที่ชัดเจนและเว้นพื้นที่เพียงพอสำหรับการเคลื่อนไหวของลูกค้าในเวลาเดียวกัน ใช้สัญลักษณ์ป้ายบอกทางที่ชัดเจน เช่น ป้ายบอกทางเข้าและเส้นทางสินค้าต่าง ๆ

1.1.2) ระบบทางสัญจรแนวตั้ง (Vertical Circulation) หลักการ: การจัดการทางเดินในระดับต่าง ๆ เช่น การขึ้นลงบันไดหรือลิฟท์ การปฏิบัติ: จัดทางเดินขึ้น-ลงที่มีการบอกทางชัดเจน ใช้ป้ายบอกทางขึ้น-ลงและกำหนดพื้นที่ที่สะดวกสบายและปลอดภัยสำหรับการใช้บริการลิฟท์หรือบันไดการปรับปรุงระบบทางสัญจรในร้านตามหลักการเหล่านี้ช่วยลดความสับสนในการเดินเข้า-ออกของลูกค้าและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการของร้านอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยมากขึ้น

1.2) การกำหนดทางเข้า-ออกเพื่อจำกัดจำนวนคนในพื้นที่

1.2.1) การจำกัดทางเข้าเป็น 1 ทาง และทางออกเป็น 2 ทาง หลักการ: การจำกัดทางเข้าให้มีเพียงหนึ่งทางเดียวจะช่วยลดความสับสนและความหนาแน่นของคนเข้ามาในพื้นที่ เพื่อให้การเคลื่อนไหวเป็นระเบียบและมีการควบคุมได้ง่ายขึ้น การปฏิบัติ: จัดทางเข้าให้มีเพียง 1 ทางเดียวและทางออกมี 2 ทาง เช่น การใช้ประตูเข้าเดียวและประตูออกสองทาง หรือการใช้ช่องทางเข้าและทางออกที่แยกกันชัดเจน

1.2.2) การแบ่งพื้นที่เพื่อระบายคนออก หลักการ: การใช้พื้นที่ให้คนที่จะออกไปมีตัวเลือกหลายทางที่สามารถเลือกใช้ได้ เพื่อลดการคอวยรอและการปะทะกันของคนในทางออกเดียว การปฏิบัติ: จัดทางเดินให้มีทางเลือกในการออกทำให้คนสามารถเลือกใช้ทางที่สะดวกและไม่ต้องการรอนาน ๆ ที่จุดเดียวกัน เช่น การใช้ทางเดินที่แยกออกไปทางต่าง ๆ หรือการใช้ทางเดินกว้างพอดีที่สามารถระบายคนได้เป็นประสบการณ์ที่สะดวกสบายของลูกค้า

1.3) การวางผัง lay out การจัดการทิศทาง การสัญจรและการบริหารจัดการการจราจรอย่างชัดเจน เพื่อป้องกันการสัญจรแบบไขว้กันไปมา และเพิ่มประสิทธิภาพในการเดินเข้า-ออกของลูกค้าโดยมีลักษณะเด่นดังนี้

1.3.1) ทิศทางการสัญจร (Directionality): หลักการ: การวางผัง lay out ควรมีการกำหนดทิศทางของการเคลื่อนไหวที่ชัดเจน เช่น การจัดทางเดินที่เข้าและออกให้แยกกันชัดเจน เพื่อลดความสับสนและเพิ่มความรวดเร็วในการเคลื่อนไหวของลูกค้า การปฏิบัติ: จัดทางเดินที่เข้าและออกให้สอดคล้องกับทิศทางของการเคลื่อนไหวของลูกค้า ไม่ให้เกิดการสับสนหรือการอึดอัดสมบรูณ์

1.3.2) การบริหารจัดการการจราจร (Traffic Management): หลักการ: การจัดการการจราจรให้มีความเป็นระบบและอำนวยความสะดวก

ให้กับลูกค้าในการเคลื่อนไหว การปฏิบัติ: ใช้ลักษณะผังที่ทำให้การเดินทางของลูกค้าเป็นระเบียบและไม่ต้องคอยรอนาน หลีกเลี่ยงการสัญจรแบบไขว้กันไปมา โดยการใช้การหมุนเวียนหรือทิศทางการสัญจรที่ชัดเจน

2.การวางระบบโซน (Zoning design)

เป็นการจัดแบ่งพื้นที่ในสถานที่ต่างๆ เพื่อให้การใช้งานและการเคลื่อนไหวเป็นระเบียบ โดยมุ่งเน้นที่การจัดการทรัพยากรและการลดความสับสน สรุปรายการวิจัยเกี่ยวกับการวางระบบโซนได้ดังนี้

2.1) การจัดแบ่งพื้นที่ให้มีโซน Outdoor

เน้นที่ความปลอดภัยจากการแพร่ระบาดของไวรัส พบว่าโดยทั่วไปพื้นที่ Outdoor มีความเสี่ยงต่ำกว่าพื้นที่ปิดมิดชิดในห้องแอร์ อันเนื่องมาจากการถ่ายเทอากาศ พื้นที่ Outdoor มีการถ่ายเทอากาศที่ดีกว่าเนื่องจากมีการหมุนเวียนอากาศใหม่เสมอ ซึ่งช่วยลดโอกาสในการสะสมของไวรัสที่อาจมีในอากาศ และทำให้โอกาสติดเชื้อลดลงได้มากขึ้น และความโปร่งโล่ง พื้นที่ Outdoor มักมีแสงแดดและการไหลของลมที่สามารถช่วยในการลดการแพร่ระบาดของไวรัสได้ เนื่องจากแสงแดดมีสารเร่งในการฆ่าเชื้อแบคทีเรียและไวรัส และการไหลของลมที่ช่วยในการกระจายไวรัสไปที่อื่นๆ ออกจากพื้นที่

2.2) การแบ่งโซนในการใช้พื้นที่และการจัดลำดับการใช้งาน มีข้อสรุปดังนี้

2.2.1) การแบ่งโซนในการใช้พื้นที่ร่วมกัน หลักการ: การแบ่งโซนในการใช้พื้นที่เป็นวิธีที่มุ่งเน้นที่การควบคุมการไหลเวียนของคนในอาคาร เพื่อลดความแออัดและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้งาน การปฏิบัติ: จัดลำดับการใช้งานอย่างชัดเจน เช่น การแยกโซนการทำงานจากโซนการเดินเพื่อลดการปะทะกันของพนักงานและลูกค้าในพื้นที่เดียวกัน

2.2.2) การปรับหรือเพิ่มพื้นที่เป็นจุดพักคอย หลักการ: การปรับหรือเพิ่มพื้นที่เพื่อ

เป็นจุดพักคอยสำหรับพนักงานส่งอาหารช่วยลดการสัมผัสที่ใกล้ชิดกับพนักงานในร้าน ซึ่งเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค การปฏิบัติ: จัดที่นั่งหรือพื้นที่เพื่อพนักงานส่งอาหารให้เหมาะสมและมีระยะห่างกันที่เพียงพอ เพื่อลดโอกาสในการสัมผัสกันระหว่างพนักงานภายในร้านและพนักงานส่งอาหาร

2.3) จัดลำดับการแบ่งโซน เพื่อการจับจ่ายและการจำกัดทางเข้า-ออก เป็นหัวข้อที่สำคัญในการจัดการที่มีประสิทธิภาพในสถานที่ต่างๆ โดยสรุปข้อสำคัญได้ดังนี้

2.3.1) การแบ่งโซน ทำให้สามารถจัดการทรัพยากรและลดความสับสนได้มากขึ้น โดยการแยกโซนที่มีการใช้งานแตกต่างกัน เช่น โซนการทำงานของพนักงาน โซนการเดินทางของลูกค้า หรือโซนพื้นที่พักผ่อน

2.3.2) การจำกัดทางเข้า-ออก 1 ทาง เป็นกลไกที่ช่วยลดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรค โดยการให้ทางเข้าและทางออกเดียวกัน ทำให้สามารถควบคุมการไหลเวียนของคนได้อย่างมีระเบียบและเพิ่มความปลอดภัย

2.4) จัดมุมเซฟโซน เพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้กับผู้ประกอบการและลูกค้า มีข้อสรุปดังนี้

2.4.1) การจัดมุมเซฟโซนที่ทางเข้าร้าน เป็นมาตรการที่มุ่งเน้นให้ลูกค้ารู้สึกปลอดภัยตั้งแต่เริ่มเข้ามาในพื้นที่ของร้าน มุมเซฟโซนที่ทางเข้าจะช่วยให้ลูกค้ารู้สึกมั่นใจว่ามีการควบคุมและการดูแลความปลอดภัยอย่างเต็มที่

2.4.2) การจัดมุมเซฟโซนภายในร้าน ช่วยเพิ่มความปลอดภัยให้กับลูกค้าในขณะที่พวกเขาอยู่ในพื้นที่ภายใน การจัดมุมเซฟโซนในร้านสามารถช่วยป้องกันการโจมตีหรือการกระทำไม่ดีจากบุคคลอื่นๆ ที่ไม่พึงประสงค์ได้

2.5) การจัดช้มนั่งทานอาหาร เพื่อปรับจากการทานอาหารในห้องแอร์ มีข้อสรุปดังนี้

2.5.1) การจัดช้มนั่งทานอาหารรวมกันได้ไม่เกิน 10 คนในแต่ละช้มนเป็นมาตรการที่ช่วยลดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรค การจัดช้มนั่งทานอาหารช่วยให้สามารถควบคุมการปฏิบัติตัวของลูกค้าในพื้นที่นั่งได้มากขึ้น

2.5.2) ผลกระทบของการจัดช้มนั่งทานอาหาร ช่วยเพิ่มความปลอดภัยและความสะดวกสบายให้กับลูกค้าที่มาใช้บริการ การปรับแต่งพื้นที่เพื่อให้เหมาะสมกับการทานอาหารที่มีระยะห่างทางสังคมของลูกค้าที่มาใช้บริการ

3. การเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล (Design to Social Distancing) เป็นข้อที่สำคัญในการวางแผนและออกแบบพื้นที่ในช่วงเวลาที่มีการระบาดของโรค โดยสรุปความสำคัญได้ดังนี้

3.1) การลดปริมาณโต๊ะนั่ง เพิ่มความปลอดภัยและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโดยมีวิธีการที่สามารถนำมาใช้ได้ ได้แก่

3.1.1) การนำสตีกเกอร์หรือป้ายห้ามนั่ง หรือป้ายที่บอกให้ลูกค้ารู้ว่าบางโต๊ะหรือโซนนั้นห้ามนั่ง เพื่อลดปริมาณที่นั่งในพื้นที่

3.1.2) การลดขนาดของโต๊ะนั่งทานอาหาร เพื่อให้ที่นั่งทานได้ไม่เกิน 2 คน ซึ่งจะช่วยให้พื้นที่นั่งทานอาหารที่มีระยะห่างทางสังคมอย่างเหมาะสม

3.2) ระยะในการจัดเครื่องเรือน การจัดเครื่องเรือนเพื่อให้ปลอดภัยต่อการแพร่ระบาดของโรค โดยมีวิธีการหลักดังนี้

3.2.1) การจัดวางโต๊ะให้ห่างกันประมาณ 1.50-2.00 เมตร ช่วยให้ลูกค้านั่งได้ห่างจากกันอย่างเพียงพอ เพื่อลดความเสี่ยงในการสะท้อนเชื้อโรคระหว่างบุคคล การนำฉากใสมาปิดกั้นระหว่างโต๊ะหรือโซนต่างๆ

3.2.2) การรักษาระยะห่างและการให้บริการทำความสะอาด การจัดให้โต๊ะและเก้าอี้ที่ลูกค้านั่ง มีการหันหน้าทางเดียวกัน เพื่อลดความสับสนและเพิ่มความปลอดภัย จัดทำจุดบริการทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ เช่น ให้เจ้าหน้าที่ทำความสะอาดโต๊ะและพื้นที่ที่สัมผัสบ่อยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของเชื้อโรค

4. ระบบถ่ายเทอากาศ (Design to Ventilation)

4.1) การติดตั้งเครื่องฟอกอากาศ เพื่อกำจัดเชื้อโรค และลดสิ่งสกปรกในอากาศภายในห้องสามารถช่วยเพิ่มคุณภาพของอากาศและลดความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสรุปได้ดังนี้

4.1.1) ความบริสุทธิ์ของอากาศ เครื่องฟอกอากาศช่วยให้อากาศที่หายใจเข้าไปมีคุณภาพที่ดีขึ้น โดยลดปริมาณเชื้อโรคที่อาจอยู่ในอากาศภายในห้อง

4.1.2) ลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรค การลดปริมาณเชื้อโรคในอากาศช่วยลดความเสี่ยงที่จะติดเชื้อหรือแพร่กระจายโรคไปยังบุคคลอื่น

4.1.3) การดัดแปลงและอุปกรณ์ขนาดเล็ก เครื่องฟอกอากาศช่วยลดการสะสมของสิ่งสกปรกและอนุภาคขนาดเล็กในอากาศภายในห้อง เช่น ฝุ่นละออง ที่อาจมีผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจของบุคคล

4.2) การระบายอากาศโดยวิธีทางธรรมชาติ ในร้านที่ไม่ได้เป็นอาคารที่ปิดทึบ และมีหน้าต่างให้ระบายอากาศเป็นการทำที่มีความสำคัญอย่างมาก รวมถึงประสิทธิภาพในการควบคุมการกระจายของโรค ดังนี้

4.2.1) การเปิดหน้าต่างเพื่อรับแสงแดดธรรมชาติ ช่วยเพิ่มคุณภาพของสภาพแวดล้อมภายในร้าน และเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วย

ให้ผู้ใช้บริการรู้สึกสบายตา และสมาชิกกับสภาพแวดล้อมรอบตัว

4.2.2) การรับอากาศใหม่เข้ามาหมุนเวียน การเปิดหน้าต่างช่วยให้มีการหมุนเวียนของอากาศในร้าน ซึ่งช่วยลดปริมาณอนุภาคต่างๆ และสิ่งสกปรกในอากาศที่สะสมอยู่ภายใน นอกจากนี้ยังช่วยลดความชื้นในอากาศ

4.3) การวางแผนระบบระบายอากาศในอาคาร เพื่อลดเชื้อโรคจากประตู หรือหน้าต่างมีความสำคัญอย่างมากในการสร้างสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพและปลอดภัยสำหรับผู้ใช้งาน สรุปได้ดังนี้

4.3.1) การเลือกตำแหน่งที่เหมาะสม การวางแผนระบบระบายอากาศควรพิจารณาตำแหน่งที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้การระบายอากาศมีประสิทธิภาพในการลดเชื้อโรค ตำแหน่งที่เลือกควรอยู่ใกล้ประตูหรือหน้าต่างที่มีการเข้าออกบ่อยๆ เพื่อให้มีการหมุนเวียนอากาศที่ดีและช่วยลดการสะสมของเชื้อโรคในพื้นที่นั้นได้

4.3.2) การควบคุมทิศทางการระบายอากาศให้เหมาะสมที่สุด เพื่อการเคลื่อนที่ของอากาศที่เข้าออกสู่ประตูหรือหน้าต่าง การควบคุมทิศทางนี้สามารถช่วยลดการกระจายของเชื้อโรคได้

5. การลดการสัมผัส (Design to Contactless)

5.1) ลักษณะการให้บริการโดยใช้ cashless และ E-payment เพื่อการแลกจ่ายเงิน และการสแกนรหัสคิวอาร์เพื่อดูเมนูออนไลน์ผ่านมือถือของลูกค้าเพื่อลดการสัมผัส (Touchless) โดยสรุปความสำคัญได้ดังนี้

5.1.1) การใช้งาน cashless และ E-payment เป็นที่นิยม เช่น การใช้บัตรเครดิตหรือการโอนเงินผ่านแอปพลิเคชันธนาคาร เป็นต้น ซึ่งช่วยให้ลูกค้าสามารถชำระเงินได้อย่างสะดวก

และรวดเร็ว โดยที่ไม่ต้องสัมผัสเงินสดที่อาจมีเชื้อโรคแพร่กระจาย

5.1.2) การใช้เทคโนโลยี QR code เพื่อให้ลูกค้าสามารถดูเมนูอาหารและเครื่องดื่มบนมือถือของตนได้โดยตรง โดยที่ไม่ต้องสัมผัสเมนูที่อาจมีการสัมผัสและแพร่กระจายเชื้อโรค ยังช่วยให้ลูกค้าสามารถสั่งอาหารและเครื่องดื่มได้อย่างรวดเร็ว

5.2) การใช้เทคโนโลยีสมัย โดยสรุปความสำคัญได้ดังนี้

5.2.1) การแนะนำให้ใช้ประตูบานเลื่อนที่เปิดปิดได้โดยอัตโนมัติในร้านค้า เช่น ประตูเลื่อนหรือที่ใช้เทคโนโลยีเซ็นเซอร์ มีประโยชน์ในการลดการสัมผัสที่ต้องการตั้งแต่ขณะที่เข้าร้าน ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงในการแพร่กระจายของเชื้อโรค

5.2.2) เพิ่มความปลอดภัยและสะดวกสบาย การใช้เทคโนโลยีปรับปรุงการเปิดปิดประตูเป็นอัตโนมัติช่วยให้ลูกค้าและพนักงานร้านค้ามีความปลอดภัยมากขึ้น

5.3) ระบบภายในห้องน้ำ โดยสรุปความสำคัญได้ดังนี้

5.3.1) ก๊อกน้ำระบบเซนเซอร์ ช่วยลดการสัมผัสขณะเปิดหรือปิดก๊อกน้ำ ซึ่งเป็นจุดที่มีการสัมผัสมือมากที่สุดในห้องน้ำ ด้วยเทคโนโลยีนี้ผู้ใช้สามารถเปิด-ปิดก๊อกน้ำได้โดยไม่ต้องสัมผัสโดยตรง

5.3.2) การมีโฟมหรือสบู่เหลวที่ติดตั้งในห้องน้ำเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้ใช้ทำความสะอาดมือบ่อยขึ้น โดยเฉพาะหลังใช้ห้องน้ำ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในอนาคต

1. การขยายขอบเขตของการวิจัย ในอนาคตควรเพิ่มจำนวนร้านที่เป็นกรณีศึกษา เช่น ร้านอาหาร ร้านค้าต่างๆ หรือพื้นที่ที่มีกลุ่ม

ผู้ให้บริการมากกว่านี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายมากขึ้น ซึ่งจะช่วยในการทำให้ผลการวิจัยมีความสามารถในการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายกว่านี้ได้

2. การศึกษาต่อไปเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมในชีวิตประจำวันแบบ New Normal ควรพิจารณาศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่สามารถมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมการใช้ชีวิตของบุคคลภายหลังจากการแพร่ระบาด เช่น ผลกระทบจากนโยบายการควบคุม, สภาพแวดล้อมทางสังคม, และเทคโนโลยีที่สนับสนุนการใช้ชีวิต

3. การพัฒนาแนวทางวิจัย ในการศึกษาต่อไปควรพัฒนาแนวทางการสำรวจและแบบสอบถามให้มีความหลากหลายมากขึ้น และมุ่งเน้นไปที่เชิงลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดที่มีประสิทธิภาพ

4. การศึกษาในบริบทที่มีการฉีดวัคซีนแล้ว ควรศึกษาถึงพฤติกรรมและความคิดเห็นของผู้บริโภคหลังจากที่มีการฉีดวัคซีนไปแล้ว เพื่อเปรียบเทียบกับพฤติกรรมก่อนที่จะได้รับวัคซีน ซึ่งจะช่วยในการเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบของวัคซีนต่อพฤติกรรมการใช้ชีวิตของบุคคล

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ให้ทุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 เพื่อสนับสนุนงานวิจัย และขอขอบคุณนิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาสถาปัตยกรรมภายใน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยนี้อย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2561). แนวทางการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพสำหรับพื้นที่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ภายใต้แผนพัฒนาด้านการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพของประเทศไทย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). กรมควบคุมโรค.
- ภรณ์พงษ์ เอกบุศย์. (2553). คุณลักษณะพื้นที่ที่สามของชุมชนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณมน จันทระเบญจกุล. (2563). การป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) [เอกสารประกอบการบรรยาย]. เวทีจุฬาเสวนา ครั้งที่ 23 เรื่อง ตระหนักดีกว่าตระหนก เรียนรู้และป้องกันโคโรนาไวรัส 2019, ภาควิชาภูมิมาตรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kasl, S. V., & Cobb, S. (1966). Health behavior, illness behavior and sick role behavior: I. Health and illness behavior. *Archives of Environmental Health: An International Journal*, 12(2), 246–266. <https://doi.org/10.1080/00039896.1966.10664365>
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>

ห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรม: มุมมองต้นธารแห่งปัญหาและแนวทางจัดการเรียนรู้สำหรับครูนาฏศิลป์

Multicultural Classrooms: Perspectives on Problems and Learning Management Approaches for Dance Teachers

จิระเดช นุกุลโรจน์¹, เฉลิมพล จันทรโชติ², ชมนาด กิจจันทร์³

Jiradach Nukunrot¹, Chalermphon Chantharachot², Chommanad Kijkhun³

Received: 3 July 2024

Revised: 19 September 2024

Accepted: 31 October 2024

บทคัดย่อ

ในระหว่างที่ผ่านมาหลักสูตรและกลไกการผลิตครูนาฏศิลป์ของสถาบันการศึกษาไทยส่วนใหญ่ยังละเลยกับการให้พื้นที่เพื่อการเรียนรู้หลักคิดและวิธีสอนในสังคมพหุวัฒนธรรม อีกทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานยังคงให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมกระแสหลักมากเกินไป ใช้กรอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้ฉบับเดียวกันทั่วประเทศโดยละเลยถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้เรียนและบริบทของพื้นที่ อีกทั้งความจำเพาะของศาสตร์นาฏศิลป์ส่วนใหญ่ยังคงใช้แนวคิดและวิธีถ่ายทอดที่ยึดโยงบทบาทและอำนาจครูเป็นศูนย์กลาง การให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แบบลอกเลียนและทำตามครูอย่างเคร่งครัด ส่งผลให้ผู้เรียนขาดจินตนาการในการคิดนอกกรอบ อย่างไรก็ตามแนวทางที่น่าสนใจเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์สำหรับห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรมอย่างสมดุล โดยที่ครูจะต้องพิจารณาทุนความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมตนเอง วัฒนธรรมผู้เรียน และวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ ครูจะต้องแปรเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและทลายกรอบอำนาจการศึกษาแบบผูกขาดที่ตัวครู บูรณาการการเรียนรู้ที่ยับยั้งไปยังชุมชน บ้าน และสถานศึกษา มุ่งเน้นจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และควรเพิ่มเติมเนื้อหาสาระที่เกาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้เรียนในรายวิชาที่สอน วิธีการดังกล่าวเป็นการสร้างการเรียนรู้ที่ทะลุผ่านอำนาจวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ไปสู่การเรียนรู้ที่มีความหมาย โดยที่ครูคือผู้ริเริ่มกระทำการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมเล็กๆ ในพื้นที่โรงเรียนและขยายไปยังชุมชน สังคมต่อไปได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พหุวัฒนธรรม, ห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรม, การจัดการเรียนรู้, ครูนาฏศิลป์

¹ นักวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี e-mail: Jiradach159@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

³ ศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

¹ Independent Scholar e-mail: Jiradach159@hotmail.com

² Assistant Professor, Nakhon Si Thammarat College of Dramatic Art. Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts.

³ Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences. Chandrakasem Rajabhat University

Abstract

In recent times, it has been found that the curricula and mechanisms for dance teacher training in Thai educational institutions still neglect to provide space for learning about the principles and teaching methods in a multicultural society. Additionally, the core curriculum for basic education places excessive emphasis on mainstream culture. The content framework for learning remains uniform across the country, neglecting the cultural differences of the students. Another significant factor is that the specificity of dance education still predominantly employs concepts and teaching methods that are centered around the teacher's role and authority. The emphasis on learning through imitation and strict adherence to the teacher results in students lacking the imagination to think outside the box. However, an interesting approach for achieving balanced dance education in multicultural classrooms involves teachers considering cultural knowledge from multiple perspectives, including their own culture, the students' cultures, and the culture of the school community. Teachers must shift to a new paradigm that prioritizes students and dismantles the monopolistic authority of the teacher. This can be achieved by integrating learning that extends into the community, home, and educational institutions. The focus should be on collaborative learning, incorporating content relevant to the students' cultures. This approach transcends the dominant cultural power, leading to meaningful learning experiences. Teachers initiate the creation of a multicultural micro-society within the school, which then extends sustainably into the community and broader society.

Keywords: Multiculturalism, multicultural classrooms, learning management, dance teachers

บทนำ

สังคมการศึกษาเป็นอาณาแห่งการปะทะปะทะเยวชนให้มีสติปัญญาพัฒนาการ อันนำไปสู่ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หลากๆ ประเทศจึงให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับการพัฒนาระบบการศึกษาให้มีคุณภาพท่ามกลางวิวัฒนาการอย่างรวดเร็วของสังคมและวัฒนธรรม แต่การจัดการศึกษาที่ทรงพลังนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยในหลายๆ มิติอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ถือเป็นเรื่องสำคัญสำหรับทิศทางการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมกับพลเมืองทุกกลุ่มชนของประเทศ ทั้งที่ปฏิเสธไม่ได้ว่าทุก ห้องเรียนย่อมมีผู้เรียนมีความแตกต่างทาง

เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และความเป็นปัจเจกชนอาศัยอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน จึงขอนิยามห้องเรียนลักษณะนี้ว่า “ห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรม” ในขณะที่อำนาจการต่อรองพื้นที่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมการศึกษาเริ่มมีพลังมากขึ้นอย่างทบทวี การค่อยๆ ปรากฏขึ้นของแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาในพื้นที่โรงเรียน ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่ซับซ้อนขยายไปยังผู้เรียนกลุ่มวัฒนธรรมรอง การเปิดพหุวัฒนธรรมทางวัฒนธรรมและส่งเสริมความเท่าเทียมไม่ว่าเป็นใครมาจากที่ใดก็ตาม เปรียบเสมือนคานงัดต่อแนวคิดการจัดการศึกษาไทยที่มีได้พุ่งเป้าไปที่ผู้เรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป อย่างไรก็ตามครุถือเป็นกุญแจสำคัญต่อทิศทางการจัดการ

ศึกษาสำหรับห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรม ดังนั้น คุณภาพครูโดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทและสมรรถนะ ครูมีความสำคัญมาก สามารถทำให้เกิดจุดเปลี่ยน ในชีวิตผู้เรียนได้ทั้งทางบวกและทางลบ ครูจึงมี อิทธิพลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนเพื่อนำไปสู่ คุณภาพพลเมืองของประเทศชาติในอนาคต ครูจำเป็นต้องมีความสามารถสูงรวมทั้งต้องมี ทุนความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเจตนารมณ์ ของการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม (สุธาสินี บุญญาพิทักษ์ และคณะ, 2564)

อย่างไรก็ตามในระยะที่ผ่านมาต้อง ย้อนถามว่าครูมีความรู้ความสามารถมากน้อย เพียงใดสำหรับจัดการศึกษากับผู้เรียนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมเหล่านั้น มีหน่วยงานใดบ้างที่เอาจริงเอาจังกับการพัฒนา กระบวนทัศน์และวิธีจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับครูประจำการ หากวิเคราะห์ในทางปฏิบัติหรือ ชีวิตจริงของครูที่มีใช้ความคิดและหลักการที่วางไว้ในทางทฤษฎีครูส่วนใหญ่ยอมรับและเห็นพ้อง ต้องกันว่าผู้เรียนในห้องเรียนที่ครูสอนมีความแตกต่าง หลากหลายทางวัฒนธรรมจริง แต่ทางปฏิบัติยังกลับมี ข้อแคลงใจบางประการที่ไม่อาจจะตอบสนองต่อ ผู้เรียนเหล่านั้นตามที่ควรจะเป็นได้ งานวิจัยหลาย เรื่องยังรายงานผลไปในทิศทางเดียวกันถึงทุน ความรู้และขีดความสามารถของครูในการจัดการ เรียนรู้สำหรับห้องเรียนพหุวัฒนธรรมค่อนข้างจะมี ปัญหาในหลายๆ ด้าน (จิระเดช นุกุลโรจน์, 2566) โดยเฉพาะครูนาฏศิลป์ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะครูผู้ปฏิบัติการทางวัฒนธรรมโดยตรง แต่กลับพบว่าครูนาฏศิลป์ส่วนใหญ่ยังคงมีทุนความรู้ ทักษะ และทัศนคติไม่ทันักต่อผู้เรียนหลากหลายวัฒนธรรม ในชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้ของครูยังคงมุ่งไป ที่กลุ่มวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่หรือวัฒนธรรม ประจำชาติเป็นสำคัญ โดยขาดความตระหนักว่า ยังมีผู้เรียนอีกหลายๆ คนนั่งเรียนอยู่ร่วมกันในห้อง

ที่ครูสอน (นงเยาว์ เนาวรัตน์, 2561) ทั้งนี้ในงานเขียน ของ บัญญัติ ยงยวน (2553) นำเสนอมุมมองอย่าง น่าสนใจว่า รูปแบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในระยะที่ผ่านมายังคงใช้แนวทางการจัดการศึกษา ที่นำมาจากส่วนกลาง โดยนำเนื้อหาความรู้ที่เป็น ฉบับเดียวกันมาใช้สอนนักเรียน ผู้บริหารและครู ส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าหลักสูตรจากส่วนกลาง ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ต่างเชื้อชาติต่างวัฒนธรรม และยังมีมีความเชื่อว่าการ ศึกษาจะช่วยให้เด็กเหล่านั้นสามารถปรับตัว และอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดี ขณะที่งานวิจัย ของเชษฐภูมิ วรรณไพศาล (2558) กล่าวว่าระบบ การศึกษาในปัจจุบันมักมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดวิธีคิด แบบวัฒนธรรมเดียวเป็นหลัก ครูผู้สอนจะทำหน้าที่ ส่งผ่านชุดความรู้และวิธีคิดจึงเป็นไปได้สูงมาก ที่ครูผู้สอนจะลำเอียงไปทางวัฒนธรรมกระแสหลัก

ปัญหาและท่าทีของครูนาฏศิลป์ในบทบาท นักปฏิบัติการสอนทางด้านวัฒนธรรมสำหรับห้องเรียน หลากวัฒนธรรม ยังคงมีความคิดความเชื่อแนบแน่น ในกระบวนทัศน์เดิมที่ยึดติดกับรูปแบบและแนวคิด การจัดการศึกษาที่เรียกว่าเอกวัฒนธรรมนิยม เป็นการให้คุณค่าและความสำคัญกับวัฒนธรรม กระแสหลักอย่างสุดโต่ง วิธีจัดการเรียนรู้ที่ยังคงยึดโยง ตัวครูเป็นศูนย์กลาง เนื้อหาสาระและองค์ความรู้ ที่ถูกต้องจึงมาจากครูเพียงฝ่ายเดียวโดยละเลย ข้อจำกัดและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของ ผู้เรียนแนวทางดังกล่าวขัดอย่างมาต่อเจตนารมณ์ การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม การปลดปล่อยผู้เรียนให้หลุดพ้นจากวาทกรรม การกดทับวัฒนธรรมรองจากคนส่วนใหญ่ยังคง เป็นเรื่องท้าทายเป็นอย่างมากสำหรับวิชาชีพ ครู ถึงแม้จะมีการอ้างว่าได้ใช้แนวคิดและวิธี จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแล้วก็ตาม แต่ผลลัพธ์ที่ปรากฏยังคงเลื่อนรางหรือแทบ ไม่เห็นผลเท่าที่ควร ด้วยเหตุผลดังกล่าว

การเขียนในครั้งนี้ จึงเป็นการวิเคราะห์ให้เห็นถึงต้น
ธารแห่งสภาพปัญหาของครูนาฏศิลป์ประจำการ
นำไปสู่แนวทางการแปรเปลี่ยนมุมมองและวิธี
จัดการเรียนรู้ที่ใส่ใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม
ของผู้เรียนมากขึ้น

ต้นธารปัญหาของครูนาฏศิลป์กับ ผู้เรียนหลากหลายวัฒนธรรม

ครูนาฏศิลป์ในบทบาทนักปฏิบัติการสอน
ทางด้านวัฒนธรรมสำหรับผู้เรียนหลากหลายวัฒนธรรม
จากการเผชิญหน้าระหว่างครูกับกลุ่มผู้เรียนที่มี
ความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมแตกต่างหลากหลาย
ในชั้นเรียน หลักคิดและวิธีปฏิบัติการของครู
นาฏศิลป์กับผู้เรียนเหล่านั้นในความเป็นจริงควร
เป็นไปในทิศทางบวกที่เปิดพรมแดนการเรียนรู้
ร่วมกันอย่างอิสระ แต่ในทางกลับกันอาจไม่เป็น
เช่นนั้น จากรายงานวิจัยของ จิตติมดี อาพัทธนา
นนท์ (2563) พบว่าครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้
ความสามารถในการจัดการชั้นเรียนเหล่านั้นอย่าง
สมดุล ครูไม่รู้ว่าจะต้องจัดการเรียนรู้อย่างไรถึงจะ
เหมาะสมสอดคล้องกับความหลากหลายใน
ชั้นเรียน อีกทั้งทัศนคติที่ไม่ค่อยดีนักกับผู้เรียน
ที่มาจากกลุ่มวัฒนธรรมพื้นที่ชายขอบ ในส่วน
งานวิจัยของ พล เหลืองรังสี (2564) ยังอธิบายว่า
นักศึกษาครูส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัด
การเรียนรู้ในสังคม พหุวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิด
อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการจัด
การเรียนรู้ในห้องเรียนที่ผู้เรียนมีความแตกต่าง
ด้านความเชื่อทางศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี
 อีกทั้งงานวิจัยของ จิระเดช นกุลโรจน์ (2566) ก็ยัง
รายงานผลไปในทิศทางเดียวกันว่า ครูนาฏศิลป์
ส่วนใหญ่ขาดความรู้ ทักษะ และวิธีจัดการเรียนรู้
สำหรับห้องเรียนพหุวัฒนธรรม อีกทั้งทัศนคติ
เชิงลบของครูนาฏศิลป์บางส่วนที่มีต่อผู้เรียนต่าง
ศาสนา ต่างชาติพันธุ์ ครุยังคงขาดความคาดหวัง
ถึงความสำเร็จจากการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน อีกทั้ง

ยังยึดติดกับภูมิความรู้ที่ครูมีอย่างแนบแน่น ปัญหา
ดังกล่าวเป็นเรื่องที่สำคัญมากต่อการจัดการศึกษา
ในสภาวะที่เป็นอยู่ ถึงกระนั้นการดำเนินการแก้ไข
ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาสู่ผลลัพธ์เชิงประจักษ์
จึงจำเป็นต้องเข้าใจต้นตอของปัญหาเหล่านั้น
อย่างชัดเจนเสียก่อน การเขียนนี้ผู้เขียนจึงเสนอ
มุมมองของปัญหาที่เป็นต้นธารสำคัญใน 3 มิติ
ประกอบด้วย มิติหลักสูตรการผลิตครู มิติหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
และมิติความจำเพาะของศาสตร์นาฏศิลป์ มี
รายละเอียดดังนี้

**1. มิติหลักสูตรการผลิตและพัฒนา
ครู** หากมองย้อนกลับไปยังต้นธารที่เป็นกลไก
การผลิตครูในระบบการศึกษา ตัวหลักสูตรและ
กระบวนการพัฒนาครูกลุ่มศาสตร์นาฏศิลป์ของ
สถาบันการศึกษาไทยในระบอบที่ผ่านมา เปรียบเสมือน
อุตสาหกรรมแห่งการบ่มเพาะแนวคิดเอกวัฒนธรรม
นิยมและความเป็นไทยในอุดมคติไว้อย่างแยบยล
ความรู้ ความคิด และความเชื่อของครูนาฏศิลป์
จึงมักเป็นการปลูกฝังเรื่องของชนชั้นปกครอง
คนในสังคมเมืองและนาฏศิลป์ของคนกรุงเทพฯ
ที่ขยายไปยังผู้เรียนทั่วประเทศ ในงานวิจัย
ของ เสาวลักษณ์ เรืองศรี และประสิทธิ์ ลิขิรา
(2563) กล่าวว่าจัดการศึกษากระแสหลักที่ใช้
การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศมา
อย่างยาวนาน โดยมีการเน้นนโยบายการจัดการ
ศึกษาที่มีโครงสร้างหลักสูตรมาจากส่วนกลางที่
ใช้ในการจัดการเรียนการสอนตลอดจนการวัดและ
ประเมินผลที่มักใช้มาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ
ซึ่งส่งผลอย่างมากต่อนักเรียนในบริบทห้องเรียน
พหุวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย อีกทั้ง
หลักสูตรส่วนใหญ่ยังไม่เคยปรากฏเนื้อหาสาระ
พหุวัฒนธรรมศึกษาหรือรายวิชาที่ให้นักศึกษาครู
ได้เรียนรู้ฝึกประสบการณ์ที่ดีในพื้นที่แตกต่าง
หลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างจริงจัง การเปิด

พื้นที่สร้างประสบการณ์ให้ครูมือสมัครเล่นได้มีความคุ้นชินกับรูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมยังมีอยู่อย่างจำกัด และไม่สามารถพัฒนาให้ครูเหล่านั้นกลายเป็นครูปฏิบัติการอย่างมืออาชีพในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ ในเมื่อกลไกการผลิตครูไม่ได้ผูกติดอาวุธทางความคิด ความเชื่อ และวิธีปฏิบัติการทางวัฒนธรรมที่หลากหลายในทุกมิติให้กับครูประจำการ เพื่อเป็นเครื่องมือปฏิบัติการหล่อหลอมประสบการณ์ที่ดีให้กับผู้เรียนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม (จิตติเมธี อาพัทธนันท์, 2563) ในทัศนะของ นงเยาว์ เนาวรัตน์ (2561) ได้ให้มุมมองที่น่าสนใจเกี่ยวกับข้อสังเกตของระบบการศึกษาไทย โดยเฉพาะสถาบันผลิตครูทางด้านศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์) ในประเทศไทย ยังไม่มีการพูดถึงประเด็นพหุวัฒนธรรมอย่างเป็นจริงเป็นจัง ถ้าจะมีบ้างก็มักถูกตีความให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นเสีย ซึ่งข้อเท็จจริงแล้วระบบการศึกษาไทยไม่ค่อยให้พื้นที่ทางความรู้ความคิดสำหรับครูในเรื่องพหุวัฒนธรรมศึกษาหรือความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างที่เราควรจะเป็น แม้แต่การอบรมพัฒนาสู่ครูปฏิบัติการในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมก็ยังมีอย่างเลือนลาง หากจะมีบ้างก็เป็นเพียงแค่หัวข้อเสริมที่สอดแทรกในการอบรมนั้นๆ อย่างกรายๆ มิได้เป็นเรื่องใหญ่หรือประเด็นหลักในกระบวนการพัฒนาแต่อย่างใด การพูดถึงสาระสำคัญของพหุวัฒนธรรมศึกษาในพื้นที่โรงเรียนอย่างจริงจังส่วนใหญ่จึงเป็นการนำเสนอและถกเถียงเฉพาะกลุ่มแคบๆ การนำแนวทางดังกล่าวเพื่อให้เข้าถึงครูประจำการจึงยังมีน้อยมากหรือแทบจะไม่มีด้วยซ้ำ

ดังนั้นผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักสูตรผลิตครูของคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ หรือแม้แต่สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เองก็ตามที่เป็นสถาบันหลักในการผลิตบุคลากรทางด้านนาฏศิลป์โดยตรงควรขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาสมรรถนะครู

ในฐานะนักจัดการเรียนรู้ในสังคมพหุวัฒนธรรมเข้าสู่กรอบมาตรฐานวิชาชีพครู และควรมีการทบทวนปรับปรุงหลักสูตรผลิตครูโดยกำหนดให้มีรายวิชาพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับครูเป็นรายวิชาชีพครูบังคับหรือวิชาเลือก เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาครูได้เรียนรู้หลักการ แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน และฝึกประสบการณ์ระหว่างเรียน ซึ่งนำไปสู่ความพร้อมและเพิ่มพูนสมรรถนะความรู้เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาครูในการเผชิญกับมิติพหุวัฒนธรรมในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งหน่วยงานทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพครูควรมีแผนการดำเนินงานในการพัฒนาครูประจำการให้มีขีดความสามารถจัดการเรียนรู้สำหรับห้องเรียนพหุวัฒนธรรม (สุธาสนี บุญญาพิทักษ์ และคณะ, 2560) โดยการสร้างเป็นหลักสูตรระยะสั้น การอบรม หรือแม้แต่สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้ครูได้มีโอกาสพัฒนาตนเองในเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมต่อไป

2. มิติหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์เป็นหนึ่งในวิชาพื้นฐานที่ผู้เรียนทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาจนจบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หากพิจารณาเนื้อหาสาระแล้ว ข้อค้นพบที่เป็นแกนความรู้ความสามารถเฉพาะศาสตร์ผู้เรียนจะต้องได้รับการบ่มเพาะเกิดเป็นสมรรถนะเมื่อจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ด้านหลักๆ คือ 1. นาฏยประวัติ 2. นาฏยปฏิบัติ 3. นาฏยวิจักษ์ และ 4. นาฏยวิจารณ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ทั้งนี้หากพินิจไปถึงคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบช่วงชั้นในภาพรวมที่ถูกกำหนดโดยหลักสูตรแกนกลางฯ ถือเป็นมาตรฐานการศึกษาที่ใช้พัฒนาเยาวชนของชาติ กลับพบว่ามีการพูดถึง

หรือให้พื้นที่เพื่อส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในหลักสูตรน้อยมากหรือแทบจะไม่มีด้วยซ้ำ จะเห็นได้ว่าสิ่งที่ปรากฏอย่างชัดเจนคือการให้ความสำคัญกับนาฏศิลป์ที่เป็นส่วนกลางหรือนาฏศิลป์ของคนกรุงเทพฯ เสียส่วนใหญ่ หากจะกล่าวถึงศิลปวัฒนธรรมหรือนาฏศิลป์กลุ่มภูมิภาคก็มักถูกตีความให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นแทน (นางเยาว์ เนาวรัตน์, 2561) อีกทั้งการนำเสนอแนวทางการส่งเสริมความแตกต่างหลากหลายของศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบเชิงการท่องเที่ยวที่มีตัวตายตัวแทนแบบเดิมๆ เป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมที่ยังคงมีให้เห็นในหลักสูตรฉบับปัจจุบัน ตลอดจนการสร้างความรู้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนด้วยวาทกรรมที่ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ฉบับปรับปรุง 2560 ในขณะที่หลักสูตรของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์) กลับแทบไม่ได้มีการชำระปรับปรุงสิ่งเหล่านั้นแต่อย่างใด เท่ากับว่าหลักสูตรฉบับดังกล่าวที่รัฐอ้างมาในความเป็นจริงแล้วมีการปรับปรุงแก้ไขแค่เพียงบางกลุ่มสาระการเรียนรู้เท่านั้น

ในจุดนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นหน่วยงานกำกับดูแลโดยตรงควรพิจารณาความเหมาะสมให้มีการชำระปรับปรุงหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเพื่อสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ที่ตอบสนองต่อความต้องการและความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียนโดยแท้จริง อีกทั้งควรคำนึงถึงมิติการจัดการศึกษาบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในทุกมิติ หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะฉบับปรับปรุงใหม่ควรมีความยืดหยุ่นสูงต่อการนำไปใช้จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และคุณภาพผู้เรียนควรมีการระบุกรอบเนื้อหาสาระเกี่ยวพหุวัฒนธรรมให้ชัดเจนเพื่อครูจะได้นำไปใช้วิเคราะห์และออกแบบการเรียนรู้ได้อย่างสะดวก

โดยไม่หลงทิศหลงทาง ตลอดจนการแบ่งสรรปันส่วนเนื้อหาสาระที่ไม่เพียงกระจุกตัวอยู่ที่วัฒนธรรมกระแสหลักมากเกินไป

3. มิติความจำเพาะของศาสตร์นาฏศิลป์

ด้วยกระบวนการพัฒนาทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์ที่มีความจำเพาะในรูปแบบและวิธีการถ่ายทอดกระบวนการทำรำจากครูสู่ศิษย์ พบว่ามีการเคลื่อนแปลงไปด้วยแนวคิดเอกวัฒนธรรมนิยมและความเป็นไทยในอุดมคติอย่างแนบแน่น ข้อสังเกตจึงเป็นการนำเสนอทะลุผ่านมุมมองความเชื่อและจารีตนิยมที่มีระเบียบวิธีปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามกรอบบัญญัติวัฒนธรรมคนนาฏศิลป์ ปฏิเสธไม่ได้ว่าศาสตร์ทางด้านศิลปะเกือบทุกแขนงมีระเบียบวิธีปฏิบัติที่เป็นสามัญพื้นฐานในลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ “การปฏิบัติตามครู” และหนึ่งในกระบวนการพัฒนาทักษะทางด้านนาฏศิลป์ที่ดีที่สุดคือการปฏิบัติให้เหมือนครูมากที่สุดด้วยเช่นกัน ดังนั้นบทบาทครูในฐานะต้นแบบจึงมีความสำคัญมากต่อกระบวนการเรียนรู้ และพฤติกรรมของศิษย์ การถ่ายทอดกระบวนการทำรำจึงให้ความสำคัญกับความจำที่แม่นยำ การเก็บรายละเอียดที่ครบถ้วนหรือเรียกว่ากระบวนการ “เน้น ย้ำ ซ้ำ ทวน” ถึงกระนั้นการเรียนรู้ด้วยรูปแบบนี้ก็ยังมีจุดด้อยด้วยเช่นกัน กล่าวคือการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นเฉพาะความจำเป็นสำคัญโดยที่ไม่เปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการคิดในมิติที่หลากหลายโดยเฉพาะมุมมองการคิดเชิงวิพากษ์ทางวัฒนธรรม ศิษย์มีหน้าที่รับการถ่ายทอดทำรำจากครูอย่างเชื่องๆ ครูมอบให้แบบไหนศิษย์ก็จะรับไว้แบบนั้นโดยปราศจากซึ่งข้อสงสัยและคำถามใดๆ เท่ากับครือคือผู้ที่กุมอำนาจการเรียนรู้ไว้แทบทั้งหมด การผลิตซ้ำในแนวคิดและวิธีการดังกล่าวจึงเป็นเสมือนเชือกฟ่อนๆ เมื่อคนนาฏศิลป์ได้เข้าสู่บทบาทครูประจำการจึงนำรูปแบบและวิธีคิดที่ถูกปลูกฝังมาใช้ในห้องเรียนด้วยเช่นกัน โดยขาดการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสม

และอาจไม่เข้าใจว่าบริบทและปรัชญาการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐานนั้นแตกต่างกันสิ้นเชิงกับสิ่งที่ครูได้รับถ่ายทอดมา การจัดการเรียนรู้จึงยังคงวนเวียนอยู่กับ “จำและทำตาม” สังคมในชั้นเรียนจึงเป็นการหล่อหลอมให้เยาวชนคิดและปฏิบัติอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมตามอุดมคติเดิมๆ ในงานวิจัยของมาโนช บุญทองเล็ก (2564) นำเสนอผลการศึกษาย้อนแย้งว่า ในปัจจุบันการเรียนการสอนทางนาฏศิลป์ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างที่ควรจะเป็น ทั้งนี้เพราะครูผู้สอนใช้วิธีการสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ใช้วิธีการถ่ายทอดที่จำเจทำให้ผู้เรียนเคยชินต่อการทำตาม เชื่อฟัง นิ่งๆ โดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติ นาฏศิลป์ตั้งแต่สมัยโบราณ ผู้ถ่ายทอดมีจุดหมายให้ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้จากครูอาจารย์ แต่เพียงอย่างเดียว โดยธรรมชาติของนาฏศิลป์แล้วรูปแบบการสอนจะใช้วิธีการเลียนแบบเป็นหลักและปฏิบัติสืบต่อกันมา จึงถือว่าเป็นหลักการสอนที่ดีที่สุดในการเรียนการสอนนาฏศิลป์เท่าที่ผ่านมาเน้นการเรียนจากครูเป็นสำคัญ ครูผู้สอนจะเป็นแม่แบบให้ผู้เรียนเลียนแบบด้วยความเชื่อว่าการสอนโดยครูเป็นแม่แบบจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องสวยงาม ผู้เรียนจึงต้องพยายามเลียนแบบครูให้ได้ทั้งหมดจึงไม่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงคิดสร้างสรรค์ ในการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ยังมีครูผู้สอนอีกหลายท่านคงจัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเก่าๆ โดยบอกกฎเกณฑ์ให้ผู้เรียนทำตามหรือลอกเลียนแบบท่าทางของครูที่สาธิตให้ผู้เรียนดู ทำให้ผู้เรียนไม่มีความเชื่อมั่นในตนเองและเกรงว่าจะผิดไปจากแบบแผนที่ครูสอน ในขณะที่แนวคิดการเรียนรู้ของ Bloom (1956) ยังกล่าวว่าพฤติกรรม การเรียนรู้ระดับความจำ เป็นเพียงระดับการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานเท่านั้น ที่ไม่ได้ส่งเสริมกระบวนการคิดที่ซับซ้อนมากนักและไม่นับเป็นทักษะการคิดขั้นสูงอีกด้วย การจัดการเรียนรู้โดยวิธีปฏิบัติตามครูจึงควรเป็นวิธีเฉพาะกิจที่ครูต้องวิเคราะห์ว่ามี

ความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระและผู้เรียนกลุ่มใดบ้าง แต่มิใช่นำมาเป็นวิธีการหลักสำหรับปฏิบัติการในชั้นเรียนเหมือนระยะที่ผ่านมา

ทุนความรู้ทางวัฒนธรรม: ความรู้พื้นฐานสำหรับครูนาฏศิลป์

การจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง พหุวัฒนธรรมหนึ่งในความรู้สำคัญที่ครูต้องพึงมีคือ ทุนความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมตนเอง วัฒนธรรมผู้เรียน และวัฒนธรรมในอาณานิคมที่ครูปฏิบัติการสอน ในงานวิจัยของ สุปราณี เวชประสิทธิ์ และคณะ (2566) ได้วิเคราะห์กรอบมโนทัศน์และเกณฑ์การประเมินสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม พบว่าหนึ่งในมโนทัศน์ที่เป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมคือ ความรู้และความเข้าใจทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย ความรู้และความเข้าใจที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานข้ามวัฒนธรรม และ ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ในขณะที่ผลการวิจัยของ สุราสินี บุญญาพิทักษ์ และคณะ (2560) ได้อธิบายว่าสมรรถนะด้านความรู้เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา ความรอบรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันถือเป็นสมรรถนะพื้นฐานสำคัญสำหรับครูในการจัดการเรียนรู้ งานเขียนของ Thomas (2002) ได้นำเสนอแนวทางการเตรียมครูเข้าสู่บริบทของการศึกษาพหุวัฒนธรรม ครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับโลกใหม่ของนักเรียน สาระสำคัญเขาได้สร้างวงแหวนการผลิตและพัฒนาครูที่อ่อนไหวทางวัฒนธรรม ออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ การเข้าใจบริบทวัฒนธรรมของนักเรียน การศึกษาวิจัยข้ามวัฒนธรรม ความรู้ในการผลิตสื่อที่อ่อนไหวทางวัฒนธรรม ฝึกประสบการณ์การเรียนการสอนข้ามวัฒนธรรม และมีพื้นที่ใคร่ครวญสะท้อนคิดจนมีความรู้และทักษะการจัดการพหุวัฒนธรรม ในส่วนมุมมองของนักพหุวัฒนธรรมอย่าง Willis (2002) ได้นำ

เสนอแนวทางเริ่มต้นการจัดการชั้นเรียนโดยให้ครูทำความเข้าใจต่อวัฒนธรรมใน 4 มิติดด้วยกัน คือ ความรู้เกี่ยวกับตนเอง ความรู้ในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น ความรู้ด้านภาษาศาสตร์ และความรู้ด้านการสอนที่แวดล้อมต่อวัฒนธรรม (เนงเยวาร์ เนาวรัตน์, 2561) งานวิจัยของ จิระเดช นุกุลโรจน์ (2566) นำเสนอมุมมองการพัฒนาครูเพื่อการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม โดยเขาเสนอว่าครูนาฏศิลป์จะต้องมีทุนความรู้ทางวัฒนธรรมใน 4 ด้านด้วยกัน คือ 1) ความรู้ในภูมิลักษณะ 2) ความรู้ในศาสนาและวิถีปฏิบัติ 3) ความรู้ในชาติพันธุ์ และ 4) ความรู้ในแหล่งภูมิปัญญา

อย่างไรก็ตามจากที่กล่าวมาการจัดการเรียนรู้สำหรับห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรมนั้น เห็นได้ว่าครูจะต้องพึงรู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้งในสิ่งที่ประกอบสร้างความเป็นตัวตนของครู เพื่อส่งผลต่อการเข้าใจการเรียนรู้ของเด็กต่างวัฒนธรรม ถัดมาครูต้องเข้าใจความสำคัญที่วัฒนธรรมมีต่อการรับรู้ ลีลาการเรียนรู้ ความภาคภูมิใจ ระบบคุณค่า การแสดงออกและพฤติกรรมของเด็กในห้องเรียน (เนงเยวาร์ เนาวรัตน์, 2561) อีกทั้งความรู้ในวัฒนธรรมอาณานิคมของสถานศึกษาที่ครูสอน มุมมองความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจึงเป็นความสำคัญอย่างมากต่อครูผู้ปฏิบัติการเรียนรู้ในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

การแปรเปลี่ยนการเรียนรู้เชิงรับเป็นการเรียนรู้เชิงรุก

การกำหนดบทบาทและสถานะของครูในชั้นเรียนย่อมมีผลอย่างมากต่อกระบวนการเรียนรู้ บรรยากาศเชิงจิตวิทยา และพัฒนาการด้านต่างๆ ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ แนวคิดการศึกษาในอดีตที่วางตำแหน่งแห่งที่ให้ครูเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ทั้งปวง ทุกสิ่งอย่างจะต้องมาจากครูเปรียบเสมือนผู้กุมอำนาจสูงสุดในชั้นเรียนไว้อย่างแนบแน่น ผลเสียที่เกิดขึ้นในหลายมิติจาก

แนวคิดดังกล่าวจึงไม่สามารถตอบสนองต่อทิศทางการศึกษาปัจจุบันได้ รูปแบบการเรียนรู้จะต้องเปลี่ยนมาให้ความสำคัญกับผู้เรียนมากที่สุด ครูจะต้องพิจารณาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ศักยภาพ เศรษฐกิจ ทุนความรู้ ความแตกต่างส่วนบุคคล ความคิดความเชื่อและลีลาการเรียนรู้ เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องเหมาะสม อย่างไรก็ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสามารถออกแบบและดำเนินการได้อย่างหลากหลายไม่ตายตัว ในส่วนนี้ผู้เขียนนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ทางนาฏศิลป์ที่มุ่งสร้างประสบการณ์ ความรู้และทักษะข้ามวัฒนธรรมในชั้นเรียนให้เกิดขึ้นในชั้นเรียนที่น่าสนใจ มีรายละเอียดดังนี้

1. การเรียนรู้ที่ขยายไปยังชุมชนบ้าน และสถานศึกษา การเชื่อมโยงครู ผู้ปกครอง และชุมชนให้เป็นหุ้นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อจุดเริ่มต้นในการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมเล็กๆ ในห้องเรียน และเชื่อมโยงไปยังผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาในของครู ถือเป็นการท้าทายการเรียนรู้ที่นำไปสู่ครูผู้กระทำการเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง ทั้งนี้แนวคิดวงแหวนแห่งการเรียนรู้ของ Nieto (2007) ได้มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดเพื่อนำไปสู่การจัดการศึกษาในมิติหลักสูตรและการเรียนการสอนที่ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตเด็ก โดยการใช้กระบวนการประชาธิปไตยที่ดึงครอบครัว ครู ผู้เรียน และชุมชนเข้าสู่การจัดการศึกษาอย่างน่าสนใจ นอกจากนี้ผลการวิจัยของ รสสุคนธ์ เนาวบุตร และนรินทร์ สังข์รักษา (2558) อธิบายถึงแนวทางการจัดการศึกษาเรียนร่วมพหุวัฒนธรรมโดยส่งเสริมให้โรงเรียนชักนำผู้ปกครองกลุ่มเชื้อชาติ วัฒนธรรมต่างๆ เข้ามาร่วมทำกิจกรรมกับทางโรงเรียนให้มากขึ้น หากพิจารณาสมรรถนะวิชาชีพครูในด้านสมรรถนะประจำงาน โดยมีสาระสำคัญเพื่อมุ่งเน้นให้ครูประสานความร่วมมือสร้าง

ความสัมพันธ์ที่ดีกับเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ในส่วนงานเขียนของ เนเนียว นาวรัตน์ (2561) นำเสนอมุมมองสำหรับ คุรุปฏิบัติการสอนที่ขยายไปสู่การนำบ้านและ ชุมชนเข้ามาช่วยจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม และวรรณกรรมพื้นบ้าน การอ่านออกเขียนได้ และการรู้หนังสือภาษาแม่ นั่น ครูที่รู้จักตัวตนและเข้าใจ วัฒนธรรมของผู้เรียนจะสามารถออกแบบการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนข้ามพ้นพรหมแดนวัฒนธรรมแบบ 2 ขั้ว เปิดพรมแดนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต่างรู้สึกปลอดภัย ฝึกการเคารพและให้เกิดคิดซึ่งกันและกัน ความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนนั้นมีความสำคัญเป็น อย่างมากสำหรับครูที่สอนศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์) รวมถึงครูที่สอนภาษาและวรรณกรรม การพาผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างแตกฉานอาจทำได้ ยากหากขาดการร่วมมือกับหุ้นส่วนดังกล่าว ขณะทำงานเขียนของ Senge (2017) กล่าวถึง บทบาทสำคัญของการเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ระบบที่ต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และกัน และทุกระบบต้องมีแบบแผนที่ส่งอิทธิพล ร้อยรัดเข้าด้วยกัน ระบบเหล่านั้นประกอบด้วย 1) ชั้นเรียน 2) โรงเรียน และ 3) ชุมชน โดยที่มี ครูเป็นนักจัดการศึกษาคอยแบ่งสรรปันส่วนอย่าง เท่าเทียม เพื่อนำไปสู่การสร้างความรู้ถึงการมี อัตลักษณ์ของผู้เรียนและชุมชน การสร้างความ เชื่อมโยงในหมู่ผู้นำชุมชนที่แตกต่าง และจัดให้มี โครงสร้างพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ในระดับชุมชน อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ Banks (2007) ยังได้เสนอ การศึกษาพหุวัฒนธรรมในระดับการปฏิรูปชุมชน ทางการศึกษา ปัจจัยหนึ่งในการรื้อถอนระบบคิด และวัฒนธรรมที่ร่ำลือในโรงเรียน โดยที่เขา ยังให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับประเด็นภาษา และภาษาถิ่นที่ใช้สื่อสารในโรงเรียน รวมถึงการ มีส่วนร่วมของชุมชนต่อการศึกษาในโรงเรียนอีก ด้วย สำหรับงานวิจัยของ จิตสุภาวัฒน์ สารารุณรัตน์

(2566) รายงานผลการทดลองใช้นวัตกรรมสื่อ การสอนนาฏศิลป์สำหรับนักเรียนสังกัดโรงเรียน ตระเวนชายแดนโดยใช้กระบวนการร่วมมือเพื่อสร้าง การเรียนรู้ที่ครอบคลุมหุ้นส่วนต่างๆ ในระบบสังคม ประกอบด้วยโรงเรียน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น และนักเรียนหลากหลายวัฒนธรรม ผลจากการทดลองใช้ ชี้นำถึงพัฒนาการเรียนรู้ทางด้านสติปัญญาและทักษะ ทางสังคมของนักเรียนที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

อย่างไรก็ตามเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ ที่ขยายไปยังชุมชน บ้าน และสถานศึกษามีส่วนสำคัญมากต่อการเปิดพรมแดนพื้นที่สังคม พหุวัฒนธรรมให้กับผู้เรียน เป็นการที่ครูได้ช่วยให้ ผู้เรียนเกิดความเข้าใจแก่นแท้เกี่ยวกับโครงสร้าง ทางสังคม ผู้เรียนได้เห็นถึงส่วนประกอบต่างๆ ที่ร้อยรัดเข้าด้วยกันจนเกิดเป็นสังคมหนึ่งที่สมบูรณ์ แนวทางดังกล่าวยังเปิดโลกทัศน์ให้ผู้เรียนตระหนักว่า การอยู่ร่วมกันในวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย จึงถือเป็นเรื่องปกติสามัญของระบบสังคม อีกทั้ง เป็นการนำพาผู้เรียนออกจากกรอบของห้องเรียนที่ เป็นพื้นที่สี่เหลี่ยมแคบๆ แต่ยังเป็นการเปิดพรมแดน แห่งการเรียนรู้ที่ไหลบ่ามาจากทุกทิศทุกทาง เกิด การกระจายอำนาจทางการศึกษาไม่ให้อยู่ที่ตัวครู เพียงผู้เดียว การมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ ต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนจึงเป็นหน้าที่ ของทุกๆ ฝ่ายในสังคมอย่างแท้จริง

2. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative learning group) การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการ ร่วมมือนับว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญอีกวิธีหนึ่ง เป็นการใช้กระบวนการ กลุ่มให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันเพื่อ ผลประโยชน์ที่เป็นความสำเร็จร่วมกันภายในกลุ่ม ผู้สอนจะต้องเลือกเทคนิคการจัดการเรียนที่เหมาะสม กับผู้เรียน และผู้เรียนจะต้องมีความพร้อมที่จะ ร่วมกันทำกิจกรรม รับผิดชอบงานของกลุ่มร่วมกัน โดยที่กลุ่มจะประสบความสำเร็จได้เมื่อสมาชิก

ทุกคนได้เรียนรู้บรรลุตามจุดมุ่งหมายเดียวกัน นั่นคือ การเรียนเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากสมาชิกแต่ละคนจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นองค์ประกอบจนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างสมบูรณ์ (พิมพันธ์ เตชะคุปต์, 2544) ในส่วนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สังคมพหุวัฒนธรรมในชั้นเรียน ครูจะต้องกำหนดกฎเกณฑ์หรือเงื่อนไขเพิ่มเติมนอกเหนือจากการจำแนกระดับความรู้หรือทักษะของผู้เรียน แต่ควรพิจารณาไปถึงเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา เพศ เศรษฐกิจ เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างหลากหลายเหล่านั้นได้มีโอกาสอยู่ร่วมกันภายในทีม เมื่อผู้เรียนได้เกิดปฏิสัมพันธ์จากการดำเนินงานร่วมกัน สิ่งที่ได้เรียนรู้ นอกเหนือจากความสำเร็จจากชิ้นงานแต่ยังได้รู้เห็นในความแตกต่างของเพื่อนแต่ละคนภายในกลุ่ม ทั้งความคิด ความเชื่อและวิถีปฏิบัติ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนค่อยๆ เกิดความเข้าใจ เข้าใจ ยอมรับในความแตกต่าง และให้เกียรติต่อกัน ซึ่งเป็นต้นธารแห่งการริเริ่มแปรเปลี่ยนกระบวนคิดและวิถีปฏิบัติต่อวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งหมดนี้นับเป็นทักษะข้ามวัฒนธรรมที่จำเป็นทั้งสิ้น ในงานเขียนของ แพรว ศิริศักดิ์ดำเกิง (2549) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้เกิดการร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม เขาอธิบายว่าหากครูจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมกระแสหลักเพียงวัฒนธรรมเดียว ผู้เรียนก็จะมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับคนที่เป็กลุ่มของตนเท่านั้น แต่ยังพลาดโอกาสได้เรียนรู้สังคมทั้งหมดอีกด้วย ซึ่งในความเป็นจริงสังคมทุกสังคมเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมทั้งสิ้น เอกสารการสอนและวิธีการจัดการเรียนรู้ของครู จึงควรสะท้อนภาพของสังคมที่มีความแตกต่างและหลากหลาย แนวคิดและวิธีการจัดการเรียนรู้ จึงควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กัน อย่างอิสระในชั้นเรียน

หากวิเคราะห์เนื้อหาสาระรายวิชานาฏศิลป์ พบว่ากระบวนการกลุ่มเป็นรูปแบบหนึ่งที่ครูนาฏศิลป์นำมาใช้สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างแพร่หลาย แต่ข้อสังเกตที่พบ กลับกลายเป็นลักษณะกิจกรรมและกระบวนการกลุ่มที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เริ่มจากการแบ่งกลุ่มผู้เรียน บางครั้งแบ่งตามความสมัครใจของผู้เรียนเอง แบ่งตามเลขที่หรือเลขประจำตัว แบ่งตามระดับสติปัญญา แบ่งตามเพศ แบ่งตามความพึงพอใจของครูเอง หรือแม้แต่การสุ่มอย่างง่ายก็ตาม ในส่วนชิ้นงานที่ครูนาฏศิลป์มอบหมายให้ผู้เรียนส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบรายงาน ใบงาน แผ่นพับ วิดีโอคลิป การสืบค้นและนำเสนอหน้าชั้นเรียน การสร้างสรรค์การแสดงและองค์ประกอบการแสดง การปฏิบัติท่ารำ เดิน เล่นละคร เป็นต้น (จิตสุภวัฒน์ สำราญรัตน, 2566) เห็นได้ว่ารูปแบบดังกล่าวยังไม่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ วัฒนธรรมที่หลากหลายได้อย่างเท่าที่ควรจะเป็น แนวทางที่ดีควรเริ่มตั้งต้นจากการแบ่งกลุ่มผู้เรียน ที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมควบคู่กับระดับสติปัญญา อำนาจจำแนกในที่นี้ จึงมิได้หมายถึงระดับความเก่งเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงภูมิหลังที่แตกต่างทางวัฒนธรรมอีกด้วย ต่อมาครูจะต้องเลือกเนื้อหาสาระที่สอดคล้องเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่ม โดยที่ความสำเร็จหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกเป็นสำคัญ เพราะเท่าที่ประสบพบเจอส่วนมากผู้เรียนคนใดคนหนึ่งจะแบกรับหน้าที่เกือบทั้งหมดภายในกลุ่มที่เหลือนมีส่วนร่วมน้อยมาก ดังนั้นครูต้องเป็นผู้ที่อำนวยความสะดวกสำรวจตรวจสอบและประทับประคองกิจกรรมการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จมากที่สุด แต่ไม่ควรไปกำหนดหรือกำกับการทำงานจนผู้เรียนขาดความเป็นตัวเอง ครูต้องใช้จิตวิทยาในการดึงศักยภาพและทุนทางวัฒนธรรมของผู้เรียนออกมาให้มากที่สุด เพราะผู้เรียนทุกคนล้วนมีพหุปัญญาและภูมิหลัง

ที่แตกต่างกัน ทุกคนในกลุ่มจึงควรมีส่วนในการเสริมสร้างความสำเร็จให้กันและกัน ในส่วนการวัดประเมินผลลัพธ์พัฒนาการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐานความรู้ ทักษะเฉพาะวิชาหรือความสำเร็จที่เป็นชิ้นงานปลายทางแล้ว ครูจะต้องไม่ลืมประเมินพฤติกรรมข้ามวัฒนธรรมที่เป็นผลลัพธ์ระหว่างทางและปลายทางด้วยเช่นกัน

3. การเพิ่มเติมเนื้อหาสาระที่เกาะเกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้เรียน รายงานวิจัยหลายเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระยะเวลาที่ผ่านมา พบว่าหนึ่งในปัญหาสำคัญคือ ผู้เรียนบางส่วนมีความเบื่อหน่ายกับกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากเนื้อหาสาระที่ครูสอนยังห่างไกลตัวผู้เรียน ส่งผลให้พวกเขาไม่เห็นถึงความสำคัญและไม่ทราบว่า จะนำความรู้ที่ครูสอนไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร จนเกิดเป็นสภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ตามมา อีกทั้งธรรมชาติของการถ่ายทอดทักษะทางด้านนาฏศิลป์ที่มีแบบแผนตายตัว ขาดการมีส่วนร่วมและไม่ยืดหยุ่นต่อลีลาการเรียนรู้ที่เป็นปัจเจกของผู้เรียนแต่ละคน (มาโนช บุญทองเล็ก, 2564) ปัญหาดังกล่าวยังขัดต่อแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมอีกด้วย เพราะการจัดการศึกษาตามแนวทางนี้ จะต้องพิจารณาตัวตน ตำแหน่งแห่งที่และภูมิหลังของผู้เรียนอย่างรอบคอบ เพื่อนำมาสู่การบูรณาการเนื้อหาสาระที่ครูจะสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ที่สำคัญกิจกรรมการเรียนรู้ของครูจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางวัฒนธรรมของตนเองที่ติดตัวมาจากบ้านหรือชุมชนอย่างภูมิใจ นับเป็นหนทางการจัดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและมีคุณค่าต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง Banks (2007) ได้นำเสนอแนวคิดการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมสำหรับครู โดยเน้นการบูรณาการเนื้อหาสาระ เป็นการปฏิบัติการที่พยายามสร้างเนื้อหาสาระในหลักสูตรปกติให้

เกาะเกี่ยวกับผู้เรียนมากขึ้น เช่น การผนวกเนื้อหาด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์บุคคลสำคัญ ประสบการณ์ของคนผิวดำและชาติพันธุ์ต่างๆ ในลักษณะการยกตัวอย่าง สอดแทรกระหว่างการเรียนการสอนตามปกติ หรือเมื่อมีการสอนว่าด้วยมโนทัศน์ แนวคิด หรือหลักการสำคัญในวิชาต่างๆ การบูรณาการเนื้อหาจึงรวมถึงการสอดแทรกในลักษณะการเพิ่มหน่วยการเรียนรู้เข้าไปในหลักสูตรวิชาต่างๆ เช่น ในวิชาสังคมศึกษา ภาษา ศิลปะ และดนตรีนาฏศิลป์ เป็นต้น

การเพิ่มเติมเนื้อหาสาระนาฏศิลป์ให้เกาะเกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้เรียนสามารถกระทำได้อย่างไร? เริ่มต้นจากครูต้องพิจารณาตัวตนของผู้เรียน บริบทเชิงพื้นที่สถานศึกษาและแวดล้อมต่างๆ ของชุมชน จากนั้นวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ครูจะหยิบยกมาใช้สำหรับจัดการเรียนรู้ในคาบนั้นๆ เช่น ความรู้เรื่องบุคคลสำคัญทางด้านนาฏศิลป์ จากที่ผ่านมาครูก็น่าจะให้ผู้เรียนรับรู้เรื่องราวของบุคคลสำคัญตามกระแสนิยม เช่น ศิลปินแห่งชาติ ศิลปินเอกของโลก เป็นต้น การหยิบยกชีวประวัติบุคคลเหล่านั้นให้ผู้เรียนได้ศึกษามีได้เป็นเรื่องที่ผิดแต่อย่างใด แต่ครูก็ควรให้ผู้เรียนได้รู้สึกว่ในพื้นที่ยังมีบุคคลสำคัญอยู่ด้วยไม่ต่างกัน เช่น ปราชญ์ท้องถิ่น ศิลปินในชุมชน กลุ่มชนชายขอบ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ ก็ควรจะได้รับ การกล่าวถึงในชั้นเรียน ถึงแม้จะเป็นศิลปินหรือบุคคลที่รู้จักในวงแคบๆ ก็ตาม แต่ครูก็ไม่ควรละเลยในจุดนี้

ตัวอย่างต่อมาที่จะอ้างถึงการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางข้างต้นของครูนาฏศิลป์ในเขตพื้นที่ภาคใต้ท่่านหนึ่ง ที่คาดว่อาจจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดมโนทัศน์ชัดแจ้งขึ้น “ว่ด้วยเรื่องราวมาตรฐาน” โดยเขาลองปรับเปลี่ยนเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ช่อกิจกรรมใหม่ว่ “ราว

หลากหลายวัฒนธรรม” เขาขยายความว่า จากที่ทุกๆ ครั้งนักเรียนจะต้องร้องและปฏิบัติทำร่างมาตรฐานเหมือนกัน แต่ในขณะที่ความเป็นจริงการรำนั้นมีหลากหลายรูปแบบตามความจำเพาะของพื้นที่และวัฒนธรรม คำถามคือทำไมเขาต้องสอนนักเรียนแค่เรื่องการรำนมาตรฐานเพียงการแสดงเดี่ยวทั้งที่บ้านและชุมชนของเขาก็มีการแสดงลักษณะรำนด้วยเช่นกัน ดังนั้นการรำนในครั้งนี้นี้จึงมี 5 รูปแบบ คือ 1. รำนมาตรฐาน 2. รำนเวียนครก 3. รำนชาวเล (รองเง็งชาวเล) 4. รองเง็ง และ 5. รำนย้อนยุค จากนั้นเขาแบ่งกลุ่มผู้เรียนเพื่อจับฉลากและร่วมกันศึกษาค้นคว้าในหัวข้อที่ได้ เขาให้อิสระในการเรียนรู้และการนำเสนอเชิงสาคิตอย่างเต็มที่ ผลลัพธ์ที่ได้คือ นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนอย่างสนุกสนาน ผู้เรียนบางกลุ่มใช้สื่อและภาษาถิ่นตามวัฒนธรรมการแสดงนั้นๆ อย่างสร้างสรรค์ เขายังสังเกตเห็น ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมที่ดีขึ้น ถึงแม้ช่วงแรกรับรู้ได้ว่ามีบางคนรู้สึกอึดอัดที่ไม่ได้อยู่รวมกลุ่มเดียวกันกับเพื่อนสนิทเหมือนที่ผ่านมา แต่เมื่อได้ร่วมทำกิจกรรม ร่วมคิด ร่วมนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนมีความคุ้นชินและไว้วางใจกันมากขึ้น รวมถึงผู้เรียนสามารถนำเสนอประสบการณ์จากที่บ้านและชุมชนของตนเองได้อย่างอิสระ มีความสุขและภูมิใจเป็นอย่างมากที่ได้ถ่ายทอดประสบการณ์นั้นๆ ให้เพื่อนในกลุ่มรับรู้ เช่น เรื่องราวรำนเวียนครกที่ผู้เรียนพบเห็นในงานรื่นเริงของชุมชนมาตั้งแต่เด็กจนถือเป็นเรื่องปกติ เขาจึงถ่ายทอดออกมาได้อย่างเป็นฉากเป็นตอนด้วยความภูมิใจ หรือแม้แต่บางคนนำเสนอผลงานโดยใช้ภาษาถิ่นใต้และภาษามลายูซึ่งทำให้งิจกรรมการเรียนรู้มีความแตกต่างจากเดิม เพราะผู้เรียนมีความมั่นใจในการสื่อสารมากขึ้นไม่ต้องกลัวโดนเพื่อนและครูล้อเลียนว่าพูดสำเนียงทองแดง อีกทั้งผู้เรียนมุสลิมยังมีโอกาสได้เปิดโลกทัศน์วัฒนธรรมอิสลามให้เพื่อนๆ ในกลุ่มได้เรียนรู้ร่วมกัน

อีกด้วย สุดท้ายการสร้างประสบการณ์เรียนรู้เรื่องรำนหลากหลายวัฒนธรรมโดยใช้แนวทางพหุวัฒนธรรมนอกจากความรู้ ทักษะที่เป็นสมรรถนะเฉพาะวิชาแล้วนั้น ยังส่งผลให้ผู้เรียนได้ทราบและเข้าใจดีว่าหนึ่งเรื่องเดียวกันแต่รูปลักษณะและการแสดงออกแตกต่างกัน เพราะต่างพื้นที่ ต่างวิถี ต่างวัฒนธรรม แต่สิ่งนั้นทั้งหลายมียอมคุณค่าเท่าเทียมกัน (จิระเดช นุกุลโรจน์, 2566)

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่าหากครูพยายามเลือกเนื้อหาสาระการเรียนรู้และบูรณาการเพื่อให้เกาะเกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้เรียนให้มากที่สุด นับเป็นหนึ่งในแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ทรงพลังอย่างมากต่อพฤติกรรมและความสนใจใคร่รู้ ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้แต่ละครั้งจึงเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นโดยที่ปราศจากความเบื่อหน่าย อีกทั้งครูยังมีส่วนช่วยค้ำยันและยกระดับคุณค่าของวัฒนธรรมรองให้มีตัวตนในสังคมอย่างยั่งยืนได้อีกทางหนึ่ง

บทสรุป

การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมระยะที่ผ่านมาพบว่าทำให้พื้นที่ทางการเรียนรู้เพื่อเปิดสิทธิ์และพรมแดนวัฒนธรรมของผู้เรียนที่มีใช้วัฒนธรรมของคนกลุ่มใหญ่ยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในสังคมนาฏศิลป์ศึกษา ปัญหาและท่าทีของครูในฐานะนักปฏิบัติการสอนทางด้านวัฒนธรรมสำหรับห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรม ส่วนใหญ่ครูนาฏศิลป์ยังไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิจัยหลายเรื่องรายงานผลไปในทิศทางเดียวกันว่าครูนาฏศิลป์มีทุนความรู้และขีดความสามารถไม่เพียงพอสำหรับจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรม ถึงกระนั้นหากวิเคราะห์ทะลุไปยังต้นธารแห่งปัญหาดังกล่าวด้วยมุมมองแห่งความเป็นจริง พบว่า 1. มิติของหลักสูตรการผลิตและพัฒนาครูที่ไม่เคยปรากฏเนื้อหาสาระรายวิชาเกี่ยวกับการเรียนการสอน

ในสังคมพหุวัฒนธรรม นักศึกษาครูจึงไม่มีโอกาสได้ฝึกประสบการณ์ในพื้นที่เหล่านั้นเพื่อให้เกิดความคุ้นชิน อีกทั้งครูประจำการยังขาดการพัฒนาเพิ่มเติมความรู้และทักษะให้สามารถจัดการศึกษากับผู้เรียนหลากหลายวัฒนธรรมได้เท่าที่ควรจะเป็น 2. มิติหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังให้ความสำคัญกับกรอบเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวัฒนธรรมกระแสหลักมากเกินไป ในส่วนวัฒนธรรมรองหรือวัฒนธรรมชายขอบยังคงมีตัวตนในหลักสูตรที่น้อยมาก ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานพยายามผลิตสร้างเยาวชนภายใต้แบบพิมพ์ที่เป็นอันเดียวกันทั่วประเทศ แต่ในขณะที่ที่ราบใต้ว่าสังคมไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ตลอดจนการตบตาสังคมด้วยวาทกรรมที่ว่า หลักสูตรฉบับปรับปรุง ซึ่งแท้จริงแล้วหลักสูตรสาระการเรียนรู้ศิลปะกลับมิได้ปรับปรุงเนื้อหาสาระแต่อย่างใดตามที่กล่าวอ้างแบบเหมารวม 3. มิติความจำเพาะของศาสตร์นาฏศิลป์ โดยเฉพาะการถ่ายทอดกระบวนการท่าร่ายระหว่างครูกับศิษย์ที่ยึดติดกับแนวปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่แนบแน่น การเรียนรู้รูปแบบทำตามครู อยู่ในโอวาท และให้เชื่อในภูมิความรู้ของครู ศิษย์จึงขาดทักษะเชิงวิพากษ์และการคิดนอกกรอบ ส่งผลให้เป็นพฤติกรรมติดตัวที่ครุณิยมนำมาใช้กับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยขาดการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมในรูปแบบดังกล่าวให้ถี่ถ้วน

อย่างไรก็ตามจากต้นธารแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวครูและผู้เรียนโดยตรง การนำเสนอมุมมองเพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์สำหรับห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรม สาระสำคัญที่ครูจะต้องพิจารณาใน 2 มิติเบื้องต้น คือ 1. ทุนความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ทั้งนี้ครูจึงจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทั้งที่เป็นวัฒนธรรมของตนเอง วัฒนธรรมของผู้เรียน ตลอดจนวัฒนธรรมในอาณานิคมสถานศึกษา อีกทั้งเป็นสารตั้งต้นให้ครูจัดการเรียนรู้ได้อย่าง

เข้าใจในตัวผู้เรียนมากขึ้น 2. วิธีจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อนำไปสู่การเปิดพหุวัฒนธรรมและพื้นที่ทางวัฒนธรรมของผู้เรียนในขอบข่ายที่กว้างขึ้น ครูจะต้องพิจารณาตัวตน ตำแหน่งแห่งที่ของผู้เรียนอย่างถี่ถ้วน เพื่อแสวงหาเทคนิคและวิธีสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถพัฒนาสติปัญญาบนพื้นฐานความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างสมดุล ดังนั้นครูจึงต้องพิจารณาบทบาทและอำนาจของตัวเองเสียใหม่เพื่อจัดวางตัวตนให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางนี้สามารถดำเนินการได้โดยวิธีการที่น่าสนใจ คือ 1. การเรียนรู้ที่ขยายขยายไปยังชุมชน บ้าน และสถานศึกษา เป็นการเปิดพหุวัฒนธรรมการศึกษาโดยบูรณาการหุ่นส่วนต่างๆ ของสังคม ให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเยาวชน ครูจะต้องดึงผู้ปกครอง ศิลปินท้องถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ สมาชิกชุมชนเข้ามาในชั้นเรียนที่ครูสอน 2. การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการใช้กระบวนการกลุ่มหรือระบบทีมเพื่อการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ครูจะต้องเลือกเนื้อหาสาระที่เหมาะสมและจัดกลุ่มหลากหลายวัฒนธรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและสร้างความสำเร็จนั้นร่วมกัน การใช้แนวทางนี้นอกจากพัฒนาในเชิงสติปัญญาแล้ว ผู้เรียนยังได้เรียนรู้และฝึกให้เกิดทักษะทางสังคมโดยเฉพาะสังคมข้ามวัฒนธรรมอีกด้วย 3. การเพิ่มเติมหาเนื้อหาสาระที่เกะเกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้เรียน หนึ่งในวิธีการกระตุ้นความสนใจใคร่รู้และเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้นำเสนอวัฒนธรรมของตนเองอย่างภูมิใจ ครูมีหน้าที่เลือกเนื้อหาสาระและวิเคราะห์ตัวตนของผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ใกล้ชิดกับวิถีและวัฒนธรรมของผู้เรียนให้มากที่สุด แนวทางนี้ครูยังช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงออกในวัฒนธรรมที่ติดตัวมาจากบ้านโดยที่ไม่กลัวว่าจะโดนล้อเลียนอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ.
- จิตสุภาวัฒน์ สำราญรัตน์. (2566). *การพัฒนาโมเดลนวัตกรรมสื่อการสอนแบบมีส่วนร่วมรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุष्ฎิบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]*.
- จิระเดช นุกุลโรจน์. (2566). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมของครูนาฏศิลป์ ในเขตพื้นที่ภาคใต้ [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุष्ฎิบัณฑิต, มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ]*.
- เชษฐภูมิ วรรณไพศาล. (2558). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา สำหรับนิสิตนักศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ในสถาบันอุดมศึกษาภาคเหนือ [วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรดุष्ฎิบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]*.
- จิติมดี อาพัทธนานนท์. (2563). *การพัฒนาโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพหุวัฒนธรรม ผ่านทางการศึกษาสำหรับครูและนักเรียนในประเทศไทย. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม เอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล*.
- นงเยาว์ เนาวรัตน์. (2561). *การศึกษาพหุวัฒนธรรม: มุมมองเชิงวิพากษ์และการปฏิบัติการในโรงเรียน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- บัญญัติ ยงย่วน, ปันตดา ธนเศรษฐกร, และ วสุนันท์ ชุ่มเชื้อ. (2553). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา พหุวัฒนธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวง วัฒนธรรม*.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2544). *การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: แนวคิด วิธี และเทคนิค การสอน 1. เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์*.
- แพร ศิริศักดิ์ดำเกิง. (2549). *แนวคิดพหุวัฒนธรรม. สภาวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัย แห่งชาติ*.
- พล เหลืองรังสี. (2564). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาครูในสังคม พหุวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนใต้: การวิจัยอิงการออกแบบ [วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญา ดุष्ฎิบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]*.
- มานโซ บุญทองเล็ก. (2564). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ไทยสู่ความเป็นพลเมืองโลก [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุष्ฎิบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี]*.
- รสสุคนธ์ เนาวบุตร, และ นรินทร์ สังข์รักษา. (2558). *แนวทางการจัดการศึกษาเรียนรู้พหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าละอู อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารวิชาการฉบับ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 8(2), 420-435*.
- สุธาสนี บุญญาพิทักษ์, จริญญา ธรรมโชโต, และ กรุณา แดงสุวรรณ. (2560). *โครงการนวัตกรรม การพัฒนานักศึกษาครู เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย*.

- สุปราณี เวชประสิทธิ์, พูลพงศ์ สุขสว่าง, และ ปริญญา เรืองทิพย์. (2566). การพัฒนาเกณฑ์การประเมินสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 12(1), 19-40.
- เสาวลักษณ์ เรืองศรี, และ ประสิทธิ์ ลีปรีชา. (2563). พหุวัฒนธรรมศึกษากับครุพันธุ์ใหม่. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 12(1), 234-246.
- Banks, J. A. (2007). *Educating citizens in a multicultural society*. Teachers College Press.
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives, handbook: The cognitive domain*. David McKay.
- Nieto, S. (2007). School reform and student learning: A multicultural perspective. In J. A. Banks (Ed.), *Multicultural education: Issues and perspectives*. John Wiley and Sons.
- Senge, P. (2017). *Schools that learn: A Fifth Discipline Fieldbook for Educators, Parents, and Everyone Who Cares About Education*. National Library of Thailand.
- Thomas, E. (2002). *Culture and schooling: Building bridges between research, praxis and professionalism*. John Wiley and Sons.
- Willis, I. (2002). *Critical issue: Addressing literacy needs in culturally and diverse classrooms*. North Central Regional Educational Lab.

การฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาสำหรับผู้ปกครองเพื่อป้องกันการติดเกมของนักเรียนระดับประถมศึกษา

Psychological Training for Parents to Prevent Gaming Addiction among Elementary School Students

เจตนิพัทธ์ จิตติหิรัญกุล¹, นงลักษณ์ เขียนงาม², สมบัติ ท้ายเรือคำ³
Chetnipat Chitthirankul¹, Nongluck Kiengam², Sombat Tayraukham³

Received: 6 August 2024

Revised: 30 September 2024

Accepted: 30 October 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา และ 2) เพื่อศึกษาผลของการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีตัวอย่างเป็นผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 18 คน ซึ่งแบ่งกลุ่มทดลอง จำนวน 9 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 9 คน และมีการวัดภูมิคุ้มกันการติดเกมก่อนและหลังใช้ชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1. เครื่องมือในการทดลอง คือ ชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา หากคุณภาพโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .89 ถึง 1.00 และ 2. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 2.1) แบบวัดภูมิคุ้มกัน การติดเกม Game Addiction Protection Scale (GAME-P) ฉบับผู้ปกครอง โดยใช้แบบวัดของ ศ.นพ. ชาญวิทย์ พรนภดล 2.2) แบบประเมินความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดเกมของนักเรียนสำหรับผู้ปกครอง มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .60 ถึง 1.00 2.3) แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา สำหรับกลุ่มทดลอง และ 2.4) แบบสอบถามความคิดเห็นต่อคู่มือการฝึกอบรม เชิงจิตวิทยา สำหรับกลุ่มควบคุม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา มีทั้งหมด 6 กิจกรรม แต่ละกิจกรรม มีค่าดัชนีความสอดคล้องของแต่ละกิจกรรมตั้งแต่ .89 ถึง 1.00 2) ชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา มีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I) เท่ากับ 0.6575 และประสิทธิภาพ (E_1, E_2) เท่ากับ 79.81/81.48 3) ผลของการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา พบว่า ผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีคะแนนภูมิคุ้มกัน รวมเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง และมีคะแนนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดเกมของผู้ปกครองเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 4) ผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยายอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนผู้ปกครองกลุ่มควบคุม มีความคิดเห็นต่อคู่มือการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยายอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: ชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา การป้องกันการติดเกม ภูมิคุ้มกันการติดเกม

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษา (วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹ Master's degree students, Education (Major in Educational Psychology), Faculty of Education, Chiang Mai University

² Assistant Professor, Department of Educational Psychology and Counselling, Faculty of Education, Chiang Mai University

³ Associate Professor, Department of Curriculum, Teaching & Learning, Faculty of Education, Chiang Mai University

Abstract

This research aims to: 1) develop a psychological training program, and 2) study the effects of the psychological training. It is an experimental research study with a sample of 18 parents of students, divided into an experimental group of 9 and a control group of 9. The study measured game addiction immunity before and after using the psychological training program. The research tools were divided into two parts: 1. The experimental tool, which is the psychological training program, had a consistency index ranging from .89 to 1.00; and 2. The data collection tools, which included: 2.1) the Game Addiction Protection Scale (GAME-P) for parents, based on the measure by Prof. Dr. Chanvit Pornnopadol, 2.2) the questionnaire assessing knowledge about preventing game addiction for parents, with a consistency index from .60 to 1.00, 2.3) a feedback questionnaire for the experimental group regarding their participation in psychological training, and 2.4) a questionnaire for the control group regarding the psychological training manual. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research results showed that: 1) the psychological training program consisted of 6 activities, with each activity having a consistency index ranging from .89 to 1.00; 2) the effectiveness index (E.I) of the training program was .6575, and the efficiency (E_1/E_2) was 79.81/81.48; 3) the effect of the psychological training showed that the experimental group parents had an average immunity score at a high level, and their average knowledge about preventing game addiction was at a high level as well; and 4) the experimental group parents expressed very high satisfaction with participating in the psychological training, while the control group parents had a moderate opinion regarding the training manual.

Keywords: Psychological training program, game addiction prevention, game addiction immunity.

บทนำ

ปัจจุบันการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์เป็นสิ่งที่ง่ายต่อทุกเพศ ทุกวัย เนื่องจากคนส่วนใหญ่มีโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน ที่มีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต กลุ่มวัยเด็กหรือนักเรียนเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีการใช้โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนกันตั้งแต่อายุยังน้อยในการติดต่อสื่อสาร หรือใช้เล่นเกมได้ทุกที่ทุกเวลา เนื่องจากนักเรียนสามารถเข้าถึงการเล่นเกมที่ง่ายขึ้น แตกต่างจากอดีตที่การเล่นจะต้องไปเล่นที่ร้านเกมที่ให้บริการเท่านั้น (สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กระทรวงสาธารณสุข, 2556)

การเล่นเกมออนไลน์ส่งผลทั้งในด้านบวกและด้านลบ สำหรับด้านบวก เกมมีประโยชน์หลายประการ เช่น คลายเครียด ให้ความสนุก ผีกทักษะ (เกมฝึกขับเครื่องบิน ฝึกยุทธวิธี ฯลฯ) เป็นต้น ส่วนด้านลบ เกมอาจทำให้เกิดโทษหากเด็กเลือกเกมไม่เหมาะสมหรือเล่นเกมติดต่อกันเป็นเวลานานเกินไป เช่น หากเด็กเล่นเกมรุนแรง อาจจะทำให้เกิดความคุ้นชินกับพฤติกรรมเหล่านั้น เป็นต้น อีกทั้งยังส่งผล ทำให้เด็กบางคนมีพฤติกรรมเก็บตัว ขาดเรียนบ่อย และปรับตัวยากลำบากเมื่ออยู่ร่วมกับบุคคลรอบข้าง และอาจจะมีพฤติกรรมลักขโมย หรืออาชญากรรม เพื่อหาเงินมาเติมสินค้าหรือ

แพ็คเก็จชุดคัมในเกม (ชาญวิทย์ พรนภดล และคณะ, 2557) ประกอบกับ ในปี พ.ศ. 2561 องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ประกาศให้การติดเกมเป็นโรคทางจิตเวช เพราะพบว่าเมื่อทำการสแกนสมองคนที่ติดสารเสพติดเปรียบเทียบกับคนที่ติดเกม มีการเปลี่ยนแปลงของเซลล์สมองและจุดที่สมองทำงานบกพร่องเหมือนกันในทางการแพทย์ถือว่ามีการเปลี่ยนแปลงพยาธิสภาพเกิดขึ้น นอกจากนี้ พฤติกรรมการติดเกมส่งผลทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชนไทย เป็น 1 ใน 3 ปัญหาใหญ่ในสังคมไทย พบว่า พ.ศ. 2556 มีเด็กติดเกมมากถึง 2.5 ล้านคน จากจำนวนเด็ก 18 ล้านคนในประเทศไทย และเพิ่มขึ้นมากถึงร้อยละ 14.4 เมื่อเทียบกับ พ.ศ. 2555 ซึ่งถือได้ว่าปัญหาเด็กติดเกมอยู่ในขั้นวิกฤต และทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกปีและ ยังพบอีกว่าอายุของเด็กไทยที่ติดเกมเริ่มลดน้อยลงเรื่อยๆ จากปี 2543 เริ่มที่ระดับอุดมศึกษาปีที่ 1-2 แต่ปัจจุบันเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 (กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ กระทรวงวัฒนธรรม, 2563)

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเล่นเกมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา นอกจากปัจจัยด้านตนเองของนักเรียนแล้วยังมีปัจจัยด้านผู้ปกครอง ที่มีความสำคัญเช่นกัน เพราะปัญหาการติดเกมของนักเรียนเกิดจากการไม่ได้รับความใส่ใจจากผู้ปกครองในปริมาณที่เหมาะสม บางครอบครัวที่ไม่ค่อยได้ใช้เวลา หรือการทำกิจกรรมภายในครอบครัวร่วมกัน บางครอบครัวที่เลี้ยงดูแบบตามใจ บางครอบครัวสนับสนุนให้ใช้โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน เพื่อหวังให้เด็กหยุดพฤติกรรมการเล่นไม่นิ่งหรือให้อยู่ที่บ้าน ซึ่งบางครั้งปล่อยให้เด็กเล่นใช้โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน โดยเฉพาะการเล่นเกมอย่างไม่ได้กำหนดระยะเวลา บางครอบครัวไม่รู้ถึงภัยจากการ ติดเกม และบางครอบครัวมีความคิดเห็นว่าลูกติดเกมดีกว่าการติดยาเสพติด

(กิริวัฒน์ นนทะโชติ, 2558) ซึ่งมีนักวิจัยกลุ่มหนึ่งได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการติดเกมของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4-6 พบว่า นักเรียนมีโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน เป็นของตัวเองร้อยละ 83.7 สามารถใช้ได้อย่างอิสระไม่มีใครห้ามร้อยละ 55.3 ผู้ปกครองไม่ได้มีส่วนร่วมในการเลือกแอปพลิเคชันร้อยละ 56.7 ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ใช้แอปพลิเคชันในการเล่นเกมร้อยละ 97.1 โดยเฉพาะการเล่นเกมออนไลน์มากที่สุดร้อยละ 78.8 ซึ่งเกม ROV (Realm of Valor) เป็นเกมออนไลน์ที่นิยมในการเล่นมากที่สุดร้อยละ 67.7 และพบอีกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองไม่มีส่วนในการเลือกใช้อปพลิเคชันมีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะมีพฤติกรรมติดเกมมากกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีส่วนในการเลือกใช้อปพลิเคชัน 2.46 เท่า (อภิสิทธิ์ นาคอ่อน และสุภาภรณ์ คำเรืองฤทธิ์, 2563) ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สุไรยา หนิเร และสุวรรณี หลังปูเต๊ะ (2566) เรื่องความทุกข์ของผู้ปกครองต่อพฤติกรรมและผลกระทบของการติดเกมออนไลน์ของเด็กในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 พบว่า ครอบครัวทราบและรับรู้ถึงพฤติกรรมการติดเกมออนไลน์ โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า เด็กมีพฤติกรรมการติดเกมเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับช่วงที่สถานการณ์ปกติ คือ ช่วงที่มีการจัดการเรียนรูแบบ On-Site สำหรับพฤติกรรมที่พบและบ่งชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของการติดเกมออนไลน์ คือ การพูดจาหยาบคาย ตะคอกใส่พ่อแม่หรือผู้ปกครอง และบางกรณีถึงขั้นพูด “มึง-กู” กับคนในครอบครัว ไม่สนใจการเรียน ไม่รับฟังผู้ใหญ่ เมื่อผู้ปกครองห้ามจะมีอารมณ์รุนแรง ชักสีหน้าไม่พอใจ บางกรณีเริ่มจากเล่น 1 ชั่วโมง เพิ่มเป็น 2 ชั่วโมง และพัฒนาเป็นเล่นเกือบทั้งวัน สิ่งที่เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การติดเกมออนไลน์ คือ การมีเวลาว่าง การเล่นและอยู่กับโทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟนมากเกินไป อีกทั้งการปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกัน น้อยเกินไป ผู้ปกครองขาดวินัย

ในการใช้โทรศัพท์ แบบสมาร์ทโฟนของลูกๆ โดยมีงานวิจัยฉบับหนึ่งได้นำเสนอแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันการติดเกมของนักเรียน สำหรับปัจจัยครอบครัว คือ การทำกิจกรรมที่หลากหลายร่วมกันในครอบครัว การตั้งกฎ กติกา และข้อตกลงภายในบ้านเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตและการเล่นเกม (พิรธรอง รามสูตร, 2557)

จากสภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาสำหรับผู้ปกครองเพื่อป้องกันการติดเกมของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและผลกระทบของการเล่นเกม รูปแบบการเลี้ยงดูที่สอดคล้องกับบริบทยุคปัจจุบัน การสื่อสารเชิงบวก การจัดสรรเวลาอย่าง มีคุณภาพและเพิ่มสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว รวมไปถึงการจัดการพฤติกรรมสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกบ้านด้วยวิธีการเชิงบวก จนส่งผลทำให้ผู้ปกครองมีแนวทางในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมการเล่นเกมให้เกิดผลกระทบเชิงบวกและพัฒนาคุณภาพชีวิตในทางที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาสำหรับผู้ปกครองเพื่อป้องกันการติดเกมของนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลของการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาสำหรับผู้ปกครองเพื่อป้องกันการติดเกมของนักเรียนระดับประถมศึกษา

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อพัฒนาและทดลองใช้การฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาสำหรับผู้ปกครองเพื่อป้องกันการติดเกมของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ผู้วิจัยกำหนดแบบแผนการทดลองเป็นออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยดำเนินการทดสอบก่อนและหลังใช้ชุดการฝึกอบรม เชิงจิตวิทยามีวิธีการศึกษา ดังนี้

1. ประชากร และตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1 จำนวน 579 คน (Data Management Center, 2566)

ตัวอย่างของการวิจัยนี้ คือ ผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ โดยใช้เกณฑ์คัดเข้าจากการให้ผู้ปกครองทำแบบวัดภูมิคุ้มกันการป้องกันการติดเกม แล้วคัดเลือกผู้ปกครองที่มีคะแนนภูมิคุ้มกันการป้องกันการติดเกมอยู่ในระดับต่ำ จำนวน 18 คน และผู้วิจัยดำเนินการสุ่มเข้ากลุ่ม (random selection) จำนวน 2 กลุ่มๆ ละ 9 คน โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) หลังจากนั้นทำการสุ่มเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (random assignment)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1. เครื่องมือในการทดลอง คือ ชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาสำหรับผู้ปกครองเพื่อป้องกันการติดเกมของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามตั้งแต่ .89 ถึง 1.00 และ 2. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 2.1) แบบวัดภูมิคุ้มกันการติดเกม Game Addiction Protection Scale (GAME-P) ฉบับผู้ปกครอง (ชาญวิทย์ พรนภดล และคณะ, 2560) โดยแบบวัดมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach's alpha of Coefficient) เท่ากับ .81 2.2) แบบประเมินความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดเกมของนักเรียนสำหรับผู้ปกครอง มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม

ตั้งแต่ .60 ถึง 1.00 2.3) แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา สำหรับกลุ่มทดลอง มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม ตั้งแต่ .60 ถึง 1.00 และ 2.4) แบบสอบถามความคิดเห็นต่อคู่มือการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา สำหรับกลุ่มควบคุม มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามตั้งแต่ .60 ถึง 1.00

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย 1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. สร้างกรอบแนวคิดให้สอดคล้องกับงานวิจัย 3. พัฒนาชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาสำหรับผู้ปกครองเพื่อป้องกันการติดเกมของนักเรียนระดับประถมศึกษา แบบประเมินความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดเกมของนักเรียน สำหรับผู้ปกครอง แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาสำหรับกลุ่มทดลองและแบบสอบถามความคิดเห็นต่อคู่มือการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา สำหรับกลุ่มควบคุม 4. นำเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน และนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม โดยกำหนดค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และนำข้อเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องและเหมาะสม 5. นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับอาสาสมัครที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่าง โดยทดลองกับกลุ่มขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาเพื่อนำไปดำเนินการกับตัวอย่างต่อไป

3. การดำเนินการวิจัย มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทดสอบก่อนทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการประเมินก่อนทำการทดลอง (Pretest) โดยใช้แบบวัดภูมิคุ้มกันการติดเกม Game Addiction Protection Scale (GAME-P) ฉบับผู้ปกครอง และ แบบประเมินความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดเกมของนักเรียนสำหรับ

ผู้ปกครอง กับตัวอย่าง กลุ่มทดลอง จำนวน 9 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 9 คน รวมทั้งหมดจำนวน 18 คน

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อป้องกัน การติดเกมสำหรับผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา กับกลุ่มทดลอง จำนวน 3 วัน มีกิจกรรมจำนวน 6 กิจกรรมๆ ละ 3 ชั่วโมง พร้อมทั้งใช้แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาสำหรับกลุ่มทดลอง หลังเสร็จสิ้นแต่กิจกรรม ส่วนกลุ่มควบคุมให้ศึกษาคู่มือการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาด้วยตนเอง โดยให้เอกสารดังกล่าวในช่วงวันเดียวกันกับการเริ่มต้นและสิ้นสุดของกลุ่มทดลอง พร้อมทั้งใช้แบบสอบถามความคิดเห็นต่อคู่มือการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา สำหรับกลุ่มควบคุม หลังเสร็จสิ้นกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 ทดสอบหลังการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการประเมินหลังการทดลอง (Posttest) โดยใช้แบบวัดภูมิคุ้มกันการติดเกม Game Addiction Protection Scale (GAME-P) ฉบับผู้ปกครอง และ แบบประเมินความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดเกมของนักเรียนสำหรับผู้ปกครอง กับตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม และผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพประสิทธิผลของชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ได้รับรองการพิจารณาจริยธรรมโครงการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ในมนุษย์ สำนักงานบริหารงานวิจัยมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ เลขที่ โครงการวิจัย CMUREC 66/323

ผลการศึกษา

1. ชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาสำหรับผู้ปกครองเพื่อป้องกันการติดเกมของนักเรียน ระดับ

ประถมศึกษา มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะ และผลกระทบของการเล่นเกม รูปแบบการเลี้ยงดูที่สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน การสื่อสารเชิงบวก การจัดสรรเวลาอย่างมีคุณภาพและเพิ่มสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว รวมไปถึงการจัดการพฤติกรรม สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกบ้านด้วยวิธีการเชิงบวก เพื่อให้ผู้ปกครองมีแนวทางในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับการเล่นเกมอย่างเหมาะสม และเกิดผลกระทบเชิงบวก โดยมีองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง พฤติกรรมการเล่นเกม การสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพ การแบ่งเวลาและการมีกิจกรรมภายในครอบครัวที่มีความหลากหลาย และสมดุล รวมไปถึงการจัดระเบียบวินัย การสร้างกติการ่วมกัน และเทคนิคการเพิ่มและลดพฤติกรรมของเด็ก โดยมีองค์ประกอบการป้องกันการติดเกมจำนวน 2 องค์ประกอบ คือ 1) ครอบครัวและการเลี้ยงดู และ 2) ด้านสิ่งแวดล้อมและเพื่อน จากองค์ความรู้ ความเข้าใจได้แบบกิจกรรม จำนวน 6 กิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมที่ 1 พัฒนาการและการเลี้ยงดู กิจกรรมที่ 2 การสื่อสารกับลูกรัก กิจกรรมที่ 3 เกมออนไลน์ยุคใหม่ กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมสัมพันธ์ กิจกรรมที่ 5 การจัดการชีวิต และกิจกรรมที่ 6 การจัดสภาพแวดล้อม ซึ่งผลการพัฒนาชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ

ได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา ด้วยแบบตรวจสอบรายการความสอดคล้องระหว่างรายการที่ประเมินกับชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาในภาพรวม ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยามีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามตามแบบตรวจสอบรายการทุกข้อ เท่ากับ 1.00 และมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามโดยรวมของชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา เท่ากับ 1.00 นอกจากนี้ มีการประเมินความสอดคล้องระหว่างรายการที่ประเมินของ 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาการและการเลี้ยงดู กิจกรรมการสื่อสารกับลูกรัก กิจกรรมเกมออนไลน์ยุคใหม่ กิจกรรมสัมพันธ์ กิจกรรมการจัดการชีวิต และกิจกรรมการจัดสภาพแวดล้อม ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ทั้ง 6 กิจกรรม ในชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยามีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามของกิจกรรม ในชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาตามแบบตรวจสอบรายการ ทุกข้อ ตั้งแต่ .89 ถึง 1.00

2. ผลการหาประสิทธิภาพประสิทธิผลของชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อป้องกันการติดเกมสำหรับผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยการหาประสิทธิภาพประสิทธิผลของกระบวนการดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ผลค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I) การเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อป้องกันการติดเกมสำหรับผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา

จำนวนผู้ปกครอง	คะแนนเต็ม/ชุด	ผลรวมคะแนน		ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I)
		ทดสอบก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (คะแนนเต็ม 270)	ทดสอบหลังเข้าร่วมกิจกรรม (คะแนนเต็ม 270)	
9	30	124	220	0.6575

ตารางที่ 1 ผลค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I) การเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อป้องกันการติดยาเสพติดสำหรับผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า การทดสอบวัดผลคะแนนเต็ม 30 คะแนน ผลรวมคะแนนของการทดสอบก่อนเข้าร่วมกิจกรรม เท่ากับ 124 คะแนน ผลรวมคะแนน

ของการทดสอบหลังเข้าร่วมกิจกรรม เท่ากับ 220 คะแนน เมื่อคำนวณโดยใช้สูตรดัชนีประสิทธิผล (E.I) ได้เท่ากับ 0.6575 หมายความว่า ผู้ปกครองที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยามีภูมิคุ้มกันการติดยาเสพติด และความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดยาเสพติดของนักเรียนเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 2 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อป้องกันการติดยาเสพติดสำหรับผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา

n	ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)		ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)			
	คะแนนเต็มระหว่าง การกิจกรรม	คะแนนรวมระหว่าง การกิจกรรม	E ₁	คะแนนเต็มหลัง เข้าร่วมกิจกรรม	คะแนนรวมหลัง เข้าร่วมกิจกรรม	E ₂
9	60	431	79.81	30	220	81.48

ตารางที่ 2 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อป้องกันการติดยาเสพติดสำหรับผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า ผู้ปกครองที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยามีประสิทธิภาพ (E₁, E₂) เท่ากับ 79.81/81.48 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. ผลการศึกษาภูมิคุ้มกันการติดยาเสพติดของผู้ปกครองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

โดยภูมิคุ้มกันการติดยาเสพติดของนักเรียน สำหรับผู้ปกครอง มีปัจจัยที่สามารถป้องกันเด็กนักเรียนจากปัญหาการติดยาเสพติดหรือหมกมุ่นกับการเล่นเกมมาก จนก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว และการเลี้ยงดู และปัจจัยสิ่งแวดล้อมและเพื่อน ซึ่งแบบวัดมีลักษณะเป็นมาตรวัดการประเมินค่า โดยการวิเคราะห์สามารถแสดงในตาราง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของคะแนนรวมภูมิคุ้มกันการติดยาเสพติด ก่อนและหลังเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา เพื่อป้องกันการติดยาเสพติดสำหรับผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (n=18)

ตัวอย่าง	การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
กลุ่มทดลอง	ก่อน (Pretest)	9	90	62.11	.799	ต่ำ
	หลัง (Posttest)	9	90	79.56	.583	สูง
กลุ่มควบคุม	ก่อน (Pretest)	9	90	59.56	.940	ต่ำ
	หลัง (Posttest)	9	90	60.89	.780	ต่ำ

คะแนนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 64 หมายถึง ภูมิคุ้มกันต่ำ คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 65 หมายถึง ภูมิคุ้มกันสูง

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ของคะแนนรวม ภูมิคุ้มกันการติดเกม ก่อนและหลังเข้าร่วมการฝึก อบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อป้องกันการติดเกมสำหรับ ผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม พบว่า แสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนรวม แบบวัดภูมิคุ้มกันการติดเกม กลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุม ก่อนเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา มีคะแนนอยู่ในเกณฑ์ระดับต่ำ หลังเข้าร่วมการฝึก อบรมเชิงจิตวิทยากลุ่มทดลองมีคะแนนอยู่ในเกณฑ์ ระดับสูง และกลุ่มควบคุมมีคะแนนอยู่ในเกณฑ์ระดับ ต่ำ

4. ผลการศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการ ป้องกันการติดเกมของนักเรียน สำหรับผู้ปกครอง โดยการประเมินความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกัน การติดเกมของนักเรียน สำหรับผู้ปกครอง จากชุด การฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาสำหรับผู้ปกครองเพื่อป้องกัน

การติดเกมของนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็น กระบวนการพัฒนาให้ผู้ปกครอง มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก บทบาทหน้าที่ของผู้ที่ เกี่ยวข้อง พฤติกรรมการเล่นเกม การสื่อสารที่มี ประสิทธิภาพ การแบ่งเวลาและ การมีกิจกรรมภายใน ครอบครัวที่มีความหลากหลายและสมดุล รวมไปถึงการ จัดระเบียบวินัย การสร้างกติการ่วมกัน และเทคนิคการ เพิ่มและลดพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งแบบประเมินความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดเกมของนักเรียน สำหรับผู้ปกครอง เป็นการประเมินโดยใช้ข้อคำถาม รูปแบบ Multiple Choice Question จำนวน 30 ข้อ แบ่งออกเป็น 6 เรื่อง ได้แก่ พัฒนาการและการเลี้ยงดู, การสื่อสารระหว่างบุคคล, เกมออนไลน์ยุคใหม่, กิจกรรมสัมพันธ์, การจัดการชีวิต และการจัดสภาพ แวดล้อม โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ดังตารางที่ 4 และ 5

ตารางที่ 4 คะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดเกมของนักเรียน สำหรับ ผู้ปกครอง ก่อนและหลังเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา (Pretest - Posttest) ของ กลุ่มทดลอง (n=9)

กิจกรรม	ผลการวิเคราะห์					
	Pretest			Posttest		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. พัฒนาการและการเลี้ยงดู	2.44	.506	น้อย	4.22	.367	มาก
2. การสื่อสารระหว่างบุคคล	2.67	.505	ปานกลาง	4.11	.387	มาก
3. เกมออนไลน์ยุคใหม่	1.11	.420	น้อยที่สุด	3.56	.458	มาก
4. กิจกรรมสัมพันธ์	2.44	.506	น้อย	3.56	.458	มาก
5. การจัดการชีวิต	3.11	.490	ปานกลาง	4.22	.367	มาก
6. การจัดสภาพแวดล้อม	2.00	.495	น้อย	4.78	.208	มากที่สุด
รวม	2.30	.499	น้อย	4.08	.389	มาก
ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มาก			ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ปานกลาง		
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง น้อย	ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด					

ตารางที่ 4 คะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดยาเสพติดของนักเรียนสำหรับผู้ปกครอง ก่อนและหลังเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา (Pretest - Posttest) ของกลุ่มทดลอง พบว่า หลังเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดยาเสพติดของผู้ปกครองในระดับมากที่สุด 1 กิจกรรม คือ การจัดสภาพแวดล้อม ส่วนที่เหลืออีก 5 กิจกรรม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดยาเสพติดของผู้ปกครองในระดับมาก โดยมีคะแนนสูงสุด 2 กิจกรรม คือ พัฒนาการและการเลี้ยงดู และการจัดการชีวิต และมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมของความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดยาเสพติดของผู้ปกครอง ใน

ระดับมาก ซึ่งแตกต่างจากก่อนการเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาที่ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดยาเสพติดของผู้ปกครอง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยใน 3 กิจกรรม คือ พัฒนาการและการเลี้ยงดู กิจกรรมสัมพันธ์ และการจัดสภาพแวดล้อม ส่วนที่เหลือมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดยาเสพติดของผู้ปกครองในระดับปานกลางใน 2 กิจกรรม คือ การสื่อสารระหว่างบุคคล และการจัดการชีวิต และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดยาเสพติดของผู้ปกครองในระดับ น้อยที่สุด 1 กิจกรรม คือ เกมออนไลน์ยุคใหม่ โดยมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมของความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดยาเสพติดของผู้ปกครองในระดับน้อย

ตารางที่ 5 คะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดยาเสพติดของนักเรียน สำหรับผู้ปกครอง ก่อนและหลังเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา (Pre-test - Post-test) ของกลุ่มควบคุม (n=9)

กิจกรรม	ผลการวิเคราะห์					
	Pretest			Posttest		
	X	S.D	แปลผล	X	S.D	แปลผล
1. พัฒนาการและการเลี้ยงดู	2.44	.506	น้อย	2.56	.506	ปานกลาง
2. การสื่อสารระหว่างบุคคล	2.67	.505	ปานกลาง	2.78	.503	ปานกลาง
3. เกมออนไลน์ยุคใหม่	1.11	.420	น้อยที่สุด	1.33	.447	น้อยที่สุด
4. กิจกรรมสัมพันธ์	2.44	.506	น้อย	2.67	.505	ปานกลาง
5. การจัดการชีวิต	2.67	.505	ปานกลาง	2.89	.499	ปานกลาง
6. การจัดสภาพแวดล้อม	1.44	.458	น้อยที่สุด	1.89	.378	น้อย
รวม	2.13	.495	น้อย	2.35	.500	น้อย
ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มาก			ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ปานกลาง		
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง น้อย	ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด					

ตารางที่ 5 คะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดเกมของนักเรียนสำหรับผู้ปกครอง ก่อนและหลังเข้าร่วมการฝึกอบรบเชิงจิตวิทยา (Pretest - Posttest) ของกลุ่มควบคุม พบว่า หลังการศึกษาด้วยตนเอง ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดเกมของผู้ปกครองในระดับปานกลาง 4 กิจกรรม คือ พัฒนาการและการเลี้ยงดู การสื่อสารระหว่างบุคคล กิจกรรมสัมพันธ์ และการจัดการชีวิต ส่วนที่เหลืออีก 2 กิจกรรม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดเกมของผู้ปกครองในระดับน้อย 1 กิจกรรม คือ การจัดสภาพแวดล้อม และในระดับน้อยที่สุด คือ เกมออนไลน์ยุคใหม่ และมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมของความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดเกมของผู้ปกครองในระดับน้อย ซึ่งไม่แตกต่างจากก่อนการเข้าร่วมการฝึกอบรบเชิงจิตวิทยาที่ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดเกมของผู้ปกครอง

อยู่ในระดับปานกลางใน 2 กิจกรรม คือ การสื่อสารระหว่างบุคคลและการจัดการชีวิต อยู่ในระดับน้อยใน 2 กิจกรรม คือ พัฒนาการและการเลี้ยงดู และกิจกรรมสัมพันธ์ครอบครัว ส่วนที่เหลือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดเกมของผู้ปกครองในระดับน้อยที่สุดใน 2 กิจกรรม คือ เกมออนไลน์ยุคใหม่และการจัดสภาพแวดล้อม โดยมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมของความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดเกมของผู้ปกครองในระดับน้อย

5. ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมการฝึกอบรบเชิงจิตวิทยาเพื่อป้องกันการติดเกมสำหรับผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มทดลอง โดยให้ผู้ปกครองทำแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมการฝึกอบรบเชิงจิตวิทยาหลังเสร็จสิ้นในแต่ละกิจกรรม จำนวน 6 ครั้ง โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยคะแนนรวมความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมการฝึกอบรบเชิงจิตวิทยาเพื่อป้องกันการติดเกมสำหรับผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มทดลอง (6 กิจกรรม) (n=9)

กิจกรรม	ผลการวิเคราะห์		
	X	S.D	แปลผล
กิจกรรมพัฒนาการและการเลี้ยงดู	4.89	.316	มากที่สุด
กิจกรรมการสื่อสารกับลูกรัก	4.93	.251	มากที่สุด
กิจกรรมเกมออนไลน์ยุคใหม่	4.98	.148	มากที่สุด
กิจกรรมสัมพันธ์	4.99	.105	มากที่สุด
กิจกรรมการจัดการชีวิต	5.00	.000	มากที่สุด
กิจกรรมการจัดสภาพแวดล้อม	5.00	.000	มากที่สุด
รวม	4.97	.184	มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง น้อย
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มาก
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ปานกลาง

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยคะแนนรวมความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อป้องกันการติดเกมสำหรับผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มทดลอง (6 กิจกรรม) พบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละกิจกรรม พบว่า กิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด คือ กิจกรรมการจัดการชีวิต และกิจกรรมการจัดสภาพแวดล้อม กิจกรรมสัมพันธ์ กิจกรรม เกมออนไลน์ยุคใหม่ กิจกรรมการสื่อสารกับลูกรัก กิจกรรมพัฒนาการและการเลี้ยงดู ตามลำดับ

6. ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อคู่มือการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อป้องกันการติดเกมสำหรับผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มควบคุม โดยผู้ปกครองกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา แต่ศึกษาคู่มือการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาด้วยตนเอง โดยให้ผู้ปกครองทำแบบสอบถามความคิดเห็นต่อคู่มือการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมทั้งหมด จำนวน 1 ครั้ง แล้ววิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยคะแนนรวมความคิดเห็นต่อคู่มือการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อป้องกันการติดเกมสำหรับผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มควบคุม (n=9)

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. ความรู้ของกิจกรรมพัฒนาการและการเลี้ยงดู	3.44	.527	ปานกลาง
2. ความรู้ของกิจกรรมสื่อสารระหว่างบุคคล	3.56	.527	มาก
3. ความรู้ของกิจกรรมเกมออนไลน์ยุคใหม่	3.56	.527	มาก
4. ความรู้ของกิจกรรมสัมพันธ์	3.67	.500	มาก
5. ความรู้ของกิจกรรมการจัดการชีวิต	3.44	.527	ปานกลาง
6. ความรู้ของกิจกรรมการจัดสภาพแวดล้อม	3.67	.500	มาก
รวม	3.56	.502	มาก
ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มาก	ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ปานกลาง	
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง พอใช้	ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ปรับปรุง		

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยคะแนนรวมความคิดเห็นต่อคู่มือการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อป้องกันการติดเกมสำหรับผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มควบคุม พบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อคู่มือการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก แต่เมื่อพิจารณารายกิจกรรม พบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อคู่มือการฝึกอบรมเชิง

จิตวิทยาอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมสัมพันธ์ กิจกรรมการจัดสภาพแวดล้อม กิจกรรมสื่อสารระหว่างบุคคลกิจกรรมเกมออนไลน์ยุคใหม่ ตามลำดับ ส่วนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง จำนวน 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมพัฒนาการและการเลี้ยงดู กิจกรรม การจัดการชีวิต ตามลำดับ

สรุปผลและอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์การพัฒนาชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาสำหรับผู้ปกครองเพื่อป้องกันการติดเกมของนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถนำมาอภิปรายที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาสำหรับผู้ปกครองเพื่อป้องกันการติดเกมของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า

1.1 ชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาสำหรับผู้ปกครองเพื่อป้องกันการติดเกมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา มีกิจกรรมทั้งหมด 6 กิจกรรม แต่ละกิจกรรม มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามของกิจกรรมแต่ละกิจกรรมตั้งแต่ .89 ถึง 1.00 ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอนเริ่มจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การระบุนิยามศัพท์เฉพาะและการกำหนดวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม โดยแต่ละกิจกรรมจะเน้นให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางในการป้องกันการติดเกมของนักเรียน ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม เนื่องจากมีมุมมองเกี่ยวกับพฤติกรรมไม่เหมาะสมเกิดจากการเรียนรู้มาผิดหรือเกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ไม่เหมาะสม ฉะนั้นถ้าสามารถเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองกับสิ่งเร้าหรือจัดการสภาพการเรียนรู้ใหม่ (Relearning Situation) ก็จะสามารถจัดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ และพฤติกรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่เรียนรู้และเปลี่ยนแปลงได้ (โกศล วงศ์สวรรค์ และเลิศลักษณ์ วงศ์สวรรค์, 2551) โดย Albert Bandura ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ 3 ประการ ได้แก่ ประการที่ 1 กระบวนการเรียนรู้อาศัยทั้งกระบวนการทางปัญญาและทักษะการตัดสินใจของผู้เรียน ประการที่ 2 การเรียนรู้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ 3 ข้อ คือ ข้อ 1 ระหว่างตัวบุคคล (Person) ข้อ 2 สิ่งแวดล้อม (Environment) และข้อ 3 พฤติกรรม (Behavior) ซึ่ง

ทั้ง 3 ข้อนี้มีอิทธิพลต่อกันและกัน ประการที่ 3 ผลของการเรียนรู้กับการแสดงออกอาจจะแตกต่างกัน สิ่งที่เรียนรู้แล้วอาจไม่มีการแสดงออกก็ได้ เช่น ผลการกระทำ (Consequence) ด้านบวก เมื่อเรียนรู้แล้วจะเกิดการแสดงพฤติกรรมเลียนแบบ แต่ผลการกระทำด้านลบอาจมีการเรียนรู้แต่ไม่มีการเลียนแบบ Albert Bandura ไม่เชื่อว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะคงตัวอย่างถาวร ทั้งนี้เป็นเพราะสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ อีกทั้งบุคคล สิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมต่างก็มีอิทธิพลซึ่งกันและกัน เป็นต้น (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2557) และปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเล่นเกมของนักเรียนระดับประถมศึกษา คือ ปัจจัยด้านผู้ปกครอง เพราะปัญหาการติดเกมของนักเรียนเกิดจากการไม่ได้รับความใส่ใจจากผู้ปกครองในปริมาณที่เหมาะสม บางครอบครัวไม่ค่อยได้ใช้เวลาหรือการทำกิจกรรมภายในครอบครัวร่วมกัน บางครอบครัวเลี้ยงดูแบบตามใจมากเกินไป บางครอบครัวสนับสนุนให้ใช้โทรศัพท์มือถือ แบบสมาร์ทโฟน เพื่อหวังให้เด็กหยุดพฤติกรรม การอยู่ไม่นิ่งหรือให้อยู่ที่บ้าน ซึ่งบางครั้งปล่อยให้เด็กเล่นโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน โดยไม่ได้กำหนดระยะเวลา บางครอบครัวไม่รู้ถึงภัยจากการติดเกม และบางครอบครัวที่มีแนวคิดว่าลูกติดเกมดีกว่าการติดยาเสพติด (ภริวัฒน์ นนทะโชติ, 2558) และเลือกประยุกต์ใช้แบบวัดภูมิคุ้มกันการติดเกม Game Addiction Protection Scale (GAME-P) ฉบับผู้ปกครอง โดยมีองค์ประกอบภูมิคุ้มกันการติดเกม จำนวน 2 องค์ประกอบ คือ 1. ครอบครัวและการเลี้ยงดู และ 2. ด้านสิ่งแวดล้อมและเพื่อน (ชาญวิทย์ พรนภดล และคณะ, 2560) เนื่องจากช่วงวัยเด็กที่มีอายุระหว่าง 6-12 ปี เป็นวัยแห่งการเริ่มเรียนรู้สังคมใหม่ คือ โรงเรียน เด็กต้องเผชิญกับบุคคลและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงแตกต่างไปจากบ้านของเด็ก ทำให้มีความรู้สึกหวั่นไหว เกิดความกลัว ในสิ่งที่แปลกใหม่ ฉะนั้นบทบาทสำคัญ คือ บิดามารดาหรือผู้ปกครอง (โกศล วงศ์สวรรค์ และเลิศลักษณ์ วงศ์สวรรค์, 2551)

1.2 ชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อป้องกันการติดยาเสพติดสำหรับผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา มีประสิทธิภาพของกิจกรรมตามเกณฑ์ (E_1/E_2) เท่ากับ 79.81/81.48 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดและค่าดัชนีประสิทธิผล ($E.I$) เท่ากับ .6575 เนื่องจากการฝึกอบรมเป็นกระบวนการ (Process) ที่จัดขึ้นอย่างมีระบบ และจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูนหรือเสริมสร้างความรู้ (knowledges) ทักษะ (skill) ความสามารถ (ability) และทัศนคติ (Attitude) นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (behavior) ของบุคคลอันพึงประสงค์ (กัณฐรัตน์ เหลืองอ่อน, 2563) และมีการแบ่งขั้นตอนการฝึกอบรมเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ก่อนดำเนินการฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างดำเนินการฝึกอบรม และขั้นตอนที่ 3 หลังดำเนินการฝึกอบรม โดยใช้เทคนิคหรือกิจกรรม บูรณาการในการฝึกอบรมเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาความสามารถและคุณลักษณะต่างๆ ตามวัตถุประสงค์การอบรม จำนวน 7 เทคนิค คือ 1. การบรรยาย (Lecture) 2. การอภิปราย (Discussion) 3. การสาธิต (Demonstration) 4. การระดมสมอง (Brainstorming) 5. การแสดงบทบาทสมมติ (Role playing) 6. กรณีศึกษา (Case Study) และ 7. การใช้คำถาม (Questioning) (นพเก้า ณ พัทลุง, 2561)

2. เพื่อศึกษาผลของการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาสำหรับผู้ปกครองเพื่อป้องกันการติดยาเสพติดของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า

หลังจากเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา ผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีคะแนนรวมเฉลี่ย ของแบบวัดภูมิคุ้มกันการติดยาในระดับสูง และ มีคะแนนรวมเฉลี่ยในภาพรวมของความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการติดยาของผู้ปกครองในระดับมาก เนื่องจากผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม พัฒนาและออกแบบชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา คือ 1. กิจกรรมพัฒนาการและการเลี้ยงดู เกี่ยวกับผู้ปกครองมีความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กอย่างรอบด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และ ด้านสติปัญญา และบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง ในการดูแลช่วยเหลือเด็กที่มีประสิทธิภาพ รวมไปถึงรูปแบบการเลี้ยงดูที่ส่งกระทบต่อพฤติกรรม การเล่นเกม 2. กิจกรรมการสื่อสารกับลูกรัก เกี่ยวกับผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อสารและการเลือกใช้ถ้อยคำหรือลักษณะที่เหมาะสม ภายในครอบครัว คือ การกล่าวชมหรือให้กำลังใจ การใช้น้ำเสียงและภาษากาย 3. กิจกรรมเกมออนไลน์ยุคใหม่ เกี่ยวกับผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของเกม ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเล่นเกม ผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบ และลักษณะของเด็กติดเกม รวมไปถึงการบริหารเวลาและการใช้เวลาร่วมกันอย่างมีคุณภาพ 4. กิจกรรมสัมพันธ์ เกี่ยวกับผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสามารถ ลักษณะนิสัย และกิจกรรมที่ชื่นชอบของเด็ก และการออกแบบกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ 5. กิจกรรมการจัดการชีวิต เกี่ยวกับผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดระเบียบวินัย การสร้างกติกา และข้อตกลงร่วมกันภายในครอบครัวที่ชัดเจน คือ การใช้เงิน การแบ่งเวลา การเรียน การรับผิดชอบงานบ้าน และ 6. กิจกรรมการจัดสภาพแวดล้อม เกี่ยวกับผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การสร้างข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟน คือ การกำหนดเวลา การใส่รหัส สถานที่ใช้และตำแหน่งของการวางอุปกรณ์ และเทคนิคการปรับพฤติกรรมเชิงบวกที่เหมาะสม และผู้ปกครองมีความสนใจเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา สอดคล้องกับ นิภาพร อภิสิทธิ์วาสนา และคณะ (2564) กล่าวว่า การให้ความรู้เรื่องผลกระทบจากการติดยา ด้วยการมีส่วนร่วมระหว่างครอบครัว โรงเรียนและชุมชน สามารถสร้างภูมิคุ้มกันการติดยาให้กับเด็กก่อนที่จะติดเกมได้ สอดคล้องกับ อภิสิทธิ์ นาคอ่อน และสุภาพรณ คำเรืองฤทธิ์ (2563) การสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามา

มีส่วนร่วมในการใช้โทรศัพท์ของเด็กการส่งเสริมทักษะการใช้โทรศัพท์ให้เหมาะสม การมีส่วนร่วมในการกำหนดแอปพลิเคชัน และกำหนดระยะเวลาในการเล่นต่อวัน จะเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่จะป้องกันไม่ให้เด็กคลั่งไคล้หรือติดเกมได้ สอดคล้องกับ วรณากลกิจโกวิท และคณะ (2558) การฝึกให้เด็กมีวินัย รู้จักควบคุมตนเองและเวลาที่ใช้ในการเล่น การส่งเสริมให้เด็กมีกิจกรรมต่างๆ ที่สร้างสรรค์และช่วยพัฒนาให้เด็กมีอารมณ์ดีจะช่วยแก้ไขป้องกัน การติดเกมได้ และสอดคล้องกับ ชันยวนันท์ เลียนอย่าง (2562) กล่าวว่า การควบคุมการเล่นเกมออนไลน์ภายในครอบครัว โดยพ่อแม่หรือผู้ปกครองนับเป็นบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลเด็กในปกครองให้เข้าใจและปฏิบัติตามกฎ กติกา เพื่อสร้างความสมดุลในชีวิต รวมไปถึงผู้วิจัยมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับชุดการฝึกอบรมและมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การเรียนรู้ สอดคล้องกับ นพเก้า ณ พัทลุง (2561) กล่าวว่า สิ่งสำคัญประการหนึ่งนอกจากความรู้และความสามารถของวิทยากรแล้ว ความรู้พื้นฐานด้านจิตวิทยาถือเป็นสิ่งที่วิทยากรต้องให้ความสำคัญด้วย และเมื่อเกิดบรรยากาศและความสัมพันธ์ทางจิตวิทยาที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ จนส่งผลต่อค่าคะแนนรวม เฉลี่ยความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา กลุ่มทดลองอยู่ในระดับมากที่สุด และ ค่าคะแนนรวมเฉลี่ยความคิดเห็นต่อคู่มือการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา กลุ่มควบคุมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้ปกครองทั้ง 2 กลุ่ม มีความสนใจจัดสรรเวลาส่วนตัวและเข้าร่วมกิจกรรมตรงเวลา เมื่อผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมผู้ปกครองมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรม ให้ความร่วมมือ ตั้งใจรับฟังการบรรยาย มีการถาม-ตอบ แสดงความคิดเห็นร่วมกัน และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมไปถึงผู้ปกครองสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1.1 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแพร่ ควรจัดอบรมครูหรือบุคลากรทางการศึกษาหรือบุคคล ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสังกัด เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างภูมิคุ้มกันการติดเกมของนักเรียน สำหรับผู้ปกครอง สามารถถ่ายทอดให้แนวทางกับคณะครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครองนักเรียนได้

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1 ควรจัดอบรมนักจิตวิทยาประจำสถานศึกษาหรือครูที่รับผิดชอบงานสุขภาพจิตโรงเรียน เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในการสร้างภูมิคุ้มกันการติดเกมของนักเรียน สำหรับผู้ปกครองในระดับพื้นที่ต่อไป

1.3 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแพร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1 หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถจัดทำคู่มือการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นในการสร้างภูมิคุ้มกันการติดเกมของนักเรียน สำหรับผู้ปกครองได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป จากข้อค้นพบในการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัย ครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรมีการติดตามพฤติกรรมของผู้ปกครองหลังจากการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาอย่างน้อย 1 เดือน เพื่อศึกษาความคงทนของการได้รับการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา และติดตามพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเข้ารับการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาของผู้ปกครอง

2.2 ควรมีการวัดภูมิคุ้มกันกับนักเรียนทั้งก่อนและหลังการใช้ชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเข้ารับการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาของผู้ปกครอง

2.3 ควรมีการนำชุดการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยานี้ไปปรับใช้กับผู้ปกครองของนักเรียนระดับอื่นๆ เพื่อศึกษาผลการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาดังกล่าวต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัณฐรัตน์ เหลืองอ่อน. (2563). การประยุกต์ใช้แนวคิดของชาเทียร์โมเดลในการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตในการป้องกันการติดเกมในวัยรุ่น [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]
บัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ กระทรวงวัฒนธรรม. (2563). จบเกม ติดเกม. จดหมายข่าว
คณะกรรมการเกี่ยวกับการเฝ้าระวังสื่อที่ไม่ปลอดภัยและไม่สร้างสรรค์, 1(2), 2-8.
- โกศล วงศ์สวรรค์ และเลิศลักษณ์ วงศ์สวรรค์. (2551). สุขภาพจิต *Mental Health*. ธเนศวร ประดิษฐ์.
- ชาญวิทย์ พรนภดล, ศิริไชย หงษ์สงวนศรี, ณัฏฐา พิชัยรัตน์เสถียร, ทรงภูมิ เบญญากร, คมสันต์ เกียรติรุ่งฤทธิ์,
และโซษิตา ภาวสุทธิไพจิตร. (2557). คำแนะนำสำหรับผู้ปกครอง: เรื่อง การเล่นเกมคอมพิวเตอร์
ของเด็กและวัยรุ่น. มีเดียโซน ประดิษฐ์.
- ชาญวิทย์ พรนภดล, ศิริสุดา ลดาวัลย์ ณ อยู่ธาดา, ชดาพิมพ์ เผ่าสวัสดิ์, และดวงพร สุรพงษ์พิพัฒน์. (2560).
การพัฒนาแบบวัดภูมิคุ้มกันการติดเกม Development of Game Addiction Protection Scale
(GAME-P). วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 62(1), 3-16.
- ธันยวันนัฐ เลียน้อย่าง, ศรีณย์ พิมพ์ทอง, และนริศรา พึ่งโพธิ์สภ. (2562). โปรแกรมเสริมสร้างพฤติกรรม
การเล่นเกมออนไลน์อย่างเหมาะสม. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ, 12(1), 121-131.
- นพเก้า ณ พัทลุง. (2561). การจัดการฝึกอบรม. นีโอพ้อยท์ (1995).
- นิภาพร อภิลิทธิวิธาน, เจียมใจ ศรีชัยรัตนกุล, และเมณรัตน์ เทียมหมอก. (2564). สถานการณ์การติดเกมและ
ปัจจัยที่มีผลต่อการติดเกมในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา: เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครปฐม เขต 2. วารสารวิจัยสุขภาพและพยาบาล, 37(3), 254-266.
- พิรงรอง รามสูต. (2557). การสร้างภูมิคุ้มกันการติดเกมออนไลน์สำหรับเยาวชนไทย. วารสารนิเทศศาสตร์
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 32(2), 25-44.
- ภีร์วัฒน์ นนทะโชติ. (2558). การพัฒนารูปแบบการป้องกันปัญหาการติดเกมคอมพิวเตอร์ของเยาวชนโดยการ
มีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงใหม่, 8(1), 1-13.
- ลักขณา ศรีวัฒน์. (2557). จิตวิทยาสำหรับครู [Psychology for teachers]. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วรุณา กลกิจโกวินท์, ชัยพร วิศิษฐ์พงศ์อารีย์, พิศาสัน เตชะเกษม, ชาญวิทย์ พรนภดล, และบุษบา ศุภวัฒน์
ธนบดี. (2558). การติดเกมคอมพิวเตอร์ ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันของเด็กนักเรียนในเขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร. วชิรวารสาร, 59(3), 1-13.
- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กระทรวงสาธารณสุข. (2556). การสำรวจสถานการณ์ปัญหา
พฤติกรรมเสี่ยงและการติดเกมของนักเรียน โรงเรียนนาร่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน [รายงาน
การวิจัย]. สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์.
- สุไรยา หินเระ, และสุวรรณี หลังปุเต๊ะ. (2566). ความทุกข์ของผู้ปกครองต่อพฤติกรรมและผลกระทบของ
การติดเกมออนไลน์ของเด็กในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้. วารสารนิสิตวัง, 25(1), 25-33.

อภิสิทธิ์ นาคอ่อน, และสุภาภรณ์ คำเรืองฤทธิ์. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการติดยาของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 46(2), 111-141.

Data Management Center. (2566). ข้อมูลนักเรียนแยกชั้น เพศ เรียงตามขนาดจำนวนนักเรียน. <https://sites.google.com/phrae1.go.th/plan/>

รูปแบบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดเทศบาล ในจังหวัด ขอนแก่น

The learning organization model of schools under municipality in Khon Kaen Province

ทวีศักดิ์ อุ่มเกตุ¹, สุเทพ เมย์ไธสง¹, พระเมธีวัชรภรณ์², สุรพันธ์ สุวรรณศรี²
Thaweesak Omket¹, Suthep Maythaisong², Phra mathi watcharaphon³,
Suraphan Suvannasri⁴

Received: 21 June 2024

Revised: 18 September 2024

Accepted: 30 September 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและกลมกลืนของโมเดลการวัดองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัย 520 คน สัมภาษณ์ 9 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินการใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการทดสอบสหสัมพันธ์แบบลำดับที่สำหรับความสอดคล้องกันในการตัดสินใจพหุคูณ ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 5 องค์ประกอบหลัก 20 องค์ประกอบย่อย 138 ตัวบ่งชี้ 2. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความกลมกลืนของโมเดล พบว่า $\chi^2=36.408$, $df=19$, $\chi^2/df=1.916<2$, $P\text{-Value} = 0.0957$, $CFI = 0.0987$, $TLI = 0.977$, $RMSEA = 0.004$, $SRMR = 0.004$ และโมเดลมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability: R^2) เท่ากับ 0.615 - 0.848 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.60 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3. สร้างและพัฒนารูปแบบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากสามารถนำไปใช้ได้

คำสำคัญ: รูปแบบ, ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้, โรงเรียนสังกัดเทศบาล

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
โทร. 085-609-9262, Email: thaweesakom1969@gmail.com

² อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

³ Administration Program, Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

⁴ Lecturer, Educational Administration Program, Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

Abstract

The objectives of this dissertation were: 1) to study the components and indicators of a learning organization 2) to verify the consistency and harmony of the component measurement model and indicators of being a learning organization with empirical data 3) to create and develop the learning organization model of schools under the municipality in Khon Kaen Province. It was research and development. The research sample consisted of 520 people, 9 interviewers and 9 experts. The research tools were questionnaires, interviews, and assessments of the use of components and indicators. Statistics used in data analysis are percentages, mean, and standard deviation. The research results were found as follows;

1. Components and indicators of learning organization: 5 main components, 20 sub-components, 138 indicators. 2. The components and indicators of the learning organization model of schools under municipalities in Khon Kaen Province, consisting of 5 elements, 138 indicators. 2. The results of checking the consistency and harmony of the model found that $\chi^2=36.408$, $df=19$, $\chi^2/df=1.916<2$, P-Value = 0.0957, CFI = 0.0987, TLI = 0.977, RMSEA = 0.004, SRMR = 0.004 and the model had construct validity. Construct Reliability: R^2 was equal to 0.615 - 0.848, which was greater than 0.60, showing that the model was consistent with empirical data. 3. Created and developed a learning organization model. It was found that it was appropriate at a high level and could be used.

Keywords: Model, learning organization, schools under municipality

บทนำ

องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ถือเป็นการบริหารจัดการรูปแบบหนึ่งที่ใช้เป็นพื้นฐานในการก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์การได้ทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นองค์การภาคีวิชาการ รัฐวิสาหกิจ หรือธุรกิจ ต่างสามารถจะประยุกต์ร่วมกันกับระบบบริหารรูปแบบอื่นๆ ที่มีลักษณะเป็นการพัฒนาองค์การให้เพียบพร้อมไปด้วยความคิดสร้างสรรค์และให้บรรลุผลสำเร็จในระบบบริหารเชิงคุณภาพรวมตลอดทั่วทั้งองค์การ (จุฑาพร บุญวรรณ, 2553)

เทศบาลนครขอนแก่น เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 11 โรงเรียน มีโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาล

ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลนครขอนแก่น (พ.ศ.2561 - 2565) เพื่อพัฒนาเทศบาลนครขอนแก่นให้เจริญก้าวหน้าในทุกๆ ด้าน โดยมุ่งพัฒนาเมืองสู่สากลสร้างสังคมแห่งความสุข ซึ่งกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและปฏิรูปการศึกษา การพัฒนาภาคการศึกษารองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งจากนโยบายของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น ได้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมหน่วยงานของภาครัฐและโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มศักยภาพที่จะก่อให้เกิดความก้าวหน้าในการดำเนินกิจการขององค์การไปสู่เป้าหมายร่วมกัน โดยตระหนักให้บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนเป็นบุคคลที่ใฝ่แสวงหาความรู้อย่างหลากหลายและเป็นไป

อย่างต่อเนื่องท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ และจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาชาติ และมาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) สำนักงานการศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น จึงส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น 11 โรงเรียน ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (เทศบาลนครขอนแก่น, 2565)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น โดยผลการวิจัยดังกล่าวนี้ จะทำให้ทราบถึงองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ และตัวบ่งชี้ ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีความสอดคล้องเหมาะสมของโมเดลการวัดองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ และตัวบ่งชี้ ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สร้างและประเมินรูปแบบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น และโรงเรียนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาองค์กรรวมถึงบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและกลมกลืนของโมเดลการวัดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) โดยแบ่งระยะการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น

1.1 วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดหลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

1.2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน จากโรงเรียนที่เป็น Best Practice ของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดเพิ่มเติมจากการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัวชี้วัด ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

1.3 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์

1.4 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ระยะที่ 2 การตรวจสอบโมเดล (Model) ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น มีการดำเนินการ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability) ของโมเดล (Model)

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอน ของโรงเรียน สังกัดเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 660 คน (สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น, 2563)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอน ของโรงเรียน สังกัดเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ใช้สถิติวิเคราะห์เชิงยืนยัน (Confirmatory

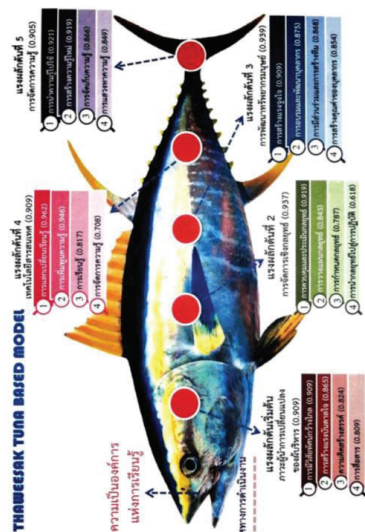
Factor Analysis: CFA) คอมเลย์และเอ ลี (Comrey and A, 1992) และทาเบนิคและฟิเดล (Tabachnick, B,G, & Fidell, L, S. 2007) ได้เสนอแนะขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมในการนำไปใช้วิเคราะห์องค์ประกอบ คือ จำนวน 520 คน ถือว่า ดีมาก (As Excellent) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling)

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบประมาณค่า 5 ระดับ

2.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการทดสอบสหสัมพันธ์แบบลำดับที่สำหรับความสอดคล้องกันในการตัดสินใจของคุณ

ระยะที่ 3 เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ไปพัฒนาและเสริมสร้างโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น มีการดำเนินการ ดังนี้

3.1 สร้างแนวทางเพื่อพัฒนารูปแบบความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น

3.2 ประเมินความเหมาะสม โดยประเมินจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน และทดสอบสหสัมพันธ์ตามลำดับที่เพื่อหาความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

3.3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ดังนี้

1) หาค่าความเหมาะสม โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) จากการตัดสินใจของคุณของผู้เชี่ยวชาญ

2) หาค่าความเป็นไปได้ โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) จากการตัดสินใจของคุณของผู้เชี่ยวชาญ

3.4 แบบประเมินการใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้รูปแบบประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 20 ตัวบ่งชี้ ทุกตัวมีค่าเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ คือค่าเฉลี่ยเท่ากับหรือมากกว่า 4.00 องค์ประกอบด้านการจัดการความรู้ ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ คือ (1.1) การแสวงหาความรู้ (1.2) การสร้างความรู้ใหม่ (1.3) การจัดเก็บความรู้ และ(1.4) การนำความรู้ไปใช้องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ คือ (2.1) การอบรมและพัฒนาบุคลากร (2.2) การสร้างแรงจูงใจ (2.3) การมีส่วนร่วมและการสร้างทีมงาน และ (2.4) การสร้างคุณค่าของบุคลากร องค์ประกอบด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ คือ (3.1) การกำหนดกลยุทธ์ (3.2) การวางแผนกลยุทธ์ (3.3) การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และ(3.4) การควบคุมและการประเมินผลกลยุทธ์ องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้

คือ (4.1) การสร้างแรงบันดาลใจ (4.2) การสื่อสาร (4.3) การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล และ (4.4) ความคิดสร้างสรรค์ องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ 5 ตัวบ่งชี้ คือ (5.1) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการความรู้ (5.2) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ (5.3) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ (5.4) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาความรู้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องและกลมกลืนของโมเดล (Model) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับที่ 2 (Confirmatory Factor Analysis: CFA) พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค-สแควร์ (Chi-Square: χ^2) เท่ากับ 36.408 ไม่มีนัยสำคัญ ค่า df เท่ากับ 19 เมื่อพิจารณาค่า χ^2/df เท่ากับ 1.916 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ คือ ต่ำกว่า 2 นอกจากนี้ ยังพบว่าค่า Value เท่ากับ 0.0957 ค่า P-Value เท่ากับ 0.0957 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.0987 ค่า TLI เท่ากับ 0.977 ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ RMSEA = 0.004 และค่า SRMR เท่ากับ 0.004 * $P < .01$, ($\chi^2 = 36.408$, $df = 19$, $\chi^2/df = 1.916 < 2$, $P\text{-Value} = 0.0957$, $CFI = 0.0987$, $TLI = 0.977$, $RMSEA = 0.004$, $SRMR = 0.004$ * $P < .01$) เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

3. การสร้างและประเมินรูปแบบ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

3.1 ผลการสร้างรูปแบบ หรือโมเดล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ โมเดล ปลาทูน่า โดยมีลักษณะที่ไม่สลับซับซ้อนที่เปรียบการจัดการความรู้เหมือนกับปลาทูน่า ตัวหนึ่ง มี 3 ส่วนหลักของความ เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ประกอบไปด้วยส่วนหัว

และตา ส่วนลำตัว และส่วนหาง แต่ละส่วนมีหน้าที่แตกต่างกันออกไปดังต่อไปนี้ สำหรับการพัฒนารูปแบบ หรือโมเดลของการวิจัย โดยใช้ชื่อ Thaweesak Tuna Based Model ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ส่วน “หัวปลา” (Knowledge Vision: KV) 2) ส่วน “ตัวปลา” (Knowledge Sharing: KS) 3) ส่วน “หางปลา” (Knowledge Assets: KA) ดังภาพ

3.2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ พบว่า ทุกองค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านการจัดการความรู้, องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, องค์ประกอบด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์, องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง, องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้เป็นรูปแบบ ในการพัฒนาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

รูปแบบความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น อภิปรายผลได้ดังนี้

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้รูปแบบ ประกอบ ด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 20 ตัวบ่งชี้ ทุกตัวมี ค่าเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ คือค่าเฉลี่ยเท่ากับหรือมากกว่า 4.00 คือ องค์ประกอบด้านการจัดการความรู้ องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาคนโดยให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญ ในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ค่านิยม เจตคติ และคุณภาพของคน เพื่อให้เป็นพลังสำคัญในการ พัฒนาประเทศ ดังนั้นประเทศต่างๆ ตระหนักถึง ความสำคัญของคุณภาพประชาชนจึงได้ทุ่มเทกำลัง ความคิดและทรัพยากรของประเทศที่จะปฏิรูปหรือ

พัฒนาการศึกษาของประเทศให้มีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจให้ประเทศเข้มแข็ง สอดคล้องกับ วิโรจน์ สารรัตนะ (2545) ได้ศึกษาวิจัยโครงสร้างเชิงเหตุผลของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลกระทบต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 9 พบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์องค์การแห่งการเรียนรู้มีความพยายามที่จะเพิ่มขีดความสามารถและการใช้ทรัพยากรที่ถือว่ามีความสำคัญที่สุดขององค์การนั้นก็คือ “มนุษย์” สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐ ใจจินดา (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบขององค์การแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก ในสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบขององค์การแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก ในสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 ประกอบด้วย แนวคิดและหลักการ วัตถุประสงค์ และองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีแรงจูงใจ 2) การมีโครงสร้างที่เหมาะสม 3) การมีบรรยากาศการทำงาน 4) การมีวิสัยทัศน์ร่วมของคนในองค์การ 5) การใช้เทคโนโลยี และ 6) การเรียนรู้เป็นทีม

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องและกลมกลืนของโมเดล (Model) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับที่ 2 (Confirmatory Factor Analysis: CFA) พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดขอนแก่นซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยและสมมติฐานการวิจัย แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า จะเห็นได้ชัดเจนว่ารูปแบบความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดขอนแก่นเป็นรูปแบบ ที่บุคคลกรในสถานศึกษานำไปใช้ได้

มีประสิทธิภาพ เป็นเพราะปัจจุบันผู้บริหารและครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตนเองให้เข้ากับการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างในการบริหารหลายด้าน รวมถึงต้องปฏิบัติตามนโยบายต่างๆ ผู้บริหารและครูทุกคนจะต้องสามารถเรียนรู้ได้ด้วย ตนเองตลอดจนจัดการกับการเรียนรู้ของตนเองได้เป็นอย่างดี มีวิสัยทัศน์ มีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้ อีกทั้งต้องมีทักษะที่จำเป็นอื่นๆ เพื่อส่งเสริมให้การเรียนรู้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้จึงทำให้ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และบุคคลในองค์กรมุ่งปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัย ชีรนนัน พิรุณสุนทร (2561) ได้ศึกษาเรื่อง โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียน เทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนเทศบาลที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าไคสแควร์มีซึ่งมีค่าเท่ากับ 153.43 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} = 0.49$ $df=154$) ซึ่งเป็นการ ยืนยันว่ารูปแบบเชิงสมมติฐานมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ ยังมีค่าที่ระบุความกลมกลืนอื่นๆ เช่น ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณ ค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) = 0.00 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) = 0.9 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (AGFI) = 0.93

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ พบว่า ทุกองค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านการจัดการความรู้, องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, องค์ประกอบด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์, องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้

เป็นรูปแบบในการพัฒนาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น มีความเหมาะสม และผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน และมีการแสวงหาความรู้ที่เป็นกระบวนการสร้างทักษะการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยอาศัยการอบรม ศึกษาดูงานทัศนศึกษาประชุม สัมมนาวิชาการประชุมเชิงปฏิบัติการ เอกสาร ตำราทางวิชาการทางเว็บไซต์ต่างๆ และวิธีการฝึกฝน จนเกิดความชำนาญ ช่วยทำให้เกิดแนวความคิดความเข้าใจที่ถูกต้องและกว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะบุคลากรทางการศึกษาจะเกิดทักษะในการค้นคว้าสิ่งที่ต้องการและสนใจใคร่รู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ จะทำให้ทราบข้อเท็จจริง และสามารถเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้มาว่าเชื่อถือได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีรพันธ์ เชื้อรัมย์ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่องรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินรูปแบบ องค์การแห่งการเรียนรู้ด้านความถูกต้อง ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมมีผลการประเมินรูปแบบอยู่ในระดับมากและมากที่สุด

สรุป

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้รูปแบบความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 138 ตัวบ่งชี้ ผลการตรวจสอบความสอดคล้องและ

กลมกลืนของโมเดล พบว่า $\chi^2=36.408$, $df=19$, $\chi^2/df=1.916<2$, $P\text{-Value} = 0.0957$, $CFI = 0.0987$, $TLI = 0.977$, $RMSEA = 0.004$, $SRMR = 0.004$ และโมเดลมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability: R^2) เท่ากับ 0.615 - 0.848 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.60 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สร้างและพัฒนา รูปแบบความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากสามารถนำไปใช้ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อให้เห็นถึงประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ชัดเจนขึ้น เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นฐานข้อมูลในการวางแผนพัฒนาองค์กรต่อไป
2. ควรทำการศึกษาโดยใช้โมเดลสมการโครงสร้างนี้ในสถานศึกษาของภูมิภาคอื่น เช่น ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง หรือความเหมือนของประสิทธิผลในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลของประเทศไทย
3. ควรทำการวิจัยต่อยอดในเชิงลึกมากขึ้นโดยแบ่งเป็นระดับองค์กรที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลองค์กรในแต่ละด้านชัดเจนขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จุฑาทพร บุญวรรณ. (2553). การพัฒนารูปแบบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในวิทยาลัยเทคนิค [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฐฐ์ โอจินดา. (2563). การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น. (2563). รายงานผลการปฏิบัติงาน ระหว่างปี 2565–2566 (ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2563). สำนักปลัดเทศบาลนครขอนแก่น.
- ธีรนนท์ พิรุณสุนทร. (2561). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุขฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธีรพันธ์ เขียวรัมย์. (2565). รูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(2), 183-196.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2545). การบริหาร: หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์องค์กรทางการศึกษาไทย. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

รูปแบบการพัฒนาเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์สำหรับผู้สูงอายุ: ทางออกสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงทางอาหารในชุมชนด้วยแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

Model for developing organic agricultural technology for the elderly: A solution to improving the quality of life and food security in the community through community participation in Hang Chat District, Lampang Province

นิศากร สุวรรณ^{1*}, ปิยะรัตน์ ทองธานี¹, เยาวทิwa นามคุณ²
Nisakorn Suwan^{1*}, Piyarat Thonhtanee¹, Yaowatiwa Namkhun²

Received: 29 March 2024

Revised: 2 December 2024

Accepted: 30 2 December 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการสร้างรูปแบบการทำเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชนอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง และเน้นการต่อยอดภูมิปัญญาดั้งเดิมผสมผสานกับเทคโนโลยีใหม่ เพื่อสร้างระบบเกษตรอินทรีย์ที่ยั่งยืนและส่งเสริมความมั่นคงทางอาหาร ในการศึกษาครั้งนี้มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเกษตรกรผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง จำนวน 40 คน โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้มาด้วยวิธีอาสาสมัคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ อภิปรายผล ข้อมูลเชิงพรรณนาความ โดยผลการวิเคราะห์พบว่า การพัฒนาเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบร่วมคิดร่วมทำ และมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว และเมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบ สร้างรูปแบบ นำเสนอและขยายผลรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ พบว่ารูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 8 ประการ ดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐาน: ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ สภาพเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศในชุมชน 2) การเสริมกำลัง: สนับสนุนด้านเงินทุน อุปกรณ์ เทคโนโลยี และความรู้ 3) การพัฒนาความรู้และทักษะ: ฝึกอบรมการเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ 4) การตลาด: หาช่องทางจำหน่ายผลผลิต สร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุ 5) การสร้างเครือข่าย: เชื่อมโยงผู้สูงอายุ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรต่างๆ 6) มาตรฐานและการพัฒนา: ยกระดับคุณภาพผลผลิต สู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 7) การสร้างแบรนด์:

¹ คณะเทคโนโลยีการเกษตร, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง E-mail: nisakorn.su@lpru.ac.th

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

¹ Faculty of Agricultural Technology, Lampang Rajabhat University E-mail: nisakorn.su@lpru.ac.th

² Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

สร้างเอกลักษณ์และจุดเด่นให้กับสินค้าเกษตรอินทรีย์ และ 8) ความยั่งยืน: พัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์ที่ยั่งยืน รักษาสิ่งแวดล้อม จากผลการศึกษาเมื่อนำรูปแบบการทำเกษตรอินทรีย์ไปใช้จะเป็นการเสริมศักยภาพของการใช้เทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เกิดความมั่นคงทางอาหาร และสร้างรายได้ให้กับชุมชนชนบท

คำสำคัญ: เกษตรอินทรีย์, ชุมชน, ผู้สูงอายุ, คุณภาพชีวิต, ความมั่นคงทางอาหาร

Abstract

This research aims to develop an organic farming model tailored for the elderly in Hang Chat District, Lampang Province. It focuses on integrating traditional knowledge with modern technology to create a sustainable organic farming system and improve food security. This qualitative study engaged 40 elderly farmers from the district, selected through voluntary participation. The methodology was rooted in community participation, utilizing in-depth interviews and group meetings for data collection, followed by descriptive analysis. The findings reveal that developing organic agricultural technology through community participation is a collaborative process that strengthens community bonds by fostering collective ideation, joint action, and mutual support, which are crucial for long-term sustainable development. The analysis resulted in an eight-component model for the effective transfer of organic farming technology: 1) Baseline Information: Gathering data on the elderly population, as well as the economic, social, and ecological context of the community, 2) Empowerment: Providing financial support, equipment, technology, and knowledge, 3) Capacity Building: Offering training in organic farming practices adapted for the elderly, 4) Market Access: Securing sales channels to generate income for seniors, 5) Network Development: Connecting the elderly with government agencies, private sector entities, and other organizations, 6) Standardization and Improvement: Enhancing product quality to meet organic standards, 7) Brand Building: Creating a unique identity and value proposition for organic products, and 8) Sustainability: Fostering an environmentally friendly and sustainable organic farming system. The implementation of this model is expected to improve the quality of life for the elderly, enhance food security, and generate income, thereby strengthening the rural community.

Keywords: Organic farming, community, elderly, quality of life, food security

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับสังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วโดยมีสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย (Aged Society) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และ

ข้อมูลจากสำนักงานสถิติจังหวัดลำปาง (2566) รายงานว่าในปี 2565 จังหวัดลำปางมีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงที่สุดในประเทศ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566) มีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 28.01 ของประชากรทั้งจังหวัด (สำนักงานสถิติจังหวัดลำปาง,

2566) และข้อมูลของอำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง พบว่าความต้องการหลักของประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ การแก้ปัญหาการว่างงานของผู้สูงอายุ การส่งเสริมการมีงานทำ มีอาชีพเสริมและฝึกอบรมสร้างรายได้จากการทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อลดทอนปัญหาความยากจน และปัญหาหนี้สิน (จังหวัดลำปาง, 2567) ถึงแม้ว่าเกษตรกรผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีแรงใจในการทำงานเพื่อสร้างรายได้ มิถุนมีปัญญาในการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์เป็นทุนเดิม เพราะผู้สูงอายุเหล่านั้นมีองค์ความรู้ ความคุ้นเคย และมีความสามารถเป็นอย่างดี แต่ด้วยวัยและสุขภาพที่ไม่เอื้ออำนวยเหมือนวัยหนุ่มสาวจึงไม่สามารถทำงานหนักได้ จึงเป็นที่มาว่าผู้สูงอายุในพื้นที่ต้องการความช่วยเหลือทางด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเนื่องจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุส่งผลให้กำลังการผลิตในวัยแรงงานลดลง และภาระการใช้จ่ายเพื่อดูแลรักษาและการพยาบาลที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ปัญหาด้านแรงงานภาคเกษตรที่พบคือเยาวชนคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ส่วนมากยังขาดความตระหนักและให้ความสำคัญกับการทำอาชีพเกษตรกรรมสืบต่อจากบรรพบุรุษ เนื่องจากการขาดแรงจูงใจ ไม่สนใจและไม่ภาคภูมิใจในอาชีพของบรรพบุรุษ มีทัศนคติเชิงลบต่ออาชีพเกษตรกร ส่วนหนึ่งปัญหานี้เกิดจาก สภาพอากาศ สภาพพื้นที่ไม่เอื้ออำนวย และราคาผลผลิตการเกษตรตกต่ำ โดนเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง เกษตรกรมีรายได้ไม่เพียงพอต้องกู้ยืมเงินมาลงทุน บังคับการผลิตหมุนเวียน (วิไลวรรณ แฝดสระ และเพ็ญณี แร่อท, 2558) ซึ่งมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการทำเกษตรปลอดภัยเพื่อความมั่นคงด้านอาหารสำหรับผู้สูงอายุในมิติต่างๆ ที่เหมาะสมกับบริบทความเป็นผู้สูงอายุ โดยอาศัยกลไกสร้างมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่ช่วยผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนงานในระดับชุมชนได้อย่างยั่งยืน (ภัทรพงษ์ สุขเกษม และคณะ, 2566) ซึ่งการพัฒนาในรูปแบบหรือกลไกการทำเกษตรอินทรีย์ด้วยกระบวนการรวมกลุ่มและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่มและเครือข่ายจะทำให้ชุมชนนั้น

มีความเป็นอยู่ที่ดีและยั่งยืน (กนกกาญจน์ เมืองแก้ว และสุภาภรณ์พรณ ตั้งตรงไพโรจน์, 2564) เพราะการมีส่วนร่วมถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาและความเข้าใจในกระบวนการอย่างถ่องแท้จะสามารถมองเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน จนเกิดความตระหนักในปัญหาของตนเอง และดิ้นรนหาทางแก้ไขเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนเกิดการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (จินตวีร์ เกษมสุข, 2561) ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาการพัฒนา รูปแบบการทำเกษตรอินทรีย์ที่มีความเหมาะสมกับวัยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมที่ผู้สูงอายุสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อผลิตวัตถุดิบทางการเกษตรที่เป็นต้นทางของการสร้างสรรค์เมนูอาหารท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนในอำเภอห้วยฉัตร เช่น น้ำพริกตาแดง น้ำพริกแกงเมือง และข้าวเกรียบ เป็นต้น เมนูอาหารตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นเหล่านี้เป็นอาหารที่ผู้คนในอำเภอห้วยฉัตร และอำเภออื่นๆ ในจังหวัดลำปางและจังหวัดใกล้เคียงบริโภคกันปกติวิสัย โดยเกษตรกรผู้สูงอายุสามารถนำเอาองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วมของการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และอาจจะเป็นการสื่อสารให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้รับรู้และหาโอกาสเข้ามาเรียนรู้ เพื่อมีส่วนร่วมในการทำการเกษตรเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชนได้ด้วย

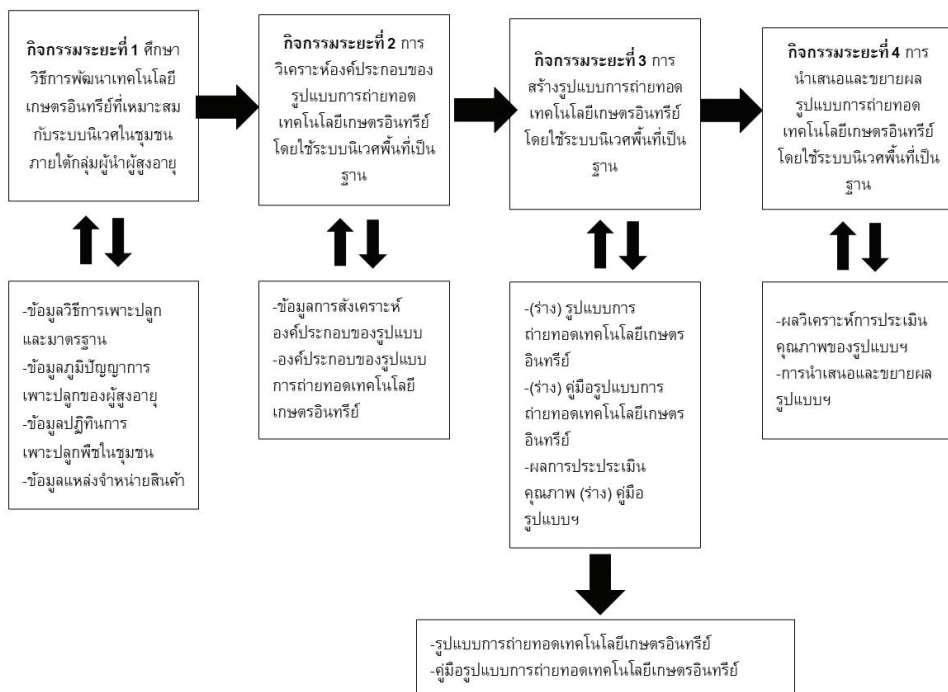
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบ สร้างรูปแบบนำเสนอและขยายผลรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์

กรอบความคิด/สมมติฐานการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ศึกษาวิจัยจากผู้สูงอายุในอำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ระยะ ในระหว่างเดือนมกราคม 2566 ถึง มีนาคม 2567 ขอบเขตด้านประชากรการวิจัยได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยในพื้นที่อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง จำนวน 40

คน ซึ่งเป็นปราชญ์หรือผู้นำด้านการทำการเกษตร หรือเกษตรกรที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม และ เป็นผู้สูงอายุที่มีความสนใจในการขยายผล ที่ได้มา โดยอาสาสมัคร (ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

ภาพที่ 1 กรอบวิจัย

เมื่อได้ผลการศึกษาแต่ละระยะแล้วจะนำไปใช้ในระยะถัดไปเพื่อให้ตรงกับเป้าหมายที่ต้องการนวัตกรรมเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและระบบนิเวศชุมชนในอำเภอห้วยฉัตร และได้รูปแบบวิธีการเพาะปลูกที่เหมาะสมกับวัยของผู้สูงอายุและช่วยพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุโดยใช้เทคโนโลยีการเกษตร ดังแสดงกรอบแนวคิดการวิจัยในภาพที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิจัย

การพัฒนาเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์เพื่อความมั่นคงทางอาหารด้วยแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนบนพื้นฐานของระบบนิเวศเชิงพื้นที่ของกลุ่มผู้สูงอายุ อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง ได้มีการเชิญชวนเกษตรกรผ่านเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน และมีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยในระหว่างที่มีการประชาสัมพันธ์

โครงการทุกครั้ง ข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลได้รับความยินยอมโดยการบอกกล่าว และถือเป็นความลับที่นักวิจัยต้องรักษาความลับ โดยเป็นข้อมูลที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทางร่างกายและจิตใจของผู้ให้ข้อมูลรวมถึงผลของการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมเกษตรในชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

กิจกรรมระยะที่ 1 ศึกษาวิธีการพัฒนาเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมกับระบบนิเวศในชุมชนภายใต้กลุ่มผู้นำผู้สูงอายุ อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาด้วยวิธีอาสาสมัคร ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 50- 70 ปี ขึ้นไป ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาไม่น้อยกว่า 5 ปี และอาศัยในพื้นที่อำเภอห้วยฉัตร 2) ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้นำชุมชนด้านการเกษตรในพื้นที่อำเภอห้วยฉัตร โดยมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถในการทำการเกษตรมาอย่างน้อย 10 ปี และ 3) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยมีคุณสมบัติ คือ จบการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือดำรงตำแหน่งวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการเกษตร หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยในพื้นที่ด้านการเกษตรอย่างน้อย 5 ปี ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ประกอบด้วย แบบสอบถามความเที่ยงตรงเชิงด้านเนื้อหาและความครอบคลุม และแบบสัมภาษณ์ด้านเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมกับระบบนิเวศในชุมชนของผู้สูงอายุโดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องของกลุ่มผู้นำผู้สูงอายุ อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบฯ

กิจกรรมระยะที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐาน ดำเนินการศึกษา

ตามขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐานฯ และการตรวจสอบ คุณภาพขององค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐาน เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดลำปาง มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ที่เป็นกลุ่มเดียวกันกับในกิจกรรมระยะที่ 1 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ประกอบด้วย แบบบันทึกเอกสารการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบฯ และแบบบันทึกการประชุมกลุ่มตรวจสอบความถูกต้องขององค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐานฯ จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาจากกิจกรรม แล้วนำไปออกแบบรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐาน

กิจกรรมระยะที่ 3 การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐาน ดำเนินการศึกษาโดยนำผลจากระยะที่ 2 มาสร้างรูปแบบฯ สร้างคู่มือ ตรวจสอบคุณภาพ และบันทึกผลสะท้อนกลับจากการร่วมวิพากษ์ และข้อเสนอแนะเพื่อตรวจสอบปรับปรุงและแก้ไขรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้มาด้วยวิธีอาสาสมัคร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเกษตร หลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 5 คน ตัวแทนผู้สูงอายุจำนวน 5 คน และผู้เกี่ยวข้องจากหน่วยงานในพื้นที่จำนวน 2 คน รวมจำนวน 15 คน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกการประชุมกลุ่ม และแบบสอบถามเกี่ยวกับ (ร่าง) รูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐานและคู่มือรูปแบบฯ เป็นแบบ

มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งประเมินประสิทธิภาพตามมาตรฐานการประเมินของ Joint Committee on Standards for Education Evaluation (รัตนะ บัวสนธ์, 2556) ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการใช้ประโยชน์ (Utility) 2) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) 3) ด้านความถูกต้องแม่นยำ (Accuracy) 4) ด้านความเหมาะสม (Propriety) และวิเคราะห์ข้อมูลจากการร่วมวิพากษ์และข้อเสนอแนะ โดยการถอดความและนำมาตรวจสอบ แก้ไขปรับปรุง รูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐาน ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กิจกรรมระยะที่ 4 การนำเสนอและขยายผลรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐาน ดำเนินการศึกษาโดยผ่านกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการและถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐาน เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ จังหวัดลำปางในการผลิตวัตถุดิบและประเมินประสิทธิผลของรูปแบบจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุในชุมชนอำเภอห้างฉัตร ได้มาด้วยวิธีอาสาสมัครจำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสอบถามประเมินคุณภาพของรูปแบบ เป็นแบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งประเมินประสิทธิภาพตามมาตรฐานการประเมินครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการใช้ประโยชน์ (Utility) 2) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) 3) ด้านความถูกต้องแม่นยำ (Accuracy) 4) ด้านความเหมาะสม (Propriety) 5) 5.ด้านความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของกลุ่ม ซึ่งมียาคัดชั้นความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในช่วง 0.67-1.00 และแบบสัมภาษณ์การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบฯ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในช่วง 0.67-1.00 และ แบบสัมภาษณ์

การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการประเมินคุณภาพ และวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์ประสิทธิผล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และแปลผลความคิดเห็นจากค่าเฉลี่ยโดยกำหนดค่าต่ำสุดเท่ากับ 1.00 คะแนน และค่ามากที่สุดเท่ากับ 5.00 คะแนน ดังนี้

4.50-5.00 หมายถึง มากที่สุด

3.50-4.49 หมายถึง มาก

2.50-3.49 หมายถึง ปานกลาง

1.50-2.49 หมายถึง น้อย

1.00-1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

และวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนและหลังการนำคู่มือรูปแบบฯ ไปใช้ โดยเปรียบเทียบคะแนนทดสอบความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ก่อนและหลังนำเอาคู่มือรูปแบบฯ ไปใช้ประโยชน์เป็นข้อสอบแบบปรนัยที่กำหนดข้อคำถามให้สอดคล้องกับเนื้อหาในคู่มือรูปแบบฯ เช่น Participatory Guarantee System (PGS) คือ ระบบประกันคุณภาพในระดับท้องถิ่น ที่ให้การรับรองผู้ผลิตโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และตั้งอยู่บนฐานของความเชื่อถือ เครือข่ายทางสังคมและการแลกเปลี่ยนความรู้ใช้หรือไม่ เป็นต้น จากนั้นนำผลคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์โดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติ paired t-test ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS ก่อนนำไปแปลผล

ผลการศึกษา

กิจกรรมระยะที่ 1 พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่มีใจรักการปลูกพืชที่ไม่ใช้สารเคมีเป็นทุนเดิม เนื่องจากการปลูกพืชโดยใช้สารเคมีนั้นจะต้องมีการลงทุนในการซื้อปัจจัยการผลิตซึ่งเป็น

ต้นทุนการผลิตที่มีราคาสูงขึ้นเป็นอย่างมากในสภาวะปัจจุบัน โดยกลุ่มผู้นำได้ให้ข้อมูลว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ในอำเภอห้วยฉัตรพยายามที่จะหาทางเลือกอื่นที่ช่วยลดภาระในการซื้อสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและปัจจัยการผลิตต่างๆ ลงไป สอดคล้องกับแนวนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ต้องการให้เพิ่มพื้นที่การเพาะปลูกพืชอินทรีย์ จึงได้มีการฝึกอบรมให้กลุ่มเกษตรกรผลิตปัจจัยการผลิตใช้ภายในครัวเรือนของตนเอง เช่น ปุ๋ยหมักไม่กลับกอง ปุ๋ยน้ำชีวภาพ ชีวภัณฑ์กำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช โดยการที่เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการเกษตรแบบอินทรีย์เป็นพื้นฐานอยู่แล้วจะทำให้การพัฒนาเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมกับระบบนิเวศในชุมชนสามารถเกิดขึ้นได้ นอกจากนี้พบว่าเกษตรกรในพื้นที่อำเภอห้วยฉัตรส่วนมากปลูกข้าวเป็นหลักแต่ฤดูกาลทำนาส่วนมากเป็นนาปี เพราะปัญหาเรื่องระบบชลประทานในพื้นที่เกษตรในเขตอำเภอเป็นนานาฝน และหลังการปลูกข้าวจะมีการปลูกพืชผักอายุสั้นเนื่องจากพื้นที่บางส่วนไม่ได้อยู่ในเขตชลประทาน ทำให้ในฤดูแล้งไม่สามารถปลูกพืชได้ แต่พืชบางชนิดเกษตรกรจะปลูกไว้ภายในอาณาเขตบ้าน เช่น ตะไคร้ ชিং ข่า พริกไทย ซึ่งพืชกลุ่มนี้สามารถเก็บเกี่ยวผลิตได้ตลอดปี และเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตได้แล้วจะนำมาจำหน่ายในตลาดชุมชนหรือตลาดเกษตรกร ของจังหวัดลำปาง โดยส่วนมากจะเป็นการผลิตในปริมาณน้อยไม่เน้นปริมาณเนื่องจากวัยและสุขภาพที่จำกัด รวมถึงยังไม่ได้มีการแปรรูปหรือมีการรับซื้อผลผลิตที่เป็นรูปธรรม ทำให้ไม่มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกและยังมีข้อจำกัดเรื่องต้นทุนในการผลิต สำหรับการเพาะปลูกพืชในพื้นที่อำเภอห้วยฉัตรนิยมใช้ระบบการปลูกแบบพืชปลอดภัยและส่วนมากยังไม่ได้ผ่านการรับรองมาตรฐาน แม้ว่ามีเกษตรกรบางส่วนที่ได้รับการผลักดันให้เข้าสู่ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม Participatory Guarantee System (PGS) ในระยะปรับเปลี่ยนก่อนเข้าสู่ระบบมาตรฐาน

เกษตรอินทรีย์ (Organic Thailand) ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาประมาณ 3-5 ปี ขึ้นกับประวัติการปลูกพืชในพื้นที่เดิม โดยสำนักงานเกษตรประจำอำเภอได้เข้ามามีบทบาทในการช่วยผลักดันให้เกษตรกรให้เข้าสู่การรับรองมาตรฐานเพื่อให้สินค้าทางการเกษตรที่ได้มีคุณภาพ ปลอดภัย และมีมาตรฐานตามที่ผู้บริโภคยอมรับ ส่งผลทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงขึ้น ซึ่งมาตรฐานที่เกษตรกรสูงวัยสามารถเข้าสู่การรับรองได้โดยไม่ยุ่งยากมากคือ ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม Participatory Guarantee System (PGS) โดยระบบ PGS นี้เป็นระบบที่สร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง หรือ “ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย” ในห่วงโซ่เกษตรอินทรีย์ประกอบด้วยเกษตรกรผู้ผลิต ผู้บริโภค นักวิชาการ และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งหลักการของ PGS ยังเป็นหลักการที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกร

กิจกรรมระยะที่ 2 พบว่าจากการสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัย บทความ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องเพื่อออกแบบรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐาน เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดลำปาง สามารถสังเคราะห์ออกมาเป็นรูปแบบที่ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ การให้ข้อมูลพื้นฐาน การเสริมแรง การให้ความรู้ทักษะอาชีพ การเข้าถึงมาตรฐานและการพัฒนา การสร้างแบรนด์ การตลาด การสร้างเครือข่าย และการสร้างความยั่งยืน และสามารถสังเคราะห์รูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ ดังภาพที่ 2

กิจกรรมระยะที่ 3 พบว่าผลการประเมินคุณภาพ (ร่าง) คู่มือรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐานโดยผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเท่ากับ 3.94 ± 1.01 คะแนน แยกประเด็นต่างๆ เป็นดังนี้

1. ด้านองค์ประกอบของรูปแบบฯ (Element) มีคะแนนการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเท่ากับ 4.00 ± 1.09 คะแนน โดยหลักการของรูปแบบฯ และจุดประสงค์ของรูปแบบฯ มีคะแนนการประเมินมากที่สุด (mean = 4.80 ± 0.40) และคะแนนประเมินการวัดและประเมินผลของรูปแบบฯ ที่ต่ำที่สุดมีค่าเท่ากับ 3.60 ± 1.02 คะแนน

2. ด้านการใช้ประโยชน์ (Utility) มีคะแนนการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเท่ากับ 4.00 ± 1.26 คะแนน โดยประเด็นที่ว่ารูปแบบฯ สามารถกระตุ้นให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นประโยชน์ของเทคโนโลยีเกษตร

อินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐาน มีคะแนนการประเมินมากที่สุด (mean = 4.60 ± 0.49) และรูปแบบฯ มีประโยชน์ต่อการยกระดับรายได้ให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย (mean = 3.60 ± 1.36) มีคะแนนการประเมินต่ำที่สุด

3. ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) มีคะแนนการประเมินเฉลี่ยเท่ากับอยู่ในระดับมาก 4.40 ± 1.080 คะแนน โดยในประเด็นรูปแบบฯ มีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนสามารถนำไปใช้ได้มีคะแนนการประเมินมากที่สุด (mean = 4.60 ± 0.49) คะแนน

ภาพที่ 2 รูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐาน เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารสำหรับผู้สูงอายุ อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง

4. ด้านความเหมาะสม (Propriety) มีคะแนนการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเท่ากับ 4.07 ± 0.85 คะแนน หัวข้อรูปแบบฯ มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน มีคะแนนการประเมินในระดับมาก ($\text{mean} = 4.20 \pm 0.75$) สำหรับในประเด็นรูปแบบฯ มีความเหมาะสมกับประชาชนกลุ่มเป้าหมายในการเป็นแนวทางการสร้างอาชีพใหม่เพื่อยกระดับรายได้ในครัวเรือน และสามารถสนับสนุนและส่งเสริมประชาชนให้มีความสามารถในการสร้างและพัฒนาอาชีพและมีรายได้คงที่ เพียงพอต่อการดำรงชีพ มีคะแนนประเมินในระดับมาก ($\text{mean} = 4.00 \pm 0.89$) เท่ากัน

5. ด้านความถูกต้อง (Accuracy) มีคะแนนการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเท่ากับ 4.00 ± 0.89 คะแนน โดยในทุกประเด็นมีคะแนนเท่ากันทั้งรูปแบบฯ พัฒนามาจากพื้นฐานแนวคิดทฤษฎีที่น่าเชื่อถือ มีการระบุเป้าหมายของการโครงการฯ อย่างชัดเจน และมีการระบุผู้เกี่ยวข้อง แหล่งข้อมูล และขั้นตอนในการดำเนินการอย่างชัดเจน ($\text{mean} = 4.00 \pm 0.89$) และผลการประเมินด้านองค์ประกอบของคู่มือมีคะแนนการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 3.94 ± 0.98 คะแนน สำหรับประเด็นการเสนอแนวคิดการผลิตพืชระบบอินทรีย์ให้ได้รับมาตรฐาน PGS ได้อย่างสมบูรณ์ และใช้ภาษาได้ถูกต้อง เข้าใจง่าย มีคะแนนการประเมินในระดับมาก ($\text{mean} = 4.20 \pm 0.75$) ในส่วนด้านความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของคู่มือมีคะแนนการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเท่ากับ 3.56 ± 0.89 คะแนน โดยประเด็นที่ว่าคู่มือฯ เป็นแนวปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง ไม่ผิดพลาด และมีประสิทธิภาพมีคะแนนการประเมินมากที่สุด ($\text{mean} = 4.00 \pm 0.89$) และประเด็นคู่มือฯ กระชับ

ชัดเจน เข้าใจง่าย เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติ และประเด็นคู่มือฯ มีความเหมาะสมกับผู้ใช้ น่าสนใจ น่าติดตาม ($\text{mean} = 3.20 \pm 0.98$) มีคะแนนการประเมินต่ำที่สุด จากนั้นได้ดำเนินการปรับปรุงคู่มือและรูปแบบตามข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมต่อไป

กิจกรรมระยะที่ 4 พบว่ารูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐานเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดลำปาง ได้ผลการประเมินคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 ± 0.46 คะแนน และด้านการใช้ประโยชน์ (Utility) อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ± 0.42 คะแนน ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 ± 0.50 คะแนน ด้านความเหมาะสม (Propriety) อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 ± 0.49 ด้านความถูกต้อง (Accuracy) อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ± 0.43 คะแนน และด้านความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของคู่มืออยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 ± 0.47 คะแนน (ดังรายละเอียดในตารางที่ 1) และนอกจากนี้พบว่าการทดสอบคะแนนสอบความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ก่อนและหลังนำเอาคู่มือรูปแบบฯ ไปใช้ประโยชน์มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.85 คะแนน และ 16.38 คะแนน ตามลำดับ จากคะแนนเต็ม 20.00 คะแนน และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนพบว่าคะแนนผลทดสอบความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์หลังสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 ผลประเมินคุณภาพของรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐาน เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดลำปาง (n =40)

ประเด็นการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการใช้ประโยชน์ (Utility)	3.80	0.42	มาก
1. รูปแบบฯ ครอบคลุมและตอบสนองความต้องการของประชาชนกลุ่มเป้าหมายและผู้เกี่ยวข้อง	3.80	0.41	มาก
2. รูปแบบฯ มีประโยชน์ต่อการยกระดับรายได้ให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย	3.83	0.38	มาก
3. รูปแบบฯ สามารถกระตุ้นให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นประโยชน์ของเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐาน	3.78	0.48	มาก
ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility)	3.56	0.50	มาก
1. รูปแบบฯ มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง	3.53	0.51	มาก
2. รูปแบบฯ มีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชน สามารถนำไปใช้ได้	3.58	0.50	มาก
ด้านความเหมาะสม (Propriety)	3.61	0.49	มาก
1. รูปแบบฯ มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน	3.65	0.48	มาก
2. รูปแบบฯ มีความเหมาะสมกับประชาชนกลุ่มเป้าหมายในการเป็นแนวทางการสร้างอาชีพใหม่เพื่อยกระดับรายได้ในครัวเรือน	3.55	0.50	มาก
3. รูปแบบฯ สามารถสนับสนุนและส่งเสริมประชาชนให้มีความสามารถในการสร้างและพัฒนาอาชีพและมีรายได้คงที่ เพียงพอต่อการดำรงชีพ	3.63	0.49	มาก
ด้านความถูกต้อง (Accuracy)	3.75	0.43	มาก
1.รูปแบบฯ พัฒนามาจากพื้นฐานแนวคิดทฤษฎีที่น่าเชื่อถือ	3.65	0.48	มาก
2.รูปแบบฯ มีการระบุเป้าหมายของการโครงการฯ อย่างชัดเจน	3.83	0.38	มาก
3.รูปแบบฯ มีการระบุผู้เกี่ยวข้อง แหล่งข้อมูลและขั้นตอนในการดำเนินการอย่างชัดเจน	3.78	0.42	มาก
ด้านความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของคู่มือ	3.71	0.47	มาก
1.คู่มือฯ กระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติ	3.78	0.42	มาก
2.คู่มือฯ มีความเหมาะสมกับผู้ใช้น่าสนใจ น่าติดตาม	3.79	0.41	มาก
3.คู่มือฯ มีความเป็นปัจจุบันและมีตัวอย่างประกอบชัดเจน	3.46	0.55	มาก
4.คู่มือฯ เป็นแนวปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง ไม่ผิดพลาดและมีประสิทธิภาพ	3.75	0.44	มาก
5.คู่มือฯ ช่วยลดขั้นตอนในการทำงานด้วยเทคนิควิธีที่ทันสมัย	3.75	0.44	มาก
รวม	3.69	0.46	มาก

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนสอบความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ก่อนและหลังนำเอา
คู่มือรูปแบบไปใช้ประโยชน์

ผลคะแนน (n =40)	Mean	S.D.	D	S.D.D	t	Sig.(1-tailed)
ก่อนใช้คู่มือรูปแบบฯ	14.85	0.92	1.53	1.18	8.20*	0.000
หลังใช้คู่มือรูปแบบฯ	16.38	1.10				

* หมายเหตุ * คือระดับนัยสำคัญ .05

สรุปและอภิปรายผล

เป้าหมายของการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในอำเภอห้วยฉัตร และระบบนิเวศชุมชนในอำเภอห้วยฉัตรคือการขับเคลื่อนองค์ประกอบทั้ง 8 ให้บรรลุเป้าหมายจะทำให้การทำการเกษตรอินทรีย์ของผู้สูงอายุและชุมชนประสบผลสำเร็จได้ เนื่องจากองค์ประกอบนี้ได้มาจากการถอดองค์ความรู้และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในชุมชน และรูปแบบวิธีการเพาะปลูกที่เหมาะสมกับวัยของผู้สูงอายุและช่วยพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุโดยใช้เทคโนโลยีการเกษตรในอำเภอห้วยฉัตรคือพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่และมีนัยทางวัฒนธรรมเพื่อดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของวิถีชุมชน และภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นถิ่น และนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดได้ เนื่องจากการใช้พืชที่มีความสัมพันธ์กับวิถีท้องถิ่นจะเป็นพืชที่ผู้สูงอายุมีภูมิปัญญาในการดูแลรักษาเป็นทุนเดิม โดยการเสริมแรงจากหน่วยงานภายนอกในด้านต่างๆ จะเป็นการหนุนเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรม (สุวรรณค์ มณีโชติ และดุสิต อธิวัณณ์ 2562; พิมพ์นก สังข์แก้ว และคณะ, 2563) รวมถึงการที่มีผู้สืบทอด (เกตุสุดา สิทธิสันติกุลและคณะ, 2561) และสร้างเครือข่ายก็เป็นส่วนสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนมากขึ้น

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าการศึกษาวิธีการพัฒนา

เทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจำเป็นต้องทำให้คนในชุมชนได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (ชมภูนุช หุ่นาค, 2559) ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อ ความยึดมั่นของแต่ละบุคคล และสภาพแวดล้อม การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพราะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์ และอุทิศตนมากยิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความร่วมมือ การประสานงานและความรับผิดชอบ พัฒนาท้องถิ่นให้ตรงกับความต้องการของตนเอง โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะการมีส่วนร่วมถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา ถ้าวิสาหกิจใดสมาชิกหรือชุมชนไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและลงมือดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง กิจกรรมนั้นก็จะมีโอกาสที่จะล้มเหลวสูง แต่ในทางตรงข้ามถ้าสมาชิกและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการอย่างถ่องแท้ จะสามารถมองเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัวยุทธศาสตร์ ทั้งยังได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอจนเกิดความตระหนักในปัญหาของตนเอง และค้นหาทางแก้ไขเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนเกิดการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

จะทำให้ชุมชนนั้นมีความเป็นอยู่ที่ดีและยั่งยืน (จินตวีร์ เกษมสุข, 2561; พັນนี ตูเล๊ะ, 2561) การมีส่วนร่วมอาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น 1) ความศรัทธา 2) อำนาจบังคับ 3) ความสนใจ 4) การเปลี่ยนแปลง โดยการที่มีผู้นำที่เข้มแข็งเป็นสิ่งสำคัญ หากแต่ถ้าขาดการรวบรวมความรู้เทคนิค วิธีการทำเกษตรอินทรีย์ หรือข้อมูลที่ดีทำให้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชนเป็นเรื่องยาก (ชมภูนุช หุ่นาค และคณะ, 2559) ซึ่งหากชุมชนต้องการสร้างความเข้มแข็งในการทำเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะกับกลุ่มผู้สูงอายุนั้นเป็นไปค่อนข้างยากและมีข้อจำกัดในเรื่องของสุขภาพและความแข็งแรงของร่างกาย ตลอดจนการเปิดรับสิ่งใหม่ที่เปลี่ยนแปลงจากวิถีเดิม ประเด็นนี้เป็นข้อแตกต่างของคนสูงอายุกับคนวัยทำงานอย่างชัดเจน แต่ทั้งนี้ไม่ว่าผู้สูงอายุทุกคนจะมีแนวคิดในลักษณะดังกล่าวทุกคน ในนั้นยังมีผู้สูงอายุที่พร้อมรับข้อมูลที่จะมาช่วยยกระดับรายได้ของตนนั้นหมายความว่า หากผู้สูงอายุเปิดรับการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหา ก็จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมขึ้น ส่งผลให้ภายในชุมชนมีการขับเคลื่อน และมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชน สำหรับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจะต้องเป็นการดำเนินงานแบบร่วมคิดร่วมทำ และมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ดังเช่น ประเวศ วะสี (2546) ได้อธิบายว่าชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ กล่าวโดยสรุปชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีการติดต่อสื่อสาร การจัดการและการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา

ภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ การร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และปัญญวัฒน์ จุฬามาต (2564) กล่าวว่าชุมชนเข้มแข็ง คือ การที่สมาชิกหรือประชาชนในชุมชนรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการบริหารจัดการด้วยตนเองและแก้ไขปัญหาของชุมชนก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ ตลอดจนการเกิดเครือข่ายการเรียนรู้มีเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาในชุมชนผสมผสานความร่วมมือจากท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชนและอื่นๆ ก่อให้เกิดการพัฒนา การดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ได้รับการสนับสนุนจากนโยบายแห่งรัฐ ทำให้แนวทางการพัฒนาจากความพร้อมและความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งสามารถขับเคลื่อนได้ต่อเนื่อง ดังนั้นชุมชนเข้มแข็งจึงเป็นแนวคิดที่นำมาเป็นทางเลือกในการพัฒนาประเทศและแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม และได้นำไปบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา สำหรับปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งได้นั้น จริยาวดี แก้วมะโน (2556) ได้กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง โดยสรุป 4 ประการ คือ 1) เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2) เป็นชุมชนที่มีการจัดการตนเอง 3) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ และ 4) เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ การดำเนินการวิจัยนี้มีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่มีอาชีพเกษตรกรรม บุคคลเหล่านี้จะมีประสบการณ์ในการทำเกษตรมาหลายปี หากต้องการจะพัฒนาความรู้จำเป็นต้องเลือกใช้การ coaching and mentoring เพื่อเป็นการชี้แนะ และเป็นพี่เลี้ยง ให้คำปรึกษาที่มุ่งเน้นไปที่การปฏิบัติ เพื่อให้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ โดยการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการ coaching and mentoring พบว่าเป็นการแนะนำหรือการถ่ายทอดความรู้ เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการเตรียมบุคคล

ขึ้นมาสืบทอดตำแหน่งต่อจากผู้นำคนเดิม เป็นการเตรียมความพร้อมและฝึกฝนให้บุคลากรที่เตรียมไว้ สามารถสืบทอดตำแหน่งได้ เข้าใจในบทบาท หน้าที่เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในองค์กรควบคู่กับการพัฒนาขีดความสามารถผู้นำผ่านกลยุทธ์ผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างความรับผิดชอบและนำไปใช้ในปฏิบัติงานต่อจากผู้นำคนเดิมได้อย่างต่อเนื่องและเหมาะสม ความสำเร็จขององค์กรส่วนหนึ่งมาจากการสอนงาน การถ่ายทอดความรู้ และสามารถดึงศักยภาพของผู้ถูกสอนงานออกมาได้อย่างสูงสุด การสอนงานจึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่ผู้สอนใช้เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาผู้ถูกสอนให้มีทักษะ ความรู้ และคุณลักษณะเฉพาะตัวในการทำงานนั้นๆ ให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบ สร้างรูปแบบ นำเสนอและขยายผลรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ พบว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบและสร้างรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์มีความจำเป็นต้องออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูลในมิติที่หลากหลาย ซึ่งปกติมักใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การประชุมกลุ่ม แบบสำรวจข้อมูลปฏิทินวัฒนธรรม ปฏิทินฤดูกาลและปฏิทินการผลิตทางการเกษตร แผนผังทรัพยากร เส้นประวัติศาสตร์โอ่งชีวิต(ผังเศรษฐกิจครอบครัว) ทำเนียบปราชญ์ชาวบ้านมาประกอบ และมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า ประกอบด้วย คน สถานที่และเวลา โดยเครื่องมือที่สำคัญ สำหรับรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐาน เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดลำปางที่เกิดขึ้นจากการวิจัยในครั้งนี้มุ่งสร้างและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

ของผู้สูงอายุ สร้างความมั่นคงทางอาหารในชุมชน เกิดความรักความสามัคคีภายในชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มรายได้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งหมด 8 องค์ประกอบ ดังนี้ การให้ข้อมูลพื้นฐาน การเสริมแรง การให้ความรู้ทักษะอาชีพ การเข้าถึงมาตรฐานและการพัฒนา การสร้างแบรนด์ การตลาด การสร้างเครือข่าย และการสร้างความยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นแนวทางสำคัญที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนของกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ยั่งยืน และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาชีพและทางอาหารของชุมชนต่อไป จากนั้นได้นำเสนอและขยายผลรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ผ่านทางคู่มือและมีการพัฒนาทักษะอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรได้เหมาะสมกับวัย และพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม โดยจะเป็นการใช้เครื่องมือที่ไม่มีความซับซ้อนและใช้ง่าย มีประสิทธิภาพและทำการประเมินผลจากการนำคู่มือไปใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้สิ่งที่น่าจับตามองของการทำเกษตรของผู้สูงอายุนั้น ได้แก่ ข้อจำกัดทางกายภาพที่อาจมาพร้อมกับอายุที่มากขึ้นเพราะการทำเกษตรอินทรีย์เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความพยายามอย่างมาก ความมุ่งมั่นระยะยาวที่จำเป็นต้องมีโครงสร้างที่ช่วยสนับสนุนให้สามารถดำเนินกิจกรรมไปเมื่อความสามารถทางกายภาพถดถอยลงไป โดยควรต้องมีการจัดทำหลักสูตรในการทบทวนความรู้หรือสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาความเข้าใจในแนวทางปฏิบัติผ่านการเก็บข้อมูล แบ่งปันความรู้ ส่งต่อความรู้ และส่งเสริมความร่วมมือ นอกจากนี้ความยั่งยืนทางสังคมเป็นประเด็นที่ยังต้องอาศัยการเชื่อมโยงทางสังคม เพราะเป็นประเด็นที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความเป็นอยู่ที่ดีในระยะยาวเนื่องจากการทำเกษตรโดยทั่วไปมักเน้นไปที่รายบุคคลมากกว่าการรวมกลุ่มอย่าง

เข้มแข็ง จึงต้องได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ และปัญหาเรื่องการสืบทอดตำแหน่งในอนาคตหากผู้สูงอายุไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อีกต่อไปหากมีการสืบทอดให้คนรุ่นใหม่เข้ามาทำงานร่วมกับผู้สูงอายุจะเป็นช่องทางที่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนในระยะยาวได้ แต่ส่วนสำคัญที่ไม่ควรมองข้ามคือความตระหนักรู้และความต้องการของผู้บริโภคเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจให้เกษตรกรนำแนวทางปฏิบัติมาใช้อย่างต่อเนื่อง โดยอาจมีการส่งเสริมในแง่ของการเข้าถึงตลาดที่ให้คุณค่าและยินดีจ่ายตามมูลค่าที่แท้จริงของผลผลิตจากระบบเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้เกิดการค้าที่เป็นธรรมที่จะช่วยให้เกษตรกรได้รับราคาที่ยุติธรรมสำหรับผลผลิตของตน และช่วยให้เกษตรกรสามารถลงทุนในแนวปฏิบัติที่ดีอย่างยั่งยืนได้ สำหรับปัจจัยด้านนโยบายของรัฐบาลควรมีการสนับสนุนเงินลงทุนการวิจัยกฎระเบียบที่ส่งเสริมแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืน และสร้างแรงจูงใจทางการเงิน และหากมองในมุมของความร่วมมือระหว่างประเทศ นั้นการแบ่งปันความรู้และแนวปฏิบัติที่ได้ผลดีจากการทดลองปฏิบัติเกี่ยวกับการเกษตรยั่งยืนเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความมั่นคงทางอาหารทั่วโลกได้เพราะการจัดการลักษณะองค์รวมทำให้สามารถสร้างระบบการเกษตรยั่งยืนและเกิดความมั่นคงทางอาหารในวงกว้างมากขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ข้อมูลที่ได้จัดทำออกมาในลักษณะของรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐานค่อนข้างมีความจำเพาะกับพื้นที่ หากนำไปใช้ในพื้นที่อื่นจำเป็นต้องมีการ

ปรับให้เข้ากับบริบทของพื้นที่เพื่อให้สามารถบรรลุผลตามที่ต้องการได้

1.2 รูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบนิเวศพื้นที่เป็นฐานสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุที่ต่างไปได้เนื่องจากไม่มีความซับซ้อนในการดำเนินงาน แต่ทั้งนี้ควรคำนึงถึงศักยภาพของสมาชิกและความเข้มแข็งในกลุ่ม รวมถึงการมีผู้นำกลุ่มที่ดีมีผู้สืบทอด จะช่วยผลักดันให้เกิดผลที่ยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะต่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนากลไกให้เกิดเป็นเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่มที่มีแนวทางในการพัฒนาทิศทางเดียวกันให้ยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรมโดยมีการติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่องชั่วระยะเวลาหนึ่ง

2.2 การพัฒนาแนวทางหรือกลยุทธ์ที่ทำให้มีการสืบทอดการทำเกษตรกรรมของเยาวชนหรือเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพในแข่งขันในตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงได้

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง “งบประมาณเงินอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.) ประเภท Fundamental Fund ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566” และผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สัตว์เพื่อนงานทางวิทยาศาสตร์ หรือความปลอดภัยทางชีวภาพ เลขที่การรับรอง HE-200-2566

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566, 2 ตุลาคม). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565*. กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. สืบค้นจาก https://www.dop.go.th/th/know_detail?id=2521
- กนกกาญจน์ เมืองแก้ว, และสุภากรพรณ ตั้งตรงไพโรจน์. (2564). วัฒนธรรมสองฝั่งโขงกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา: กรณีศึกษาตลาดชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-ลาว ด้านช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศ*, 8(2), 136-152.
- เกศสุดา สิทธิสันติกุล, ขนิษฐา เสถียรพีระกุล, และปัญจรัตน์ โจลนันทน์. (2561). แนวทางพัฒนาความมั่นคงทางอาหารในชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร*, 35(3), 63-72.
- จริยวดี แก้วมะโน. (2556). *แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง*. สถาบันพระปกเกล้า.
- จังหวัดลำปาง. (2567). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จังหวัดลำปาง ปี พ.ศ. 2566–2570*. สำนักงานปลัดจังหวัดลำปาง. สืบค้นจาก <https://www.lampang.go.th/strategy/2566/plan-r66-70-t68.pdf>
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2561). แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 26(50), 169-186.
- ชมภูษ หุ่นาค. (2559). คุณลักษณะผู้นำในการสร้างชุมชนเข้มแข็งตามแนวการทำเกษตรแบบยั่งยืน ศึกษากรณี: สหกรณ์บ้านคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 27(2), 131-138.
- ชมภูษ หุ่นาค, ศิริวัฒน์ เปลียนบางยาง, & วรรณรัตน์ อัสวเดชาชาญฤทธิ์. (2560). การสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยกระบวนการจัดการความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 28(2), 158-166.
- ประเวศ วะสี. (2546). *การพัฒนามนุษย์แนวใหม่เพื่ออนาคตที่ยั่งยืน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). หมอชาวบ้าน.
- ปัญญวัฒน์ จุฑามาศ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความเข้มแข็งของชุมชนบ้านนาสะอั่ง ตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*, 10(1), 1-10.
- พัชนี ตูเล๊ะ. (2561). ปัจจัยที่ส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดนราธิวาส. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(2), 3560-3575.
- ภัทรพงษ์ สุขเกษม, อภิชาติ ใจอารีย์, และนิรันดร์ ยิ่งยวด. (2566). แนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรปลอดภัยเพื่อความมั่นคงด้านอาหารสำหรับผู้สูงอายุ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(2), 698–718.
- รัตน์ บัวสนธ์. (2556). รูปแบบการประเมิน CIPP และ CIPPIEST มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนและถูกต้องในการใช้. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(2), 7–24.
- วัลย์วรรณ ผัดสุระ และเพ็ญณี แร่อท. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดลำปาง. *วารสารมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 13(2), 113-126.
- สำนักงานสถิติจังหวัดลำปาง. (2566). *สถิติประชากรและครัวเรือน จังหวัดลำปาง ปี 2565*. สำนักงานสถิติจังหวัดลำปาง. สืบค้นจาก <https://province.nso.go.th/lampang/statistical-information-service/key-indicators-of-the-province/percentage-of-the-elderly.html>

การวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก

Analysis of Tourists' Needs in the Eastern Economic Corridor

บุปผา ภิภพ¹, เชษฐิดา กุศลไสยานนท์²
Buppha Piphop¹, Chedthida Kusalasaiyanon²

Received: 9 July 2024

Revised: 14 October 2024

Accepted: 30 October 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

ผลการวิจัยสรุปตามขั้นตอนได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก พบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออกของประเทศไทย พบว่า 1) ด้านสภาพแวดล้อม ความสวยงาม และความเป็นเอกลักษณ์ทางการท่องเที่ยวในภาคตะวันออก 2) ด้านราคาของสินค้าและบริการ ราคาของค่าที่พักและการใช้บริการสถานที่ต่างๆ ที่สมเหตุสมผล 3) ด้านการคมนาคม การพัฒนาท่าเทียบเรือสำราญ ท่าเรือเฟอร์รี่ เพื่อเดินทางจากเมืองหลักไปเกาะต่างๆ 4) ด้านความปลอดภัย มีมาตรการด้านความปลอดภัยที่ชัดเจน การป้องกันมิฉ้อฉล อาชญากรรมต่างๆ 5) ด้านการบริการ ได้รับการบริการจากโรงแรม ร้านอาหาร บุคลากรด้านการท่องเที่ยวฯ ด้วยรอยยิ้มและพร้อมให้บริการอย่างมีน้ำใจไมตรี 6) ด้านของที่ระลึก สินค้าแต่ละชนิดต้องสามารถสื่อถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้ และ 7) ด้านบทบาทของรัฐ มีการจัดการภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้น่าดึงดูดนักท่องเที่ยวมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก พบว่า สภาพการณ์ปัจจุบันและความต้องการจำเป็นของนักท่องเที่ยว 1) ด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ “สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการดูแลความสะอาดเรียบร้อย” 2) ด้านราคาของสินค้าและบริการ ได้แก่ “ค่าบริการเข้าสถานที่ต่างๆ ที่ไม่สูง และราคา

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาการจัดการ คณะเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี, อีเมล: Buppha-au-@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและทรัพยากรมนุษย์ คณะพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, อีเมล: Chedthida.kus@gmail.com

¹ Assistant Professor, Management Field, Faculty of Social Technology, Rajamangala University of Technology Tawan-ok Chanthaburi Campus, Email: Buppha-au-@hotmail.com

² Assistant Professor, Industrial Business and Human Resource Development Department, Business and Industrial Development Faculty, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Email: Chedthida.kus@gmail.com

ที่พักและค่าอาหารมีความเหมาะสม” 3) ด้านการคมนาคม ได้แก่ “เส้นทางการเดินทางมีความสะอาด และสะดวกต่อการสัญจร และสามารถเลือกได้หลายรูปแบบ เช่น รถยนต์ รถไฟ เรือ” 4) ด้านความปลอดภัย ได้แก่ “สถานที่ที่มีป้ายบอกห้ามหรือเตือนให้ปฏิบัติตามกฎของสถานที่นั้นเป็นอย่างดี เพื่อความปลอดภัย ของนักท่องเที่ยว และการบอกเวลาเปิด-ปิด ของสถานที่” 5) ด้านการบริการ ได้แก่ “การบริการด้าน สิ่งอำนวยความสะดวก” 6) ด้านของที่ระลึก พบว่า ยังไม่มีความต้องการการพัฒนา เนื่องจากมีลำดับ ความสำคัญติดลบ และ 7) ด้านบทบาทของรัฐ ได้แก่ “การจัดการเรื่องขยะและความสะอาด เพื่อให้ ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว”

คำสำคัญ: ความต้องการ, นักท่องเที่ยว, เขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก

Abstract

This research aims to analyze tourists' needs in the Eastern Economic Corridor. The sample used in this research consisted of tourists in the Eastern Economic Corridor. The research tools were an interview form and a questionnaire.

The results were summarized by the following steps: The 1st step; the in-depth interview about tourists' needs in the Eastern Economic Corridor found as follow as aspects: 1) environment: be beautiful place, and a unique touring in the east of Thailand, 2) price of goods and services: accommodation and visitation fee are a reasonable, 3) transportation: has evolved of cruise port, and ferry terminal to travel from the main city to the islands, 4) safety: have clear safety measures, fraud prevention and crimes, 5) service: received services from hotels, restaurants, tourism personnel, etc. with a smile and ready to serve with hospitality, 6) souvenirs: each product must be able to convey that tourist attraction, and 7) role of the state: the landscape is managed and the tourist attraction is developed to be more attractive to tourists.

The 2nd step; the opinion survey about tourists' needs in the Eastern Economic Corridor, found the current situation and the needs assessment of tourists, such as in terms of 1) environment: “There are facilities and cleanliness are maintained.”, 2) price of goods and services: “Service fees for entrances of various places are not too high, and the cost of accommodation and food is at a reasonable selling price.”, 3) transportation: “The travel route is clean and convenient for traffic, and can accommodate various types of transportation such as cars, trains, and boats.”, 4) safety measures: “a place where signs prohibit or warn to follow the rules of that place very well, for the safety of tourists and tell the opening-closing time”, 5) service: “the service are provided with amenities”, 6) souvenirs: found there was no need for development due to negative priorities, and 7) role of the state: “ a management of garbage and cleanliness is not to destroy the environment of the attractions.”

Keywords: Needs, tourists, Eastern economic corridor

บทนำ

ประเทศไทยมีความได้เปรียบด้านการท่องเที่ยว มีทรัพยากรพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวหลากหลายกระจายอยู่ในทุกจังหวัด และมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งมีความสวยงามติดระดับโลกมีเอกลักษณ์ต่างจากภูมิภาคอื่น สามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวและยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพพร้อมที่จะพัฒนาอีกจำนวนมาก เมื่อพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยจะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวรู้จักแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก แต่ยังเป็นรองจากจีน ญี่ปุ่น และฮ่องกง ความได้เปรียบด้านทรัพยากรท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย จึงเป็นจุดแข็งที่สำคัญและแสดงถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของประเทศ (กรมการท่องเที่ยว, 2558) การส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำปี 2562 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จัดทำขึ้นภายใต้กรอบแนวความคิดของแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 นโยบายรัฐบาล ทิศทางพัฒนาเศรษฐกิจ โมเดลประเทศไทย 4.0) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และแผนวิสาหกิจ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2560-2564) (ฉบับทบทวน (พ.ศ. 2562-2564) ผนวกกับการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมในสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต เพื่อให้ได้แผนที่เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ และมีประสิทธิผลสูงสุด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562)

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีการขยายตัวสูง และมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเป็นแหล่งรายได้ นำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่

ภูมิภาค และมีใช้เพียงแต่ ประเทศไทยเท่านั้นที่เห็นความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประเทศต่างๆ ได้เล็งเห็นว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ และสามารถสร้างความเจริญให้แก่ประเทศในทุกภาคส่วน จึงส่งผลให้ทุกประเทศ ส่งเสริมสนับสนุนและแข่งขันด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังแสวงหารูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวอยู่เสมอ (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) หัวใจของแผนปฏิบัติการ มุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม (Preferred Destination) อย่างยั่งยืน ด้วยการเพิ่มรายได้ทางการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง สมดุลและทั่วถึงผ่านการนำเสนอคุณค่าทางการท่องเที่ยวประเทศไทย ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่า (Value for Experience) และเปิดมุมมองใหม่ให้กับชีวิตจากการสัมผัสเสน่ห์วิถีไทยเฉพาะถิ่น (Unique Local Thai Experience) ภายใต้การดำเนินงานบนฐานข้อมูลอย่างมีนวัตกรรม รับฟังความต้องการของลูกค้า และผู้มีส่วนได้เสียรับผิดชอบต่อสังคมสิ่งแวดล้อม และสร้างความเข้มแข็งจากภายในท้องถิ่น เป้าหมายรายได้รวม ปี 2562 คาดว่าประเทศไทยจะยังคงรักษาอันดับ 1 ใน 4 ของประเทศที่สร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวสูงสุดของโลก โดยกำหนดเป้าหมายรายได้รวมทางการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.5 โดยเป็นรายได้ที่เกิดจากตลาดต่างประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 12 และตลาดในประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 แผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดต่างประเทศ กำหนดเป้าหมายรายได้ทางการท่องเที่ยวภาพรวมขึ้นร้อยละ 12 โดยให้ตลาดระยะใกล้และระยะกลางคือ ตลาดเอเชียและแปซิฟิกได้เติบโตร้อยละ 11 ทั้งนี้ให้นำนักสัดส่วนรายได้จากตลาดเอเชียและแปซิฟิกได้ร้อยละ 65 ขณะที่ตลาดยุโรป อเมริกา ตะวันออกกลาง และแอฟริกาอยู่ที่สัดส่วน ร้อยละ 35 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) การพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC)

เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของอาเซียน โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอนาคต (New Engine of Growth) มีพื้นที่ดำเนินงานใน 3 จังหวัดภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง โดยดำเนินการพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาเมืองใหม่ เพื่อพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออกให้เป็นระบบและสอดคล้องกับหลักการพัฒนายั่งยืนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการประกอบพาณิชย์กรรม และอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงทันสมัย สร้างนวัตกรรม และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2567)

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ (ปวีณา ทวีวงศ์โอพาร, 2552)

1. ด้านสภาพแวดล้อม ความสำคัญต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยว ได้แก่ การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ ศูนย์ข้อมูลมีความสะอาด ทัศนียภาพโดยรวมมีความสวยงามเหมาะสม เป็นต้น

2. ด้านราคาสินค้าและบริการ ความสำคัญต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยว ได้แก่ ค่าที่พัก/ค่าอาหาร ค่ายานพาหนะ ค่าเข้าชมสถานที่ ราคาสินค้าและของที่ระลึก/ของฝาก เป็นต้น

3. ด้านการคมนาคม ความสำคัญต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยว ได้แก่ ถนนมีความสะอาดและสะดวกต่อการสัญจร บ้ายบอกเส้นทางท่องเที่ยวชัดเจน เข้าใจง่าย สะดวกในการเดินทาง เช่น ทางรถ เรือ รถไฟ เป็นต้น

4. ด้านความปลอดภัย ความสำคัญต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการ

ท่องเที่ยว ได้แก่ มีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยอย่างทั่วถึง มีสถานพยาบาลและเจ้าหน้าที่ดูแลประจำ มีจุดแจ้งเหตุด่วน เหตุร้าย เป็นต้น

5. ด้านการบริการ ความสำคัญต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยว ได้แก่ การบริการของเจ้าหน้าที่ การบริการด้านสุขอนามัย เช่น ห้องน้ำ การบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่จอดรถ เป็นต้น

6. ด้านของที่ระลึก ความสำคัญต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยว ได้แก่ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ราคาสินค้า ผลิตภัณฑ์ การให้บริการจากเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

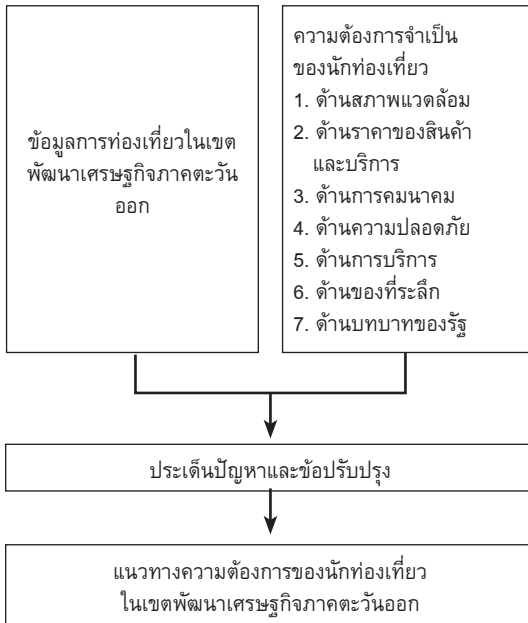
7. ด้านบทบาทของรัฐบาล ความสำคัญต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดการขยะ การจัดการสภาพภูมิทัศน์ การบูรณะด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่านักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวในประเทศไทย ทั้งนักท่องเที่ยวในประเทศ และต่างประเทศ ที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยว ในความพร้อมด้านต่างๆ เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ให้มีกลุ่มเป้าหมายที่เพิ่มขึ้น เพื่อสร้างรายได้หลักที่สำคัญของประเทศ ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวในประเทศไทยหรือต่างประเทศ ในการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยได้อย่างมั่นคง

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความต้องการของนักท่องเที่ยว

ปวีณา ทวีวงศ์โอพาร (2552) ได้ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อม ด้านการคมนาคม ด้านบทบาทของรัฐ ได้รับความพึงพอใจมากจากการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนปัจจัยด้านราคาสินค้าและบริการ ด้านความปลอดภัย ด้านของที่ระลึก ด้านการบริการ นักท่องเที่ยวชาวไทยได้รับความพึงพอใจในระดับปานกลาง ดังสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยได้รับความพึงพอใจในการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านโบราณสถานและสภาพแวดล้อมมากที่สุด และได้รับความพึงพอใจด้านความปลอดภัยน้อยที่สุด ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ของนักท่องเที่ยวชาวไทย จำแนกตามลักษณะพฤติกรรมการท่องเที่ยว พบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน เช่น วัตถุประสงค์ของการมาท่องเที่ยว จำนวนผู้ร่วมเดินทางมาท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยว พาหนะที่ใช้ในการเดินทางมาท่องเที่ยว ความถี่ในการเดินทางมาท่องเที่ยว ระยะเวลาในการเดินทางมาท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการมาท่องเที่ยวต่อครั้ง และแหล่งข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับความพึงพอใจในด้านโบราณสถานและสิ่งแวดล้อม ราคาสินค้าและบริการ การคมนาคม ความปลอดภัย การบริการ ของที่ระลึก และบทบาทของภาครัฐแตกต่างกัน

2. เขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก

การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในแผนงานย่อยภายใต้แผนการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรีและระยอง ส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับโลกอย่างยั่งยืน รองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดี และกลุ่มเชิงสุขภาพ เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้ประชาชนในพื้นที่ให้สูงขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยว โดยมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมและโลจิสติกส์เพื่อเชื่อมโยงระบบขนส่งและสถานท่องเที่ยวในพื้นที่สนับสนุนการค้า การบริการ การท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้นอำนวยความสะดวกในการเดินทางได้สะดวกรวดเร็วและปลอดภัย รวมทั้งสร้างความมั่นใจและภาพลักษณ์ด้านการขนส่งและการท่องเที่ยวให้แก่ประชาชน นักท่องเที่ยว และนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ โดยมีสโลแกนว่า “B-Leisure Destination”- Harmony of Business and Leisure หรือ “จุดหมายที่ผสมผสานระหว่างธุรกิจและการพักผ่อน” เป็นการเดินทางมาทำงาน

หรือทำธุรกิจในพื้นที่ต่างๆ พร้อมกับการท่องเที่ยว และพักผ่อนกับครอบครัวในคราวเดียวกัน ในเชิงรูปแบบการท่องเที่ยวประเภท “Family Destination” เพื่อยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ EEC สู่ระดับนานาชาติโดยจำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและโลจิสติกส์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมหลักและต่อเนื่องในพื้นที่ EEC (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2561)

ทั้งนี้ได้กำหนดบทบาทและทิศทางการท่องเที่ยวภาพรวม EEC และรายจังหวัดตามลักษณะเด่นของศักยภาพ ได้แก่

1. พัทยา สัตหีบ และระยอง เป็นแนวหน้าการท่องเที่ยวหลัก ขยายสู่ทะเลเชิงเขาซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและขยายสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ โดยอาศัยเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและโลจิสติกส์จากโครงการ EEC เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมหลักและต่อเนื่องในพื้นที่

2. ฉะเชิงเทรา: Thai Way of Life เนื่องจากมีจุดเด่นทางด้านการดำเนินวิถีชีวิตกลุ่มแม่น้ำบางปะกงวัฒนธรรมและท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3. ชลบุรี: Modern of the East เพราะมีความทันสมัยผสมผสานกับความเป็นท้องถิ่นและเมืองพัทยาเป็น 1 ใน 5 MICE City ของประเทศไทย

4. ระยอง: BIZ City อันเนื่องมาจากเป็นพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมและมีการดำเนินธุรกิจเป็นจำนวนมาก

วิธีการศึกษา

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออกเท่านั้น ในการศึกษา มีตัวแปรดังต่อไปนี้ (ปวีณา ทวีวงศ์โอพาร, 2552)

1. ด้านสภาพแวดล้อม
2. ด้านราคาของสินค้าและบริการ
3. ด้านการคมนาคม
4. ด้านความปลอดภัย
5. ด้านการบริการ
6. ด้านของที่ระลึก
- และ 7. ด้านบทบาทของรัฐ

1.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ประกอบการและนักวิชาการการท่องเที่ยวในประเทศไทย ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก

ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในประเทศไทย จำนวน 3,845,811 คน (กองการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก จำนวน 400 คน โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจากการคำนวณสูตรของ Yamane (1967:100)

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาปัญหาและสภาพการณ์ของความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก

2.1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก

2.1.2 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก

2) ร่างข้อคำถามและจัดทำแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) นำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้องของการใช้ภาษาและครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัยเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ

2.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ติดต่อเรียนเชิญและทำการนัดหมายกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนัดวันเวลาในการขอดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก

2) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย

3) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

2.2 การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก

2.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

2.2.2 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

1) ศึกษาผลสรุปจากขั้นตอนที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งได้ประเด็นปัญหาและสภาพการณ์ของความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก

2) จัดทำแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดวัตถุประสงค์ของการวิจัย และผลสรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

3) จัดทำหนังสือเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

4) ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามไปยังผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) มาตราส่วนประเมินค่า 3 ระดับ ดังนี้

+1 หมายถึง มีความสอดคล้อง

0 หมายถึง ไม่แน่ใจ

-1 หมายถึง ไม่มีความสอดคล้อง

6) วิเคราะห์และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC)

7) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ

8) จัดทำแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออกฉบับสมบูรณ์

2.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

2) ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ภายใน 45 วัน หลังได้รับการตอบกลับแบบสอบถาม

3) เมื่อครบกำหนด 45 วัน นำแบบสอบถามมาสำรวจความครบถ้วนในเนื้อหา เพื่อให้ได้ฉบับที่สมบูรณ์ จำนวน 400 ชุด

4) ดำเนินการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลแล้วจึงแปลผล

5) สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

2.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล โดยใช้สูตรวิธี Priority Need Index (PNI) แบบปรับปรุง (สุวิมล ว่องวานิช, 2558) ดังนี้

$$PNI_{\text{modified}} = (I - D)/D$$

PNI_{modified} คือ วิธีการจัดลำดับความสำคัญแบบปรับปรุง (Priority Need Index)

I คือ มาตรการที่แสดงระดับความสำคัญของข้อความนั้น (Importance)

D คือ มาตรการที่แสดงระดับที่ข้อรายการนั้นได้รับการตอบสนองหรือระดับสัมฤทธิ์ผล (Degree of Success) ที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

ผลการศึกษา

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก จากกลุ่มเป้าหมายพบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออกของประเทศไทย พบว่า

- 1) ด้านสภาพแวดล้อม มีความสวยงาม และความเป็นเอกลักษณ์ทางการท่องเที่ยวในภาคตะวันออก
- 2) ด้านราคาของสินค้าและบริการ พบว่า ราคาของค่าที่พักและการใช้บริการสถานที่ต่างๆ ที่สมเหตุสมผล

3) ด้านการคมนาคม การพัฒนาท่าเทียบเรือสำราญ ท่าเรือเฟอร์รี่ เพื่อเดินทางจากเมืองหลักไปเกาะต่างๆ 4) ด้านความปลอดภัย มีมาตรการด้านความปลอดภัยที่ชัดเจน การป้องกันมิฉ้อฉลอาชญากรรมต่างๆ 5) ด้านการบริการ ได้รับการบริการจากโรงแรม ร้านอาหาร บุคลากรด้านการท่องเที่ยว ฯลฯ ด้วยรอยยิ้มและพร้อมให้บริการอย่างมีน้ำใจไมตรี 6) ด้านของที่ระลึก สินค้าแต่ละชนิดต้องสามารถสื่อถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้ และ 7) ด้านบทบาทของรัฐ มีการจัดการภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้น่าดึงดูดนักท่องเที่ยวมากขึ้น

2. การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก

2.1 การศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 67.70 และเพศชาย จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 32.30 มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 42.20 จบการศึกษาระดับ

ปริญญาตรี จำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 79.50 มีอาชีพ ธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 31 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 – 30,000 บาท จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.30

2.2 การศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก พบว่า ส่วนใหญ่มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยว 2 - 3 ครั้ง จำนวน 270 คน คิดเป็นร้อยละ 67.40 ช่วงเวลาในการเดินทางมาท่องเที่ยว เมษายน – มิถุนายน จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 48 พาหนะในการเดินทาง รถยนต์ส่วนตัว จำนวน 331 คน คิดเป็นร้อยละ 82.80 ใช้เวลาในการท่องเที่ยว 2 - 3 วัน จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 68.20 และรูปแบบของการเดินทางท่องเที่ยว เดินทางมากับครอบครัว จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 60.50

2.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการณ์ปัจจุบันและความต้องการจำเป็นของนักท่องเที่ยว 1) ด้านสภาพแวดล้อม พบว่าสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการดูแลความสะอาดเรียบร้อย มีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด มีค่า

PNI = 0.03 2) ด้านราคาของสินค้าและบริการ พบว่า ค่าบริการเข้าสถานที่ต่างๆ ที่ไม่สูง และราคาค่าที่พักและค่าอาหารมีความเหมาะสม มีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด มีค่า PNI = 0.01 3) ด้านการคมนาคม พบว่า เส้นทางเดินทางมีความสะดวกและสะดวกต่อการสัญจร และความสะดวกในการเดินทางมีให้เลือกหลายรูปแบบ เช่น รถยนต์ รถไฟ เรือ มีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด มีค่า PNI = 0.02 4) ด้านความปลอดภัย พบว่าสถานที่ที่มีป้ายบอกห้ามหรือเตือนให้ปฏิบัติตามกฎของสถานที่นั้นเป็นอย่างดี เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และการบอกเวลาเปิด-ปิด ของสถานที่อย่างชัดเจน มีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด มีค่า PNI = 0.01 5) ด้านการบริการ พบว่า การบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด มีค่า PNI = 0.02 6) ด้านของที่ระลึก พบว่า ยังไม่มีความต้องการการพัฒนาเนื่องจากมีลำดับความสำคัญติดลบ มีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น มีค่า PNI = -0.01 7) ด้านบทบาทของรัฐ พบว่า การจัดการเรื่องขยะและความสะอาด เพื่อให้ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว มีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด มีค่า PNI = 0.01 (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ลำดับความสำคัญสูงสุด	ลำดับความสำคัญ (PNI)
1. ด้านสภาพแวดล้อม	
สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ มีสิ่งอำนวยความสะดวกและมีการดูแลความสะอาดเรียบร้อย	0.03
2. ด้านราคาของสินค้าและบริการ	
ค่าบริการสถานที่เข้า - ออก สถานที่ต่างๆ มีราคาที่ไม่สูงเกิน	0.01
ค่าราคาที่พักและค่าอาหารมีราคาขายที่เหมาะสม	0.01
3. ด้านการคมนาคม	
เส้นทางเดินทางมีความสะอาดและสะดวกต่อการสัญจร	0.02
ความสะดวกในการเดินทางมีให้เลือกหลายรูปแบบ เช่น รถยนต์ รถไฟ เรือ	0.02
4. ด้านความปลอดภัย	
สถานที่ที่มีป้ายบอกห้ามหรือเตือนให้ปฏิบัติตามกฎของสถานที่นั้นเป็นอย่างดี เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	0.01
มีการบอกเวลาเปิด-ปิด ของสถานที่อย่างชัดเจน	0.01
5. ด้านการบริการ	
การบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	0.02
6. ด้านของที่ระลึก	
มีการจัดการภายในร้านขายของที่ระลึกอย่างเหมาะสม	-0.01
7. ด้านบทบาทของรัฐ	
การจัดการเรื่องขยะและความสะอาด เพื่อให้ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว	0.01

2.4 สรุปผลการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว

คณะผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของนักท่องเที่ยว โดยแบ่งตามแต่ละด้านดังนี้

- 1) ด้านสภาพแวดล้อม
 - 1.1 สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการดูแลความสะอาดเรียบร้อย
 - 1.2 ทัศนียภาพความสวยงาม ความเป็นเอกลักษณ์ และดึงดูดนักท่องเที่ยว
- 2) ด้านราคาของสินค้าและบริการ

2.1 ค่าบริการการใช้สถานที่ต่างๆ ควร มีราคาที่สมเหตุสมผล ราคาสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติไม่ควรแตกต่างจากนักท่องเที่ยวไทย มากจนเกินไป

2.2 ค่าราคาที่พักและค่าอาหารควร อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถซื้ออุปโภค บริโภคได้

- 3) ด้านคมนาคม
 - 3.1 เส้นทางเดินทางมีความสะอาด และสะดวกต่อการสัญจร และสามารถเลือกได้หลายรูปแบบ เช่น รถยนต์ รถไฟ เรือ

3.2 รูปแบบการเดินทางควรมีการเชื่อมโยงระบบคมนาคมหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน

4) ด้านความปลอดภัย

4.1 สถานที่ที่มีป้ายบอกห้ามหรือเตือนให้ปฏิบัติตามกฎของสถานที่นั้นเป็นอย่างดี เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

4.2 ระบุการบอกเวลา เปิด-ปิด ของสถานที่ให้ชัดเจนทั้งทางออนไลน์และที่ตั้ง

5) ด้านการบริการ

5.1 การบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

5.2 การได้รับบริการด้วยรอยยิ้มและน้ำใจไมตรี

6) ด้านของที่ระลึก

สินค้าและของที่ระลึกในปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบได้สวยงามทันสมัย ราคาเหมาะสมและมีคุณภาพแล้ว

7) ด้านบทบาทของรัฐ

7.1 การจัดการเรื่องขยะและความสะอาดเพื่อให้ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว

7.2 ควรเพิ่มมาตรการต่างๆ เพื่อสร้างความปลอดภัยและความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ปัญหาอาชญากรรม การลักทรัพย์ หรือสุขอนามัย เพื่อลดการเสี่ยงจากโควิด-19

สรุปผลและอภิปราย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก เป็นแนวทางในการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสามารถอภิปรายผลการวิจัยแบ่งตามขั้นตอนของการวิจัย ได้ดังนี้

1. ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการดูแลความสะอาดเรียบร้อย มีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวนั้นได้คำนึงถึงสภาพแวดล้อมโดยรวมทั้งสังคม และวัฒนธรรมของพื้นที่นั้นๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสสภาพแวดล้อมที่แท้จริงและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวมากยิ่งขึ้น เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีบทของวอร์คิง (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยขั้ว ตำบลแกดำ อำเภอกกาดำ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า บ้านห้วยขั้ว ตำบลแกดำ อำเภอกกาดำ จังหวัดมหาสารคาม ชุมชนมีความพร้อม ความต้องการ และมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนเป็นเจ้าของจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม และผลจากการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยขั้วอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม รองลงมาได้แก่ ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ ตามลำดับ

2. ด้านราคาของสินค้าและบริการ พบว่า ค่าบริการเข้าสถานที่ต่างๆ ที่ไม่สูง และราคาค่าที่พักและค่าอาหารมีความเหมาะสม มีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยได้เปิดให้นักท่องเที่ยวได้กับมาใช้บริการสถานที่ท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้สถานที่ท่องเที่ยว ที่พัก ได้มีการเปิดให้บริการได้ตามปกติ ทำให้ราคาไม่แพงและสามารถจับต้องได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์ และเสรีวงษ์มณฑา (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทาง

ท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษตาก พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 30–39 ปีมีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว และมีรายได้ระหว่าง 20,001–30,000 บาทต่อเดือน โดยปัจจัยที่การตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษตาก เรียงอันดับจากมากไปหาน้อย คือ ลักษณะทางกายภาพ ผลิตภัณฑ์ ราคา การส่งเสริมการตลาด กระบวนการ บุคลากร และช่องทางการจัดจำหน่าย แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตากนั้น ควรพัฒนาปัจจัยทุกด้านไปพร้อม กัน

3. ด้านการคมนาคม พบว่า เส้นทางการเดินทางมีความสะดวกและสะดวกต่อการสัญจร และสามารถเลือกได้หลายรูปแบบ เช่น รถยนต์ รถไฟ เรือ มีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น สูงที่สุด เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทอย่างมากต่อเศรษฐกิจของประเทศ จึงจะต้องมีปรับปรุงเส้นทางที่เป็นเส้นทางท่องเที่ยว อยู่เสมอ เพื่อให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวในอีก รูปแบบหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยว ภาคตะวันออกอย่างยั่งยืนโดยใช้กลยุทธ์โลจิสติกส์ เพื่อการท่องเที่ยว พบว่า การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ เพื่อการท่องเที่ยวจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ อัตราการกลับมาเที่ยวซ้ำและระดับความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยว โดยพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ที่เดินทางมาเที่ยวภาคตะวันออกมีความประทับใจในความสวยงามตามธรรมชาติโดยมีค่าความ พึงพอใจในแต่ละด้านในระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ยปกติ = 3.0) ซึ่งประกอบด้วย ด้านเกี่ยวกับที่พัก (อาทิโรงแรม รีสอร์ท บังกะโล) มาตรฐาน และจำนวนแหล่งท่องเที่ยว ระบบขนส่งและ โลจิสติกส์ ระบบสาธารณสุขปลอดภัย และมาตรฐาน การท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์

GAP Model พบว่ามีหลายกิจกรรมที่จำเป็นต้อง มีการพัฒนาเพื่อยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยว ในพื้นที่ โดยผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นถึง ความไม่มีประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์ เพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดภาคตะวันออก ซึ่งจะต้องวางแผนและพัฒนาระบบระบบโลจิสติกส์ และสิ่งอำนวยความสะดวกการศึกษาครั้งนี้ได้ จัดข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงกิจกรรมโลจิสติกส์ เพื่อยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4. ด้านความปลอดภัย พบว่า สถานที่ที่มี ป้ายบอกห้ามหรือเตือนให้ปฏิบัติตามกฎของสถานที่ นั้นเป็นอย่างดี เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และการบอกเวลาเปิด-ปิด ของสถานที่ มีลำดับ ความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงที่สุด เนื่องจากผู้ประกอบการการท่องเที่ยวทุกที่ควร คำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและการ เข้ารับบริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ประทับใจ ให้สถานที่นั้นๆ ไม่ให้เกิดปัญหาตามมาและยัง ไม่เสียชื่อเสียงของจังหวัดนั้น เพื่อส่งเสริมภาพ ลักษณะของจังหวัดด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ จันทรจิรา สุขบรรจง และสมยศ วัฒนากมลชัย (2562) ได้ ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของहनานมดแดงอำเภอบำเพ็ญ จังหวัดพัทลุง พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของहनานมดแดง คือ ต้องมีการจำกัดปริมาณ การเข้ามาของนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้พื้นที่ดู แออัดจนเกินไป เป็นการช่วยลดอุบัติเหตุทางรถยนต์ การแก้ปัญหาห้องพักและที่จอดรถไม่เพียงพอ และควรมีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ตลาดนัดย้อนยุค เกษตรแนวใหม่ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นกิจกรรมหลัก ในพื้นที่ ถึงแม้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ช่วยกัน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของहनานมดแดงอย่างเต็มที่ แต่บุคลากรในท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ เรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหน่วยงานทั้ง

ภาครัฐและเอกชนควรจัดสรรบุคลากรเข้ามาให้ความรู้เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันสร้างจิตสำนึกในการหวงแหนแหล่งท่องเที่ยวพร้อมทั้งร่วมกันพัฒนาหนานมดแดงไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

5. ด้านการบริการ พบว่า การบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวได้มีการอบรมพนักงานในด้านการบริการ การให้ข้อมูลความรู้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการเกิดความประทับใจ สะดวกสบาย และได้บริการด้วยรอยยิ้มและน้ำใจไมตรี ซึ่งสอดคล้องกับ วราภรณ์ สุขแสนชนานันท์ (2559) ได้ศึกษาเรื่องความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการบริการโฮมสเตย์ในเกาะยอ พบว่า คะแนนเฉลี่ยความคาดหวังและความพึงพอใจในปัจจุบันทางด้านตลาด 7Ps ของนักท่องเที่ยวต่อการใช้บริการโฮมสเตย์ในเกาะยอ อยู่ในระดับมาก แต่คะแนนความพึงพอใจมีค่าต่ำกว่าคะแนนความคาดหวังทั้งในภาพรวมและปัจจัยย่อย โดยที่คะแนนเฉลี่ยความคาดหวังอยู่ในช่วง 3.75 – 3.97 คะแนน ส่วนคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในช่วง 3.40 – 3.79 คะแนน เมื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการใช้บริการโฮมสเตย์ในเกาะยอแต่ละด้านด้วยเทคนิค IPA คะแนนเฉลี่ยความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว อยู่ใน Quadrant II ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์บริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการ ด้านบุคลากร และด้านลักษณะทางกายภาพ แสดงว่ามีความสมดุลระหว่างความคาดหวังของนักท่องเที่ยวกับความสามารถในการให้บริการของโฮมสเตย์ในการสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้น ส่วนด้าน

การส่งเสริมการตลาด อยู่ใน Quadrant I แสดงว่าความคาดหวังของนักท่องเที่ยวไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังและความพึงพอใจต่อการบริการโฮมสเตย์ในแต่ละปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์บริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะทางกายภาพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. ด้านของที่ระลึก พบว่า ยังไม่มีความต้องการการพัฒนา เนื่องจากมีลำดับความสำคัญติดลบทุกข้อ เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ที่มีการขายของที่ระลึกได้คำนึงถึงความสำคัญของสินค้าที่นำมาจัดทำเป็นของที่ระลึกควรมีคุณภาพ ความทันสมัย เป็นสินค้าท้องถิ่น และต้องเหมาะสมกับสถานที่นั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ วัชรวิชัย วิทยาภรณ์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองแห่งการท่องเที่ยวแบบจับจ่ายใช้สอยอย่างยั่งยืน กรณีศึกษากลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีน พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนมีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยอย่างยิ่ง ทั้งในแง่ของจำนวนประชากร ความนิยมในการท่องเที่ยวมีความต้องการที่หลากหลาย และปัจจุบันชาวจีนเป็นกลุ่มที่มีคุณภาพในการจับจ่ายใช้สอยขณะเดินทางท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ประเด็นดังกล่าวทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของไทยสามารถอยู่รอดได้ในระยะยาว อย่างไรก็ตามผลกระทบทางลบที่อาจส่งผลต่อการท่องเที่ยวไทยคือทิวทัศน์ที่ทรุดโทรม ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของชาวไทยและชาวจีนนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยนิยมซื้อของที่ระลึกและสินค้าบริโภค สินค้าที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวจีนมากที่สุดคือ อาหาร เครื่องสำอาง สมุนไพร สินค้าแฮนด์เมด

แบรนด์เนมในไทย เสื้อผ้า เครื่องประดับ และการแสดงโชว์ต่างๆ สำหรับแนวทางที่สำคัญในการเพิ่มศักยภาพในการทำธุรกิจกับนักท่องเที่ยวชาวจีน ได้แก่ การนำเสนอสินค้าที่มีคุณภาพ การส่งเสริมการตลาด มีความซื่อสัตย์และการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้ให้บริการ การจัดการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก การสร้างความหลากหลายในสินค้าและบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความสำเร็จที่ถูกต้องแก่คนไทยและผู้ให้บริการส่วนต่างๆ เพื่อลดอคติที่มีต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน เป็นต้น

7. ด้านบทบาทของรัฐ พบว่า การจัดการเรื่องขยะและความสะอาด เพื่อให้ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว มีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด เนื่องจากหน่วยงานได้ให้ความสำคัญกับสถานที่ท่องเที่ยวประจำจังหวัด จึงให้ความสำคัญกับเรื่องความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว ปัญหาอาชญากรรม การฟื้นฟูสภาพลักษณะ และการจัดการภูมิทัศน์ของสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อไม่เกิดความเสียหายในภายหลัง ซึ่งสอดคล้องกับ แพรดาว พุพานิชย์พฤษ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการดำเนินนโยบายท่องเที่ยว: กรณีศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวบริเวณหาดเจ้าหลาว หาดแหลมเสด็จ และอ่าวคุ้งกระเบน จังหวัดจันทบุรี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินนโยบายท่องเที่ยว ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติพ.ศ.2555–2559 มาประกอบการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว โครงสร้างของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาส่งผลกระทบต่อการบริหารดำเนินงาน การประสานงานระหว่างสำนักงานจังหวัดจันทบุรี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เป็นเอกภาพ การประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดน้อย เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีไม่มีสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ประจำ

จังหวัด นโยบายและโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ต่อเนื่อง กฎระเบียบของหน่วยงานภาครัฐเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยว ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ และปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในส่วนของการมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคเอกชนในการพัฒนาท่องเที่ยวนั้น พบว่า ภาคเอกชนมีความแข็งแกร่งในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 หน่วยงานของภาครัฐบาลและเอกชนที่ต้องใช้ความรู้ และทักษะในการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก สามารถนำหัวข้อการพัฒนาหลักสูตรนี้ไปประยุกต์ในการพัฒนาหลักสูตรผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการความจำเป็นของนักท่องเที่ยวของประเทศ เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชาติต่อไป

1.2 ผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยวควรได้ทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และข้อมูลในการบริหารจัดการภายในองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

1.3 ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยปฏิบัติงานให้มีความถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว รวมทั้งลดค่าใช้จ่ายลง เพื่อให้การปฏิบัติงานได้รวดเร็ว และสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศรองรับไทยแลนด์ 4.0

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษางานวิจัยการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก

2.2 ควรพัฒนาข้อมูลการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของนักท่องเที่ยว โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐานความรู้ เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยวสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ตามโอกาส หรือช่วงเวลาที่สะดวก

2.3 ควรทำการศึกษาองค์ประกอบเชิงลึกของความต้องการจำเป็นของนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง แก๊ซ และปรับปรุงข้อมูลของการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก

เอกสารอ้างอิง

- กชมน วรค์คำ. (2562). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดมหาสารคาม. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- กรมการท่องเที่ยว. (2558). มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). สรุปแผนปฏิบัติการส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำปี. <https://www.tourismthailand.org/fileadmin/downloads/pdf>
- กองการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). สถิติด้านการท่องเที่ยว. https://www.mots.go.th/more_news.php?cid=502&filename=index
- จันทร์จิรา สุขบรรจง และสมยศ วัฒนากมลชัย. (2562). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของหนานมดแดงอำเภอบ้านฝาง จังหวัดพิจิตร. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 14(2), 3-16.
- ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์ และเสรี วงษ์มณฑา. (2562). ปัจจัยการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษตาก. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 14(1), 16-27.
- ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์. (2563). การพัฒนาการท่องเที่ยวภาคตะวันออกอย่างยั่งยืนโดยใช้กลยุทธ์โลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยว. วารสารวิทยาการจัดการ, 15(2), 164-181.
- ปวีณา ทวีวงศ์โอฬาร. (2552). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา [สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ].
- แพรวดา พุฒนิชัยพฤกษ์. (2564). การศึกษาการดำเนินนโยบายท่องเที่ยว: กรณีศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวบริเวณหาดเจ้าหลาว หาดแหลมเสด็จ และอ่าวคุ้งกระเบน จังหวัดจันทบุรี. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 16(1), 26-39.
- วรารักษ์ สุขแสนชนานันท์. (2559). ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการบริการโฮมสเตย์ในเกาะยอ. วารสารการจัดการ, 5(1), 60-73.
- วัชรวิชัย วิทยาภรณ์. (2563). แนวทางการพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองแห่งการท่องเที่ยวแบบจับจ่ายใช้สอยอย่างยั่งยืน กรณีศึกษากลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีน. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 15(2), 43-54.

- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2561). *แผนปฏิบัติการการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก*. <https://eeco.or.th/web-upload/filecenter/untitled%20folder/EEC010.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2567). *กองทุนพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก*. <https://www.eeco.or.th/th/about-the-fund>
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *รายงานสถิติการท่องเที่ยวประเทศไทยประจำปี*. https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=11588
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). Harper and Row.

บทปริทัศน์หนังสือ

ว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม

BOOK review

On Multiculturalism

เบญจรงค์ ธีระผลิกะ¹

BENJARONG TIRAPALIKA¹

บทนำ

“ความหลากหลาย (ตามหนังสือเล่มนี้) ไม่ได้หวานเหมือนน้ำผึ้งแท้บริสุทธิ์ที่มีประโยชน์ แต่ความหลากหลายทั้งหมดนั้น กลับถูกความไม่หลากหลายคัดเลือก ตัดทอนมาให้พร้อมต่อการใช้งาน ในระยะเวลาหนึ่งแล้ว เสมือนน้ำตาลเทียมในของพร้อมขบเคี้ยวได้ทันทีทันใด ซึ่งอาจมีสารตกค้างแอบซ่อน อยู่ก็อาจเป็นไปได้”

ในโลกยุคปัจจุบันความหลากหลายในด้านต่างๆ เป็นเรื่องที่ไม่ได้มีความน่าฉงนสงสัย และถูกมองว่าเป็นความเป่งบานของวัฒนธรรม ด้วยผลของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม โลกาภิวัตน์ การหลั่งไหลของแนวคิดและพฤติกรรมของประชากรโลกให้มีวิถีคิด วิธีปฏิบัติเช่นเดียวกันเหมือนเสื้อโหล ซึ่งสามารถเรียกได้ว่ามนุษย์ในโลกอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันที่เรียกว่าหมู่บ้านโลก (Global Village) ตามแนวคิดของมาร์แชล แมคลูฮัน (Marshall McLuhan) นักวิชาการสื่อชาวอเมริกัน

หนังสือเรื่องว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม (On Multiculturalism) พยายามพลิกให้เห็นมุมมองอีกด้านของความหลากหลายว่า อันที่จริงแล้ว ความหลากหลายที่ได้พบเจอโดยทั่วไปนั้น เป็นเพียงความไม่หลากหลาย เพราะได้รับการคัดสรร คัดเลือกมาแล้วว่าความ (ไม่) หลากหลายเหล่านี้ จะส่งผลดีต่อการปกครองประชาชนคนหมู่มาก โดยอาศัยแนวคิดเอกเทวนิยม ที่บอกว่า มีพระเจ้าเป็นเจ้าสูงสุดเพียงหนึ่ง หรือที่โลกวิทยาศาสตร์บอกว่าความจริงต้องมีเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 ถูกทำลายเรื่อยมาจากชนชั้นปกครอง สังคมโดยรอบ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงไปของวัฒนธรรมเสรีนิยม และถูกทำลาย

¹ อาจารย์ ดร.ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา
E-mail: Tirapalikab@gmail.com, โทร 081-6900916

¹ Lecturer Ph.D., Bachelor of Communication Arts Program in Communication Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla Campus
E-mail: Tirapalikab@gmail.com, Tel 081-6900916

อย่างมากในต้นศตวรรษที่ 21 เนื่องจากรัฐบาลในโลกถูกท้าทายเรื่องนโยบายความหลากหลายในประเด็นต่างๆ ด้วยเหตุที่ความหลากหลายไม่ได้เป็นปัญหาแต่ความหลากหลายนั้นกลับถูกดีกรอบด้วยความหลากหลายที่เสมือนถูกบังคับให้หลากหลายแต่ในความหลากหลายนั้นกลับไม่มีความหลากหลายอยู่แม้แต่น้อย

หนังสือเรื่องว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม (On Multiculturalism) เล่มนี้ได้รับการตีพิมพ์มาแล้ว 3 ครั้ง โดยฉบับที่นำมาปริทัศน์เป็นฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3 เดือนมีนาคม 2560 พิมพ์โดยสำนักพิมพ์สมมติ เขียนโดย ศาสตราจารย์ ธเนศ วงศ์ยานนาวา โดยประวัติโดยสังเขปของผู้แต่ง ประวัติโดยย่อของผู้แต่ง ศาสตราจารย์ ธเนศ วงศ์ยานนาวา เป็นศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มีความถนัดและมีผลงานทางด้านสังคมศาสตร์โดยเฉพาะด้านปรัชญาการเมือง ทฤษฎีสังคม ประวัติศาสตร์ความคิด โดยเฉพาะในเรื่องของแนวคิดหลังยุคทุนนิยมหรือ โพสต์โมเดิร์น (Postmodern) จนได้รับฉายาว่าเป็น “เจ้าพ่อโพสต์โมเดิร์น”

ผลงานโดยย่อ หนังสือภายใต้นามปากกา “ธนา วงศ์ญาณนาวา” หนังสือไม่ได้มาเพราะโชคช่วย: ว่าด้วยการขึ้นมาเป็นศิลปินของภาพยนตร์ในสังคมบริโภคนิยม (กรุงเทพฯ: Unfinished Project Publishing, 2551) ใต้เตียงนักดนตรี เล่ม 1, (กรุงเทพฯ: openbooks, 2554) ใต้เตียงนักดนตรี เล่ม 2, (กรุงเทพฯ: openbooks, 2555)

บทความนำเสนอ งานวิจัยและตำรา โดยย่อ Kim, K., & Wongyannava, T. (2013). Perceptions of mother-daughter relations and pubertal development 1. In *The Family Systems Test (FAST)* (pp. 149-156). Routledge. Kim, K., & Wongyannava, T. (2013). Perceptions

of mother-daughter relations and pubertal development 1. In *The Family Systems Test (FAST)* (pp. 149-156). Routledge.

ผลงานแปลโดยย่อ มิเชล ฟูกูโก, “ว่าด้วยการปกครอง (On Governmentality),” แปลโดย ธเนศ วงศ์ยานนาวา ใน *จุลสารไทยคดีศึกษา* 4, 2 (ธ.ค.2529) 96-103 มิเชล ฟูกูโก. “ว่าด้วยการปกครอง.” แปลโดย ธเนศ วงศ์ยานนาวา ใน *วารสารสังคมศาสตร์*, 30(3), 114-120

สาระสำคัญของหนังสือ

หนังสือเรื่องว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม (On Multiculturalism) มีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 5 บท ประกอบด้วย 1) บทนำ 2) บทที่ 1 เอกเทศนิยม 3) บทที่ 2 ‘ความไม่หลากหลาย’ ของความหลากหลายทางวัฒนธรรม 4) ความไม่อดกลั้นใน ‘ความอดกลั้นของเสรีนิยม’ 5) ไบรอนบัตร์ของความหลากหลายทางวัฒนธรรม: หลังความหลากหลายทางวัฒนธรรม? 6) ไบรอนบัตร์สำหรับการเมืองอัตลักษณ์ของเสรีนิยม? สามารถสรุปสาระสำคัญแต่ละบทได้ดังนี้

1) บทนำ

ความคิดที่เด็ดขาดตายตัว ต่อบรรทัดฐานและปฏิบัติไม่ได้มักเกี่ยวข้องกับความคิดแบบเผด็จการ ในสภาวะสมัยใหม่ การปฏิบัติไม่ได้แสดงออกผ่านการอ้างอิงกับวิทยาศาสตร์ เผด็จการมักตกย้ำอุดมการณ์ในความเป็นวิทยาศาสตร์ที่แสดงว่า “ความจริงเป็นสิ่งตายตัว” ที่กล่าวมานั้นอันที่จริงเริ่มต้นมาตั้งแต่หลักการทางศาสนาที่เคยทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสถาปนาอำนาจนำสำหรับการปกครองประชากรเช่นกัน

ทั้งนี้คำว่าอำนาจนำ สามารถให้ความหมายโดยสรุปว่า การที่คนบางกลุ่มหรือชนชั้นบางชนชั้นสามารถสร้างและรักษาสถานภาพการครอบงำเหนือกลุ่มอื่นๆ ได้ โดยอาศัยการให้ผลประโยชน์หรือการตอบแทนคนกลุ่มที่ต่ำกว่า

ในย่อหน้าเริ่มต้นในหนังสือตั้งคำถามให้ผู้อ่านเห็นถึงความสอดคล้องระหว่างความคิดด้านเผด็จการ ความจริงเพียงหนึ่งเดียว ที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักการทางศาสนาที่เคยเป็นเสมือนวิธีวิทยาในการวางกรอบความคิดของชนชั้นปกครองให้สามารถดำเนินการควบคุมปกครองประชาชนในดินแดนแคว้นต่าง ๆ ได้อย่างยาวนาน ซึ่งประการหนึ่งที่มีความน่าสนใจคือ การที่หนังสือเล่มนี้ยกตัวอย่าง “การบนบานศาลกล่าว” ว่าเป็นการต่อรองกับชนชั้นและสิ่งที่เหนือการควบคุมผ่านการเซ่นไหว้ด้วยเครื่องของต่าง ๆ ที่มีน้ำแดงเป็นต้น เพื่อให้สิ่งของเหล่านั้นแลกเปลี่ยนกับการวิงวอนตามที่ตนเองปรารถนา หรือในอดีตอาจมีการสังหารช้างม้าวัวควายเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนหากพิจารณาแล้วจะพบว่า การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้บนบานกับสิ่งที่มองไม่เห็นนั้นมักเป็นการใช้สิ่งอื่นหรือบุคคลอื่นแทนตนเองแทบทั้งสิ้น ต่างกันกับหลักการศาสนา ซึ่งในหนังสือชี้ให้เห็นว่า ในศาสนาคริสต์ประสงค์จะได้ผู้ที่มีความภักดีต่อพระเจ้ามากกว่าเครื่องสักการบูชา เช่น ช้างม้า วัวควาย หรือน้ำแดง แต่เป็นการแลกเปลี่ยนทางจิตวิญญาณที่จะต้องอุทิศให้กับพระเป็นเจ้าเพียงพระองค์เดียวเท่านั้น และพระเป็นเจ้าเพียงองค์เดียว องค์นั้นจะเป็นผู้สูงสุดเหนือพระเจ้าหรือเทพเจ้าทั้งหลายทั้งปวง ที่เป็นกรอบคิดของหลักการ “เอกเทวนิยม”

เอกเทวนิยม นั้นเชื่อว่าพระเจ้าสูงสุดมีเพียงหนึ่งเดียว ไม่มีใครหรือผู้ใดเหนือกว่า เสมือนกับแนวคิดที่ว่า “ความจริงมีเพียงหนึ่งเดียว” ในทำนองเดียวกันกับการต้องการแย่งชิงของมีค่าสิ่งเดียวในโลก และเมื่อกล่าวดังนี้แปลว่า ทุกๆ ชีวิตที่ให้การแลกเปลี่ยนกับพระเจ้าจะต้องพยายามทำทุกวิถีทางให้พระเจ้าองค์เดียวองค์นั้นเลือก

ที่จะให้พรหรือความสำเร็จแก่เขาคนนั้น ซึ่งในส่วนนี้เรียกว่า “ลูกที่รักของพระเจ้า” จากกรอบคิดดังกล่าวจะแสดงให้เห็นว่า ความหลากหลายนั้นแทบไม่ปรากฏในแนวคิดเอกเทวนิยม ด้วยเหตุที่พระเจ้าคือความจริงที่มีเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น

หากจะกล่าวถึงจุดเริ่มของความหลากหลายจะต้องย้อนกลับไปยังหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยที่เมื่อโลกเริ่มมีการขยายขยายองค์กรที่จะทำหน้าที่ดูแลปกป้องโลกด้วยการจัดระเบียบให้โลกอยู่ในบรรทัดฐานเดียวกันทั้งหมด แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีการให้ความสำคัญกับความเป็น “ตัวของตัวเอง” ในพื้นที่ต่างๆ ของโลก เช่นภูมิภาคต่างๆ ท้องถิ่นต่างๆ มากยิ่งขึ้นหลักจากการล่มสลายของระบบอาณานิคม ที่ชาตินั้นๆ เริ่มถวิลหาความดั้งเดิมและแตกต่างของตนเอง ยิ่งไปกว่านั้นในประเทศที่เป็นเจ้าแห่งอาณานิคมก็มักมองว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมเป็นวัฒนธรรมชั้นต่ำ (หากเทียบกับวัฒนธรรมของเจ้าอาณานิคม) เป็นภัยร้ายต่อประเทศตนเอง แต่เมื่อมีการหลั่งไหลของผู้อพยพลี้ภัยไปยังประเทศต่างๆ วัฒนธรรมที่หลากหลายก็จะเริ่มได้รับการยอมรับและให้เกียรติว่ามีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน² แม้ในความจริงแล้ว หลายวัฒนธรรมในหลายประเทศอาจยังไม่ได้รับเกียรตินี้ก็ตาม

เมื่อความหลากหลายที่พยายามเท่าเทียมกันมาอยู่ในปริมนทลเดียวกัน สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือ “ความอดกลั้น” เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาหระหว่างกัน รวมทั้งความอดกลั้นถูกนำมาถูกถึงในมุมมองของคุณธรรมที่สำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม โดยความอดกลั้นตามหนังสือเล่มนี้จะอธิบายให้เราเห็นภาพว่า ความอดกลั้นจะเกิดขึ้นได้มักอยู่บนพื้นฐานแห่งชนชั้นที่สูงกว่า กล่าวคือผู้ปกครองต้องอดกลั้นต่อวัฒนธรรมที่ต่ำกว่าผู้ปกครองจึงจะมีคุณธรรมในการปกครองคน

² Taylor, C. (1994). Multiculturalism: Examining the politics of recognition. Princeton University Press, 41 William St., Princeton, NJ 08540.

อย่างไรก็ตามในฐานคิดของเสรีนิยมประชาธิปไตยจะมองประเด็นนี้ว่า มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ฉะนั้นความอดกลั้นจึงเป็นเรื่องของการแสวงหาจุดร่วมของประชาชน

2) บทที่ 1 เอกเทวนิยม

ในบทนี้นำเสนอถึงความเป็นเอกเทวนิยม หรือ Monotheism โดยเริ่มต้นจากมุมมองแบบศาสนา ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือศาสนาคริสต์และศาสนาอื่น ๆ ที่ทั้งสองศาสนานี้ให้ความสำคัญกับการมีพระเป็นเจ้าเพียงองค์เดียว ต่อมาเมื่อเกิดการขยายอาณาเขตแนวคิดเรื่องเอกเทวนิยมก็ได้เน้นการเผยแพร่ไปพร้อมๆ กันผ่านหมอสอนศาสนาและมิชชันนารี การนับถือพระเจ้าองค์เดียวก็นั้นส่งผลต่อแนวคิดที่ว่าบุคคลทุกคนมาจากที่มาเดียวกัน การให้พระเจ้าแบบ “เอกเทวนิยม” คงอยู่ได้อย่างมั่นคง วิธีการหนึ่งที่ประวัติศาสตร์ได้จารึกไว้คือการพยายามทำลาย กำจัดแนวคิดและพระเจ้าองค์อื่นๆ ไปให้หมด เพื่อให้พระเป็นเจ้าพระองค์นั้นทรงอิทธิฤทธิ์แบบสูงสุด และเมื่อใครหรือสิ่งใดทรงพลานุภาพสูงเทียบเท่าหรือกว่าพระองค์ สิ่งนั้นจำเป็นที่จะต้องถูกกำจัดให้หมดสิ้น มาถึงจุดนี้ก็จะพบว่ามนุษย์ทั้งหลายพยายามรังสรรค์ให้พระเจ้าองค์เดียวองค์นี้สูงสุด เพื่อให้เกิดความจริงเพียงความจริงเดียวและเป็นความจริงที่สูงที่สุด ดังนั้นเทวรูป รูปเคารพในศาสนาอื่นๆ หรือความเชื่ออื่นๆ ที่หมอสอนศาสนาหรือมิชชันนารีไปถึงก็จะถูกทำลายล้างเช่นกัน ด้วยเหตุนี้เมื่อศาสนาก้าวถึงจุดสูงสุดของการกุ่มชะตาชีวิตและการพิพากษา อาณาจักรกับศาสนาจักรจึงจำเป็นที่จะต้องเกือกละกันและกันจนเกิดเป็น “ศาสนรัฐ”

หากจะย้อนกลับไปกว่านั้นก็จะพบว่าจุดเริ่มต้นของความเป็นเอกเทวนิยมและการปกครองรวมศูนย์เริ่มต้นจากอาณาจักรอียิปต์โบราณที่มีการ

สรรเสริญเพียงพระเจ้านามว่าอาทอน หรือวงกลมแห่งพระอาทิตย์

กระบวนการคิดแบบพระเจ้าและกษัตริย์เป็นเอกเทวนิยมได้รับการถ่ายทอดต่อมาอย่างไม่ขาดสาย ส่งผลให้เมื่อความเชื่อใดๆ ชัดหรือแย้งกับพระเจ้าที่เป็นเอกแล้วสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้นก็จะถูกทำลายให้หมดสิ้นไป รวมทั้งการพยายามผูกโยงแนวคิดเรื่องพระเจ้าที่ผิด หรือพระเจ้าที่ถูกปฏิเสธกลายเป็นเพียงปีศาจเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อหลักการดังกล่าวแพร่ไปในโลกกว้าง จึงส่งผลกระทบต่อชนพื้นเมืองเดิมที่มักถูกเจ้าอาณานิยมดูถูกว่าเป็นพวกบ้านนอก ถูกหลอกง่าย หรือ Pagan ซึ่งมีรากศัพท์ที่มาจากคำว่า Paganus ในภาษาละตินที่แปลว่าคนบ้านนอก ประชากรกลุ่มหนึ่งจะถูกฆ่าและทำลายเพื่อต้องการจัดระเบียบบางอย่างให้ถูกต้อง ดังที่ปรากฏในพระคัมภีร์เก่าว่าเราจะทำลายมนุษย์ที่เราสร้างขึ้นจากแผ่นดินโลก ทั้งมนุษย์และสัตว์ และสัตว์เลื้อยคลาน และนกในอากาศ เพราะว่าเราเสียใจที่สร้างพวกเขา³

เมื่อพิจารณาอย่างรอบด้านแล้วจะพบว่ากระบวนการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การสังหารต่างๆ ที่ปรากฏเป็นประวัติศาสตร์มักได้รับแนวคิดจากเอกเทวนิยม ที่มีเพียงหนึ่งผู้ทรงอำนาจเท่านั้นที่สามารถสรรสร้างและทำลายสิ่งต่างๆ ได้นอกเหนือจากการฆ่าภายนอกครอบครัวแล้วความเป็นเอกบุรุษยังส่งผลต่อการสังหารพี่น้องสายเลือดเดียวกันอีกด้วย เพื่อเป็นหนึ่งหรือผู้มีอำนาจสูงสุด ดังที่ปัจจุบันยังคงมีกลิ่นอายแห่งความเป็นหนึ่งปรากฏอยู่โดยทั่วไป อาทิ การกักตัวเมียเดียว การยึดมั่นในพระองค์เดียว โดยทั้งหมดนี้มักปรากฏในพื้นฐานของความเป็นเอกลักษณ์ของ “คนดี” ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อความเป็นเอกบุรุษ

³ Genesis 6:7

ปรากฏขึ้นแล้วในครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง จำเป็นที่จะต้องรักษาความบริสุทธิ์นั้นๆ ไว้โดยเกิดขึ้นตอนกระบวนการหรือวิธีที่เรียกว่า “การสมรสกัน ในวงศ์วาน (consanguineous marriage)” (หรือ การแต่งงานในตระกูลเดียวกัน) หรือดังคำพังเพยที่คนไทยๆ ใช้เรียกว่า “เรือล่มในหนองทองจะไปไหน” เพื่อต้องการรักษาความบริสุทธิ์ผุดผ่องเอาไว้ แม้ในความเป็นจริงแล้วจะส่งผลให้เกิดการเสื่อมถอยทางพันธุกรรม (genetic deterioration)

การสมรสกัน ในวงศ์วาน (consanguineous marriage) นอกเหนือจากการรักษาความบริสุทธิ์แล้วนั้น ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างพันธมิตรทางการเมือง ซึ่งในสังคมโบราณมักใช้ผู้หญิงในฐานะตัวแลกเปลี่ยนของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน

3) บทที่ 2 ‘ความไม่หลากหลาย’ ของความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ในบทนี้พยายามอธิบายว่า ความไม่หลากหลายของความหลากหลายทางวัฒนธรรม จุดเริ่มต้นของความหลากหลายหรือ The many โดยความหลากหลายหมายถึง ความหลากหลายทางจริยธรรม ความหลากหลายทางชีวภาพ หากอธิบายทางการเมืองในสถานะสมัยใหม่ ประเด็นนี้กลายเป็นสิ่งที่แปลกปลอมไป เพราะในมุมมองแบบเอกเทวนิยมตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นมักมีความเกี่ยวข้องกับความเป็นหนึ่งเดียวเท่านั้น

ในกรอบของรัฐประชาชาติความหลากหลายมักผูกมัดรัดตรึงกับกลุ่มชาติพันธุ์และเชื้อชาติเป็นหลัก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1968 กรอบแนวคิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีความเจริญเติบโตอย่างมาก ตัวอย่างเช่น องค์การสหประชาชาติ ซึ่งเป็นผลผลิตของโลกสมัยใหม่มากกว่าสิ่งที่มีอยู่แล้วเดิม แต่หากพิจารณาแล้วจะพบว่า รัฐประชาชาติเน้นเอกภาพเพื่อให้ทั้งชาติก้าวต่อไปได้ในโลกที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ถึงกระนั้น

ความเป็นเอกภาพก็อาจไม่สามารถทำให้ภารกิจหลายด้านของชาติ (รัฐประชาชาติ) ประสบความสำเร็จได้ มักจะพบว่ามีความยุ่งยากหรือจำเป็นต้องพึ่งพาบุคลากรจากภายนอก

สมาวะดังกล่าว ทำให้การมีอัตลักษณ์แบบเอกภาพเป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากมาตรฐานของรัฐประชาชาติไม่มีความสามารถในการพัฒนาให้เกิดความหลากหลายได้ มักมีการผูกขาดวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งหรือพิธีกรรมใดพิธีกรรมหนึ่งเท่านั้น ทั้งหมดนี้เองจึงส่งผลให้วัฒนธรรมกลายเป็นวัฒนธรรมที่ปราศจากความหลากหลาย ดังนั้นความหลากหลายที่ปรากฏก็จะเป็นประเพณีประติมากรรมเท่านั้น นอกเหนือจากรัฐประชาชาติแล้ว สังคมแห่งการบริโภคก็ให้ความสำคัญกับการเลือก ซึ่งกำลังจะทำให้เกิดความขัดแย้งกับรัฐประชาชาติที่ต้องกำหนดให้มีเพียงวัฒนธรรมเอกภาพเท่านั้น ความหลากหลายที่เกิดขึ้นจึงเป็นเพียงความหลากหลายที่ไม่มีค่านิยมความหมาย จึงทำให้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นเพียงความว่างเปล่า เพราะยังไม่ได้มีการให้ความหมายที่ชัดเจน แต่หากเมื่อมีการกำหนดความหมายก็มักจะกำหนดเป็นความหมายเดียวกันทั้งหมดพร้อมกับรูปแบบของวัฒนธรรมนั้นๆ จึงทำให้ความหลากหลายข้างต้นเป็นเพียงวัฒนธรรมแบบเอกภาพเช่นเดิม โดยผู้ให้ความหมายมักเป็นความหมายภายใต้กรอบของรัฐประชาชาติ

ภายใต้กลไกดังกล่าวจึงเป็นเพียงกระบวนการทางการเมืองมากกว่าการประยุกต์ใช้ในความหลากหลายดังกล่าว ส่งผลให้ระดับของวัฒนธรรมที่หลากหลายที่ไม่ได้รับรองโดยรัฐกลายเป็นวัฒนธรรมที่ต่ำกว่า และเมื่อมีเส้นบางๆ ของความต่ำกว่าหรือสูงกว่า จึงส่งผลต่อชนชั้นที่นำความหลากหลายนั้นไปปรับประยุกต์ และเมื่อมีการนำความหลากหลายมาประยุกต์ใช้จนกลายเป็นค่านิยมสากลหรือวัฒนธรรมเชิงเดียว

จึงทำให้ความหลากหลายนั้นแปรเปลี่ยนไปและสูญหายไปในเวลาเดียวกัน

สภาวะของความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงเป็นไปได้ยากที่จะเป็นวัฒนธรรมที่เป็นเนื้อเดียวกันหรือเป็นเอกภาพ และเมื่อวัฒนธรรมถูกเชื่อมต่อกับอาณาเขตทางการเมืองภายใต้กลไกของรัฐประชาชาติ มักเป็นวัฒนธรรมแห่งการต่อรอง ผลผลิตเหล่านั้นจะถูกกำหนดและวางมาตรฐานโดยรัฐไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เช่น ชุดไทยที่ต้องมีสไบและมงกุฎ แม้ต่างชาตินำไปแต่งชุดไทยก็มักมีองค์ประกอบตั้งนั้นเสมอๆ

คำถามสำคัญของหนังสือเล่มนี้คือ หากจะสรุปว่าวัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรมมีความพิเศษจนก่อให้เกิดความหลากหลายจะสามารถกลายเป็นค่านิยมสากลได้หรือไม่ คำตอบที่ได้คือไม่สามารถเป็นได้ เพราะความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับความเป็นสากลมีความขัดแย้งกัน กล่าวคือ วัฒนธรรมพิเศษในแต่ละประเทศมักจะแสดงออกให้เห็นถึงความแตกต่างไม่ซ้ำกันเพราะหากเหมือนกันแล้วความพิเศษจะไม่มีทางเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

ในขณะเดียวกัน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในรัฐประชาชาติไม่ได้ต้องการความหลากหลาย สิ่งที่ต้องการคือความกลมเกลียวเป็นเนื้อเดียวกัน ดังที่หนังสือยกตัวอย่างไว้ว่า “... ใผ่ของไไทยทุกส่วน ... ด้วยไทยล้วนหมาย รักสามัคคี...” นั้นแปลว่า ความหลากหลายที่เกิดขึ้นต้องเป็นก้อนเดียวกัน พวกเดียวกัน เพราะเป้าหมายเดียวกันคือ “ล้วนหมาย รักสามัคคี” ความแตกต่างจึงไม่ใช่อะไรที่มีความแตกต่าง เพราะความแตกต่างจะดำรงอยู่ได้ต้องมีการยอมรับในกฎหมายของรัฐประชาชาติ เช่น การยกเลิกพิธีสตี ที่ผู้หญิงต้องเผาตัวเองตายตามสามีหากสามีตาย เป็นต้น เพื่อการรวมความหลากหลายทางวัฒนธรรมต้องหมดลง

การยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจำเป็นที่จะต้องมี “ความอดกลั้น” แต่คำถามสำคัญที่ตามมาคือ ควรอดกลั้นมากน้อยเพียงใดต่อสถานการณ์นั้นๆ อย่างไรก็ตามความอดทนอดกลั้นไม่สามารถใช้ได้ทุกเรื่อง เพราะความอดทนอดกลั้นมักใช้ได้ในแต่ละเรื่องแต่ละประเด็นเท่านั้น

4) ความไม่อดกลั้นใน ‘ความอดกลั้นของเสรีนิยม’

อคติของมนุษย์เป็นกลไกสำคัญในการใช้ชีวิต และอคติของมนุษย์ยังเป็นตัวขับเคลื่อนประวัติศาสตร์อีกด้วย อย่างไรก็ตามหากอคตินั้นสร้างความลำบากหรือการกระทำแห่งความเจ็บปวดให้ผู้อื่นเมื่อใด อคตินั้นก็จะก่อมหันตโทษต่อชุมชนและสังคมไม่ว่าจะทันทีทันใดหรือในระยะยาวก็ตาม ดังนั้นอคติจึงถูกแบ่งออกเป็นความดีและความเลวเสมอ ทั้งนี้ความดีและความเลวไม่ได้เป็นสากลของโลก เพราะบางโอกาสความดีของบุคคลหนึ่งก็อาจเป็นความเลวของบุคคลอื่นได้เช่นกัน ดังกรณีประธานาธิบดีชัคคัม ฮุสเซน และประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช เป็นต้น ทั้งสองนั้นกระทำการด้วยเหตุผลสำคัญที่จะช่วยเหลือประชากรในทัศนคติของตนเอง โดยอาจสร้างความเลวร้ายให้กับผู้อื่น อคติที่ทรงพลังงานที่สุดในโลกในระดับหลักสองพันปีที่ผ่านมาคืออคติทางศาสนา แม้หลักการทางศาสนาจะสอนให้ทำความดี แต่ท้ายที่สุดอคติทางศาสนามักส่งเสริมให้บุคคลกระทำการต่างๆ เพื่อให้อคติของตนเองสมบูรณ์และถูกต้องที่สุด จนกลายเป็นคำกล่าวคำหนึ่งที่ว่า “ศาสนาเป็นกรณีหนึ่งที่บุคคลไม่ควรนำมาถกเถียงกัน”

ทั้งนี้เมื่อกรอบแนวคิดแห่งความอดกลั้นแสดงภาพสะท้อนของความอ่อนแอ จึงจำเป็นที่จะต้องทำลายให้หมดสิ้นไป เมื่อมีการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ยิ่งมองว่าความหลากหลายต่างๆ สร้างให้เกิดความอดกลั้น ซึ่งทั้งหมดนี้เป็น

สิ่งแปลกปลอมที่เกิดขึ้นในรูปของวัฒนธรรม ศาสนา และอคติอื่นๆ

ความอดกลั้นที่กล่าวมานั้นไม่ได้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ต้องอาศัยระเบียบวินัยในการสร้างขึ้นแม้ที่จริงแล้วจอห์น ล็อค จะไม่เห็นด้วยก็ตาม เพราะลอคคิดว่าเกิดขึ้นจากการควบคุมในระบบชกโยค้อยๆ เป็นค้อยๆ ไป เพราะการลงโทษโดยรัฐหรือศาสนาไม่ได้ช่วยให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนได้ ล็อคมีความต่อต้านต่อกลุ่มคาทอลิก ด้วยเหตุที่กลุ่มทางศาสนาจะเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ นอกเหนือจากนี้ลอคมองในมุมที่ตรงข้ามกันอีกว่า การไม่มีหลักเกณฑ์ทางศาสนาก็จะทำให้สังคมพังทลายไปพร้อมๆ กันอีกด้วย

การมีอคติไปด้านใดด้านหนึ่งส่งผลต่อการอดกลั้นในการกระทำการบางอย่างเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มชนชั้นสูง แต่ถึงกระนั้นการอดกลั้นก็ไม่จำเป็นที่จะอดกลั้นได้กับทุกสถานการณ์ ทุกเรื่อง หรือทุกเวลา แม้ว่าเสรีประชาธิปไตยจะมองเรื่องของการอดทนอดกลั้นเป็นคุณธรรมพื้นฐานก็ตาม

ความอดกลั้นที่กล่าวมานั้นเป็นคู่ตรงข้ามของแนวคิดแบบเอกเทวนิยมอย่างสิ้นเชิง ด้วยเหตุที่เอกเทวนิยมต้องการเป็นหนึ่งในหกสิ่งใดกระทบแล้วย่อมต้องทำลายให้สูญสิ้นไป แต่การอดกลั้นเป็นความพยายามที่จะไม่กระทบกระทั่งจนกว่าจะถึงสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ฉะนั้นเอกเทวนิยมจึงมันคงอยู่ในรูปแบบการปกครองที่มีกษัตริย์หรือรัฐทหารที่ไม่ต้องการฉันทานุมัติใดๆ ทั้งสิ้น “ดังนั้นความอดกลั้นจะเป็นคุณธรรมอันสูงสุดที่ต้องอาศัยเงื่อนไขว่าไม่มีระยะเวลาอดกลั้นอันจำกัด” เพราะเมื่อใดที่การอดกลั้นมีเงื่อนไขเวลาผูกไว้ การอดกลั้นนั้นจะเป็นเพียงสิ่งจอมปลอม

หาข้อเท็จจริงไม่ได้ อย่างไรก็ดี การไม่ได้ยึดติดกับศาสนาก็ได้ทำให้อคติในด้านลบลดลง หรือการทำร้ายทำลายเพื่อนมนุษย์หายไป เพราะการทำลายทำร้ายสิ่งแปลกปลอมไม่ได้ต้องอาศัยกับหลักการทางศาสนาเท่านั้น แต่อาศัยหลักการโดยทั่วไปที่มีการแบ่งแยกความเหนือกว่าหรือความด้อยกว่านั้นก็สามารถทำให้เป็นเหตุให้เกิดการประหัตประหารมวลมนุษยชาติได้ รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงความไม่อดกลั้นต่อความแตกต่างหลากหลายที่มีอยู่ในสังคมนั้นๆ อาทิ กรอบคิดแบบนาซี หรือการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในพื้นที่ต่างๆ เป็นต้น

5) ไบรอนฉบับตรรกะของความหลากหลายทางวัฒนธรรม: หลังความหลากหลายทางวัฒนธรรม?

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมนิยมเกิดขึ้นจากการปฏิบัติการของรัฐ อย่างไรก็ตาม กลับกลายเป็นไบรอนฉบับตรรกะของความหลากหลายทางวัฒนธรรมเนื่องจากการย้ายถิ่นฐานของประชากรจากกลุ่มมุสลิมเข้ามาอยู่ในประเทศที่มีกลุ่มชาวคริสต์อาศัยอยู่ ยิ่งไปกว่านั้นชาวมุสลิมไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ได้ หรือที่ธีโล ซาร์ราซิน กล่าวว่า “คนมุสลิมทำให้ระดับปัญญาของคนเยอรมันตกต่ำลง และคนกลุ่มนี้มีอัตราการเกิดสูงมาก อีกทั้งมุสลิมเหล่านี้มีพันธุกรรมร่วมกับยิวที่แยกตัวออกไปจนไม่สามารถบูรณาการร่วมกันกับคนอื่นได้”⁴ หากอธิบายการไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ มีตัวชี้วัดสำคัญคือการไม่พูดภาษาของประเทศที่ตนเองอาศัยอยู่

ความหวังที่มีต่อการอบความคิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม อยู่ที่การสร้างพื้นที่ของการมีชีวิตร่วมกันกับคนต่างวัฒนธรรมอย่างสมบูรณ์โดยที่มนุษย์มีความเคารพในความแตกต่าง

⁴ Germany's central bank decides to sack board member, the Guardian, Thu 2 Sep 2010. <https://www.theguardian.com/world/2010/sep/02/germany-central-bank-decide-sack-thilo-sarrazin>

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและปรับทัศนคติทางวัฒนธรรมที่ไม่มีใครต้องถูกฆ่าหรือสูญเสีย แต่ความหวังทั้งหมดนั้นมลายสิ้นไปด้วยเหตุการณ์ 9/11 และ 7/7 รวมทั้งการสังหารหมู่ในนอร์เวย์ สังคมจึงปล่อยให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อยู่อย่างโดดเดี่ยว โดยไม่ยอมปฏิสัมพันธ์ด้วย เพราะถูกมองว่าเป็นปัญหาสังคมและเป็นแหล่งเพาะเชื้อความรุนแรงทางการเมือง เช่น ผู้ก่อการร้าย⁵ เป็นต้น

การยึดถือนโยบายความหลากหลายทางวัฒนธรรมไม่ได้มีจุดมุ่งหวังเพียงให้ต่างคนต่างอยู่ แต่รัฐประชาชาติมุ่งหวังให้มีความเป็นเอกภาพและเอกพันธ์ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้มาจากพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่เหมือนกัน แต่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ต้องมีเป้าหมายเพื่อการดำรงอยู่ของความเป็นรัฐประชาชาติร่วมกัน

6) ไบรณบัตรสำหรับการเมืองอัตลักษณ์ของเสรีนิยม?

สำนักแห่งความถูกต้องทางการเมือง เป็นหลักการสำคัญของวัฒนธรรมแห่งความหลากหลาย ซึ่งมีความพยายามในการสร้างความรู้ที่หลากหลายทางปรัชญาในมหาวิทยาลัย แต่ถึงกระนั้นยังคงมีอคติบางอย่างที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ความหลากหลายถูกจำกัดไว้ที่ประชากรบางกลุ่ม โดยแบ่งตามเชื้อชาติผิวสี รวมทั้งความหลากหลายทางอาหาร การต่อสู้ทางวัฒนธรรมเพื่อที่จะรักษาความหลากหลายของอาหารที่เมื่อกินแล้วจะให้ความรู้สึกสบายและปลอดภัย อย่างไรก็ตามความรู้สึกล้นกลับส่งผลให้เกิดความอนุรักษนิยมขึ้นแทนที่ความหลากหลายในรูปแบบและองค์ประกอบทางอาหาร อาการความต้องการอาหารที่กินแล้วสบายใจเป็นการพยายามถวิลหาความคุ้นเคยในอดีตที่ถูกฝังรากลึกมาในใจของบุคคลนั้น อาหารใดที่ถูกผลิต

ขึ้นอย่างครบถ้วนถูกต้องก็จะได้รับการตีตราว่าเป็นของแท้ ในทางตรงกันข้ามหากทำได้ไม่ครบถ้วนก็จะถูกตีตราว่าหยิบฉวยทางวัฒนธรรมมาเพียงชั่วคราวเท่านั้น และเมื่อเกิดการประท้วงตราบขึ้นก็就会有การแบ่งแยกของความถูกต้องและความไม่ถูกต้อง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าอาหารมีชนชั้นทางวัฒนธรรมเช่นกัน

ในกรณีประเทศอเมริกา ที่สามารถฉกฉวยวัฒนธรรมรอบด้านมาใช้ได้ด้วยเหตุที่เดิมไม่ได้มีรากหรือไม่มีวัฒนธรรมการกินที่แบ่งแยกกว่าเป็นของแท้หรือแค่ฉกฉวย ฉะนั้นการให้คุณค่าในส่วนนี้จึงไม่ได้มีความจำเป็นมากพอที่จะจัดแบ่งออกเป็นวัฒนธรรมการกินกลุ่มต่าง ๆ

หากนำความหลากหลายทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับการเมืองอัตลักษณ์จะพบว่าทั้งสองประเด็นมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือเมื่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมประสบปัญหาใดขึ้น การเมืองอัตลักษณ์ก็จะประสบปัญหาเช่นกัน อย่างเช่น การเมืองของสตรีเมื่อการเมืองอัตลักษณ์เป็นเรื่องการผลักดันคนชายขอบให้ออกจากพื้นที่ไป สตรีผู้ซึ่งถูกเลือกปฏิบัติในสังคมจึงต่อสู้เพื่อให้ได้สิทธิเหล่านั้น ดังนั้นการเมืองอัตลักษณ์จึงถูกนำไปเชื่อมโยงกับสิทธิระดับปัจเจกชนทั้งทางวัฒนธรรมและเพศวิถี เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากทั้งหมดที่สรุปและยกประเด็นเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้มาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของความซับซ้อนด้านความสัมพันธ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา อคติ ความอดกลั้น การแบ่งขั้วทางความคิดความขัดแย้งของประชากรกลุ่ม

⁵ Heath, A., & Demireva, N. (2016). *Has multiculturalism failed in Britain?* In *Migrants and Their Children in Britain* (pp. 161-180). Routledge.

ต่างๆ ในสังคม ดังนั้นความหลากหลายจึงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวทางการเมือง กระแสสังคมต่อสถานการณ์ต่างๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพราะข้อต่างๆ ในสังคมจำเป็นที่จะต้องแสวงหาฐานเสียงหรือพลังของตนเองเพื่อกระทำการบางอย่างให้เป็นไปตามที่ตนเองปรารถนา หลังจากนั้นฐานเสียงจะเป็นเช่นไรก็แล้วแต่จะคาดคิด ดังนั้นทั้งสองข้อจึงมีการสลับไปมาตามที่ชีวิตตนเองได้ประโยชน์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง สังคมก็เช่นกัน ต้องอาศัยความคิดรวมทั้งความอดกลั้นเพื่อให้ผลเป็นไปตามข้างที่ตนเองสนับสนุน กระบวนการดังกล่าวจะยังคงเกิดขึ้นต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด ตามกรอบคิดที่ว่า “บุคคลมีความหลากหลาย” จึงอาจไม่สามารถสรุปได้ทันทีทันใดว่าการแจกใบมรณบัตรให้กับสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเป็นการสิ้นสุด เพราะอาจมีสถานการณ์ใหม่ๆ เกิดขึ้นได้เสมอ จนความสิ้นสุดสูงสุดอาจไม่มีอยู่จริง เพราะเมื่อตัวกระตุ้นเปลี่ยน การกระทำการเปลี่ยน ความคิดเปลี่ยน ผลย่อมเปลี่ยนไปแน่นอน ความพิเศษของหนังสือเล่มนี้คือการที่ผู้แต่งรวบรวมคำบรรยายประกอบการสอน

เอกสารหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ผู้อ่านที่มีความสนใจได้เห็นทั้งหมด ยิ่งไปกว่านั้นคือการที่เอกสารอ้างอิงทุกฉบับที่ปรากฏสามารถตามต่อไปเพื่อศึกษาในประเด็นที่ผู้อ่านสนใจได้ไม่ยาก อีกทั้งจะช่วยให้ผู้อ่านที่มีความสนใจในประเด็นความหลากหลาย สังคม พื้นที่หลังสมัยใหม่ได้เข้าใจการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้โดยง่าย

กิตติกรรมประกาศ

หนังสือเล่มนี้หากอ่านโดยทั่วไปผู้อ่านอาจรู้สึกว่ายาก แต่เมื่ออ่านดีๆ แล้วพบว่าอาจารย์ธเนศ (ศาสตราจารย์ธเนศ วงศ์ยานนาวา) กำลังจะบอกผู้อ่านว่า อันความหลากหลายที่เห็นๆ อยู่ นั้น ที่จริงถูกเลือกมาให้หลากหลาย ไม่ได้หลากหลายโดยตัวมันเอง มีโครงสร้างนโยบายบางอย่างในบางประเทศพยายามคัด พยายามเลือก และแพร่กระจายให้หลากหลาย ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงมีคุณูปการสำหรับผู้ตั้งความสนใจต่อความหลากหลายเพื่อที่จะได้เข้าใจความหลากหลาย รวมทั้งตั้งคำถามต่อความหลากหลายที่ปรากฏในสังคมไทย เพื่อที่จะได้ไม่ถูกปรากฏการณ์แห่งความหลากหลายที่ไม่หลากหลาย “หลอก”

เอกสารอ้างอิง

ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2560). *ว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม*. (ปิยะวิทย์ เทพอานวยสกุล, บ.ก.) (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมมติ.

ผลการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษา โรงเรียนนานาชาติลานนา

Effect of Using Group Activities Program on Social Skills Among Primary Students at Lanna International School

ภัทราวรรณ รุ่งเรืองวงศ์^{1*}, นงลักษณ์ เขียนงาม², สมบัติ ท้ายเรือคำ³

Pattrawan Roongruangwongse^{1*}, Nongluck Kienngam², Sombat Tayraukham³

Received: 29 July 2024

Revised: 10 October 2024

Accepted: 21 October 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษา 2) เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษา ตัวอย่างเป็นนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 9 คน โดยการเลือกตามเกณฑ์การคัดเลือกเข้าเป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi- Experimental Research Design) ดำเนินการทดลองแบบแผนการวิจัย One-Group Pretest-Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมิน ทักษะทางสังคม (Social-Skills Assessment) และ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ โปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม โดยจัดกิจกรรม จำนวน 10 กิจกรรม ครั้งละ 50 นาที เป็นระยะเวลา 10 วัน และมีการติดตามผลหลังการทดลอง 1 เดือน (Follow-up) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยจำแนก ทั้งในรูปแบบการวิเคราะห์โดยภาพรวมและการวิเคราะห์ความแตกต่างรายด้านของกลุ่มเป้าหมายในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลของทักษะทางสังคมรายด้านทั้ง 5 ด้าน และดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ผลการวิจัยพบว่า

1) โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) ตั้งแต่ 0.88 ถึง 1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91 ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษา (รายด้าน) ซึ่งแสดงว่าโปรแกรมนี้สามารถเพิ่มทักษะทางสังคมของนักเรียนได้ ดังนั้น ด้านการสื่อสารมีค่าดัชนี ประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.3523 ด้านการสร้างสัมพันธภาพ

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
E-mail: pattrawan_r@cmu.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
M.E. in Educational Psychology and Counselling, Faculty of Education, Chiang Mai University

² Assistant Professor, Department of Educational Psychology and Counselling, Faculty of Education, Chiang Mai University

³ Associate Professor, Department of Curriculum, Teaching & Learning, Faculty of Education, Chiang Mai University

มีค่าเท่ากับ 0.3333 ด้านการทำงานกลุ่ม มีค่าเท่ากับ 0.3705 ด้านการแก้ไขปัญหา มีค่าเท่ากับ 0.3713 และด้านความมั่นใจในตนเองมีค่าเท่ากับ 0.3501

2) ผลของการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคม พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะทางสังคม รวม 5 ด้านของนักเรียนหลังการทดลองและติดตามผลอยู่ในระดับสูง อีกทั้งจำแนกทักษะทางสังคม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสาร ด้านการสร้างสัมพันธภาพ ด้านการทำงานกลุ่ม ด้านการแก้ไขปัญหา และด้านความมั่นใจในตนเอง นักเรียนมีทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้นทุกด้าน

คำสำคัญ: ทักษะทางสังคม, โปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม, กิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม, นักเรียนประถมศึกษา

Abstract

This research has the objectives of this research were 1. To develop a group activity program for the social skills of primary school students. 2. To study the results of using a group activity program on social skills for primary school students. The population is upper primary school students in Grade 5. It was an experimental group of 9 people. Use a purposive selection method. The tools used in the research included assessing social skills. The experiments were scheduled according to the One-Group Pretest-Posttest Design. The tools used in this research consisted of 2 parts: 1) The tool used to collect data was a social skills assessment form. (Social-Skills Assessment) 2) The tools used in the experiment were the activity program. The group organized activities 10 activities, 50 minutes each time, for a period of 10 days and followed up after the experiment for 1 month (Follow-up). Statistics used in data analysis are mean, percentage and standard deviation. By classifying both in analytical form, the Overall analysis of differences in each aspect of the target group in the pre-experiment period. After the experiment and the follow-up period of the five aspects of social skills and the effectiveness index (EI), the results found that

1) The group activity program on social skills of primary school students has content validity with the index of consistency between items and objectives (IOC) ranging from 0.88 to 1.00 and the reliability of the whole version is 0.91. The effectiveness index (EI) of the group activity program on social skills of primary school students (in each domain) indicates that the program can increase the students' social skills as follows: 1) Communication Skills is equal to 0.3523 2) Building Relationships is equal to 0.3333 3) Working in Groups is equal to 0.3705 4) Problem Solving is equal to 0.3713 and 5) Self-Confidence is equal to 0.3501

2) The results of using the group activity program on social skills were found to be the average of the overall social skills score. After the experiment and follow-up were at high level. In addition, social skills in each area include communication. Relationship building, Group work, Problem solving, and confidence have been enhanced through social skills. All 5 areas have

shown improvement, indicating that the group activity program promotes the development of social skills in international school students.

Keywords: Social skills, group activities, activities for improving social skills, primary students

บทนำ

นักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 มีความจำเป็นต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ในวัฒนธรรมของคนต่างกลุ่มให้เกิดขึ้น จนกลายเป็นสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ของนักเรียนประกอบกับการกำหนดทักษะสำคัญ ที่จะต้องพัฒนาของนักเรียน เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมคือ การทำความเข้าใจต่างวัฒนธรรม (Cross-cultural Understanding) การเข้าใจผู้อื่น เข้าใจโลกกว้าง การปรับตัวและสมรรถภาพที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งของสังคมของวัยเด็กตอนปลายจะอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มและเพื่อนเป็นส่วนที่สำคัญมาก ปิ่นประไพ โชติชัยชาญกุล (2564)

โรงเรียนนานาชาติลานนาเป็นสถานศึกษาที่มีเด็กนักเรียนที่มาจากหลากหลายประเทศ มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างกันเป็นเหตุให้ความรู้พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของนักเรียนมีความแตกต่างกัน เมื่อต้องเรียนร่วมกันในชั้นเรียน ทำให้นักเรียน มีข้อจำกัดมากมาย เช่น การปรับตัวเข้ากับเพื่อน การสื่อสารระหว่างกัน การเข้าใจผู้อื่น การสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนต่างวัฒนธรรม เป้าประสงค์การวิจัยนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพเพื่อเตรียม ความพร้อม มีความตระหนักในเรื่องวัฒนธรรม ทั้งของตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับนิธ สุธิรวาท (2552) ที่กล่าวว่า โรงเรียนนานาชาติเปรียบเสมือนสถานที่ต้องฝึกฝนให้นักเรียนมีการเรียนรู้ในเรื่องของปรับตัวข้ามวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาศักยภาพทางการเรียนของตนได้

อย่างเต็มที่ สามารถปฏิบัติตัวต่อผู้อื่นได้เหมาะสม และดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้นจึงควรส่งเสริมและช่วยพัฒนาเด็กให้มีความยืดหยุ่นและปรับตัวในการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความเข้าใจอันดีต่อกัน

การพัฒนาทักษะทางสังคม (Social skills) ของนักเรียนโรงเรียนนานาชาติ เป็นทักษะที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเตรียมตัวให้พร้อมต่อการปรับตัวในสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างหลากหลายในโรงเรียนนานาชาติ อีกทั้งช่วยให้สามารถเผชิญหน้าและรับมือกับปัญหาต่างๆ สำหรับวัยเด็กตอนปลายในช่วงวัยของการเจริญเติบโต เป็นช่วงระยะเวลา ในการเปลี่ยนจากวัยเด็กไปสู่วัยรุ่น ตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคม ของอีริก Erikson (1987) อ้างถึงใน สุรงค์ โค้วตระกูล, 2553) และให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ในการสร้างสัมพันธภาพและการเสริมสร้างทักษะทางด้านสังคม ให้เหมาะสมกับช่วงของวัยเด็กตอนปลาย ณัฐชนา มณีพฤกษ์ (2560) และ เบญจพร เหลื่อมศรี (2562) กล่าวว่า ปัญหาการเข้าสังคม ปัญหาเรื่องการปรับตัวเข้ากับกลุ่มเพื่อน สำหรับนักเรียนในโรงเรียนนานาชาติมีความสำคัญทั้งในแง่ของการใช้ชีวิต ในรั้วโรงเรียน รวมไปถึงการใช้ชีวิตในโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งการวิจัยนี้สนใจที่จะหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวและเห็นความสำคัญของทักษะทางสังคม ที่จะเสริมสร้างและเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนตั้งแต่วัยเด็กตอนปลาย เป็นไปอย่างราบรื่นมากขึ้น สุขุมล เกษมสุข (2535) ได้กล่าวถึงทักษะทางสังคม ของเด็กวัยประถมศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะ

การสื่อสารและทักษะการแก้ไขปัญหา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถปรับตัว ได้ทุกสภาพแวดล้อม ได้อย่างมีความสุข และ Ollhoff (2004) อธิบายว่า ทักษะทางสังคม เป็นสิ่งที่ควรเริ่มฝึกให้นักเรียนอย่างรวดเร็วที่สุด 7 ด้าน ได้แก่ การสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ ความอยากรู้ อยากเห็น การแก้ไขปัญหา ความขัดแย้ง การรับมือกับปัญหา การบังคับตน และความมั่นใจในตนเอง อีกทั้งโสธยา ชัชวาลานนท์ และคณะ (2560) ได้กล่าวว่า พัฒนาการช่วงวัยของเด็กช่วงอายุ 9-12 ปี เป็นวัยที่สำคัญในการฝึกเข้าสังคมไปพร้อมกับทักษะทางสังคม

การเชื่อมโยงความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม (Group activities) น่าจะเป็นวิธีที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการปรับตัวได้ เนื่องจากกิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการที่ช่วยให้นักเรียน ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลในกลุ่ม นิอร สุทธิสวาท (2552) สอดคล้องกับ คมเพชร ฉัตรสุภากุล (2546) เสนอว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการที่ดีในการเรียนรู้ โดยการปฏิบัติจริง สามารถช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม สร้างเสริมพัฒนาการทางอารมณ์สังคม เมื่อบุคคลได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีการทำกิจกรรมร่วมกันจะมีสัมพันธภาพซึ่งกันและกัน จึงเป็นโอกาสให้ได้ทำความเข้าใจตนเองและสมาชิกภายในกลุ่มด้วย จากการทบทวนวรรณกรรมของสุขุมาล เกษมสุข (2535) Ollhoff (2004) และ โสธยา ชัชวาลานนท์ และคณะ (2560) ทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับเด็กในวัยเรียนพบว่า ทักษะทางสังคม ที่มีความสอดคล้องตรงกัน 5 ด้าน ได้แก่ การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ การทำงานกลุ่ม การแก้ไขปัญหาและความมั่นใจในตนเอง ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนในโรงเรียน สามารถ

ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมและช่วยพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น การวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีบทบาทในการนำกิจกรรมกลุ่มมาใช้ในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะ ทางสังคม ได้ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะ ทางสังคม จากการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันกับเพื่อน ผู้วิจัยจึงได้ใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีรูปแบบเน้นการเรียนรู้ การฝึกฝนและพัฒนาทักษะทางสังคมต่อพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยตอนปลาย เพื่อให้สามารถพัฒนาทักษะทางสังคม เรียนรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่นส่งผลให้มีการสื่อสารที่ดี มีการสร้างสัมพันธภาพ มีทักษะการทำงานกลุ่ม มีทักษะการแก้ไขปัญหา ตลอดจนมีความมั่นใจในตนเอง และสามารถอยู่ร่วมกับเพื่อน ครู ในโรงเรียนได้ อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนนานาชาติลานนา
2. เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนนานาชาติลานนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) กลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มทดลอง โดยได้ทำแบบประเมินทักษะทางสังคมก่อนการทดลอง (Pre-test) และหลังการทดลอง (Post-test) ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มโดยกลุ่มทดลอง(One group Pretest-Posttest Design) จำนวน 10 ครั้งๆ ละ 50 นาที เป็นระยะเวลา 10 วัน กลุ่มทดลองมีการติดตามผลหลังการทดลอง 1 เดือน (Follow-up)

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับ ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ในชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนนานาชาติลานนา จำนวน 9 คน ซึ่งได้ทำ แบบประเมินทักษะทางสังคมที่มีคะแนนระดับทักษะทางสังคมอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง (1.00-2.33 จนถึง 2.34-3.67) โดยเลือกตามเกณฑ์การคัดเลือก และเป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูให้ความร่วมมือในการทดลองใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคม ซึ่งสามารถจัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องในคาบว่างของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตรงกัน จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้อย่างต่อเนื่องไม่รบกวนเวลาเรียนของวิชาหลักในชั้นเรียนแต่อย่างใด

เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างเครื่องมือทั้งหมดประกอบไปด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบประเมินทักษะทางสังคม (Social-Skills Assessment) โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป (Questionnaires) ได้แก่ เพศ อายุ เชื้อชาติ อาชีพ ผู้ปกครอง ที่พักอาศัย ระยะเวลาในการพำนักอยู่ในประเทศไทย ท่านเป็นบุตรคนที่เท่าใดในครอบครัว ท่านมีพี่น้องทั้งหมดกี่คน ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่กับใคร ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนหรือไม่ ตอนที่ 2 แบบประเมินทักษะทางสังคม (Social-Skills Assessment) 5 ด้าน ได้แก่ 1) การสื่อสาร 2) การสร้างสัมพันธภาพ 3) การทำงานกลุ่ม 4) การแก้ไขปัญหา 5) ความมั่นใจในตนเอง ในส่วนของการประเมินทักษะทางสังคมและดำเนินการสร้างแบบประเมินทักษะทางสังคมมีลักษณะเป็นมาตรวัดแบบประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 5 4 3 2 1 การตอบคำตอบจริงมากที่สุด จริงมาก จริงปานกลาง จริงน้อย และไม่จริง โดยนำแบบประเมินทักษะทาง

สังคมไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและครูผู้สอนระดับประถมศึกษา จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษาโดยการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามเนื้อหา และข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ภาพรวม อยู่ระหว่าง 0.8 ถึง 1.00 และได้นำแบบประเมินทักษะทางสังคมไปทดลองใช้ กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 30 คน พบค่าความเที่ยง (reliability) เท่ากับ 0.81 ($\alpha=0.81$) และค่าอำนาจจำแนก (corrected item-total correlation) อยู่ระหว่าง 0.29-0.76

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในทดลอง คือ โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษา มีขั้นตอนและการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างกรอบแนวคิดในการเสริมสร้างทักษะทางสังคม

ขั้นตอนที่ 3 สร้างโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษา โดยออกแบบกิจกรรมกลุ่มให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ แนวคิดทักษะทางสังคม และ แนวคิดการสร้างโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคม โดยจัดกิจกรรมกลุ่ม จำนวน 10 กิจกรรม

ขั้นตอนที่ 4 การหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำโปรแกรมกิจกรรมที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาครูประถมโรงเรียนนานาชาติ เพื่อให้ข้อเสนอแนะจากนั้นนำ ผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนี ความสอดคล้องของเนื้อหา โดยกำหนด

ค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC) มีความสอดคล้องมากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 ทุกกิจกรรม ฤตินันท์ สมุทรทัย (2560) จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปทดลองใช้ (Try out) ผู้วิจัยนำโปรแกรมกิจกรรมไปทดลองใช้ กับนักเรียนตัวอย่างจำนวน 5 คน เพื่อเป็นการตรวจสอบกระบวนการจัดกิจกรรมกลุ่ม จากนั้นจึงนำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมกิจกรรม ก่อนนำไปปฏิบัติจริงกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มหลังจากนำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มไปทดลองใช้และได้ประเมินผลการทดลองเรียบร้อยแล้ว นำผลการวิเคราะห์ไปปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษา กับกลุ่มทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีจำนวนทั้งหมด 2 ฉบับ ได้แก่

1) แบบประเมินทักษะทางสังคม (Social-Skills Assessment) คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป (Questionnaires) ได้แก่ เพศ อายุ เชื้อชาติ อาชีพ ผู้ปกครอง ที่พักอาศัย ระยะเวลาในการพำนักอยู่ในประเทศไทย ท่านเป็นบุตร คนที่เท่าใด ในครอบครัว ท่านมีพี่น้อง ทั้งหมดกี่คน ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่กับใคร ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนหรือไม่

ตอนที่ 2 แบบประเมินทักษะทางสังคม (Social-Skills Assessment) แบบประเมินทักษะทางสังคมผู้วิจัยสร้างแบบประเมินขึ้น มีขั้นตอนการสร้างแบบประเมินทักษะทางสังคม ดังนี้

1. ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกำหนดจุดมุ่งหมายในการประเมินทักษะทางสังคม และดำเนินการสร้างแบบประเมินทักษะทางสังคม ตามที่กำหนด จะมีลักษณะเป็นคะแนน โดยกำหนด จะมีลักษณะเป็นมาตรวัดแบบประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 5 4 3 2 1

3. นำแบบประเมินทักษะทางสังคมไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและครูผู้สอนระดับประถมศึกษา จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการคำนวณหาค่าดัชนี ความสอดคล้องตามเนื้อหา และข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ คะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ มีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5

4. ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินทักษะทางสังคมที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว โดยแบบประเมินทักษะทางสังคมนี้มีความสอดคล้องกันกับข้อคำถามหรือมีค่าความคงที่ภายใน (internal consistency) เท่ากับ 0.90 ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินทักษะทางสังคมไปทดลองใช้กับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย ที่ศึกษา (Try Out) จำนวน 30 คน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดจากแบบประเมินทักษะทางสังคม มาตรวจสอบความถูกต้องและนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability) เท่ากับ 0.85 ($\alpha=0.85$) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.979 และ การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (corrected item-total correlation) อยู่ระหว่าง 0.57 - 0.93

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษาไปใช้กับนักเรียนตัวอย่างที่มีระดับทักษะทางสังคมตามเกณฑ์

ที่กำหนด (ระดับต่ำถึงระดับปานกลาง) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการทดลอง

1.1) ผู้วิจัยทำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนนานาชาติลานนา เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

1.2) ผู้วิจัยขอความร่วมมือใน การประชาสัมพันธ์และการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงานกับผู้ปกครอง โดยผู้ปกครอง ลงชื่อในหนังสือแสดงความยินยอมให้นักเรียน เข้าร่วมงานวิจัย

2. ขั้นตอนการทดลอง

2.1) ผู้วิจัยให้นักเรียนตอบแบบประเมินทักษะทางสังคมแล้วคัดเลือกนักเรียนที่มีคะแนนทักษะทางสังคมตามเกณฑ์ที่กำหนด (ระดับต่ำถึงระดับ ปานกลาง)

2.2) ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณลักษณะตามเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion criteria) เพื่อเข้ารับโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนนานาชาติลานนาให้ได้จำนวนกลุ่มเป้าหมายครบตามที่กำหนดจำนวน 9 คน

2.3) ดำเนินการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนนานาชาติลานนากับนักเรียนตัวอย่าง

2.4) ผู้วิจัยให้นักเรียนตัวอย่างตอบ แบบประเมินทักษะทางสังคมหลังสิ้นสุดการเข้าร่วมโปรแกรม

2.5) หลังการเข้าร่วมโปรแกรม 1 เดือน นักเรียนตัวอย่างตอบแบบประเมินทักษะทางสังคมอีกครั้งเพื่อติดตามผล (follow up)

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวันและเวลาที่กำหนดแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาตรวจสอบให้ข้อมูลมีความถูกต้องและพร้อมสำหรับการวิเคราะห์ต่อไป ดังนี้

1) การพัฒนาโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนนานาชาติลานนา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา (Index of Item Objective Congruence: IOC)

2) วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรตาม ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3) วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนทักษะทางสังคม 5 ด้าน ก่อน หลังการใช้โปรแกรม และการวัดซ้ำหลังการใช้โปรแกรม 1 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics)

1.1 ร้อยละ

1.2 ค่าเฉลี่ย

1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติที่ใช้วิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

2.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนนานาชาติลานนา (Index Item-Objective Congruence: IOC)

2.2 หาความเชื่อมั่นของแบบประเมินทักษะทางสังคม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 เปรียบเทียบทักษะทางสังคม จำแนกตามด้านเพศ อายุ เชื้อชาติ ของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อแสดงข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อหาค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2 สถิติหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: EI) ซึ่งค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: EI) = ผลรวมของคะแนนสอบหลังเรียน - ผลรวมของคะแนนสอบก่อนเรียน / (จำนวนนักเรียน x คะแนนเต็ม) - (ผลรวมของคะแนนสอบก่อนเรียน)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า 1) โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมมีค่าดัชนีประสิทธิผลของโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคม รายด้านมีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษา

(รายด้าน) ซึ่งแสดงว่าโปรแกรมนี้สามารถเพิ่มทักษะทางสังคม ของนักเรียนได้ ดังนี้ ด้านการสื่อสาร ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) มีค่าเท่ากับ 0.35 ด้านการสร้างสัมพันธภาพ มีค่าเท่ากับ 0.33 ด้านการทำงานกลุ่ม มีค่าเท่ากับ 0.37 ด้านการแก้ไข มีค่าเท่ากับ 0.37 และ ด้านความมั่นใจ ในตนเอง มีค่าเท่ากับ 0.35 2) ผลของการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคม พบว่า ค่าเฉลี่ย ของคะแนนทักษะทางสังคมโดยรวม หลังการทดลอง และติดตามผลอยู่ในระดับสูง อีกทั้งทักษะทางสังคม รายด้าน เพิ่มขึ้นทั้ง 5 ด้าน

การวิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)

การวิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ในระยะทดลองในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน ด้วยโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนนานาชาติลานนา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษา

รายด้าน	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม 30 คะแนน	ผลรวมคะแนน		ค่าดัชนี ประสิทธิผล
			ทดสอบก่อน การทดลอง	ทดสอบหลัง การทดลอง	
1. ด้านการสื่อสาร	9	30	27.97	28.82	0.35
2. ด้านการสร้างสัมพันธภาพ	9	30	26.97	27.78	0.33
3. ด้านการทำงานกลุ่ม	9	30	27.46	28.35	0.37
4. ด้านการแก้ไขปัญหา	9	30	27.98	28.87	0.37
5. ด้านความมั่นใจในตนเอง	9	30	26.15	27.00	0.35

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคม ของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของโปรแกรมชุดกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะ

ทางสังคมของนักเรียน มีทักษะทางสังคม ด้านการสื่อสารเพิ่มขึ้น 0.3523 คิดเป็นร้อยละ 35.23 ด้านการสร้างสัมพันธภาพ เพิ่มขึ้น 0.3333 คิดเป็นร้อยละ 33.33 ด้านการทำงานกลุ่มเพิ่มขึ้น 0.3705 คิด

เป็นร้อยละ 37.05 ด้านการแก้ไขปัญหา เพิ่มขึ้น ในตนเอง เพิ่มขึ้น 0.3501 คิดเป็นร้อยละ 35.01 0.3713 คิดเป็นร้อยละ 37.13 และ ด้านความมั่นใจ

ตารางที่ 2 ผลการใช้โปรแกรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคม รวม 5 ด้าน ค่าเฉลี่ยของนักเรียนรายคน โดย จำแนกตาม ระยะก่อน ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลหลังกาทดลอง 1 เดือน

ทักษะทางสังคม 5 ด้าน	ความแตกต่าง					
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ติดตามผล	หลัง-ก่อน	Gain $\bar{X}$	ร้อยละ
ด้านการสื่อสาร	3.11	3.77	3.83	0.66	0.35	35.23
ด้านการสร้างสัมพันธภาพ	3.00	3.66	3.81	0.66	0.33	33.30
ด้านการทำงานกลุ่ม	3.05	3.77	3.87	0.72	0.36	36.94
ด้านการแก้ไขปัญหา	3.11	3.81	3.92	0.70	0.37	37.21
ด้านความมั่นใจในตนเอง	2.90	3.64	3.75	0.74	0.35	35.21
รวม	3.04	3.73	3.84	0.70	0.35	35.57

จากตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยของทักษะทางสังคมของนักเรียนรายคน โดยจำแนกตามระยะก่อนการทดลองหลังการทดลอง และระยะติดตามผลสามารถอธิบายได้ ดังนี้ กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยของทักษะทางสังคมโดยรวม ในระยะก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.59 ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.59) ค่าเฉลี่ยของทักษะทางสังคมของกลุ่มทดลองในระยะหลังการทดลอง พบว่า มีทักษะทางสังคม โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.04 ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.04) ค่าเฉลี่ยของทักษะทาง

สังคมของกลุ่มทดลองในระยะหลังการทดลอง พบว่า มีทักษะทางสังคม โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.03 ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.03) แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางสังคมรวม 5 ด้านของนักเรียนรายคน โดยเปรียบเทียบระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลหลังการทดลอง 1 เดือน ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลหลังการทดลอง 1 เดือน สูงกว่าระยะก่อน การทดลอง ใช้กิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนนานาชาติลานนา ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทักษะทางสังคม รายด้านทั้ง 5 ด้าน
ระยะก่อนทดลอง ระยะหลังทดลอง และ ระยะติดตามผล (n=9)

คนที่	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		ติดตามผล	
	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล
1	2.03	ต่ำ	3.70	สูง	3.83	สูง
2	3.23	ปานกลาง	3.80	สูง	3.90	สูง
3	3.40	ปานกลาง	3.77	สูง	3.83	สูง
4	1.97	ต่ำ	3.73	สูง	3.87	สูง
5	3.27	ปานกลาง	3.70	สูง	3.80	สูง
6	3.43	ปานกลาง	3.70	สูง	3.87	สูง
7	3.30	ปานกลาง	3.73	สูง	3.83	สูง
8	3.27	ปานกลาง	3.77	สูง	3.80	สูง
9	3.43	ปานกลาง	3.73	สูง	3.83	สูง
รวม	$\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.59, ระดับ ปานกลาง		$\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.04, ระดับ สูง		$\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.03, ระดับ สูง	

จากตารางที่ 3 ผลคะแนนเฉลี่ยทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษา ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง รายด้านทั้ง 5 ด้าน พบว่าคะแนนเฉลี่ยการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมรายด้าน ในระยะก่อนและหลังการทดลอง ด้านการสื่อสาร (ก่อน = 3.11 หลัง = 3.77, หลัง-ก่อน Mean difference = 0.66) ด้านการสร้างสัมพันธภาพ (ก่อน = 3.00 หลัง = 3.66, หลัง-ก่อน Mean difference = 0.66) ด้านการทำงานกลุ่ม (ก่อน = 3.05 หลัง = 3.77, หลัง-ก่อน Mean difference = 0.72) ด้านการแก้ไขปัญหา (ก่อน = 3.11 หลัง = 3.81, หลัง-ก่อน Mean difference = 0.70) ด้านความมั่นใจในตนเอง (ก่อน = 2.90 หลัง = 3.64, หลัง-ก่อน Mean difference = 0.74) ทั้งนี้ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระยะก่อนทดลอง กับ ระยะหลังการทดลองของการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของ

นักเรียน รายด้านทั้ง 5 ด้าน(ก่อน = 3.04 หลัง = 3.73, หลัง-ก่อน Mean difference = 0.70) แสดงให้เห็นว่า ระยะหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยทักษะทางสังคมทั้ง 5 ด้าน เพิ่มขึ้นกว่าระยะก่อนการทดลอง ซึ่งแสดงให้เห็นค่าความแตกต่างเท่ากับ 0.70 นั้นเอง

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยและข้อค้นพบในการทำวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) การใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษา สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการจัดกิจกรรมกลุ่มที่มีขนาดเล็ก มุ่งที่จะฝึกทักษะทางสังคมให้กับผู้เรียนและผู้เรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมาย กิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกในกลุ่ม

มีการสร้างปฏิสัมพันธ์กัน ร่วมมือกันวางแผนและทำงาน ตามจุดหมายที่วางไว้มีการยอมรับและเคารพ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ฟังพาท้ายกัน และประเมินบทวนใบงานที่ทำร่วมกัน ซึ่งเป็นไปตามการแบ่งประเภทของการจัดรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน โดยกัญจากรณ พานเงิน (2559) ที่ศึกษาการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มกับผู้เรียนกลุ่มเล็กๆ ประมาณ 5 - 7 คนโดยใช้กิจกรรมที่มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ ทางจิตสังคมของ Erikson (1987) อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล (2553) จิตวิทยาพัฒนาการทางจิตสังคม ที่กล่าวว่าบุคคลในทุกช่วงวัยมีความสำคัญ เพราะต้องปรับตัวของตนเองตลอดเวลา ถ้าประสบการณ์ในแต่ละขั้นของพัฒนาการเป็นไปด้วยดี บุคคลนั้นจะมีพัฒนาการไปในทางที่ดีเช่นกัน นักเรียนกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวอยู่ในขั้นที่ 4 คือ ขั้นความรู้สึกถึงความมีคุณค่าของตนเองของเด็กในช่วงอายุ 6 - 12 ปี ช่วงวัยเด็กตอนปลาย จุดสำคัญของพัฒนาการช่วงวัยนี้ คือความสำเร็จ เกิดความภาคภูมิใจเห็นความสำคัญและเห็นความสามารถของตนเองกับกลุ่มและเพื่อนในวัยเดียวกันทำให้เกิดกำลังใจที่จะปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น โดยอาศัยความรู้เดิมหรือประสบการณ์ของแต่ละคนร่วมกับการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือครู อีกทั้งยังเชื่อมโยงเข้ากับชีวิตประจำวันของตัวเอง เช่น ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง การเข้าใจและคำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้สามารถช่วยให้ผู้วิจัยสามารถออกแบบกิจกรรมกลุ่มที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยคำนึงถึงความแตกต่างและความต้องการ ของนักเรียนแต่ละคน เช่น เพศ อายุ เชื้อชาติ ที่อยู่อาศัย อาชีพของผู้ปกครอง และจำนวนพี่น้อง ฯลฯ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำกิจกรรมกลุ่มได้หลายด้าน ได้แก่ ความหลากหลายทางเชื้อชาติ สามารถนำมาซึ่งมุมมองที่หลากหลายและวิธีการแก้ปัญหา ที่แตกต่างกัน การทำงานกลุ่มที่มีสมาชิกจากพื้นเพทางวัฒนธรรมที่

แตกต่างอาจต้องใช้ความพยายาม ในการเข้าใจและเคารพความแตกต่างเหล่านี้ อีกทั้งสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย เช่น นักเรียนที่พักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านสามารถส่งผลต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนได้โดยตรง เนื่องจากนักเรียนสามารถเข้าถึงการทำปฏิสัมพันธ์และทำกิจกรรมเพิ่มเติมกับกลุ่มเพื่อนได้มากกว่านักเรียนที่พักอาศัยในบ้านเดี่ยว หรือ คอนโดมิเนียม อีกทั้งอาชีพของผู้ปกครอง อาจมีผลต่อการสนับสนุนทางการศึกษาและความสามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้ และสามารถสนับสนุนช่วยให้นักเรียน มีประสบการณ์ที่หลากหลายมากขึ้น จำนวนพี่น้อง การมีพี่น้องหรือการเป็นลูกคนเดียว อาจมีผลต่อทักษะการทำงานร่วมกันและการปรับตัวในสถานการณ์กลุ่ม นักเรียนที่มีพี่น้องอาจมีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ มากขึ้นในขณะที่ลูกคนเดียวอาจต้องปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในกลุ่ม เป็นต้น ซึ่งปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นล้วนส่งผลต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนไม่มากนักน้อย

2) การใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมครั้งนี้ นักเรียนมีคะแนนทักษะทางสังคมโดยรวม หลังการทดลองอยู่ในระดับสูงและติดตามผล อยู่ในระดับสูง อีกทั้งทักษะทางสังคมรายด้านเพิ่มขึ้นทั้ง 5 ด้าน อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมกลุ่ม ผูกทักษะทางสังคมได้คำนึงถึงเฉพาะทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับนักเรียนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์รูปแบบโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียนก่อนการจัดทำแผนกิจกรรมทั้งหมด 10 กิจกรรม ด้วยโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมที่ใช้ได้ตามเกณฑ์ พบว่าการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะ ทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนนานาชาติลานนา ในระยะก่อนทดลอง ระยะหลัง การทดลอง และระยะติดตามผลหลังการทดลอง 1 เดือน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่

มีทักษะทางสังคม ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลหลัง การทดลอง 1 เดือน ด้านการแก้ไขปัญหาล่าสุด ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.21), ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.14) ตามลำดับรองลงมา คือ ด้านสื่อสาร ด้านการทำงานกลุ่ม ด้านการสร้างสัมพันธภาพ และ ด้านความมั่นใจในตัวเอง จะเห็นได้ว่าผู้วิจัยจึงได้จัดให้มีกิจกรรมกลุ่มที่ตอบสนองและสอดคล้องกับรูปแบบ การเรียนรู้ด้านการแก้ไขปัญหาคือ เป็นหลักในทุกๆ กิจกรรม การเรียนรู้รองลงมาจะกันไป ในแต่ละกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุดเพราะนักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐาน ทักษะทางสังคมที่แตกต่างกัน เน้นกิจกรรมกลุ่มที่นักเรียนจะต้องได้ร่วมทำงานกับผู้อื่นในลักษณะคู่ กลุ่ม โดยนักเรียนที่มีทักษะทางสังคมด้านการแก้ไขปัญหาคือ จะคอยให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีทักษะทางสังคมด้านนี้ที่อ่อนกว่า จินตนา พบบุญ (2556) การเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้กับตนเองและผู้อื่นได้ ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มมีแนวโน้มว่าระดับทักษะทางสังคมของนักเรียนสูงขึ้นในทุกกิจกรรม ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากนักเรียนกลุ่มนี้มีโอกาสได้เรียนรู้โดยใช้เทคนิคที่สอดคล้องกับรูปแบบของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาส่งเสริมทักษะทางสังคมทั้ง 5 ด้านอย่างต่อเนื่อง โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมที่พัฒนาขึ้น เป็นการจัดกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเข้าใจง่าย สนุกและน่าสนใจ อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้นำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มที่พัฒนาขึ้นมาปรับปรุงตามแนวคิดของ ปรียาภรณ์ บุญสิทธิ์ (2563) ได้กล่าวไว้ว่าโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มที่เน้นให้โอกาสผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง มากขึ้น มีกระบวนการที่มีเทคนิคหลากหลาย ตัวอย่างเช่น สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ เกม กิจกรรมนันทนาการที่มีความสอดคล้องกับเทคนิคของการจัดกิจกรรมกลุ่ม สอดแทรกแนวคิดทางจิตวิทยา เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะทางสังคม ของนักเรียนประถม

ศึกษาได้เป็นอย่างดี หลังจากจัดการกิจกรรมกลุ่มพบว่ากิจกรรมกลุ่ม เป็นวิธีการหนึ่งทางจิตวิทยาที่มีจุดประสงค์ ในการส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มรู้จักเข้าใจ ยอมรับตนเองและผู้อื่นได้อย่างแท้จริง เพื่อพัฒนาไปสู่การปรับตัวและการพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม ต่อทักษะทางสังคมมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไปโดยเริ่มจากง่ายไปยากทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีมานะ และเกิดความสำเร็จ ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำเทคนิคในการดำเนินการจัดโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มที่ใช้ภาษาอังกฤษ เป็นภาษาสื่อสารสำหรับการเรียนรู้ส่งผลให้นักเรียนสามารถสื่อสารระหว่างครู ผู้สอนและผู้ร่วมเรียนด้วยกันได้ดีช่วยให้การเรียนรู้จดจำและเก็บประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ในทักษะทางสังคมแต่ละด้านได้ดี และสอดคล้องกับการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1. จากวิจัยครั้งนี้พบว่านักเรียน บางคน ที่อาจจะไม่เข้าใจคำชี้แจงในกิจกรรมเท่าที่ควร ดังนั้นการที่จะนำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มนี้ไปใช้ควรศึกษาบริบท รายละเอียด ขั้นตอนต่างๆ ก่อนการนำไปใช้ควรคำนึงถึงบริบทแวดล้อมที่จะนำไปปรับใช้ เพื่อที่จะทำให้ครอบคลุมในด้านการพัฒนาทักษะทางสังคมได้อย่างตรงประเด็นมากที่สุด

2. การวิจัยในครั้งนี้ยังมีจำนวนนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและมีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ยังคงติดกับการใช้ภาษาแม่ (Mother Tongue) ของตนเองอยู่ ดังนั้นจึงต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ดังนั้นก่อนการนำไปใช้ควรส่งเสริมให้ผู้ปกครอง หรือ บุคลากร

ครูในโรงเรียนนานาชาติอื่นๆ ควรศึกษาคู่มือของโปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม เทคนิค วิธีการ ในการนำกิจกรรมกลุ่มไปประยุกต์ใช้ อย่างละเอียดให้เกิดความเหมาะสมมากขึ้น

3. จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้วิจัยไม่ได้เป็นเจ้าของภาษา (Non-Native Speakers) โดยตรง ดังนั้นหากต้องการให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ เรื่องวัฒนธรรม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ภาษา มากยิ่งขึ้น ควรเชิญวิทยากรพิเศษชาวต่างชาติ ที่เป็นเจ้าของภาษา (Native Speakers) มาเข้าร่วมให้ความรู้ในบางกิจกรรมจะสามารถทำให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเจ้าของภาษาและได้รับข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ทำให้เกิดความรู้ในข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่างๆ ที่ถูกต้อง จากเจ้าของภาษาและวัฒนธรรมนั้นๆ โดยตรง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการวิจัยครั้งนี้ควรทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนนานาชาติเป็นกิจกรรมละลายพฤติกรรมในช่วงปิดเทอม เช่น ช่วงปิดภาคเรียนฤดูร้อน (Summer School) เนื่องจากนักเรียนมาจากหลาย

หลายประเทศ ต่างวัฒนธรรม ต่างภาษา และต่างโรงเรียน เพื่อทำให้นักเรียนได้สร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น ควรนำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะ ทักษะทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนนานาชาติ นำไปปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนนานาชาติแต่ละแห่งตามความเหมาะสมต่อไป

2. จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาสามารถนำไปพัฒนาระดับคะแนนของทักษะทางสังคมให้สูงขึ้นในบางด้านเท่านั้น แต่ยังมีทักษะทางสังคมบางด้านที่ระดับคะแนนของทักษะทางสังคมนักเรียนยังไม่เพิ่มขึ้นและยังไม่เป็น ที่น่าพอใจ ดังนั้นหากต้องการนำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มไปใช้ควรมีการศึกษาเพื่อปรับปรุงโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มให้มีความเหมาะสม โดยเฉพาะทักษะทางสังคมในด้านที่ยังมีระดับคะแนนทักษะทางสังคมต่ำ เพื่อให้สามารถพัฒนาและเพิ่มระดับคะแนนทักษะทางสังคมในทุกๆ ด้าน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาระดับคะแนนทักษะทางสังคมให้เพิ่มสูงขึ้นได้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มครั้งถัดไป

เอกสารอ้างอิง

- เบญจพร เหลือมศรี. (2562). พฤติกรรมการส่งเสริมทักษะทางสังคมของนักเรียนในพื้นที่เขตบางบอน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จินตนา พบบุญ. (2556). ผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฐชนา มณีพุกษ์. (2560). แนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในพหุวัฒนธรรมระดับประถมศึกษาในโรงเรียนนานาชาติ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณิธ สุธิสวาท. (2552). ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนนานาชาติในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- คมเพชร ฉัตรสุภกุล. (2546). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิ่นประไพ โชติชัชวาลกุล. (2564). *การศึกษาสภาพการจัดการอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนนานาชาติ. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สุขุมล เกษมสุข. (2535). *การสอนทักษะทางสังคมในชั้นประถมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต, ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร]. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.*
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2553). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 13). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสธยา ชัชวาลานนท์ ศิริรัตน์ อุพารดินนท์ สุราทิพย์ เอ็มเปรมศิลป์ และวินัดดา ปิยะศิลป์. (2560). *พัฒนาการและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยเรียน: สำหรับคุณครู. ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย.*
- Erikson, E. H. (1987). *Childhood and society* (ed.). W. W. Norton & Company.
- Ollhoff, J. L. (2004). *Getting along teaching social skills to children and youth*. Sparrow Media Group.

การสร้างพื้นที่ทางสังคมและการดำรงอัตลักษณ์ของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ล้านนา เชียงราย

Creating a Social Space and Maintaining the Identity of Ethnic Students of Equitable Education Fund at Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Rai

ภีราวิชญ์ ชัยมาลา¹, สิริโฉม พิเชษฐบุญเกียรติ^{2*}, ปองสุข ศรีชัย³
Peravit Chaimala¹, Sirichom Pichedboonkiat^{2*}, Pongsook Srichai³

Received: 24 July 2024

Revised: 8 October 2024

Accepted: 20 October 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) รูปแบบกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ในด้านการศึกษา และ 2) รูปแบบกระบวนการดำรงอัตลักษณ์ของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา คือ นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ที่ศึกษาในทุน 5 ปี หลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ต่อเนื่องจนถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2566 จำนวน 71 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนกหมวดหมู่ตามประเด็น สร้างข้อสรุปและนำเสนอด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า 1. รูปแบบกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ ผ่านกระบวนการ 1) การแสดงตัวตน 2) การยอมรับจากคนอื่น 3) การต่อรอง และ 4) การสร้างโอกาส 2. รูปแบบกระบวนการดำรงอัตลักษณ์ของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในด้านการศึกษา พบว่า ผ่านกระบวนการดำรงอัตลักษณ์ 3 ด้าน

¹ อาจารย์, ประจำสาขาศิลปศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย
E-mail : Peravit@rmutl.ac.th

^{2*} รองศาสตราจารย์, ประจำสาขาศิลปศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย
E-mail : p_sirichom@rmutl.ac.th (*Corresponding author)

³ อาจารย์, ประจำสาขาศิลปศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย
E-mail: pongsooks@rmutl.ac.th

¹ Lecturer, Liberal Arts, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, Chiangrai. E-mail : Peravit@rmutl.ac.th

^{2*} Associate Professor, Liberal Arts, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, Chiangrai. E-mail : p_sirichom@rmutl.ac.th (*Corresponding author)

³ Lecturer, Liberal Arts, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, Chiangrai. E-mail : pongsooks@rmutl.ac.th

คือ 1) ด้านการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) การสร้างเครือข่ายสัมพันธ์

คำสำคัญ: พื้นที่ทางสังคม, การดำรงอัตลักษณ์, กลุ่มชาติพันธุ์, กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

Abstract

This qualitative research aimed to study (1) the process model of creating social space for ethnic students under the Equitable Education Fund at Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Rai, in the context of education, and (2) the process model of maintaining their ethnic identity. The key informants were 71 ethnic students receiving the Equitable Education Fund scholarship, enrolled in a 5-year program from the vocational certificate level to the higher vocational certificate level in the academic year 2023. Data were collected through interviews and focus group discussions and analyzed by categorizing the data into themes, drawing conclusions, and presenting the findings using analytical description. The results revealed that: 1) The process model of creating social space for ethnic students consists of four key processes: (1) expressing identity, (2) gaining acceptance from others, (3) negotiation, and (4) creating opportunities. 2) The process model of maintaining ethnic identity in education involves three key aspects: (1) learning and academic achievement, (2) participation in learning activities, and (3) building relationship networks.

Keywords: Social space, identity maintenance, ethnic groups, equitable education fund

บทนำ

การให้โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในระดับถือว่าเป็นหัวใจสำคัญ โดยเฉพาะการติดอาวุธทางปัญญาให้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ได้เข้ามาศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาในสาขาวิชาชีพ ถือเป็นนโยบายเร่งด่วนของชาติในการพัฒนากำลังคนภาครัฐให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาและสามารถนำไปประกอบอาชีพที่สามารถดูแลตนเองและครอบครัวได้รวมทั้งไม่เป็นภาระต่อสังคม ทั้งนี้เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่และเติบโตในกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งอาจมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากเด็กและเยาวชนทั่วไป จำเป็นต้องให้ความสำคัญเพื่อทำให้การเข้าไปพัฒนาไม่ไปทำลายโครงสร้างวัฒนธรรมเดิมหรือเปลี่ยนแปลง

ใดๆ จนก่อให้เกิดความรู้สึกถึงการถูกรุกรานอันจะส่งผลให้เกิดการต่อต้าน (ปรีวัฒน์ ช่างคิด, 2560) แต่เป็นเพราะว่า “สังคมติตรา” ว่าเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์เป็นเด็กด้อยโอกาส ไร้การศึกษา จนก่อให้เกิดช่องว่างและปัญหาความเหลื่อมล้ำจนทำให้เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์หลุดออกจากระบบการศึกษา ในขณะที่เดียวกันสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด19 ยังเป็นตัวเร่งความเหลื่อมล้ำทางการศึกษานำไปสู่ภาวะการเรียนรู้ถดถอยเนื่องจากปัจจัยจากสถานะเศรษฐกิจครัวเรือนที่แตกต่าง การฟื้นฟูต้องทำเป็นรายบุคคล สนับสนุนให้ตรงกับความต้องการ เพิ่มวิธีการเรียนรู้จากเครื่องมือที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและนโยบายของสถาบันระบบสาธารณสุขที่

กล่าวว่า หนึ่งในประเด็นความไม่เท่าเทียมกันในสังคมที่ยังคงเป็นปัญหาสำคัญและไม่ได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพคือ ความไม่เท่าเทียมด้านความไม่สมบูรณ์ทางจิตใจ ร่างกาย และสติปัญญาหรือที่คนส่วนมากเรียกว่า ความพิการหรือความต้อโอกาสทางสังคม เนื่องจากคนส่วนใหญ่หรือมุมมองทางสังคม มีมโนคติต่อคนพิการและผู้ต้อโอกาสทางสังคมว่าเป็นผู้ที่มีความบกพร่อง มีความไม่สมบูรณ์ ไม่สามารถทำงานหรือทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพได้หรืออาจมองถึงขั้นเป็นปัญหาทางสังคม (วัชรวิทย์, 2553) ดังนั้นการให้ออกสาทางการศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญที่ต้องยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนคนไทยให้อยู่ดีมีความสุข ดังนั้นนโยบายและเป้าหมายของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้มีโอกาสศึกษาต่อเติมศักยภาพเพื่อพัฒนาและลดความเหลื่อมล้ำของการศึกษาไทยอย่างรอบด้าน โดยกสศ. มีจุดประสงค์หลักเพื่อสนับสนุนการกิจด้านการศึกษา วิจัยองค์ความรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อใช้ในการช่วยเหลือ เสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงการยกระดับความสามารถของคนไทย โดยการจัดทำโครงการ “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” เพื่อสร้างคน สร้างโอกาส สร้างงาน บุคลากรจากสายอาชีพชั้นสูงถือเป็นกำลังคนที่มีศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาและสร้างความมั่งคั่งให้กับภาคการผลิตและเศรษฐกิจ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาเริ่มจัดตั้งโครงการ “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” ที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันของประเทศ เพื่รองรับแผนยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) มุ่งเน้นให้คนไทยส่วนใหญ่มิมีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มี

ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากลและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการมีสุขภาวะที่ดีขึ้นและสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจุดเน้นในการพัฒนาการศึกษาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ให้มีความสอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษา พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งแนวคิดการจัดการศึกษา โดยยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษาประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for all) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for education)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย เป็นหนึ่งในสถาบันการศึกษาด้านวิชาชีพที่ได้รับโอกาสคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” มาอย่างต่อเนื่อง เพราะวามหาวิทยาลัยฯ เห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ด้วยการลดช่องว่างและปัญหาความเหลื่อมล้ำ เพื่อไม่ให้เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา โดยกำหนดรูปแบบเข้าถึงเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบผ่านการประชาสัมพันธ์และแนะแนวการศึกษาในพื้นที่จริง โดยมุ่งเน้นในเขตพื้นที่สูงและห่างไกล และมีเงื่อนไขเป็นตามหลักเกณฑ์ของ กสศ. ดังนั้นทุนที่ได้รับมีลักษณะเป็นทุนให้เปล่าที่สร้างโอกาสทางการศึกษาแก่เยาวชนจากครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 20 ล่างของประเทศ มีโอกาสศึกษาต่อสายอาชีพในสาขาซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งมหาวิทยาลัยฯ ได้รับคัดเลือกให้จัดการศึกษาทุน 5 ปี สำหรับนักเรียนชั้นม.3 ให้เรียนในหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ต่อเนื่องจนถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จากการลงพื้นที่รับสมัครนักศึกษา พบว่า

เด็กและเยาวชนให้ความสนใจจำนวนมาก โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ตอบรับเข้าศึกษาในหลักสูตรดังกล่าวมากกว่าร้อยละ 80 ซึ่งผลการตอบรับดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์รอรับโอกาสทางการศึกษาน้อยอย่างแท้จริง และเป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวบนพื้นฐานการได้รับการศึกษาเพื่อต่อยอดไปสู่สร้างคน สร้างโอกาส และสร้างงานในอนาคต

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการผลักดันเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ให้ได้รับโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน จึงได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาการสร้างพื้นที่ทางสังคมและการดำรงอัตลักษณ์ของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาสร้างรูปแบบการเตรียมความพร้อมทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ให้พร้อมต่อการเข้าทำงานและปรับทัศนคติขององค์กรและคนทั่วไปที่มีต่อการศึกษาและการทำงานของเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการผลิตกำลังคนภาครัฐและการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา รวมทั้งการเฝ้าระวังการหลุดออกจากระบบการศึกษาตามนโยบายและเป้าหมายของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ในด้านการศึกษา

2. เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการดำรงอัตลักษณ์ของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ในด้านการศึกษา

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา วิเคราะห์กระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมและการดำรงอัตลักษณ์ของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ในด้านการศึกษา เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ร่วมกับการศึกษาเอกสารงานวิชาการ ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการอธิบายและวิเคราะห์ผลการวิจัยครั้งนี้ให้เกิดประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยคำนึงถึงจริยธรรมในการวิจัยและได้ขอหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา หมายเลข RMUTL-IRB 085/2022

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษานี้มีขอบเขตด้านเนื้อหา โดยหลักเกณฑ์ในการเลือกขอบเขตด้านเนื้อหา คือ องค์กรที่มีความต่อเนื่องในการสนับสนุนการศึกษาให้กับนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาและขยายขอบเขตการศึกษาและการมีงานทำระหว่างเรียนหรือเมื่อสำเร็จการศึกษา

ขอบเขตประชากร คือ นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาที่ได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย จำนวน 71 คน เป็น

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยการสร้างพื้นที่ทางสังคม การสร้างอัตลักษณ์ การให้ความหมายนักศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาในมหาวิทยาลัยและสังคม การยอมรับของสังคม การแสดงตัวตน ศักยภาพ และคุณค่า ผู้วิจัยจึงเลือกเก็บข้อมูลกับนักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา เพื่อให้เหมาะสมกับรูปแบบการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ คือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ให้โอกาสทางการศึกษากับนักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาในการศึกษา คือ 1 ตุลาคม 2566 ถึง 30 กันยายน 2567

ประชากรในการศึกษา คือ นักศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ที่ศึกษาในทุน 5 ปี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้เรียนในหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ต่อเนื่องจนถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2566 ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย จำนวน 71 คน (งานทะเบียนและวัดผล กองการศึกษาเชียงราย, 2566)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา แบ่งออกเป็นดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่กำหนดแนวคำถามเพื่อเชื่อมโยงกับประเด็นหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาไว้พอประมาณ โดยผู้ศึกษายึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล

2) ก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้ศึกษาได้ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยนำแบบ

สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างไปตรวจสอบกับผู้ทรงคุณวุฒิ และการเก็บข้อมูลในขั้นตอนแรกผู้วิจัยได้ชี้แจงและให้คำแนะนำในการเก็บข้อมูลอย่างถูกต้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3) เครื่องมือและอุปกรณ์ เช่น เครื่องอัดเสียง สมุดจดบันทึก ปากกา และผู้วิจัยในฐานะผู้สัมภาษณ์ และผู้เก็บข้อมูลหลัก

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้

1) การศึกษาเอกสาร (Documentary research) ศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความงานวิจัยและบทสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาในการศึกษา เพื่อช่วยในการกำหนดประเด็นสำคัญ โดยเน้นการวิเคราะห์เนื้อหาและคำนึงถึงบริบทของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากการศึกษาเอกสารและวิเคราะห์เนื้อหาจนได้ข้อมูลเพียงพอต่อการสร้างกรอบแนวคิด และกำหนดประเด็นแนวคำถามในการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการ สัมภาษณ์เชิงลึกต่อประชากร โดยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) ที่มีแนวคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งวางแผนและกำหนดแนวคำถามไว้พอประมาณแบบหลวม ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม และการตอบคำถามขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้ให้ข้อมูล โดยสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่สมัครใจจำนวน 6 คน

3) การสนทนากลุ่ม (Focus group) จากการ ศึกษาเอกสารและวิเคราะห์เนื้อหาจนได้ข้อมูลเพียงพอต่อการสร้างกรอบแนวคิดและกำหนดประเด็นแนวคำถามในการกำหนดประเด็นคำถาม เพื่อใช้

ในการสนทนากลุ่ม ที่มีแนวคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งวางแผนและกำหนดแนวคำถามไว้พอประมาณแบบยืดหยุ่น ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม และการตอบคำถามขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้ให้ข้อมูล โดยจัดให้มีการสนทนากลุ่มย่อยจำนวน 2 ครั้ง ครั้งละ 11-12 คน แบ่งเป็นกลุ่มย่อย 6 กลุ่ม

การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธีตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มาจากแหล่งต่างๆ นั้นถูกต้องหรือไม่ โดยใช้วิธีการจดบันทึกการบันทึกเสียง การถ่ายภาพ และการถ่ายวิดีโอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและตรงกัน

ผลการศึกษา

1. รูปแบบกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ในด้านการศึกษา

จากผลการสนทนากลุ่มระหว่างนักศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งประกอบด้วย ม้ง กระเหรี่ยง ชะมู ลาหู่ ไทลื้อ และไทใหญ่ ซึ่งรูปแบบกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ จะผ่าน 4 กระบวนการ ได้แก่ 1) การแสดงตัวตน นักศึกษาต้องเรียนรู้ต่อการปรับตัวในการอยู่ร่วมกันเพื่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน โดยการแสดงตัวตนให้เพื่อนๆ ยอมรับด้วยการแนะนำตัวให้เพื่อนได้รู้จัก แสดงความเป็นมิตร มีน้ำใจและให้เกียรติซึ่งกันและกัน รวมทั้งแสดงศักยภาพในการเรียนรู้และกิจกรรมการเปิดตัวให้เพื่อนๆ ได้เห็นความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของตนเองทั้งภายในหอพักและภายในชั้นเรียน รวมทั้ง

กิจกรรมในมหาวิทยาลัย 2) การยอมรับจากคนอื่นโดยแสดงความภาคภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์หรือในความเป็นชนเผ่าของตนเอง ด้วยการแสดงให้เห็นว่าตนเองเป็นผู้มีศักยภาพ มีความสามารถในการเรียนรู้ มีความสามารถในการปรับตัวและสามารถทำกิจกรรมอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ ทั้งในระดับปัจเจกชนและกระบวนการกลุ่ม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งในด้านผลการเรียนและศักยภาพในการทำงานกลุ่ม ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย โดยการประยุกต์ใช้ความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ให้เกิดความร่วมมือกับนักศึกษาทุกกลุ่มทั่วไป เช่น การแสดงเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นกระบวนการกระตุ้นและผลักดันสู่พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ 3) การต่อรอง นักศึกษาทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ยังขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ รวมทั้งขาดที่ปรึกษาทางวิชาการและการทำกิจกรรม ส่งผลให้นักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความมั่นใจในตนเอง เกิดความรู้สึกเป็นชนกลุ่มน้อยในมหาวิทยาลัย รวมทั้งขาดอำนาจในการต่อรองในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในมหาวิทยาลัยกับนักศึกษาปกติทั่วไป และ 4) การสร้างโอกาส การสร้างโอกาสให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของกลุ่มและระหว่างนักศึกษาทุกกลุ่มชาติพันธุ์ จะมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์และการยอมรับระหว่างเพื่อนร่วมสถาบันการศึกษาภายในกลุ่มชาติพันธุ์และนักศึกษาปกติทั่วไปอื่นๆ ได้ เพื่อสร้างโอกาสให้ตนเองและยังเป็นการสร้างการยอมรับระหว่างคนในกลุ่มเดียวกันหรือกลุ่มที่มีความใกล้เคียงกัน โดยนักศึกษาทุกกลุ่มชาติพันธุ์จะมีลักษณะหรืออัตลักษณ์ร่วมเหมือนกัน คือ ทศนคติและความคิดที่มีต่อตนเองในเชิงบวก เพื่อต้องการให้พิสูจน์ความสามารถของตนเองและมีความเชื่อว่าตนสามารถทำกิจกรรมหรือทำงานร่วมกับคนอื่นได้ โดยมีการปฏิสัมพันธ์เพื่อรวมกลุ่มได้โดย

ไม่แตกต่างจากนักศึกษาปกติทั่วไป การรวมกลุ่มการทำกิจกรรมของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ได้แสดงให้เห็นถึงการสร้างพื้นที่และโอกาสในการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสร้างการยอมรับและการให้เกียรติซึ่งกันและกัน เช่น การนำการแสดงของชนเผ่ามาร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัยเพื่อเป็นการเปิดโอกาสและสร้างพื้นที่ทางสังคม ซึ่งถือว่าเป็นตัวอย่างให้เห็นอย่างชัดเจนว่านักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ก็สามารถทำกิจกรรมและสามารถเรียนรู้ได้อย่างดีเหมือนกับนักศึกษาปกติทั่วไป โดยมีการรวมกลุ่มและสร้างโครงสร้างทางสังคมในการทำกิจกรรมที่ชัดเจน

2. รูปแบบกระบวนการดำรงอัตลักษณ์ของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ในด้านการศึกษา

รูปแบบกระบวนการดำรงอัตลักษณ์ของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ใน 3 ด้านการศึกษา คือ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ เป็นนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางครอบครัวและสังคมที่มีฐานะยากจนและขาดสถานะทางสังคม บางคนไร้สัญชาติ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคม เพราะความด้อยโอกาสและขาดโอกาสทางการศึกษา เมื่อได้รับโอกาสทางการศึกษาจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพและวิชาชีพชั้นสูง โดยเป็นการให้ได้รับทุนการศึกษาแบบให้เปล่า แต่มีเงื่อนไขทางการศึกษาที่เป็นข้อบังคับหลัก คือ ต้องมีคะแนนผลการเรียนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.5 จากข้อบังคับนี้ทำให้นักศึกษาต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ซึ่งนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่มีผลการเรียนเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) คือ ต้องมีคะแนนผลการเรียนเฉลี่ยไม่

ต่ำกว่า 2.5 และในขณะเดียวกันนักศึกษามีพฤติกรรมที่โดดเด่น คือ มีความอดทนและเป็นนักต่อสู้ต่อความยากลำบาก เพื่อเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ที่ตนเองต้องเผชิญหน้าและยังความรับผิดชอบสูง รวมทั้งต้องการสร้างอนาคตและคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับตนเองและครอบครัว จึงส่งผลให้นักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนทางบวกเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณมากกว่านักศึกษาปกติทั่วไป 2) กิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบการสร้างการยอมรับตนเองและการสร้างพื้นที่ทางสังคม โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเกิดจากการกำหนดขึ้นของสถาบันการศึกษาและสโมสรนักศึกษาปกติทั่วไปโดยเฉพาะในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ส่งผลให้นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยในมหาวิทยาลัยฯ ขาดโอกาสและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัย ทั้งๆ ที่นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์มีศักยภาพ มีความมุ่งมั่นตั้งใจและความรับผิดชอบสูง ดังนั้นเมื่อนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย จึงได้แสดงพลังการเข้าร่วมกิจกรรมผ่านการแสดงอัตลักษณ์ของความ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย ภาษา อาหาร การละเล่นของชนเผ่า และนิทรรศการ ศิลปะประดิษฐ์ของชนเผ่า เป็นต้น ซึ่งลักษณะการแสดงกิจกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวเป็นการสร้างคุณค่าและความตระหนักในคุณค่าของตนเอง ซึ่งจะเป็นกระบวนการกระตุ้น และแสดงพลังผลักดันสู่พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยการยอมรับตนเอง และยังสามารถถ่ายทอดคุณลักษณะและอัตลักษณ์ให้กับนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์และนักศึกษาปกติทั่วไปได้รับรู้และปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อตนเองจากการได้เห็นตัวอย่างอัตลักษณ์และความสามารถของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ในรั้วมหาวิทยาลัย 3) การสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ ได้สร้างเครือข่ายสัมพันธ์ ผ่านกิจกรรมสัมพันธ์ภายใน

กลุ่มและระหว่างกลุ่ม ทั้งในด้านการศึกษาเล่าเรียนและการทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ รวมทั้งการได้มีปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานที่เป็นนักศึกษาปกติทั่วไป เช่น จัดกลุ่มสอนพิเศษ จัดกลุ่มกิจกรรมสัมพันธ์ การสร้างวิถีการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์การทำงานร่วมกับเพื่อนกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน กลุ่มให้คำปรึกษาทั้งเรื่องงานและการดำเนินชีวิต เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างความชัดเจนของลักษณะอัตลักษณ์การศึกษาและการทำกิจกรรมของนักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ สำหรับการถ่ายทอดอัตลักษณ์ในการศึกษาและการทำกิจกรรมของนักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ โดยการสร้างอัตลักษณ์ของนักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ในการเรียนและการทำงาน รวมทั้งมีการถ่ายทอดอัตลักษณ์ร่วมกันทั้งภายในและระหว่างนักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อส่งเสริมและผลักดันให้คุณลักษณะของนักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีศักยภาพและความสามารถในการศึกษาเล่าเรียนและการทำงานเด่นชัดขึ้น จนกลายเป็นโครงสร้างทางสังคมในการศึกษาเล่าเรียนและทำงานหรือกิจกรรมขนาดเล็กขึ้นในรั้วมหาวิทยาลัยได้ ดังนั้น การสร้างพื้นที่ทางสังคมเพื่อสร้างการยอมรับ จนเกิดเป็นเครือข่ายสัมพันธ์ที่แสดงอัตลักษณ์เฉพาะ ที่ส่งผลให้เกิดประโยชน์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ คือการจัดตั้งชมรมรักษาชาติพันธุ์ เพื่อสร้างพื้นที่ยืนในสังคมหรือในรั้วมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ได้แสดงออกทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย ประเพณี ภาษา อาหาร การละเล่นของชนเผ่า และนิทรรศการศิลปะประดิษฐ์ของชนเผ่าหรือกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

1. รูปแบบกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของนักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ในด้านการศึกษา

จากผลการสนทนากลุ่มระหว่างนักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งประกอบด้วย ม้ง กระเหรี่ยง ขะมู ลาหู่ ไทลื้อและไทใหญ่ ซึ่งรูปแบบกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของนักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ จะผ่านกระบวนการ 1) การแสดงตัวตน เพื่อให้นักศึกษาต้องเรียนรู้ต่อการปรับตัวในการอยู่ร่วมกันเพื่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน 2) การยอมรับจากคนอื่น โดยแสดงความภาคภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์หรือในความเป็นชนเผ่าของตนเอง ด้วยการแสดงให้เห็นว่าตนเองเป็นผู้มีศักยภาพ มีความสามารถในการเรียนรู้ มีความสามารถการปรับตัวและสามารถทำกิจกรรมอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ ทั้งในระดับปัจเจกชนและระดับกลุ่มผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งในด้านผลการเรียนและศักยภาพในการทำงานกลุ่ม ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย โดยการประยุกต์ใช้ความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ให้เกิดความร่วมมือสมัยกับนักศึกษาทุกกลุ่มทั่วไป ซึ่งจะเป็นกระบวนการกระตุ้นและผลักดันสู่พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ 3) การต่อรอง นักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ ยังขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ ทำให้ขาดอำนาจในการต่อรองในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในมหาวิทยาลัยกับนักศึกษาปกติทั่วไป และ 4) การสร้างโอกาส จะมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์และการยอมรับระหว่างเพื่อนร่วมสถาบันการศึกษาภายในกลุ่มชาติพันธุ์และนักศึกษาปกติทั่วไป การรวมกลุ่มการทำกิจกรรมของนักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ได้แสดงให้เห็นถึงการสร้างพื้นที่และโอกาสในการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างการยอมรับและการให้เกียรติ

ซึ่งกันและกัน เช่น การนำการแสดงของชนเผ่ามาร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัยเพื่อเป็นการเปิดโอกาสและสร้างพื้นที่ทางสังคม ซึ่งถือว่าเป็นตัวอย่างให้เห็นอย่างชัดเจนว่านักศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ก็สามารถทำกิจกรรมและสามารถเรียนรู้ได้อย่างดีเหมือนกับนักศึกษาปกติทั่วไป โดยมีการรวมกลุ่มและสร้างโครงสร้างทางสังคมในการทำกิจกรรมที่ชัดเจน จากรูปแบบกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของนักศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว สอดคล้องกับผลการวิจัยของวัชรภัทร์ แซ่บัว และคณะ (2560) ที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของชมรมผู้สูงอายุเมตตาประชาวัชร ไร่ชิง: การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานรากที่พบว่า ผู้สูงอายุชมรมเมตตาประชาวัชร ไร่ชิงมีกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมโดยผ่านกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรม คือ 1) การสร้างพื้นที่ทางสังคมด้วยกิจกรรมภายในชมรม และ 2) การสร้างพื้นที่ทางสังคมด้วยกิจกรรมภายนอกชมรม และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของจิตติวัจน์ ทองแก้วและพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2559) ที่ศึกษาการสร้างพื้นที่ทางสังคมและการดำรงอัตลักษณ์ของคนพิการที่ทำงานในองค์กรด้านการสื่อสารโทรคมนาคม ที่พบว่า กระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของคนพิการในการทำงานเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์และการยอมรับในระดับ 1) ปัจเจบุคคลหรือตัวคนพิการเอง 2) เพื่อนร่วมงานคนพิการและคนพิการอื่นๆ และ 3) เพื่อนร่วมงานคนปกติและสังคม ซึ่งพื้นที่ทางสังคมนี้เป็นพื้นที่ในการแสดงอัตลักษณ์ ความเป็นตัวตนและความสามารถในการทำงานของคนพิการ และกระบวนการดำรงอัตลักษณ์ของคนพิการในการทำงาน ประกอบด้วย 1) การยอมรับตนเอง 2) การเรียนรู้พัฒนาและฟื้นฟูศักยภาพ 3) การสร้างวิถีการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงาน และ 4) การถ่ายทอดอัตลักษณ์ในการทำงาน และสอดคล้องกับรูปแบบกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมจากการศึกษาของ อัฐพล อินทะเสนา และคณะ (2560) ที่พบว่า

การสร้างพื้นที่ทางสังคมผ่านเครือข่ายทางสังคมของคนไทยอีสานพลัดถิ่นนั้นประกอบด้วย การสร้างพื้นที่ทางสังคมผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ การสร้างพื้นที่ทางสังคมผ่านชมรมชาวอีสานในลำนานาโดยการก่อตั้งชมรมคนอีสานในเชียงราย การสร้างพื้นที่ทางสังคมผ่านการสื่อสารมวลชนผ่านนักจัดรายการวิทยุในพื้นที่ และการสร้างพื้นที่ทางสังคมผ่านการท่องเที่ยวผ่านประเพณีบุญบั้งไฟ

2. รูปแบบกระบวนการดำรงอัตลักษณ์ของนักศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ในด้านการศึกษา

รูปแบบกระบวนการดำรงอัตลักษณ์ของนักศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ในด้านการศึกษา คือ 1) **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** นักศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางครอบครัวและสังคมที่มีฐานะยากจนและขาดสถานะทางสังคม บางคนไร้สัญชาติ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคม เพราะความด้อยโอกาสและขาดโอกาสทางการศึกษา เมื่อได้รับโอกาสทางการศึกษาจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพและวิชาชีพชั้นสูง โดยเป็นการให้ได้รับทุนการศึกษาแบบให้เปล่า แต่มีเงื่อนไขทางการศึกษาที่เป็นข้อบังคับหลัก คือ ต้องมีคะแนนผลการเรียนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.5 จากข้อบังคับนี้ทำให้นักศึกษาต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ซึ่งนักศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่มีผลการเรียนเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) คือ ต้องมีคะแนนผลการเรียนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.5 และในขณะเดียวกันนักศึกษามีพฤติกรรมที่โดดเด่น คือ มีความอดทนและเป็นนักต่อสู้ต่อความยากลำบากเพื่อเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ที่ตนเองต้องเผชิญหน้าและยังมีความรับผิดชอบสูง รวมทั้งต้องการ

สร้างอนาคตและคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับตนเองและครอบครัว จึงส่งผลให้นักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนทางบวกเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณมากกว่านักศึกษาปกติทั่วไป 2) **กิจกรรมการเรียนรู้** รูปแบบการสร้างการยอมรับตนเองและการสร้างพื้นที่ทางสังคม โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเกิดจากการกำหนดขึ้นของสถาบันการศึกษาและสโมสรนักศึกษาปกติทั่วไปโดยเฉพาะในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ส่งผลให้นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ขาดโอกาสและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัย ดังนั้น เมื่อนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย จึงได้แสดงพลังการเข้าร่วมกิจกรรมผ่านการแสดงอัตลักษณ์ของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย ภาษา อาหาร การละเล่นของชนเผ่า และนิทรรศการศิลปะประดิษฐ์ของชนเผ่า เป็นต้น ซึ่งลักษณะการแสดงกิจกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวเป็นสร้างคุณค่าและความตระหนักในคุณค่าของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการกระตุ้นและแสดงพลังผลักดันสู่พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ 3) **การสร้างเครือข่ายสัมพันธ์** นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ได้สร้างเครือข่ายสัมพันธ์ ผ่านกิจกรรมสัมพันธ์ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม ทั้งในการด้านการศึกษาเล่าเรียนและการทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ รวมทั้งการได้มีปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานที่เป็นนักศึกษาปกติทั่วไป เช่น จัดกลุ่มสอนพิเศษ จัดกลุ่มกิจกรรมสัมพันธ์ การสร้างวิธีการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์การทำงานร่วมกับเพื่อนกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน กลุ่มให้คำปรึกษาทั้งเรื่องงานและการดำเนินชีวิต เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างความชัดเจนของลักษณะอัตลักษณ์การศึกษาและการทำกิจกรรมของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ สำหรับการถ่ายทอดอัตลักษณ์ในการศึกษาและการทำกิจกรรมของนักศึกษากลุ่ม

ชาติพันธุ์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นเครือข่ายสัมพันธ์ที่แสดงอัตลักษณ์เฉพาะ และยังส่งผลให้เกิดประโยชน์เชิงสร้างสรรค์ คือ **การจัดตั้งชมรมรักษาชาติพันธุ์** เพื่อสร้างพื้นที่ยืนในสังคมและสร้างความเท่าเทียมกันในสังคม โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ได้แสดงออกทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย ประเพณี ภาษา อาหาร การละเล่นของชนเผ่า และนิทรรศการศิลปะประดิษฐ์ของชนเผ่าหรือกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวุฒินันท์ แท่นนิล (2551) ได้ศึกษากระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมเพื่อหลีกเลี่ยงความเป็นชายขอบของคนพลัดถิ่น ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ที่พบว่า กระบวนการสร้างพื้นที่แต่ละกลุ่มจะใช้วิธีหรือกลยุทธ์ที่แตกต่างมาใช้ในการต่อรองที่จะสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับกลุ่มคนของตนเอง และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของจุไรพร จิตพิทักษ์ (2553) ที่ได้วิจัยเรื่องวัยรุ่นชาติพันธุ์ชายขอบกับการปรับตัวในเมืองเชียงใหม่: กรณีศึกษาวัยรุ่นนปกาเกอะญอ ภายใต้บริบทของเศรษฐกิจและสังคม โดยเน้นไปที่การศึกษาการปรับตัวทางวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ของวัยรุ่นชายและหญิง การรวมกลุ่มหรือการสร้างกลุ่มของตนเองขึ้นใหม่ในพื้นที่เมืองและทัศนคติการใช้ชีวิตที่ได้จากมุมมองของความเป็นวัยรุ่นในหมู่บ้านกับความความเป็นวัยรุ่นในเมือง โดยทำการศึกษาจาก 4 กลุ่มคน ได้แก่ นักเรียนนักศึกษา วัยรุ่นในองค์กรศาสนา วัยรุ่นในองค์กร NGOs และวัยรุ่นที่ทำงานจากการศึกษาพบว่าวัยรุ่นทั้ง 4 กลุ่มนี้ ได้มีการสร้างยุทธศาสตร์ในการปรับตัวด้วยวิธีการเปลี่ยนชื่อ สะสมทุนทางเศรษฐกิจและการศึกษา รวมทั้งกลืนกลายเข้ากับคนส่วนใหญ่ด้วยการแต่งกาย วาทกรรม ความงาม การใช้ภาษา การบริโภค และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง อาศัยสถาบันที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในการสร้างพื้นที่ของความเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมวัยรุ่นและสังคม

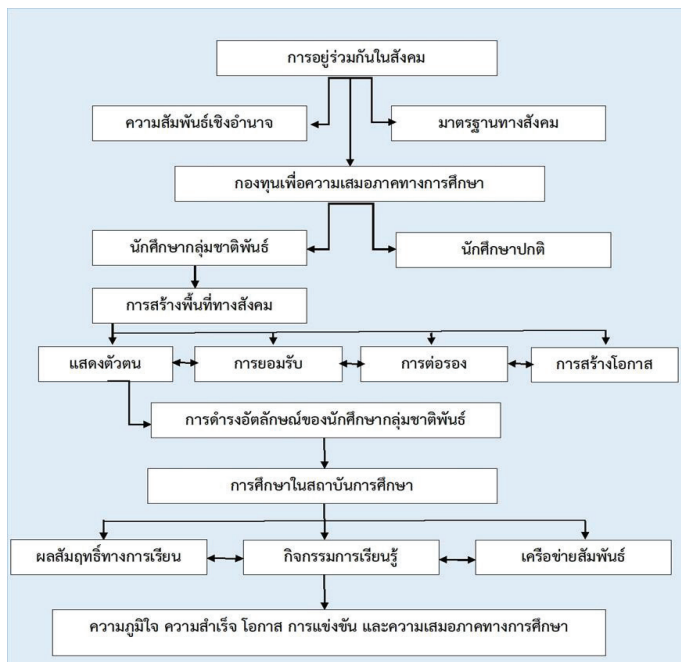
เมือง ส่วนความเชื่อมโยงตนเองกับสังคมบ้านเกิดนั้นเป็นไปเพื่อสร้างความยอมรับและต่อยอดความเป็นสมาชิกให้กับตนเองในครอบครัวและสังคมบ้านเกิด ซึ่งเป็นสิ่งที่นำไปสู่การให้ความหมายแก่ตนเอง สังคม และชีวิตในอนาคต นอกจากนั้นผลการวิจัยครั้งนี้พบผลคล้ายคลึงกับสิทธิพร เขาอุ่นและจินต์วิภาตะกลศ (2566) ที่ศึกษาวิถีชีวิต และอัตลักษณ์ความเป็นอ้วนเมียนของบ้านในกรัง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง โดยพบว่าการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และการสร้างพื้นที่ทางสังคมของชุมชนอ้วนเมียนบ้านในกรังนั้นมีมาตรการกลไกความร่วมมือของภาคีเครือข่ายชุมชน ในการจัดการความรู้และรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบพร้อมทั้งสื่อสารให้สังคมรับรู้ผ่านภาษา ศรัทธา อาหาร การแต่งกายแบบดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น จึงคงดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ความเป็นอ้วนเมียนบ้านในกรังได้อย่างเข้มแข็ง

องค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการสร้างพื้นที่ทางสังคมทางการศึกษาสำหรับนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์สามารถกำหนดเป็นรูปแบบทางการศึกษาเพื่อการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน เพื่อส่งเสริมศักยภาพและทักษะความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ชีวิตให้นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการปรับตัวที่เหมาะสมตามวัยของบุคคลต่อไปในอนาคต ดังแผนภูมิที่ 1

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรจัดตั้งชมรมกิจกรรมอย่างเป็นทางการ เช่น ชมรม “รักษาชาติพันธุ์” เพื่อให้นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ได้มีพื้นที่ทางสังคมได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์เพื่อสืบสานและรักษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ให้คงอยู่สืบไป

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างพื้นที่ทางสังคมและการดำรงอัตลักษณ์ของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์

2. ควรจัดนิทรรศการแสดงอัตลักษณ์ของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของนักศึกษาในการออกประชาสัมพันธ์และแนวการศึกษาในพื้นที่สูงเพื่อเพิ่มจำนวนนักศึกษา

3. ควรจัดชมแสดงการแต่งกายของนักศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ในวันสำคัญของมหาวิทยาลัย เช่น วันซ้อมรับและรับพระราชทานปริญญาบัตร เป็นต้น เพื่อให้นักศึกษาเห็นคุณค่าและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเองและยังเป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับมหาวิทยาลัยอีกด้วย

4. ควรจัดให้มีการแข่งขันทักษะและประเพณี ชาติพันธุ์หรือการเข้าร่วมกิจกรรมจังหวัด เช่น งานกาชาดและงานเชียงรายดอกไม้งาม เป็นต้น เพื่อให้นักศึกษาได้เปิดพื้นที่ทางสังคมมากขึ้นใน

การแสดงออกทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์หรือระหว่างนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ กับนักศึกษาปกติทั่วไปในหลักสูตรเดียวกัน

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรม การเรียนและพฤติกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมระหว่าง นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์และนักศึกษาปกติทั่วไป

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งมูลนิธิทางการศึกษาเพื่อ นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในเขตภาคเหนือตอนบน

เอกสารอ้างอิง

- งานทะเบียนและวัดผล กองการศึกษาเชียงราย. (2566). สถิติจำนวนนักศึกษา ประจำปี 2566. กองการศึกษาเชียงราย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย.
- จุไรพร จิตพิทักษ์. (2553). วิจัยชนชาติพันธุ์ชายขอบกับการปรับตัวในเมืองเชียงใหม่: กรณีศึกษาวัยรุ่นน ปกาเกอญอ. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). <http://cmuir.cmu.ac.th/jspui/handle/6653943832/35679>
- จิตติวัจน์ ทองแก้ว และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2559). การสร้างพื้นที่ทางสังคมและการดำรงอัตลักษณ์ของคน พิการที่ทำงานในองค์กรด้านการสื่อสารโทรคมนาคม. วารสาร *Veridian E Journal* ฉบับ ภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 9(3), 1443-1462.
- ปรีวัฒน์ ช่างคิด. (2560). การพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทย กรณีศึกษา เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา จังหวัดระนอง. รายงานวิจัย ชุมชน. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- วัชรภัสร์ แซบัว, ฐนิชา คล้าชานา, และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2560). กระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของ ชุมชนผู้สูงอายุเมตตาประชารักษ์ ไร่ชิง: การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก. วารสาร *Veridian E Journal* ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(1), 1774-1786.
- วัชราริ้วไพบูลย์. (2553). ประสบการณ์ในการทำงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ. ใน ลัดดา ดำริการเลิศ (บ.ก.), การจัดการความรู้และสังเคราะห์แนวทางปฏิบัติของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล: ประสบการณ์ในการทำงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ. นนทบุรี: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.

- วุฒินันท์ แทนนิล. (2551). การสร้างพื้นที่ทางสังคมเพื่อหลีกหนีความเป็นชายขอบของคนพลัดถิ่นชุมชน
กะเหรี่ยงพลัดถิ่นตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร). [https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_
DOI=10.14457/SU.the.2008.192](https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/SU.the.2008.192)
- สิทธิพร เขาค้อ และจันทน์ วิภาตะกมล. (2566). วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ความเป็นอัวเมียนของบ้านในกรัง
อำเภอกะบุรีจังหวัดระนอง. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์, 9(2), 223-236.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ.
- อัฐพล อินตะเสนา, ปฐม หงส์สุวรรณ และนิตยา วรรณกิตร์. (2560). เรื่องเล่ากับการสร้างพื้นที่ผ่านเครือข่าย
ทางสังคมของคนไทยอีสานพลัดถิ่น. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 12(34),
67-82.

การพัฒนาความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

The development of imaginative writing and learning achievements of Grade 4 students by cooperative learning management CIRC integrated with the mind mapping

อภัสสนันท์ ปาเจือ¹, อพันธ์ พูลพุทธา²

Aphatsanant Pachuea¹, Apantee Poonputta²

Received: 22 July 2024

Revised: 8 October 2024

Accepted: 21 October 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย คือ 1) เพื่อพัฒนาความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการจัดการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียน ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 31 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการ แบบทดสอบอัตนัย จำนวน 2 ข้อ ข้อละ 15 คะแนน 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ สถิติทดสอบทีกลุ่มสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ($\bar{X}$) เท่ากับ 79.27/84.09 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้

¹ นิสิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม E-mail: 65010582023@msu.ac.th

² อาจารย์ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม E-mail: apantee.poo@msu.ac.th

¹ Student, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Mahasarakham University
E-mail: 65010582023@msu.ac.th

² Lecturer, Department of Educational Research and Development, Faculty of Education, Mahasarakham University
E-mail: apantee.poo@msu.ac.th

กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด มีความสามารถในการเขียนเรื่องตามจินตนาการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.36)

คำสำคัญ: ความสามารถในการเขียนเรื่องตามจินตนาการ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การจัดการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือ CIRC, แผนภาพความคิด

Abstract

The objectives of this research were: 1) to enhance the imaginative writing ability and learning achievements of Grade 4 students through cooperative learning management using the Cooperative Integrated Reading and Composition (CIRC) method integrated with mind mapping, in order to meet the efficiency standard of 75/75; 2) to compare the students' ability in imaginative writing before and after the implementation of the learning management; 3) to compare the learning achievements from the imaginative writing lessons before and after the intervention and 4) to investigate the students' satisfaction with this cooperative learning management approach. The research sample consisted of 31 students from Grade 4/1 during the second semester of the 2023 academic year, selected using a cluster random sampling method. The research instruments used for data collection included six learning management plans totaling 12 hours of instruction, a two-item subjective test for imaginative writing ability, a 30-item objective test with four choices to measure learning achievement, and a 10-item satisfaction survey based on a 5-level rating scale. The statistics used for data analysis were the mean, standard deviation, and the Dependent Sample t-test. The research found that: 1) The efficiency of the learning management plan (E1/E2) was 79.27/84.09, which is higher than the established standard. 2) Grade 4 students who participated in the learning management showed a statistically significant increase in their imaginative writing ability after the intervention compared to before ($p < .05$). 3) The students also demonstrated a statistically significant increase in their learning achievement scores after the intervention ($p < .05$). 4) The students expressed satisfaction with the learning management at the highest level, indicated by a mean score ($\bar{X}$) of 4.56 and a standard deviation (S.D.) of 0.36.

Keywords: Imaginative writing ability, learning achievement, cooperative integrated reading and composition (CIRC), mind mapping

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้นักเรียนมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหาและมีทักษะชีวิต โดยระบุแนวคิดในการพัฒนาผู้เรียนที่เน้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง โดยเฉพาะการเขียนสะกดคำตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสารในรูปแบบต่างๆ การเขียนเรียงความ ย่อความ เขียนรายงานจากการศึกษาค้นคว้า เขียนตามจินตนาการ เขียนวิเคราะห์วิจารณ์และเขียนเชิงสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทำให้ประกอบกิจกรรมงานและดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยอย่างสันติสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การเขียนเป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญมากในการสื่อสาร เพราะการเขียนเป็นหลักฐานที่คงทนถาวรยิ่งกว่าทักษะอื่นๆ ในการนำเสนอข้อมูลความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่างๆ ของผู้ส่งสารสู่ผู้รับสาร ถ้าผู้ส่งสารบกพร่องด้านความรู้ ความคิดในการเขียน การถ่ายทอดการสื่อสารก็จะเกิดความบกพร่องต่อผู้รับตามไปด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้นการเขียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาของเด็กไทย การเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้เข้ามามีบทบาทต่อการศึกษา

มากยิ่งขึ้น เนื่องจากการเขียนเรื่องตามจินตนาการมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางการเขียนของนักเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ทักษะการเขียนเพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความคิด จินตนาการ และประสบการณ์ต่างๆ ที่มีอยู่ออกมาในทางสร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาเขียน (กชกร เสมาทอง, 2561) จากที่กล่าวมาข้างต้นมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ชดาญ ศิริวัฒน์ (2557) ที่กล่าวว่าการเขียนเรื่องตามจินตนาการ เป็นการเขียนเรื่องเพื่อการถ่ายทอดความรู้ ความคิด จินตนาการที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เขียน ดังนั้นการเขียนเรื่องตามจินตนาการจึงเป็นการเขียนเรื่องตามความคิดตามภาพที่เกิดขึ้นในใจ ที่เกิดจากจินตนาการของนักเรียนและถ่ายทอดจินตนาการนั้นผ่านการเขียนเป็นเรื่องราว

แม้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ให้ความสำคัญกับการเขียน โดยกำหนดเรื่องการเขียนไว้ในหลักสูตรเป็นสาระที่ 2 การเขียนมาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวชี้วัด ป.4/7 การเขียนเรื่องตามจินตนาการ แต่โรงเรียนส่วนใหญ่ยังพบปัญหาจากการจัดการเรียนการสอนเพราะวิธีการสอนที่เน้นเนื้อหา ความจำในบทเรียนทั้งหมดตามแบบเรียนมากกว่าฝึกทักษะในการเขียน นักเรียนจึงขาดการจินตนาการ ในการเขียนเรื่องราวที่สมบูรณ์ เกิดจากการขาดการเชื่อมโยงคำไม่สละสลวย โดยการใช้ภาษาพูดปนกับภาษาเขียน การวางเค้าโครงของเรื่อง การเรียบเรียงลำดับเหตุการณ์การเกิดก่อนหลัง ความสอดคล้องของเนื้อเรื่องที่เขียนไม่สัมพันธ์กัน ขาดความเข้าใจในความหมายของคำบางคำ

อันเป็นเหตุให้ไม่สามารถเรียบเรียงคำให้สมบูรณ์ได้ และขาดความคิดสร้างสรรค์ในการเขียน โดยจากการรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ค่าสถิติพื้นฐานทั่วประเทศ ปีการศึกษา 2563-2565 ในรายวิชาภาษาไทย สาระ การเขียน แบบอัตนัย โดยมีคะแนนเฉลี่ยแต่ละปี การศึกษา ดังนี้ ปีการศึกษา 2563-2565 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยในระดับประเทศร้อยละ 56.20, 50.38 และ 53.89 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าคะแนน เฉลี่ยจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ จาก ปีการศึกษา 2564 มีคะแนนเฉลี่ยที่ลดลง และใน ปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นอย่าง เห็นได้ชัด ถึงแม้ว่าค่าเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น แต่ในทุกปี การศึกษาจะสังเกตเห็นว่า สาระที่ 2 การเขียน มาตรฐาน ท2.1 มีสัดส่วนของคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่า สาระ ที่ 1 มาตรฐาน ท1.1 การอ่าน สาระที่ 3 มาตรฐาน ท3.1 การฟังการดูและการพูด ซึ่งเป็น ตัวบ่งชี้ให้เห็นว่านักเรียนขาดทักษะพื้นฐานในการ เขียน จากคะแนนเฉลี่ยการรายงานผลการทดสอบ ทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ซึ่ง สอดคล้องกับ การรายงานผลการประเมินคุณภาพ ผู้เรียน (NT) แบบสรุปรายงานผลการประเมินของ ประเทศโดยมีคะแนนเฉลี่ยแต่ละปีการศึกษา ดังนี้ ปีการศึกษา 2564-2565 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยใน ระดับประเทศร้อยละ 56.14 และ 55.86 ตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงปัญหาด้านการอ่านและการเขียน โดยเฉพาะความสามารถด้านการเขียน อาจเนื่อง มาจากการจัดการเรียนการสอนการนำเทคนิควิธี การสอนที่ขาดความหลากหลาย อันเป็นเหตุให้ ผู้เรียนขาดความสนใจในการเรียนรู้และการฝึก ปฏิบัติในการเขียน ดังนั้นครูผู้สอนต้องมีบทบาท ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน การนำ เทคนิควิธีการที่หลากหลายมาบูรณาการการเรียนรู้ ให้เกิดทักษะในการปฏิบัติ ในการสร้างความเข้าใจ ให้กับนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาข้อบกพร่องให้ดีขึ้น เพื่อช่วยพัฒนาทักษะ การเขียน ตลอดจนพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ของนักเรียนให้สูงขึ้นตามลำดับได้

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC เป็นแนวความคิดที่วางไว้เป็นแนวทาง ปฏิบัติในวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีในการอ่านและการเขียน ผ่านกระบวนการทำงานแบบกลุ่มร่วมมือเพื่อสร้าง เป้าหมายของกลุ่ม เรียนรู้ทักษะทางสังคมและการ ทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่ง ในการดำรงชีวิต การจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC เน้นทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการ เรียนที่สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี รูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ได้รับการออกแบบและพัฒนาขึ้นเพื่อบูรณาการอ่านและ การเขียนโดยเฉพาะ ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ คือ กิจกรรมพื้นฐานด้านการอ่านและการ เขียน การดำเนินการสอนของครู การบูรณาการ การอ่านและการเขียน ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นเตรียม 2) ขั้นสอน 3) ขั้นกิจกรรมกลุ่ม 4) ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ และ 5) ขั้นสรุป บทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม บูรณาการ ร่วมกับแผนภาพความคิด แสดงการถ่ายทอดข้อมูล ความรู้เนื้อหาสาระต่างๆ ที่สมองประมวลความคิด อย่างเชื่อมโยงจากความคิดหลักสู่ความคิดรอง และ แดกแขนงสู่ความคิดย่อยอย่างมีระบบทางความคิด ให้เป็นโครงสร้างในภาพรวมในการบันทึก จดจำ ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้ เส้น คำ ระยะห่างจาก จุดศูนย์กลาง สีเครื่องหมาย และภาพ ประกอบเกิด ความชัดเจนในการจัดลำดับทางความคิด

จากเหตุผลและความสำคัญที่กล่าวมาข้าง ต้น ผู้วิจัยจึงจะนำการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด ซึ่งได้รับการออกแบบและพัฒนาขึ้นเพื่อบูรณาการอ่านและ การเขียนโดยเฉพาะ เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้ นักเรียนได้ร่วมกันนำข้อมูลที่ได้ศึกษาร่วมกันคิด วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจ

ผ่านกระบวนการทำงานแบบกลุ่มร่วมมือเพื่อสร้างเป้าหมายของกลุ่ม เรียนรู้ทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิต พัฒนาทักษะความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้จากการเขียนไปปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดประโยชน์เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่บรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ และเป็นพื้นฐานของการเรียนการสอนในชั้นที่สูงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเขียนเรื่องตามจินตนาการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด

วิธีการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนมหาไถ่ศึกษาบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 6 ห้องเรียน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 202 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนมหาไถ่ศึกษาบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 1 ห้อง มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 31 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาไทย ที่จัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด ในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 6 แผน รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง ได้แก่ เรื่องการแต่งประโยค การเขียนประโยคจากคำ การเขียนแต่งประโยคจากภาพ การเขียนแผนภาพความคิด จากเรื่องที่กำหนด การเขียนบรรยายภาพตามจินตนาการ และการเขียนเรื่องตามจินตนาการ โดยค่าความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ย 3.51 ถึง 5.00 เป็นเกณฑ์ตัดสิน ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.77 ระดับความเหมาะสมมากที่สุด นำไปทดลองสอนกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แล้วนำมาปรับแก้ และไปใช้สอนจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการ โดยการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด ใช้ทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pre-test) และหลังการจัดการเรียนรู้ (Post-test) เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 2 ข้อ ข้อละ 15 คะแนน ผลการวิเคราะห์

ประเมินค่าความสอดคล้อง ผลการตรวจสอบข้อ
คำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ข้อสอบทั้ง 2 ข้อ
ของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง
เท่ากับ 1.00 ผ่านเกณฑ์ นำเครื่องมือไปใช้ได้ และ
นำไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2
ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาผลที่
ได้ไปวิเคราะห์คุณภาพของข้อสอบอัตนัย หาค่า
ความยาก และค่าอำนาจจำแนก พบว่า ข้อสอบ
มีคุณภาพผ่านเกณฑ์ทุกข้อจึงคัดเลือกข้อสอบไว้
จำนวน 2 ข้อ มีค่าความยาก ตั้งแต่ 0.57 ถึง 0.71
มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.23 และ
ตรวจสอบหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ปรากฏ
ว่าได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.9 อยู่ใน
ระดับที่สามารถนำเครื่องมือไปใช้ได้

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียน ที่วัดความรู้ ความเข้าใจ ที่จำเป็นในการเขียน
เรื่องตามจินตนาการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 4 ใช้ทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pre-test)
และหลังการจัดการเรียนรู้ (Post-test) เป็นแบบ
ทดสอบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
ข้อละ 1 คะแนน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
เชิงเนื้อหา ภาษาที่เลือกใช้ และความเหมาะสมของ
ตัวเลือก โดยคิดค่าเฉลี่ยรายข้อ เพื่อเลือกข้อสอบ
ที่อยู่ในเกณฑ์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้
ผลปรากฏ พบว่า มีค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 0.80 - 1.00
การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แบบทดสอบวัด
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสอดคล้องเหมาะสม
สามารถนำไปทดสอบได้และนำไปทดลองใช้กับ
นักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อ
หาผลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความยาก และค่า
อำนาจจำแนกเป็นรายข้อ ได้ข้อสอบทั้งสิ้นจำนวน
30 ข้อ มาหาความเชื่อมั่นทั้งฉบับ พบว่า ค่าความ
ยาก มีค่าตั้งแต่ 0.53 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก
มีค่าตั้งแต่ 0.20 - 0.65 และค่าความเชื่อมั่นของ
แบบทดสอบทั้งฉบับ เท่ากับ 0.90 อยู่ในระดับที่
สามารถนำเครื่องมือไปใช้ได้

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการ
เรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด
เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน
10 ข้อ โดยผู้เชี่ยวชาญประเมิน ความเหมาะสมของ
เนื้อหา ด้านภาษา และความสอดคล้องระหว่างข้อ
คำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC) ค่าเฉลี่ย เท่ากับ
1.00 สรุปผลใช้ได้ นำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่
ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจ
จำแนกและค่าความเชื่อมั่น พบว่า ได้ค่าอำนาจ
จำแนก รายข้อมีค่าระหว่าง 0.42 - 0.69 ค่าความ
เชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจทั้งฉบับ
เท่ากับ 0.87 ซึ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นที่สามารถ
นำไปใช้ในการวิจัยได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บ
รวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ร่วมรับฟังข้อตกลงชี้แจงในการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้อธิบายถึงความสำคัญประโยชน์
และแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจน
ข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้ นักเรียนเข้าใจในการยึด
ปฏิบัติที่ชัดเจน

3.2 ก่อนการจัดการเรียนรู้ดำเนินการทำการ
ทดสอบก่อนเรียน กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนมหาไถ่
ศึกษามานไผ่ (2563) นักเรียนรวมทั้งสิ้น 31 คน
โดยการใช้แบบวัดความสามารถการเขียนเรื่อง
ตามจินตนาการ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน วิชาภาษาไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.3 ตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การให้
คะแนนการประเมินการทำแบบวัดความสามารถ
การเขียนเรื่องตามจินตนาการ

3.4 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 6
แผน รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง

จากตารางที่ 1 พบว่าค่าประสิทธิภาพ ($\bar{X}$) เท่ากับ 79.27/84.09 จะเห็นได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด เพื่อการพัฒนาความสามารถการเขียน

เรื่องตามจินตนาการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการ ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด

ความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ก่อนเรียน	31	30	17.81	1.90	33.07*	0.00
หลังเรียน	31	30	24.29	2.13		

จากตารางที่ 2 พบว่าความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.81 คะแนน และมีคะแนนหลังเรียน

เฉลี่ยเท่ากับ 24.29 คะแนน และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนสอบทั้งสองครั้ง พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเขียนเรื่องตามจินตนาการ ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเขียนเรื่องตามจินตนาการ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ก่อนเรียน	31	30	18.03	2.95	20.84*	0.00
หลังเรียน	31	30	25.23	1.89		

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภาษาไทย การเขียนเรื่องตามจินตนาการ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.03

คะแนน และ 25.23 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจบทเรียนได้ง่าย	4.55	0.51	มากที่สุด
2. กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ข้าพเจ้ามีความกระตือรือร้นในการเรียน	4.58	0.50	มากที่สุด
3. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ข้าพเจ้าได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด	4.29	0.69	มาก
4. การเรียนโดยใช้แผนภาพความคิด ช่วยให้ข้าพเจ้าจัดลำดับความคิดในการเขียนเรื่องต่างๆ ได้อย่างชัดเจน และช่วยพัฒนางานเขียนให้ดียิ่งขึ้น	4.61	0.50	มากที่สุด
5. กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการเขียน และการทำงานเป็นกลุ่มร่วมมือ ทุกคนพยายามปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้กลุ่มประสบความสำเร็จ	4.77	0.43	มากที่สุด
6. กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ข้าพเจ้ารู้สึกชื่นชอบในการทำกิจกรรมกลุ่ม ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางความคิดอย่างมีระบบและอย่างสร้างสรรค์	4.71	0.43	มากที่สุด
7. กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ข้าพเจ้าเกิดทักษะในการเขียน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และรู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนหลักความเป็นเหตุเป็นผล	4.48	0.63	มาก
8. กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ข้าพเจ้ากล้าคิด กล้าแสดงออกทางความคิด	4.35	0.61	มาก
9. การเรียนโดยใช้แผนภาพความคิด ช่วยให้ข้าพเจ้าฝึกทักษะการสังเกต พัฒนาการคิด เชื่อมโยงความรู้และสร้างความคิดรวบยอดสู่การวิเคราะห์แยกแยะความรู้อย่างเป็นระบบ และจดจำเรื่องราวและเนื้อหาได้ดีขึ้น	4.74	0.44	มากที่สุด
10. กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ข้าพเจ้าได้ฝึกปฏิบัติทักษะการเขียน และข้าพเจ้าสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน	4.52	0.51	มากที่สุด
ผลรวมการประเมิน	4.56	0.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 7 ข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการเขียน และการทำงานเป็นกลุ่มร่วมมือ ทุกคนพยายามปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้กลุ่มประสบ

ความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.77$) รองลงมา ได้แก่ การเรียนโดยใช้แผนภาพความคิด ช่วยให้ข้าพเจ้าฝึกทักษะการสังเกต พัฒนาการคิด เชื่อมโยงความรู้และสร้างความคิดรวบยอดสู่การวิเคราะห์แยกแยะความรู้อย่างเป็นระบบ และจดจำเรื่องราวและเนื้อหาได้ดีขึ้น ($\bar{X} = 4.74$) และ กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ข้าพเจ้ารู้สึกชื่นชอบในการทำกิจกรรมกลุ่ม ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางความคิดอย่างมีระบบและอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.71$) ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด เพื่อการพัฒนาความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 พบว่า ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด โดยผู้เรียนจำนวน 31 คน มีคะแนนกิจกรรมระหว่างเรียนทุกกิจกรรมคิดเป็นร้อยละ 79.27 และมีคะแนนจากการทดสอบหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 84.09 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เนื่องจากผู้วิจัยนำการจัดการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือ CIRC เน้นทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบกลุ่มย่อยโดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันประมาณ 2-4 คน เป็นการเรียนที่สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี รูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ได้รับการออกแบบและพัฒนาขึ้นเพื่อบูรณาการอ่านและการเขียนโดยเฉพาะ ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ คือ กิจกรรมพื้นฐานด้านการอ่านและการเขียน การดำเนินการสอนของครู การบูรณาการการอ่านและการเขียน ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นเตรียม ผู้สอนชี้แจงจุดประสงค์ของบทเรียน แล้วจัดกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณไม่เกิน 2-4 คน 2) ขั้นสอน ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียน บอกปัญหาหรืองานที่ต้องการให้กลุ่มแก้ไขหรือคิดวิเคราะห์หาคำตอบ 3) ขั้นกิจกรรมกลุ่ม ผู้เรียนร่วมมือกันทำงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ ร่วมกันศึกษาข้อมูล แสดงความคิดเห็น และร่วมกันวิเคราะห์จากสิ่งที่ศึกษา บูรณาการร่วมกับแผนภาพความคิด แสดงการถ่ายทอดข้อมูลความรู้เนื้อหาสาระต่างๆ ที่สมองประมวลผลความคิดอย่างเชื่อมโยงจากความคิดหลักสู่ความคิดรอง และแตกแขนงสู่ความคิดย่อยอย่างมีระบบทางความคิด ให้เป็น

โครงสร้างในภาพรวมในการบันทึก จดจำได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้ เส้น คำ ระยะห่างจากจุดศูนย์กลาง สีเครื่องหมาย และภาพ ประกอบเกิดความชัดเจนในการจัดลำดับทางความคิด 4) ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ ผู้เรียนจะรายงานผลการทำงานกลุ่ม ครูผู้สอนและเพื่อนกลุ่มอื่นอาจซักถาม เพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดเจน เพื่อเป็นการตรวจสอบผลงานของกลุ่มและรายบุคคล และ 5) ขั้นสรุป บทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปบทเรียน สู่การได้มาซึ่งผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม สอดคล้องกับ จารุวรรณ สังฆะจารย์ (2565) ศึกษาเรื่อง การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีประสิทธิภาพ 83.32/83.47 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับ ภิญญาภัสส์ ทิพย์โยธา (2562) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้แผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.04/82.08 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.81 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 24.29 คะแนน ค่า t เท่ากับ 33.07* และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการจากคะแนนสอบทั้งสอง

ครั้ง พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการที่ผลปรากฏเช่นนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากกิจกรรมระหว่างเรียนทุกกิจกรรม ตลอดจนแบบฝึกทักษะการเขียนช่วยเสริมสร้างทักษะการเขียนเรื่องตามจินตนาการ วิชาภาษาไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนพัฒนาทักษะทางภาษาได้ดียิ่งขึ้นผ่านการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ซึ่งได้รับการออกแบบและพัฒนาขึ้นเพื่อบูรณาการอ่านและการเขียนโดยเฉพาะ นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในบริบทของเนื้อหา สู่การปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้ร่วมกันภายในกลุ่มระดมความคิดเห็นข้อมูลที่ได้ศึกษาร่วมกันคิดวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจ นักเรียนทุกคนมีโอกาสฝึกทักษะทางสังคม มีเพื่อนร่วมกลุ่มในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมกับแผนภาพความคิด (Mind Mapping) เป็นการนำแผนภาพความคิดมาจัดเรียงลำดับทางความคิดช่วยในการจัดวางโครงสร้างในการเขียนเรื่อง ของนักเรียน เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการระดมพลังสมองในการบันทึก จดจำ เชื่อมโยงองค์ความรู้ที่เกิดจากการรวบรวมข้อมูล เนื้อหาสาระต่างๆ ผ่านกระบวนการในการจัดเป็นโครงสร้างความคิดรวบยอด ในการสรุปจากภาพหรือคำที่นักเรียนได้นำมาเขียนถ่ายทอดเป็นเรื่องราวอย่างเชื่อมโยง และเกิดความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการทางความคิด ในการช่วยในการถ่ายทอดความรู้ ความคิดความเข้าใจที่มีความหมายต่อตนเองและบุคคลอื่น ผ่านการสังเกต สู่การวิเคราะห์แยกแยะความรู้อย่างเป็นระบบทางความคิดที่ชัดเจน ทำให้นักเรียนได้มาซึ่งผลงานไปงานแบบฝึกทักษะที่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดโดยมีจุดประสงค์ของสิ่งที่ศึกษาเป็นฐานอย่างดียิ่งในทุกครั้ง นอกจากนี้นักเรียนได้เกิดการ

ฝึกฝนสร้างทักษะในงานเขียนให้เกิดความชำนาญ สอดคล้องกับ เพชรรัตน์ ยური (2558) การศึกษาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ผลการศึกษาพบว่า 1) ความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเขียนเรื่องตามจินตนาการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.03 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 25.23 คะแนน ค่า t เท่ากับ 22.84* และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการที่ผลปรากฏเช่นนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มกลุ่มละ 2-4 คน การเรียนรู้เพิ่มการตอบสนองความต้องการของนักเรียนทางด้านวิชาการ และกระบวนการเรียนรู้ผ่านทักษะทางสังคม การฟังพาดำกันและกัน การมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อกลุ่ม การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม ในการร่วมกันศึกษากิจกรรมต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายจากครูผู้สอน ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตามจุดประสงค์ของกลุ่ม จากกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย

จากครูผู้สอน อันเกิดจากความกระตือรือร้นและมีแรงจูงใจในการเรียน มีความภาคภูมิใจในตนเอง มีทักษะ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ผ่านการวัดประเมิน อันจะนำไปสู่ผลสำเร็จของกลุ่มตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ แผนภาพความคิด (Mind Mapping) แผนภาพที่ช่วยให้นักเรียนแสดงการถ่ายทอดข้อมูลความรู้ เนื้อหาสาระต่างๆ ที่สมองประมวลผลความคิดอย่างเชื่อมโยงจากความคิดหลักสู่ความคิดรอง และแตกแขนงสู่ความคิดย่อยอย่างมีระบบทางความคิด ให้เป็นโครงสร้างในภาพรวม โดยใช้ เส้น คำ ระยะห่างจากจุดศูนย์กลาง สีเครื่องหมาย และภาพ ประกอบเกิดความชัดเจนในการจัดลำดับทางความคิด ในการช่วยให้นักเรียนได้เชื่อมโยงความคิดหลักและความคิดรองในการนำมาเชื่อมโยงเรื่องราวการเขียนให้มีความสัมพันธ์ของเรื่อง สอดคล้องกับจากรูรณ สังฆะจารย์ (2565) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ที่จัดการจัดการเรียนรู้แบบ ร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังเรียน ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด เพื่อพัฒนาความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย () เท่ากับ 4.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.36 ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากความรู้สึกหรือทัศนคติ อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดเชิงบวกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการทำงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในบริบทของเนื้อหาสู่การปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน ผ่านสื่อการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเข้าใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน นอกจากนี้ นักเรียนได้ร่วมกันภายในกลุ่มระดมความคิดนำข้อมูลที่ได้ศึกษาร่วมกันคิดวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจ ร่วมกับแผนภาพความคิด ที่ทำให้นักเรียนถ่ายทอดข้อมูลความรู้เนื้อหาสาระต่างๆ ที่สมองประมวลผลความคิดอย่างเชื่อมโยงจากความคิดหลักสู่ความคิดรอง และแตกแขนงสู่ความคิดย่อยอย่างมีระบบทางความคิด ให้เป็นโครงสร้างในภาพรวมในการบันทึกจดจำได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC เสริมสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีผ่านการพูดคุย การช่วยเหลือ การให้กำลังใจซึ่งกันและกันของสมาชิกกลุ่ม นักเรียนรู้จักการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และนักเรียนมีความรับผิดชอบต่องานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี อันจะนำไปสู่การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาผ่านการร่วมมือกันของสมาชิกในทีม ได้มาซึ่งผลงานที่บรรลุตามเป้าหมาย อันจะนำไปสู่การปฏิบัติกิจกรรมการจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุขและประสบผลสำเร็จ เกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองที่นำเสนออย่างถูกต้องสมบูรณ์ สอดคล้องกับจากรูรณ สังฆะจารย์ (2565) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ ร่วมมือเทคนิค CIRC เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด มีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นเตรียม 2) ขั้นสอน 3) ขั้นกิจกรรมกลุ่ม 4) ขั้นตรวจสอบผลงาน และ 5) ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม จากการการสอนพบว่า ขั้นสอนและขั้นกิจกรรมกลุ่ม ในการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก ครูจึงควรวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความรัดกุม โดยขั้นสอนต้องมีข้อมูลเนื้อหาการสอนที่ละเอียดชัดเจน ผ่านการใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละบริบทเนื้อหา ครูควรต้องศึกษาขั้นตอน วิธีการ และวางแผนการจัดการเรียนการสอนของการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิดให้เข้าใจอย่างละเอียดลึกซึ้งก่อน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดกับนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนอย่างดียิ่ง

1.2 ควรนำการจัดการเรียนรู้ กลุ่มร่วมมือ CIRC ร่วมกับแผนภาพความคิด ไปใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ทางการเขียนอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นขั้นตอนกระบวนการกลุ่ม นักเรียนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย ร่วมกันตั้งจุดประสงค์ของงานที่ได้รับมอบหมาย พร้อมบูรณาการนำการเขียนแผนภาพความคิด มาใช้ในการวางแผนโครงเรื่องอย่างมีระบบทางความคิด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้ทางการเขียนเพื่อการสื่อสารเรื่องราวในรูปแบบหรือเทคนิคอื่นที่สัมพันธ์กับกลุ่มร่วมมือ CIRC เพื่อจะก่อให้เกิดเทคนิควิธีการใหม่ๆ ในการสอนการเขียนสื่อสารความรู้สึกนึกคิดได้ดียิ่ง

2.2 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้ทางพัฒนาการเขียนกับตัวแปรอื่นๆ เช่น ส่งเสริมความสามารถด้านการเขียน เพื่อจะได้ส่งเสริมความสามารถทางการเขียน ซึ่งเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญในการติดต่อสื่อสาร เป็นการแสดงออกของความคิดเป็นเรื่องราว อันแสดงถึงความเจริญหรืออารยธรรมของมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

- กชกร เสมาทอง. (2561). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิค KWDL. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- จารุวรรณ สังฆะจารย์. (2565). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชดาญ ศิริวัฒน์. (2557). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนเรื่องตามจินตนาการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยทักษิณ.

- เพชรรัตน์ ยู่รี. (2558). การศึกษาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภิญญาภัสส์ ทิพย์โยธา. (2562). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้แผนผังความคิดกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 17(32), 149-145.
- โรงเรียนมหาไถ่ศึกษาบ้านไผ่. (2563). หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนมหาไถ่ศึกษาบ้านไผ่ พุทธศักราช 2563 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย. โรงเรียนมหาไถ่ศึกษาบ้านไผ่.

การยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้วยการพัฒนาแบรนด์ลูกชิ้นยี่นกินให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อวางรากฐานทางเศรษฐกิจจังหวัดบุรีรัมย์อย่างยั่งยืน

Upgrading Competitiveness by Developing a Brand of Yuen Kin Meatballs to be Protected by Intellectual Property Laws to Lay a Sustainable Economic Foundation in Buriram Province

รัชฎาภรณ์ สุนทรธนาภิรมย์¹, วรเทพ อรรถวรเดช²

Ratchadaporn Soonthornthanabhirom¹, Worathep Atthaworadej²

Received: 26 July 2024

Revised: 14 October 2024

Accepted: 30 October 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาการรับรู้ทางกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่นกิน ความต้องการในการขอรับความคุ้มครอง และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความไม่สำเร็จในการขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา 2. เพื่อพัฒนาแบรนด์และบรรจภัณฑ์ของผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่นกินให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา และ 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนากลไก ระบบการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่นกินเพื่อให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ผลการศึกษาพบว่า

1. การรับรู้ทางกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่นกินก่อนเข้ารับการอบรมกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาจากวิทยากร มีผู้ประกอบการ 4 ราย จากผู้ประกอบการทั้งหมดจำนวน 10 ราย ที่ทราบว่ามีความหมายคุ้มครองกิจการลูกชิ้นยี่นกิน คือ กฎหมายเครื่องหมายการค้า

2. ความต้องการในการขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่นกิน พบว่า เมื่อผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่นกินทราบแล้วว่าสามารถนำกิจการลูกชิ้นยี่นกินไปขอรับการคุ้มครองตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าได้แล้ว ปรากฏว่ามีผู้ประกอบการทั้งสิ้นจำนวน 6 รายที่จะไปดำเนินการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายต่อไป

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 0932989224, ratchadaphorn.sw@bru.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 0910127788, mcmc218@hotmail.com.

¹ Assistant Professor, Faculty of Law, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University, 0932989224, ratchadaphorn.sw@bru.ac.th

² Assistant Professor, Faculty of Law, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University, 0910127788, mcmc218@hotmail.com.

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความไม่สำเร็จในการขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่นกิน

คำสำคัญ: แบรินต์, ลูกชิ้นยี่นกิน, กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

Abstract

This research aimed to 1. Study the awareness of intellectual property laws among street meatball entrepreneurs, their need for protection, and the factors affecting the success or failure of their applications for intellectual property protection. 2. Develop branding and packaging for street meatball entrepreneurs to receive intellectual property protection, and 3. Propose guidelines for developing mechanisms and systems to promote and support street meatball entrepreneurs in obtaining intellectual property protection. The results of the study found that

1. Awareness of intellectual property laws among street meatball entrepreneurs before receiving intellectual property law training from experts, 4 out of 10 entrepreneurs were aware that there were laws protecting the street meatball business, namely the Trademark Law.

2. The need for intellectual property protection among street meatball entrepreneurs. When street meatball entrepreneurs were made aware that they could apply for trademark protection for their street meatball business, it was found that a total of 6 entrepreneurs would proceed to register their trademarks for legal protection.

3. Factors affecting the success or failure of intellectual property protection applications by street meatball entrepreneurs.

Keywords: Brand, Yuen-kin Meatballs, Intellectual Property Law

บทนำ

จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดเพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดดอย่างมาก สภาพทางเศรษฐกิจจังหวัดบุรีรัมย์ จะเห็นได้ว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดบุรีรัมย์ (GPP) มูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยปี 2562 เท่ากับ 89,356 ล้านบาท ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.94 จากปี 2561 โดยปี 2562 มีมูลค่าเท่ากับ 89,356 ล้านบาท ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.94 จากปี 2561 และมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัวประชากร ปี 2562 เท่ากับ 69,355

บาท/คน/ปี สูงกว่าปี 2561 ร้อยละ 5.69 สำหรับปี 2563 และ ปี 2564 แนวโน้มผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดบุรีรัมย์ (GPP) และมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัวประชากร (รายได้เฉลี่ย) มีแนวโน้มลดลงเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภายในจังหวัดบุรีรัมย์เนื่องจากปิดเมืองและระงับกิจกรรมต่างๆ ในจังหวัด (แผนพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2566-2570, น. 64) การพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดบุรีรัมย์จึงมีความสำคัญในการรองรับไปสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวทางกีฬา (Sport City) ในการพัฒนาจังหวัดที่สำคัญยิ่ง

โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนจังหวัดบุรีรัมย์ให้เป็นเมืองหน้าด่านสู่ศูนย์เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศเพื่อ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ในสถานการณ์ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์เป็นจำนวนมากในช่วงของการแข่งขันกีฬาฟุตบอล และการแข่งรถส่งผลต่อการรองรับอุปสงค์ความต้องการของนักท่องเที่ยว การสร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยวโดยการใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อยกระดับความน่าเชื่อถือให้กับสินค้าเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าของชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งเราปฏิเสธไม่ได้ว่าการสร้างแบรนด์เพื่อให้ผู้บริโภคจดจำตราสินค้าประกอบการพิจารณาซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจในการบริโภคสินค้านั้น จะเห็นได้จากสินค้าแบรนด์ดังที่ติดตลาดบนโลกโซเซียลมีโอกาสด้านการตลาดและมีอิทธิพลอย่างมากในการตัดสินใจเลือกบริการจากตราสินค้าที่มีชื่อเสียงนั้น (เกศินี บัวดิศ และกัลยา พิมพ์เพราะ, 2564) อีกทั้งการสร้างความน่าเชื่อถือให้แบรนด์ก็เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าด้วย Brand Finance ได้เปิดเผย 500 อันดับแบรนด์ที่มีมูลค่ามากที่สุดในโลกออกมา และพบว่า แบรนด์ที่มีมูลค่าสูงที่สุดในโลกปีนี้เป็น Apple ตามมาด้วย Amazon อันดับสาม คือ Google จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงเรื่องการแข่งขันความสามารถในการแข่งขันด้วยการพัฒนาแบรนด์ลูกขึ้นยืนกินให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อวางรากฐานทางเศรษฐกิจจังหวัดบุรีรัมย์อย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้รับมาตรฐานทั้งด้านสาธารณสุข ด้านความน่าเชื่อถือของผู้บริโภค และด้านการขยายตลาดผู้บริโภค เพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้มาตรฐาน ส่งเสริมสนับสนุนทุกกลุ่มอาชีพ และจัดหาตลาดหรือสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้ประกอบการต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ทางกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประกอบการลูกขึ้นยืนกิน ความต้องการในการขอรับความคุ้มครอง และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความไม่สำเร็จในการขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา
2. เพื่อพัฒนาแบรนด์และบรรจุภัณฑ์ของผู้ประกอบการลูกขึ้นยืนกินให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนากระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการลูกขึ้นยืนกินเพื่อให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะการให้ความคุ้มครองที่เกี่ยวกับการพัฒนาแบรนด์และบรรจุภัณฑ์ และเอกสาร ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงวิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบการลูกขึ้นยืนกิน ชุมชนหลังสถานีรถไฟ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ และอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการใช้แบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้ความเกี่ยวข้องในการเป็นผู้ประกอบการลูกขึ้นยืนกินที่ได้มีการประกอบการมาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 10 ราย เพื่อให้สะท้อนถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย การยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้วยการพัฒนาแบรนด์ลูกขึ้นยืนกินให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อวางรากฐานทางเศรษฐกิจจังหวัดบุรีรัมย์อย่างยั่งยืนสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมมากยิ่งขึ้น ทำให้ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำไปบังคับใช้ในทางปฏิบัติได้โดยตรง งานวิจัยนี้

จึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัยเป็นหลัก ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดำเนินการประมวลผลตามวัตถุประสงค์การศึกษา และคำถามการวิจัยและนำเสนอในเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ผลการศึกษา

การศึกษา “การยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้วยการพัฒนาแบรนด์ลูกชั้ณยั้ณกั้ให้ด้ว้รับความค้้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อวางรากฐานทางเศรษฐกิจจังหวัดบุรีรัมย์อย่างยั่งยืน” ครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นจะวิเคราะห์จากการศึกษากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ประกอบด้วยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 และจากการตอบแบบสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการลูกชั้ณยั้ณกั้ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายของคำถามเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุปเป็นผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. การรับรู้ทางกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประกอบการลูกชั้ณยั้ณกั้จากการศึกษาพบว่า ก่อนเข้ารับการอบรมกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาจากวิทยากร มีผู้ประกอบการ 4 ราย จากผู้ประกอบการทั้งหมดจำนวน 10 ราย โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้ความเกี่ยวข้องในการเป็นผู้ประกอบการลูกชั้ณยั้ณกั้ที่ได้มีการประกอบการมาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 10 ราย ที่ทราบว่ามีความหมายคุ้มครองกิจการลูกชั้ณยั้ณกั้ คือ กฎหมายเครื่องหมายการค้า

2. ความต้องการในการขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประกอบการลูกชั้ณยั้ณกั้จากการศึกษาพบว่า เมื่อผู้ประกอบการลูกชั้ณยั้ณกั้ทราบแล้วว่าสามารถนำกิจการลูกชั้ณยั้ณกั้ไปขอรับการคุ้มครองตาม

กฎหมายเครื่องหมายการค้าได้แล้ว ปรากฏว่ามีผู้ประกอบการทั้งสิ้นจำนวน 6 รายที่จะไปดำเนินการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายต่อไป ทั้งนี้เหตุผลที่ผู้ประกอบการลูกชั้ณยั้ณกั้ประสงค์ที่จะไปจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเพราะ (1) ต้องการยกระดับสินค้าและสร้างความน่าเชื่อถือแก่ผู้บริโภค (2) ป้องกันไม่ให้คนอื่นนำชื่อกิจการของตนไปแอบอ้างค้าขาย ซึ่งเป็นการลบลวงผู้บริโภคและ (3) ทราบถึงประโยชน์ของการจดทะเบียน ทราบถึงสิ่งที่กฎหมายให้ความคุ้มครองเมื่อจดทะเบียนแล้ว

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความไม่สำเร็จในการขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประกอบการลูกชั้ณยั้ณกั้

3.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประกอบการลูกชั้ณยั้ณกั้พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ (1) รูปแบบหรือลักษณะของเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์มีลักษณะที่สามารถจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ (2) เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ไม่มีความเกี่ยวพันหรือเกี่ยวข้องกับตัวสินค้าลูกชั้ณยั้ณกั้ กล่าวคือเครื่องหมายการค้าของผู้ประกอบการไม่สื่อถึงกิจการลูกชั้ณยั้ณกั้ (3) เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของผู้ประกอบการลูกชั้ณยั้ณกั้มีลักษณะโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น (4) เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของผู้ประกอบการเป็นเครื่องหมายการค้าที่แปลกใหม่และเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดคุณสมบัติไว้ว่าสามารถนำไปจดทะเบียนได้และ (5) เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่จะนำไปจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า นั้น ผู้ประกอบการคิดขึ้นเอง หรือเป็นชื่อของเจ้าของกิจการซึ่งสามารถจดทะเบียนได้ง่าย

3.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่ห้อ จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ (1) เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่ห้ออาจเหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของบุคคลอื่น (2) เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่ห้ออาจละเมิดถึงกติกาลูกชิ้นยี่ห้อได้ เพราะในเครื่องหมายมีภาพลูกชิ้นอยู่ด้วย (3) เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่ห้ออาจขัดต่อกฎหมาย ไม่สามารถจดทะเบียนได้ เพราะมีคำว่าลูกชิ้นยี่ห้อและชื่อจังหวัดบุรีรัมย์หรือสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงจังหวัดบุรีรัมย์รวมอยู่ด้วย (4) ก่อนเข้ารับการอบรมผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่ห้อไม่มีความรู้ในการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ทำให้ไม่ทราบว่าเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่จะนำไปจดทะเบียนได้ต้องมีลักษณะเช่นใด แต่ได้ใช้เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของตนเองในการค้าขายลูกชิ้นยี่ห้อมาระยะหนึ่งแล้ว แต่หลังจากที่เข้ารับการอบรมแล้วทำให้ทราบว่าเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่ใช้อยู่ นั้น ไม่สามารถนำไปจดทะเบียนได้ จึงต้องคิดเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ใหม่ที่สามารถจดทะเบียนได้

4. การพัฒนาแบรนด์และบรรจุภัณฑ์ของผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่ห้อให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

4.1 การพัฒนาแบรนด์ของผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่ห้อให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา จากการศึกษาพบว่า (1) ผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่ห้อจำนวน 8 ราย มีสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายของตนเองในการค้าขายลูกชิ้นยี่ห้ออยู่แล้ว ส่วนอีก 2 ราย ไม่มีสัญลักษณ์หรือ

เครื่องหมายของตนเอง มีเพียงป้ายชื่อร้านค้าเท่านั้น (2) เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่ผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่ห้ออยู่นั้นบางเครื่องหมายมีลักษณะที่สามารถนำไปจดทะเบียนได้ แต่ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถจดทะเบียนได้ เพราะมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด (3) เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่มีคุณสมบัติสามารถนำไปจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าได้ ผู้ประกอบการบางรายจะไปดำเนินการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าต่อไป แต่บางรายจะไม่นำไปจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า (4) เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่มีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนที่จะจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าได้นั้น ผู้ประกอบการที่ประสงค์จะนำไปจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าจะไปพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข หรือออกแบบใหม่เพื่อให้สามารถจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าได้ต่อไป และ (5) มีผู้ประกอบการเพียง 1 ราย เท่านั้นที่เคยนำเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ไปยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ามาก่อนแล้ว

4.2 การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่ห้อให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา จากการศึกษาพบว่า (1) มีผู้ประกอบการเพียง 1 ราย ที่มีบรรจุภัณฑ์ที่มีลักษณะโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองสำหรับบรรจุลูกชิ้น (2) มีผู้ประกอบการเพียง 2 ราย เท่านั้นที่มีขนาดบรรจุภัณฑ์สำหรับใส่ไส้จิ้มลูกชิ้น (3) ผู้ประกอบการที่ยังไม่มีบรรจุภัณฑ์สำหรับบรรจุลูกชิ้นและไส้จิ้มมีจำนวน 3 รายที่ยังไม่มีความคิดที่จะทำบรรจุภัณฑ์เป็นของตนเอง ส่วนที่เหลือนั้นมีความคิดที่จะทำบรรจุภัณฑ์เป็นของตนเองและ (4) ผู้ประกอบการที่มีบรรจุภัณฑ์เป็นของตนเองอยู่แล้วทุกรายมีความคิดที่จะพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีลักษณะโดดเด่น แตกต่างไปจากของบุคคลอื่นเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับลูกชิ้นของตนเองต่อไป ทั้งนี้ในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อให้ได้รับการ

คุ้มครองนั้นอาจนำกฎหมายสิทธิบัตรว่าด้วยการ
ออกแบบผลิตภัณฑ์มาเป็นหลักในการพัฒนาให้
เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ
สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Design Patent)
เป็นการสร้างสรรค์ลักษณะภายนอกของผลิตภัณฑ์
แบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ 1) การสร้างสรรค์รูปร่าง
หรือรูปทรงของผลิตภัณฑ์ และ 2) การสร้างสรรค์
ลวดลายหรือสีของผลิตภัณฑ์ ซึ่งสิทธิบัตรการ
ออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นจะแตกต่างจากสิทธิบัตร
การประดิษฐ์ตรงที่สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์
นั้นไม่ได้มุ่งเน้นที่ประโยชน์ใช้สอยหรือ Function
ของผลิตภัณฑ์ แต่มุ่งเน้นที่รูปลักษณ์ภายนอก
หรือหน้าตาของผลิตภัณฑ์ที่ต้องมีความสวยงาม
สะดวกในการใช้สอย ส่วนสิทธิบัตรการประดิษฐ์
นั้นมุ่งเน้นไปที่ประโยชน์ใช้สอยหรือ Function
ของผลิตภัณฑ์ว่าผลิตภัณฑ์ใหม่นั้นต้องให้ผลดี
หรือแตกต่างไปจากเดิมหรือสามารถแก้ปัญหา
ที่เคยมีมาแต่เดิมได้ ด้วยเหตุนี้ หากบรรจุกฎนั้น
นั้นเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่และเป็นการ
ออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่ออุตสาหกรรมหรือหัตถกรรม
แล้ว บรรจุกฎนั้นก็สามารถนำไปจดทะเบียนสิทธิ
บัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้

5. แนวทางการพัฒนากลไกและระบบการ
ส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการลูกชียีนกิน
เพื่อให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สิน
ทางปัญญา

5.1 แนวทางการพัฒนากลไกการส่งเสริม
และสนับสนุนผู้ประกอบการลูกชียีนกินเพื่อให้
รับการคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา
จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการลูกชียีนกิน
ต้องการให้หน่วยงานของรัฐเข้ามามีบทบาท ดังนี้
(1) ต้องการให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาให้คำแนะนำ
การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่ถูกต้องและ
เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (2) ต้องการให้หน่วยงาน
ของรัฐช่วยออกแบบเครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่

จะนำไปจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าและ
(3) ต้องการให้หน่วยงานของรัฐช่วยดำเนินการ
ยื่นขอจดทะเบียนให้แก่ผู้ประกอบการ

5.2 แนวทางการพัฒนาระบบการส่งเสริม
และสนับสนุนผู้ประกอบการลูกชียีนกินเพื่อให้
รับการคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา
จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการลูกชียีนกิน
ต้องการให้หน่วยงานของรัฐเข้ามามีบทบาท ดังนี้
(1) ต้องการให้หน่วยงานของรัฐลงพื้นที่จัดอบรม
ให้ความรู้ทางกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาแก่
ผู้ประกอบการลูกชียีนกินมากยิ่งขึ้น (2) ต้องการ
ให้หน่วยงานของรัฐจัดอบรมให้ความรู้ทางธุรกิจว่า
ต้องดำเนินการและต้องมีแผนธุรกิจอย่างไร เพื่อ
การพัฒนาและยกระดับไปสู่การส่งลูกชียีนกิน
ไปขายยังต่างประเทศ (3) ต้องการให้หน่วยงาน
ของรัฐช่วยเหลือกรณีที่มีบุคคลอื่นแอบอ้างนำชื่อ
ร้านค้าหรือเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ไปค้าขาย
ลูกชียีนกิน โดยที่ผู้ประกอบการไม่ทราบและ
ไม่ยินยอมและ (4) ผู้ประกอบการต้องการให้กิจการ
ลูกชียีนได้รับการคุ้มครองอย่างครอบคลุมทุกกฎหมาย
ด้วยการจดทะเบียนเพียงครั้งเดียว

อภิปรายผล

การศึกษาการยกระดับความสามารถใน
การแข่งขันด้วยการพัฒนาแบรนด์ลูกชียีนกิน
ให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทาง
ปัญญาเพื่อวางรากฐานทางเศรษฐกิจจังหวัดบุรีรัมย์
อย่างยั่งยืน ครั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการ
ขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทาง
ปัญญาของผู้ประกอบการลูกชียีนกิน ผลการวิจัย
พบว่า

(1) หลักกฎหมายมาตรา 6 แห่งพระราช
บัญญัติเครื่องหมายการค้า ที่กำหนดถึงคุณสมบัติ
หรือลักษณะของเครื่องหมายการค้าที่จะรับ

จดทะเบียนได้ไว้ 3 ประการด้วยกันนั้น ในเบื้องต้นจึงต้องพิจารณาก่อนว่าเครื่องหมายการค้าของผู้ประกอบการลูกชั้นยีนกินนั้นมีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเองหรือไม่ ถ้าไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเองแล้วนายทะเบียนเครื่องหมายการค้าก็ไม่อาจรับจดทะเบียนได้ แต่อย่างไรก็ตาม หากผู้ประกอบการลูกชั้นยีนกินสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนเองได้ใช้เครื่องหมายการค้านั้นกับสินค้าลูกชั้นยีนกินโดยมีการจำหน่าย เผยแพร่หรือโฆษณาลูกชั้นยีนกินที่ใช้เครื่องหมายการค้านั้นจนแพร่หลายแล้วตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดและพิสูจน์ได้ว่าได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์นั้นแล้ว เครื่องหมายการค้านั้นอาจมีลักษณะบ่งเฉพาะที่เกิดขึ้นภายหลังโดยการใช้ได้ สอดคล้องกับรัชชัย สุภผลศิริ (2536) ที่กล่าวว่าลักษณะบ่งเฉพาะในเครื่องหมายการค้ามีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ 1) ลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง (Inherent Distinctiveness) หมายถึง ลักษณะบ่งเฉพาะที่มีอยู่ตั้งแต่สร้างเครื่องหมายการค้าขึ้นมา โดยเครื่องหมายการค้านั้นสามารถแสดงความแตกต่างของสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้านั้นกับสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าอื่นได้ในตัวเอง สามารถบ่งชี้ได้ว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นเป็นของเจ้าของเครื่องหมายการค้าและแสดงให้เห็นได้ว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของเจ้าของเครื่องหมายการค้านั้นแตกต่างจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของผู้อื่น 2) ลักษณะบ่งเฉพาะที่เกิดขึ้นภายหลังโดยการใช้ (Acquired Distinctive Through Use) ลักษณะบ่งเฉพาะประเภทนี้จะเกิดขึ้นภายหลังด้วยการใช้เป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยในขณะที่สร้างเครื่องหมายการค้าขึ้นมายังไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง หมายถึงลักษณะบ่งเฉพาะที่เกิดขึ้นภายหลังโดยการใช้เครื่องหมายการค้านั้นเป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยเครื่องหมายการค้านั้นไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะตั้งแต่ต้น แต่เกิดลักษณะบ่งเฉพาะมาด้วยการใช้เครื่องหมายการค้า โดยเจ้าของเครื่องหมายการค้า

สามารถพิสูจน์ให้ประจักษ์ได้ว่าประชาชนผู้บริโภครับรู้ว่าเป็นเครื่องหมายนั้นเป็นเครื่องหมายที่สามารถแยกแยะสินค้าผลิตภัณฑ์ที่ใช้เครื่องหมายการค้านั้นจากสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าอื่นได้ โดยผ่านการใช้เครื่องหมายการค้าอย่างจริงจังมาเป็นระยะเวลาหนึ่งอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจเรียกเครื่องหมายการค้าประเภทนี้เป็นเครื่องหมายการค้าที่มีความหมายที่สอง (Secondary Meaning)

(2) ในการพิจารณาว่าเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของผู้ประกอบการลูกชั้นยีนกินจะมีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเองหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาว่าเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์นั้นมีลักษณะเช่นใด หากเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 7 วรรคสอง (1) – (11) แล้วเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์นั้นถือว่ามีความบ่งเฉพาะในตัวเอง แต่ถ้าเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์นั้นเมื่อประกอบไม่ครบถ้วนหรือไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดก็จะถือว่าไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง สอดคล้องกับ Soonthornthanaphirom *et al.* (2023) ที่กล่าวว่า เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์นั้นอาจได้รับการคุ้มครองได้ หากมีลักษณะครบถ้วนทั้ง 3 ประการ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ คือ 1) ต้องเป็นเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะ (Distinctiveness) และ 2) ต้องไม่เป็นเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย และ 3) ต้องไม่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่บุคคลอื่นได้จดทะเบียนไว้ก่อนแล้ว และยังสอดคล้องกับ วาริพิน มงคลสมัย และมานพ ชุ่มอุ่น (2561) ที่กล่าวว่าโลโก้ (Logo) ที่พัฒนาขึ้นเป็นสัญลักษณ์ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงลักษณะของผลิตภัณฑ์ของชนเผ่าม้ง บ้านแม่สาใหม่ เป็นภาพกราฟิกของชนเผ่ากำลังทอผ้า เพื่อสื่อถึงผลิตภัณฑ์ว่ามาจากวิธีการผลิตแบบใด การทำโลโก้ของตราสินค้าโดยผูกมัด จะใช้โลโก้แบบผสมผสาน (Combination Logo) ที่พัฒนามาจากชื่อตราสินค้าที่มีชื่อเสียง

ของชุมชนและมีประวัติและความผูกพันกับชุมชน
มายาวนาน กับการทอผ้ามัดด้วยมือและเครื่องทอ
ผ้าสมัยโบราณ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน แล้วนำ
มาออกแบบเป็นภาพกราฟิก และยังสอดคล้องกับ
มานพ ชุ่มอุ่น และอาชวิน ใจแก้ว (2563) ที่กล่าวว่า
ชื่อตราใช้ตราร่วม (Family Brand) โดยมาจาก
ชื่อกลุ่ม เพราะจะช่วยเพิ่มเติมคุณค่าให้กับการนำ
เสนอผลิตภัณฑ์ของกลุ่มในแต่ละครั้งได้เป็นอย่างดี
นอกจากนี้ยังช่วยให้กิจกรรมการณรงค์และการ
ประชาสัมพันธ์ทางการตลาด สามารถดำเนินการ
ไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดย
ตราสัญลักษณ์จะเป็นรูปของผลไม้เงี่ยงพันธ์
พื้นเมือง ที่มีลักษณะของผลอ้วนสั้น สุกสีแดงและ
มีใบมะเงี่ยงล้อมรอบผล และคำขวัญที่ใช้จะเป็น
คำขวัญที่เน้นการขายเพื่อประโยชน์ในการขาย
สินค้าที่มุ่งเน้นการสื่อข้อความในคุณประโยชน์
ของสินค้าโดยตรง และใช้ในการต่อสู้กับคู่แข่ง
ในตลาด คือ “มะเงี่ยงจากธรรมชาติแท้ 100 %”

(3) กรณีที่เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของ
ผู้ประกอบการลูกชั้ณยั้ณกั้ณเป็นเครื่องหมายการค้า
ประเภทชื่อ แบ่งออกเป็น 1 ชื่อตัว 2 ชื่อสกุล 3 ชื่อ
นิติบุคคล และ 4 ชื่อในทางการค้า (Trade Name)
ชื่อทั้ง 4 จำพวกนี้จะมีลักษณะบ่งเฉพาะได้ต้อง
ประกอบด้วยลักษณะ ดังต่อไปนี้ คือ 1. ชื่อต้อง
แสดงโดยลักษณะพิเศษ และ 2. ชื่อต้องไม่เล็งถึง
ลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้าโดยตรง สอดคล้อง
กับ Soonthornthanaphirom *et al.* (2023) ที่กล่าวว่า
เมื่อพิจารณาจากการที่ผู้ประกอบการได้ใช้ชื่อ
ของตนเองหรือชื่อของบรรพบุรุษ หรือใช้ภาพถ่าย
ของตนเองหรือภาพถ่ายของบรรพบุรุษ เป็นชื่อใน
การค้าขายลูกชั้ณ นอกจากนั้นยังมีผู้ประกอบการบาง
รายใช้สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายอื่นประกอบใน
ฉลากสินค้าหรือป้ายร้านค้าในการขายลูกชั้ณด้วย
ถือได้ว่าผู้ประกอบการมีการใช้เครื่องหมายการค้า
ที่ยังไม่จดทะเบียนในการค้าขายลูกชั้ณของตนแล้ว

ผู้ประกอบการอาจนำเครื่องหมายการค้านั้นไป
จดทะเบียนต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้

(4) กรณีที่เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของ
ผู้ประกอบการลูกชั้ณยั้ณกั้ณเป็นเครื่องหมายการค้า
ประเภทภาพบุคคล แบ่งออกเป็น 1 ภาพของผู้ขอ
จดทะเบียนเอง 2 ภาพของบุคคลอื่น กรณีที่เป็น
ภาพของบุคคลอื่นต้องได้รับอนุญาตจากบุคคลนั้น
แล้วหรือในกรณีที่บุคคลนั้นตายแล้วต้องได้รับอนุญาต
จากบุพการี ผู้สืบสันดาน และคู่สมรสของบุคคลนั้น
ถ้ามีก่อน สอดคล้องกับ Soonthornthanaphirom
et al. (2023) ที่กล่าวว่า เมื่อพิจารณาเครื่องหมาย
หรือสัญลักษณ์ที่ผู้ประกอบการใช้ในการค้าขาย
ลูกชั้ณแล้ว พบว่ามีการใช้ 1) ภาพถ่ายใบหน้า
ของตัวเองหรือบรรพบุรุษในการค้าขาย ถือได้ว่า
ภาพถ่ายนั้นมีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง เพราะ
ภาพถ่ายของแต่ละบุคคลย่อมมีลักษณะเฉพาะตัว
มีความแตกต่างจากภาพถ่ายของคนอื่น ภาพถ่าย
ใบหน้าบุคคลย่อมไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย
และไม่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้า
ภาพถ่ายของบุคคลอื่นที่จดทะเบียนไว้ก่อนแล้ว
จึงสามารถนำภาพถ่ายใบหน้าคนไปจดทะเบียน
เครื่องหมายการค้าได้ 2) ชื่อตนเองหรือบรรพบุรุษ
ในการค้าขาย ชื่อนั้นจะมีลักษณะบ่งเฉพาะในตัว
เองได้ต้องมีการแสดงโดยลักษณะพิเศษ (Stylize)
ต้องไม่เล็งถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของลูกชั้ณ
โดยตรง ต้องไม่ห้ามตามกฎหมาย และต้องไม่
เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าของบุคคล
อื่นที่จดทะเบียนไว้ก่อนแล้ว จึงจะสามารถนำไป
จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ 3) เครื่องหมาย
หรือสัญลักษณ์อย่างอื่นในการค้าขาย เครื่องหมาย
หรือสัญลักษณ์นั้นถือได้ว่าเป็นภาพประติมากรรม หาก
ไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย ไม่เหมือนหรือคล้ายกับ
เครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นที่จดทะเบียนไว้ก่อน
แล้ว สามารถนำไปจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า
ได้

(5) กรณีที่เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของผู้ประกอบการลูกขึ้นยื่นกินเป็นเครื่องหมายการค้าประเภทคำและข้อความ ต้องประกอบด้วยลักษณะดังนี้ คือ 1) คำหรือข้อความนั้นต้องแสดงโดยลักษณะพิเศษ และ 2) คำหรือข้อความนั้นต้องไม่เล็งถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้าลูกขึ้นยื่นกินโดยตรง และ 3) คำหรือข้อความนั้นต้องไม่ใช่วิธีทางภูมิศาสตร์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดสอดคล้องกับศักดิ์ชาย สุนทรธนาภิรมย์ (2560) ที่กล่าวว่า คำหรือข้อความที่ใช้เป็นเครื่องหมายการค้าได้นั้นไม่จำเป็นต้องเป็นคำหรือข้อความที่ประดิษฐ์ขึ้นเป็นพิเศษแต่อย่างใด หมายความว่า คำหรือข้อความนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นคำหรือข้อความที่ไม่มีความหมายตามพจนานุกรม ซึ่งแตกต่างจาก “คำที่ประดิษฐ์ขึ้น” ตามมาตรา 7 วรรคสอง (3) ฉะนั้น อาจจะเป็นคำที่มีความหมายใดๆ ก็ได้ แต่ทั้งนี้คำหรือข้อความนั้นจะต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัด 3 ประการต่อไปนี้ คือ 1) คำหรือข้อความนั้นต้องแสดงโดยลักษณะพิเศษ 2) คำหรือข้อความนั้นต้องไม่เล็งถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้าโดยตรง 3) คำหรือข้อความนั้นต้องไม่ใช่วิธีทางภูมิศาสตร์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

(6) เมื่อเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของผู้ประกอบการลูกขึ้นยื่นกินเป็นเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะ และไม่มิลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว ในลำดับสุดท้ายต้องพิจารณาด้วยว่าเครื่องหมายการค้าของผู้ประกอบการนั้นเหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นที่ได้รับการจดทะเบียนไว้ก่อนแล้วหรือไม่ ด้วย ถ้าเครื่องหมายการค้าของผู้ประกอบการลูกขึ้นยื่นกินไปเหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นที่จดทะเบียนไว้ก่อนแล้ว นายทะเบียนเครื่องหมายการค้าจะปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า นั้น สอดคล้องกับ ชุติมดี กอจิตตวนิจ (2558) ที่กล่าวว่า กฎหมายเครื่องหมายการค้า

จะมุ่งให้ความคุ้มครองแก่คำ ข้อความ หรือสัญลักษณ์ที่ใช้ในทางการค้าเพื่อวัตถุประสงค์ในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างสินค้าหรือบริการของเจ้าของเครื่องหมายการค้าหนึ่งออกจากสินค้าหรือบริการของเจ้าของเครื่องหมายการค้าอื่น จากลักษณะโดยรวมของกฎหมายเครื่องหมายการค้าจะเห็นได้ว่ารายการอาหารชนิดที่เป็นการสร้างสรรค์คำเรียกชื่อเป็นงานสร้างสรรค์ที่สามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเครื่องหมายการค้า เนื่องจากมีลักษณะเป็นเครื่องหมาย มีลักษณะบ่งเฉพาะและไม่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประกอบการลูกขึ้นยื่นกิน ผลการวิจัยพบว่า

(1) กรณีที่เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของผู้ประกอบการลูกขึ้นยื่นกินเหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของบุคคลอื่น หากบุคคลอื่นได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของตนไว้ก่อนแล้วกับสินค้าลูกขึ้น กรณีนี้นายทะเบียนเครื่องหมายการค้าจะปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของผู้ประกอบการลูกขึ้นยื่นกิน แต่ถ้าบุคคลอื่นยังไม่ได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้า หรือจดไว้กับสินค้าอื่นที่ไม่ใช่ลูกขึ้น กรณีนี้นายทะเบียนสามารถรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของผู้ประกอบการลูกขึ้นยื่นกินได้ สอดคล้องกับศักดิ์ชาย สุนทรธนาภิรมย์ (2560) ที่กล่าวว่า การขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทยยึดหลักไครยื่นก่อนคนนั้นมีสิทธิดีกว่า (First to File) ดังนั้น เครื่องหมายการค้าของผู้จดทะเบียนรายหลังจะต้องไม่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าของผู้จดทะเบียนรายแรกที่ได้รับการจดทะเบียนไว้ก่อนแล้ว

(2) กรณีที่เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของผู้ประกอบการลูกชื่อยีนกันสื่อถึงกิจการลูกชื่อยีนกัน เพราะในเครื่องหมายมีภาพลูกชื่อยีนกันอยู่ด้วย กรณีนี้ถือว่าภาพลูกชื่อยีนนั้นถึงถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้าโดยตรง ทำให้ไม่มีลักษณะบังเฉพาะในตัวเอง แต่ถ้าผู้ประกอบการลูกชื่อยีนกันสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนเองได้ใช้เครื่องหมายการค้า นั้นจนแพร่หลายแล้วตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดและพิสูจน์ได้ว่าได้ปฏิบัติถูกต้องตามหลักเกณฑ์นั้นแล้ว เครื่องหมายการค้า นั้นอาจมีลักษณะบังเฉพาะที่เกิดขึ้นภายหลังโดยการใช้ได้สอดคล้องกับรัชชัย ศุภผลศิริ (2536) ที่กล่าวว่า ลักษณะบังเฉพาะในเครื่องหมายการค้ามีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ 1) ลักษณะบังเฉพาะในตัวเอง (Inherent Distinctiveness) หมายถึง ลักษณะบังเฉพาะที่มีอยู่ตั้งแต่สร้างเครื่องหมายการค้าขึ้นมา โดยเครื่องหมายการค้า นั้นสามารถแสดงความแตกต่างของสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้า นั้นกับสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้า อื่นได้ในตัวเอง สามารถบ่งชี้ได้ว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นเป็นของเจ้าของเครื่องหมายการค้า และแสดงให้เห็นได้ว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของเจ้าของเครื่องหมายการค้า นั้นแตกต่างจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของผู้อื่น และ 2) ลักษณะบังเฉพาะที่เกิดขึ้นภายหลังโดยการใช้ (Acquired Distinctive Through Use) ลักษณะบังเฉพาะประเภทนี้จะเกิดขึ้นภายหลังด้วยการใช้เป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยในขณะที่สร้างเครื่องหมายการค้า นั้นขึ้นมา ยังไม่มีลักษณะบังเฉพาะในตัวเอง หมายถึง ลักษณะบังเฉพาะที่เกิดขึ้นภายหลังโดยการใช้เครื่องหมายการค้า นั้นเป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยเครื่องหมายการค้า นั้นไม่มีลักษณะบังเฉพาะตั้งแต่ต้น แต่เกิดลักษณะบังเฉพาะมาด้วยการใช้เครื่องหมายการค้า นั้น โดยเจ้าของเครื่องหมายการค้า สามารถพิสูจน์ให้ประจักษ์ได้ว่าประชาชนผู้บริโภค

รับรู้ว่าเป็นเครื่องหมายที่สามารถแยกแยะสินค้าผลิตภัณฑ์ที่ใช้เครื่องหมายการค้า นั้นจากสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้า อื่นได้ โดยผ่านการใช้เครื่องหมายการค้า อย่างจริงจังมาเป็นระยะเวลาหนึ่งอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจเรียกเครื่องหมายการค้า ประเภทนี้เป็นเครื่องหมายการค้า ที่มีความหมายที่สอง (Secondary Meaning)

(3) กรณีที่เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของผู้ประกอบการลูกชื่อยีนกันมีคำว่าลูกชื่อยีนกันอยู่ในเครื่องหมายด้วย กรณีนี้ถือว่าเครื่องหมายนั้นมีคำที่ใช้เรียกตัวสินค้า เครื่องหมายนั้นย่อมถึงถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้าลูกชื่อยีนกันโดยตรง และในเครื่องหมายมีชื่อจังหวัดบุรีรัมย์หรือสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงจังหวัดบุรีรัมย์รวมอยู่ด้วย กรณีนี้ถือว่าเป็นชื่อทางภูมิศาสตร์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ทำให้ไม่มีลักษณะบังเฉพาะในตัวเอง แต่ถ้าผู้ประกอบการลูกชื่อยีนกันสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนเองได้ใช้เครื่องหมายการค้า นั้นกับสินค้าลูกชื่อยีนกันโดยมีการจำหน่าย เผยแพร่หรือโฆษณาลูกชื่อยีนกันที่ใช้เครื่องหมายการค้า นั้นจนแพร่หลายแล้วตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดและพิสูจน์ได้ว่าได้ปฏิบัติถูกต้องตามหลักเกณฑ์นั้นแล้ว เครื่องหมายการค้า นั้นอาจมีลักษณะบังเฉพาะที่เกิดขึ้นภายหลังโดยการใช้ได้สอดคล้องกับรัชชัย ศุภผลศิริ (2536) ที่กล่าวว่า ลักษณะบังเฉพาะในเครื่องหมายการค้ามีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ 1) ลักษณะบังเฉพาะในตัวเอง (Inherent Distinctiveness) หมายถึง ลักษณะบังเฉพาะที่มีอยู่ตั้งแต่สร้างเครื่องหมายการค้า ขึ้นมา โดยเครื่องหมายการค้า นั้นสามารถแสดงความแตกต่างของสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้า นั้นกับสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้า อื่นได้ในตัวเอง สามารถบ่งชี้ได้ว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นเป็นของเจ้าของเครื่องหมายการค้า และแสดงให้เห็นได้ว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของเจ้าของเครื่องหมายการค้า นั้น

แตกต่างจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของผู้อื่นและ 2) ลักษณะบ่งเฉพาะที่เกิดขึ้นภายหลังโดยการใช้ (Acquired Distinctive Through Use) ลักษณะบ่งเฉพาะประเภทนี้จะเกิดขึ้นภายหลังด้วยการใช้เป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยในขณะที่สร้างเครื่องหมายการค้านั้นขึ้นมา ยังไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง หมายถึง ลักษณะบ่งเฉพาะที่เกิดขึ้นภายหลังโดยการใช้เครื่องหมายการค้านั้นเป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยเครื่องหมายการค้านั้นไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะตั้งแต่ต้น แต่เกิดลักษณะบ่งเฉพาะมาด้วยการใช้เครื่องหมายการค้านั้น โดยเจ้าของเครื่องหมายการค้าสามารถพิสูจน์ให้ประจักษ์ได้ว่าประชาชนผู้บริโภครับรู้ว่าเป็นเครื่องหมายนั้นเป็นเครื่องหมายที่สามารถแยกแยะสินค้าผลิตภัณฑ์ที่ใช้เครื่องหมายการค้านั้นจากสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าอื่นได้ โดยผ่านการใช้เครื่องหมายการค้าอย่างจริงจังมาเป็นระยะเวลาหนึ่งอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจเรียกเครื่องหมายการค้าประเภทนี้ว่าเป็นเครื่องหมายการค้าที่มีความหมายที่สอง (Secondary Meaning)

(4) เมื่อเครื่องหมายการค้ามีลักษณะบ่งเฉพาะตามมาตรา 7 แล้ว เครื่องหมายการค้านั้นต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ เครื่องหมายการค้านั้นต้องไม่ใช่ตรา ธง พระนาม พระรูป เครื่องหมายที่แสดงถึงพระราชวงศ์ ธงชาติ หรือเครื่องหมายของรัฐต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ เครื่องหมายราชการและกาชาด เหยื่อรางวัล เครื่องหมายที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป เครื่องหมายที่คล้ายกับ ตรา ธง พระนาม พระรูป ธงหรือเครื่องหมายของต่างประเทศ เครื่องหมายราชการ และกาชาด สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และเครื่องหมายที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 8 (1) – (13) ด้วย นายทะเบียนเครื่องหมายการค้าจึงจะรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้นได้ สอดคล้องกับศักดิ์ชาย

สุนทรธนาภิรมย์ (2560) ที่กล่าวว่า แม้เครื่องหมายการค้านั้นจะมีลักษณะบ่งเฉพาะอันเป็นลักษณะประการสำคัญในการรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าแล้วก็ตาม แต่เครื่องหมายการค้านั้นจะได้รับการจดทะเบียนจากนายทะเบียนเครื่องหมายการค้าหรือไม่ นอกจากจะต้องพิจารณาถึงลักษณะบ่งเฉพาะแล้ว เครื่องหมายการค้านั้นยังจะต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามประการหนึ่งประการใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ด้วย พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 8 ได้บัญญัติห้ามมิให้รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่ประกอบด้วยลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด

(5) ในประเด็นปัญหาว่า ลูกชิ้นยี่ห้อกินสามารถได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 หรือไม่นั้น เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าลูกชิ้นยี่ห้อกินนั้นไม่อาจขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ เพราะวัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิตลูกชิ้น คือหมูนั้นไม่สามารถระบุแน่ชัดได้ว่าเกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์ในจังหวัดบุรีรัมย์หรือไม่ และวัตถุดิบนั้นไม่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดบุรีรัมย์ ไม่มีความแตกต่างจากวัตถุดิบที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์อื่น กล่าวคือ หมูที่นำมาทำลูกชิ้นไม่มีลักษณะเป็นพันธุ์เฉพาะที่มีในจังหวัดบุรีรัมย์เท่านั้น หรือหมูกินอาหารที่มาจากแหล่งธรรมชาติที่มีเฉพาะในจังหวัดบุรีรัมย์เท่านั้น ที่จะทำให้หมูมีเนื้อที่พิเศษ มีรสชาติอร่อย แตกต่างจากหมูที่เลี้ยงในจังหวัดอื่น หรือผู้ประกอบการลูกชิ้นได้ใช้องค์ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญพิเศษที่สืบทอดกันมาจากรุ่นบรรพบุรุษในการผลิตลูกชิ้นซึ่งองค์ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญพิเศษนั้นมีเฉพาะในชุมชนที่ผลิตลูกชิ้นยี่ห้อกินในจังหวัดบุรีรัมย์เท่านั้น กล่าวได้ว่า ลูกชิ้นยี่ห้อกินยังไม่มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะได้รับการขึ้นทะเบียนตามกฎหมายคุ้มครอง

(2) กรณีที่เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของ ผู้ประกอบการลูกชั้นยื่นกินยังไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะ ในตัวเอง แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการลูก ชั้นยื่นกินได้ใช้เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์นั้นในการ ค้าขายลูกชั้นยื่นกินมาเป็นระยะเวลาานพอสมควร แล้ว กรณีนี้ผู้ประกอบการลูกชั้นยื่นกินสามารถพิสูจน์ ลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช้ด้วยการนำหลักฐาน การจำหน่าย เผยแพร่หรือโฆษณาลูกชั้นยื่นกิน ที่ใช้เครื่องหมายการค้า นั้นจนแพร่หลายแล้วตาม หลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดและพิสูจน์ให้ นายทะเบียนเครื่องหมายการค้าเห็นว่าตนได้ปฏิบัติ ถูกต้องตามหลักเกณฑ์นั้นแล้ว เครื่องหมายการค้า นั้นอาจมีลักษณะบ่งเฉพาะที่เกิดขึ้นภายหลังโดย การใช้ได้ สอดคล้องกับรัชชัย ศุภผลศิริ (2536) ที่ กล่าวว่าลักษณะบ่งเฉพาะในเครื่องหมายการค้า มี อยู่ 2 ประเภท ได้แก่ 1) ลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง (Inherent Distinctiveness) หมายถึง ลักษณะ บ่งเฉพาะที่มีอยู่ตั้งแต่สร้างเครื่องหมายการค้า ขึ้นมา โดยเครื่องหมายการค้า นั้นสามารถแสดง ความแตกต่างของสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้า นั้น

(1) กรณีที่เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของผู้ประกอบการลูกขึ้นยื่นกินยังไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า เจ้าของเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ต้องปรึกษาขอคำแนะนำจากผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญ ได้แก่ นักกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาหรือหน่วยงานของรัฐ คือ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดว่าเครื่องหมาย

กับสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าอื่นได้ในตัวเอง สามารถบ่งชี้ได้ว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นเป็นของเจ้าของเครื่องหมายการค้าและแสดงให้เห็นได้ว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของเจ้าของเครื่องหมายการค้า นั้นแตกต่างจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของผู้อื่นและ 2) ลักษณะบ่งเฉพาะที่เกิดขึ้นภายหลังโดยการใช้ (Acquired Distinctive Through Use) ลักษณะบ่งเฉพาะประเภทนี้จะเกิดขึ้นภายหลังด้วยการใช้เป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยในขณะที่สร้างเครื่องหมายการค้า นั้นขึ้นมา ยังไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง หมายถึง ลักษณะบ่งเฉพาะที่เกิดขึ้นภายหลังโดยการใช้เครื่องหมายการค้านั้นเป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยเครื่องหมายการค้านั้นไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะตั้งแต่ต้น แต่เกิดลักษณะบ่งเฉพาะมาด้วยการใช้เครื่องหมายการค้านั้น โดยเจ้าของเครื่องหมายการค้า สามารถพิสูจน์ให้ประจักษ์ได้ว่าประชาชนผู้บริโภค รับรู้ว่าเป็นเครื่องหมายที่สามารถ แยกแยะสินค้าผลิตภัณฑ์ที่ใช้เครื่องหมายการค้า นั้น จากสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าอื่นได้ โดยผ่านการ ใช้เครื่องหมายการค้าอย่างจริงจังมาเป็นระยะเวลา หนึ่งอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจเรียกเครื่องหมายการค้า ประเภทนี้ว่าเป็นเครื่องหมายการค้าที่มีความหมาย ที่สอง (Secondary Meaning)

(3) หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องต้อง มีบทบาทเข้าไปส่งเสริม สนับสนุน อบรมให้ความรู้ ให้คำแนะนำ มาตรการและอำนวยความสะดวกแก่ ผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่งกิ้น ดังนี้ 1) ผู้ประกอบการ ลูกชิ้นยี่งกิ้นที่ยังไม่มีเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ ในการค้าขายลูกชิ้นยี่งกิ้น หน่วยงานของรัฐต้อง มาตรการ กระตุ้น สนับสนุนให้ผู้ประกอบการคิด ออกแบบเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์เป็นของตนเอง และนำไปจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าต่อไปและ 2) ผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่งกิ้นที่มีเครื่องหมายหรือ สัญลักษณ์ในการค้าขายลูกชิ้นยี่งกิ้นอยู่แล้ว แต่ไม่ ประสงค์จะจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า หรือยัง

ไม่ดำเนินการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า หน่วยงานของรัฐต้องอบรมให้ความรู้ถึงประโยชน์ ของการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า และผลเสีย หากไม่จดทะเบียนเครื่องหมายการค้า สอดคล้อง กับ Soonthornthanaphirom *et al.* (2023) ที่ กล่าวว่า 1) หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรเผยแพร่ อบรมให้ความรู้และความเข้าใจในกฎหมาย ทฤษฎีสินทางปัญญา ทั้งกฎหมายลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า ความลับทางการค้า และสิ่งบ่งชี้ ทางภูมิศาสตร์แก่ผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่งกิ้น 2) หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันให้ประชาชนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ และประโยชน์ของการจดทะเบียนหรือขึ้นทะเบียน ขอบริการคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทาง ปัญญา เช่น การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า การจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรในสูตรหรือกรรมวิธี การผลิตลูกชิ้นและน้ำจิ้ม 3) หน่วยงานของรัฐที่ เกี่ยวข้องควรส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ประกอบการ ที่จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าแล้ว ทำสัญญา อนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้า หรือสัญญาแฟรนไชส์

(4) กฎหมายได้กำหนดรับรองสิทธิของ เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้วไว้ว่า เมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า แล้ว ผู้ประกอบการที่นำเครื่องหมายไปจดทะเบียน นั้นเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า และมีสิทธิแต่ เพียงผู้เดียวในอันที่จะใช้เครื่องหมายการค้ากับ สินค้าตามที่ได้จดทะเบียนไว้ ดังนั้น หากมีบุคคล อื่นนำเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้วของ ผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่งกิ้นไปขายลูกชิ้นโดยไม่ได้อ อนุญาตจากเจ้าของเครื่องหมายการค้า การกระทำ ดังกล่าวจะเป็นการละเมิดสิทธิของเจ้าของ เครื่องหมายการค้า โดยเจ้าของเครื่องหมายการค้า จดทะเบียนมีสิทธิฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายฐาน ละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าจากบุคคล

ดังกล่าวได้ หรือหากมีพฤติการณ์ที่บ่งชี้ว่ามีบุคคลใดจะนำเครื่องหมายการค้าจดทะเบียนของผู้ประกอบการไปใช้ค้าขายลูกชิ้นยี่ห้อ เจ้าของเครื่องหมายการค้าจดทะเบียนสามารถฟ้องคดีเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าไว้ล่วงหน้าได้ แม้จะยังไม่มีให้นำเครื่องหมายการค้าจดทะเบียนไปใช้ค้าขายลูกชิ้นก็ตาม สอดคล้องกับศักดิ์ชาย สุนทรธนาภิรมย์ (2560) ที่กล่าวว่า เมื่อเครื่องหมายการค้าของผู้ยื่นคำขอได้รับการจดทะเบียนแล้วจะก่อให้เกิดผลสำคัญ 2 ประการ แก่เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียน คือ 1) เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้เครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนนั้นกับสินค้าตามที่จดทะเบียนไว้ โดยอาจจะใช้เองหรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้ก็ได้และ 2) เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนมีสิทธิฟ้องเพื่อป้องกันการละเมิด และมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายจากการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้ เรียกว่าสิทธิในการป้องกันสิทธิในเครื่องหมายการค้าจากการถูกละเมิด

(5) การนำเครื่องหมายการค้าจดทะเบียนของบุคคลอื่นไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเครื่องหมายการค้า นอกจากจะเป็นการละเมิดทางแพ่งที่เจ้าของเครื่องหมายการค้าสามารถฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายได้แล้ว การกระทำความดังกล่าวยังเป็นความผิดทางอาญามีโทษจำคุกด้วย สอดคล้องกับอุไรวรรณ เจริญเรือง (2531) ที่กล่าวว่าการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าจึงช่วยให้เจ้าของเครื่องหมายการค้าได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย มีสิทธิในการนำคดีขึ้นสู่ศาลในฐานะผู้เสียหายที่จะเรียกร้องค่าเสียหายและการลงโทษทางอาญา หากมีการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายเกิดขึ้น การจดทะเบียนจึงมิใช่เพียงหลักฐานทางทะเบียนในอันที่จะแสดงถึงสิทธิแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้นแต่หากยังเป็นปราการที่สำคัญในการกีดกันการลอกเลียนหรือปลอมแปลงเครื่องหมายการค้าอีกด้วย

(6) เครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วมีอายุ 10 ปีนับแต่วันที่จดทะเบียนเมื่อใกล้ครบอายุเจ้าของเครื่องหมายการค้าสามารถต่ออายุได้ เมื่อต่ออายุแล้วจะได้รับการคุ้มครองต่อไปอีก 10 ปี การต่ออายุนั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดเพดานขั้นสูงไว้ว่าสามารถต่อไปได้กี่ครั้ง ดังนั้น เจ้าของเครื่องหมายการค้าจึงสามารถต่ออายุได้ตลอดไปโดยไม่จำกัดจำนวนครั้งและไม่จำกัดจำนวนปี สอดคล้องกับศักดิ์ชาย สุนทรธนาภิรมย์ (2560) ที่กล่าวว่า กฎหมายกำหนดอายุของเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วว่ามีอายุ 10 ปี นับแต่วันจดทะเบียนซึ่งถ้าปรากฏว่ามีการฟ้องร้องคดีกันต่อศาล คือ เป็นการฟ้องคดีขอให้เพิกถอนคำวินิจฉัยของคณะกรรมการเนื่องจากการคัดค้านการจดทะเบียนตามมาตรา 35 ซึ่งมาตรา 38 วรรคสอง ให้สิทธิผู้จดทะเบียนหรือผู้คัดค้านฟ้องคดีต่อศาลภายใน 90 วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ไม่ว่าจะใช้เวลานานเท่าใดก็ตาม กฎหมายมิให้ันระยะเวลาระหว่างการดำเนินคดีในศาลมารวมคำนวณนับในระยะเวลา 10 ปีนั้นด้วย

4. การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผู้ประกอบการลูกชิ้นยี่ห้อให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ผลการวิจัยพบว่า

(1) บรรจุภัณฑ์สำหรับลูกชิ้นอาจมีลักษณะเป็นกล่องกระดาษหรือกล่องโฟม ห่อหรือแพ็คพลาสติก ส่วนบรรจุภัณฑ์สำหรับน้ำจิ้มอาจเป็นขวด โหล กระปุก ครอบงอกจากแก้วหรือพลาสติก ซึ่งประโยชน์ของบรรจุภัณฑ์หรือหีบห่อนอกจากใช้ในการบรรจุสินค้า เพื่อปกป้องสินค้าไม่ได้รับความเสียหายหรือชำรุดในระหว่างการเคลื่อนย้ายแล้ว บรรจุภัณฑ์ยังช่วยในการรักษาคุณภาพของสินค้า ช่วยปกป้องสินค้าจากความชื้น แสงแดด และอากาศซึมผ่านได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าประเภทอาหาร บรรจุภัณฑ์สามารถใช้แสดงข้อมูล

ของสินค้าได้ ไม่ว่าจะเป็นคุณสมบัติ ส่วนผสม วิธีใช้ ชื่อสินค้าหรือแบรนด์ได้ เป็นการเพิ่มความน่าสนใจให้กับสินค้า ช่วยให้การขนส่งสินค้าทำได้สะดวกมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยสร้างความแตกต่างและเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าของผู้ประกอบการด้วย สอดคล้องกับวาริพิน มงคลสมัย และมานพ ชุ่มอุ่น (2561) ที่กล่าวว่า การสร้างบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ให้กับผลิตภัณฑ์ เริ่มจากการหาแบบหรือดีไซน์ใหม่ๆ ที่ตรงกับความต้องการของตลาดจากผลิตภัณฑ์ กระเป๋าในรูปแบบต่างๆ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นอย่างดี จะช่วยในการขยายกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้ซื้อได้ โดยในการวิจัยนี้จะคำนึงถึง 5 ปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) ลักษณะของสินค้า (2) การขนส่ง และการเก็บรักษา (3) ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการทำบรรจุภัณฑ์ (4) กลุ่มผู้บริโภค และ (5) บรรจุภัณฑ์ของคู่แข่งในตลาด โดยเน้นการออกแบบหรือสร้างดีไซน์ของบรรจุภัณฑ์ที่ดูโดดเด่น แตกต่าง และสร้างการจดจำ

(2) บรรจุภัณฑ์ไม่ว่าจะเรียกว่าอะไร หรือทำจากวัสดุใด หรือมีรูปทรงใดก็ตาม หากผู้ประกอบการต้องการที่จะให้บรรจุภัณฑ์ของตน ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา แล้ว เจ้าของบรรจุภัณฑ์ต้องนำมาจดทะเบียนตามกฎหมายสิทธิบัตร ในรูปแบบของสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Design Patent) 2 ประเภท คือ 1 การออกแบบรูปร่างหรือรูปทรงของผลิตภัณฑ์ และ 2 การออกแบบองค์ประกอบของลวดลายหรือสีของผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับมานพ ชุ่มอุ่น และ อาชวิน ใจแก้ว (2563) ที่กล่าวว่า บรรจุภัณฑ์ที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับส่วนประสมทางการตลาด จะแยกตามประเภทสินค้า คือ มะกั๊ยะสดและดอง เป็นแบบถุงพลาสติกใส แยมมะกั๊ยะเป็นแบบขวดแก้ว น้ำมะกั๊ยะเป็นแบบขวดน้ำพลาสติก และ น้ำยาล้างจานมะกั๊ยะเป็นแบบขวดพลาสติก โดยวางตำแหน่งการแข่งขัน คือ เป็นผลไม้ที่ปลูกแบบธรรมชาติ ไม่ใช่สารเคมี และปลอดภัย

(3) บรรจุภัณฑ์สำหรับบรรจุลูกชิ้นและน้ำจิ้มลูกชิ้นนั้น หากผู้ประกอบการลูกชิ้นยื่นกินพัฒนาให้มีลักษณะ 2 ประการ คือ 1. เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ และ 2. เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่ออุตสาหกรรมหรือหัตถกรรมแล้ว บรรจุภัณฑ์นั้น โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ต้องไม่ใช่แบบผลิตภัณฑ์ ดังต่อไปนี้คือ (1) แบบผลิตภัณฑ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายอยู่แล้วในราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร (2) แบบผลิตภัณฑ์ที่ได้มีการเปิดเผยภาพ สารสำคัญ หรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่ได้เผยแพร่อยู่แล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร (3) แบบผลิตภัณฑ์ที่เคยมีประกาศโฆษณาตามมาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 28 มาแล้วก่อนวันขอรับสิทธิบัตร (4) แบบผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกับแบบผลิตภัณฑ์ ดังกล่าวใน (1) (2) หรือ (3) จนเห็นได้ว่าเป็นการเลียนแบบ ซึ่งสอดคล้องกับบรรยง พวงราช (2543) ที่กล่าวว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในด้านศิลปะมาใช้ประโยชน์ในด้านอุตสาหกรรม คือ การทำให้เกิดลักษณะพิเศษขึ้นแก่ผลิตภัณฑ์ ซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นมีคุณค่าในทางพาณิชย์ (Commercial Value) เพิ่มขึ้น ข้อสำคัญก็คือ ลักษณะพิเศษของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวต้องสามารถใช้เป็นแบบสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหรือหัตถกรรมได้ เช่น รูปร่างหรือลวดลายของขวดบรรจุน้ำหอมที่ออกแบบให้มีลักษณะพิเศษนั้นจะต้องสามารถใช้เป็นแบบในการผลิตขวดได้จริง แต่ไม่จำเป็นที่การออกแบบผลิตภัณฑ์จะต้องใช้เป็นแบบในการผลิตในลักษณะที่เป็นอุตสาหกรรมเท่านั้น การออกแบบผลิตภัณฑ์บางอย่างอาจใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรม เช่น การออกแบบลวดลายสำหรับผ้ามัดหมี่ หรือรูปร่างหรือลวดลายกระเป๋าน้ำตาล เป็นต้น

บทความวิจัยเรื่องนี้ ผ่านการรับรอง
จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สัตว์เพื่องานทาง
วิทยาศาสตร์ หรือความปลอดภัยทางชีวภาพ โดย
คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
เลขที่การรับรอง 044/2567

เอกสารอ้างอิง

- เกตุณี บัวดิศ และกัลยา พิมพ์เพระ. (2564). การสร้างแบรนด์ให้ประสบความสำเร็จด้วยเครื่องมือนวัตกรรมทางการสื่อสารการตลาด. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 11(2), 308-320.
- ชุตินันท์ กอจิตตวงนิจ. (2558). การให้ความคุ้มครองอุตสาหกรรมบริการอาหารภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของไทย. *วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 8, 140-155.
- รัชชัย ศุภผลศิริ. (2536). คำอธิบายเครื่องหมายการค้า. สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- มานพ ชุ่มอ่อน และอาชวิน ใจแก้ว. (2563). การออกแบบตราสินค้า โมเดลธุรกิจ และกลยุทธ์การตลาดเชิงสร้างสรรค์ในผลิตภัณฑ์จากมะเขือในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบัญชีและการจัดการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 12(4), 13-29.
- ยรรยง พวงราช. (2543). คำอธิบายกฎหมายสิทธิบัตร: พร้อมด้วย พ.ร.บ. สิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. สิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และ พ.ร.บ. สิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542. วิญญูชน.
- วาริพิน มงคลสมัย และมานพ ชุ่มอ่อน. (2561). การสร้างตราสินค้าและการพัฒนาบัญชีต้นทุนของชนเผ่าม้ง. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 9(2), 201-214.
- ศักดิ์ชาย สุนทรธนาภิรมย์. (2560). กฎหมายเครื่องหมายการค้า. สำนักพิมพ์กาะเยีย.
- อุไรวรรณ เจริญเรือง. (2531). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับลักษณะของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนได้ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พุทธศักราช 2474. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Soonthornthanaphirom, R., Thirawongpinyo, N., & Srivisate, P. (2023). Feasibility of protecting YuenKin meatballs in Buriram Province under intellectual property law in Isan Sub-district, Mueang District, Buriram Province. *Boletín de Literatura Oral—The Literary Journal*, 10(1), 728-737.

การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ตเพื่อส่งเสริมขีดความสามารถการแข่งขันอย่างยั่งยืน

Developing Competencies of Employees in Concert Event Business to Enhance Sustainable Competitiveness

วนิดา อ่อนละมัย¹, อรรคมพร กักค่างพลู^{2**}

Wanida Onlamai¹, Akkhaporn Kokkhangplu^{2**}

Received: 24 July 2024

Revised: 8 October 2024

Accepted: 20 October 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยของสมรรถนะบุคลากร ความผูกพัน ขีดความสามารถในการแข่งขัน ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินการธุรกิจการจัดงานคอนเสิร์ต โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรที่ทำงานในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ต โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 195 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลในการศึกษาคือแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้รูปแบบการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อพิสูจน์สมมุติฐานระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการธุรกิจการจัดงานคอนเสิร์ต พบว่า สมรรถนะบุคลากรในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ต ส่งผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขันในทางบวก รวมถึงส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรในทางบวก และสมรรถนะบุคลากรในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตส่งผลกระทบท่อผลการดำเนินการของธุรกิจ ในขณะที่ขีดความสามารถในการแข่งขันส่งผลกระทบท่อผลการดำเนินการของธุรกิจ และขีดความสามารถในการแข่งขันส่งผลกระทบท่อความผูกพันของบุคลากร อย่างไรก็ตามผลการดำเนินการของธุรกิจไม่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากร ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยนี้สามารถปรับใช้สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตควรให้ความสำคัญต่อสมรรถนะที่สำคัญของบุคลากรที่ทำงานในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ต ในการประกอบการธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตควรที่จะมีการพัฒนาสมรรถนะและทักษะที่สำคัญของบุคลากรในธุรกิจงานคอนเสิร์ตได้ในอนาคต

คำสำคัญ: สมรรถนะบุคลากร, ความผูกพัน, ขีดความสามารถในการแข่งขัน, ผลการดำเนินการธุรกิจ, ธุรกิจการจัดงานคอนเสิร์ต

¹ วิทยาลัยการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น

² สาขาวิชาการจัดการธุรกิจบริการและอีเว้นท์ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ: Akkhko@kku.ac.th

¹ College Tourism and Hospitality, Sripatum University KhonKean, Khon Kean, Thailand

² Hospitality and Event Management, Faculty of Business Administration and Accountancy, Khon Kaen University

* Corresponding author E-mail: Akkhko@kku.ac.th

Abstract

This research aims to analyze the factors of employees' competencies, engagement, and competitiveness that influence the performance of the concert event business. The samples were 340 employees working in the concert event business, selected through purposive sampling. The instrument used for data collection is a questionnaire. Data analysis was performed using structural equation modeling (SEM) to test the hypotheses of the relationships between variables that influence the performance of the concert event business. The findings indicated that employees' competencies in the concert event business positively affected competitiveness and employee engagement. Additionally, employees' competencies in the concert event business impacted business performance, while competitiveness influenced business performance and employee engagement. However, the business performance insignificantly affected employee engagement. The value insight of this research can be applied by concert event business entrepreneurs, who should focus on the key competencies of employees working in the concert event business. To successfully run a concert event business, it is important to enhance the core competencies and skills of employees in the future.

Keywords: Employee competencies, employee engagement, competitiveness, business performance, concert business

บทนำ

ธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต จัดเป็นหนึ่งในธุรกิจไมซ์ (MICE) ในสาขาอีเวนต์หรือการจัดงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในสาขาของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ ที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต เป็นอีเวนต์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเดินทางท่องเที่ยวและการบริการ ที่เน้นคุณภาพ และมีค่าใช้จ่ายแต่ละทริปในอัตราที่ค่อนข้างสูงกว่าการท่องเที่ยวประเภทอื่น หลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดใหญ่ของโควิด 19 เมื่อปี 2563 และคลี่คลายลงตั้งแต่ต้นปี 2565 จนกลับสู่สภาวะปกติในปัจจุบัน ส่งผลให้การจัดงานอีเวนต์และเทศกาลทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ โดยเฉพาะวงการคอนเสิร์ตทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ รวมถึงคอนเสิร์ตวงอินเตอร์ชื่อดังที่ได้เริ่มเข้ามาจัดคอนเสิร์ตในไทยมากขึ้น โดยไทยก็ถือเป็นประเทศที่อยู่ในหมุดหมายของการจัดงานคอนเสิร์ต หรืออีเวนต์ต่างๆ เนื่องจาก

มีฐานแฟนคลับอย่างหนาแน่น ประกอบกับการเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวระดับโลก ส่งผลให้ภาคธุรกิจกลับมาประกอบธุรกิจอย่างจริงจังและคาดหวังผลประกอบการผลกำไรที่เป็นบวก โดยธุรกิจที่ได้ผลตอบรับและมีผลประกอบการที่ดีขึ้นอย่างชัดเจนธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตที่ชาวต่างชาติโดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียทยอยเดินทางเข้ามาจัดคอนเสิร์ตในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเริ่มปรับตัวและผสมผสานการจัดคอนเสิร์ตทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ (hybrid) เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชมที่มีความหลากหลาย (Boonsomrat & Jaroenwisana, 2023)

ในปี 2023 ภาพรวมของธุรกิจคอนเสิร์ตมีมูลค่าตลาดอยู่ที่ 7,200 ล้านบาท เติบโตก้าวกระโดดอยู่ที่ 84% ถ้าเทียบกับจากปี 2022 ที่มีมูลค่าตลาดอยู่ที่ 3,900 ล้านบาท แบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คอนเสิร์ตศิลปินไทย มีส่วนแบ่งตลาดอยู่ที่ 36% เติบโต 52% ศิลปินเอเชีย เกาหลี ญี่ปุ่น มีส่วนแบ่งตลาดอยู่ที่ 46% เติบโต 160% คอนเสิร์ตอินเตอร์เนชันแนล มีส่วนแบ่งตลาด

อยู่ที่ 18% เติบโต 39% (จิรันธิน กมลเลิศ, 2024) คอนเสิร์ต เป็นธุรกิจที่ชาวต่างชาติสนใจเดินทางเข้ามาจัดงานในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง เหตุมาจากการได้เปรียบด้านทำเลที่ตั้ง โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ครบครัน มีสนามบินขนาดใหญ่ การคมนาคมที่สะดวกสบาย สถานที่ท่องเที่ยวมีความหลากหลาย และค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการท่องเที่ยวไม่สูงมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค ทำให้ธุรกิจสามารถสร้างเม็ดเงินทั้งจากคนในประเทศและนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งส่งผลให้ธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องได้รับผลดีไปด้วย เช่น ธุรกิจโรงแรม ห้างพัก ธุรกิจร้านอาหาร และธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (Abdullayeva, 2014)

อย่างไรก็ตามสถานการณ์การระบาดของโควิด 19 ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมอีเวนท์อย่างมาก ในทุกมิติของการทำงาน การปรับตัวสู่โลกดิจิทัล ความต้องการของตลาด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค และการแข่งขันที่สูง ดังนั้นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญขณะนี้ไม่พ้นการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรให้ก้าวทันการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะ ทักษะความรู้ ความสามารถที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล (Thailand Convention & Exhibition Bureau (TCEB), 2023) และปัจจัยสำคัญที่สุดคือการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน เพราะอุตสาหกรรมดนตรี รวมถึงคอนเสิร์ตหรือเทศกาลดนตรี เป็นกิจกรรมหนึ่งที่เกิดผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งจากพลังงานที่ใช้ในการจัดงาน การเดินทางของผู้คนจำนวนมาก รวมถึงการผลิตสินค้าเพื่อจัดจำหน่ายในงาน การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อส่งเสริมขีดความสามารถในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ตอย่างยั่งยืนจึงสำคัญและจำเป็นสำหรับประเทศไทย สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน) หรือ TCEB ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการยกระดับมาตรฐานงาน MICE อย่างยั่งยืน รวมถึงบูรณาการโมเดลเศรษฐกิจ BCG ซึ่ง

ปัจจุบันเป็นวาระแห่งชาติ อีกทั้งยังเป็นเป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDG ขององค์การสหประชาชาติ TCEB จึงได้ประกาศเส้นทางสู่เป้าหมาย Net Zero Events โดยเริ่มในปี 2023 เป็นต้นไป ขณะเดียวกันผู้จัดงานไมซ์ทั่วโลก เริ่มนำแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนและคอนเซ็ปต์เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาปรับใช้ในการจัดงาน โดยแนวคิดนี้ไม่เพียงแต่จะสามารถสร้างภาพลักษณ์ในเชิงบวก แต่ยังช่วยลดต้นทุนการจัดงานได้อีกทางหนึ่งด้วยเหตุนี้ ในแต่ละประเทศ จึงค่อนข้างให้ความสำคัญกับธุรกิจนี้เป็นอย่างมาก เพื่อที่จะยกระดับประเทศตนเองให้เป็นมาตรฐาน ได้รับการยอมรับจากนานาประเทศในการเป็นเจ้าภาพจัดงานกิจกรรมที่สำคัญๆ ของภูมิภาค และเพื่อเป็นจุดหมายปลายทางของการจัดประชุมนานาชาติ เช่น ยุโรป อเมริกา เป็นต้น (Thailand Convention & Exhibition Bureau (TCEB), 2023)

ดังนั้นการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน นำมาซึ่งความเสี่ยงและโอกาส ดังนั้นธุรกิจต้องปรับตัวและพัฒนาบุคลากรของตนเองอยู่เสมอเพื่อให้สามารถอยู่รอดและเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน การพัฒนาองค์กรสู่ความยั่งยืนจึงเป็นเรื่องสำคัญ การจัดงานคอนเสิร์ตอย่างยั่งยืนไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังรวมถึงการสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าและสร้างความมั่นคงในระยะยาวต่อธุรกิจและชุมชนที่เกี่ยวข้อง การสร้างธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ตอย่างยั่งยืนต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่จะช่วยให้ธุรกิจสามารถดำเนินงานได้ในระยะยาว ทั้งในส่วนของสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมซึ่งธุรกิจบริหารจัดการคอนเสิร์ตในประเทศไทยยังคงมีศักยภาพในการเติบโตสูง หากสามารถปรับตัวและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม (Mwesiumo *et al.*, 2021; Lamesawan *et al.*, 2023) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยของสมรรถนะบุคลากร ความผูกพัน ขีดความสามารถในการแข่งขัน ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินการธุรกิจการจัดงานคอนเสิร์ต เพื่อการพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะ

และศักยภาพสอดคล้องกับความต้องการและเป้าหมายของธุรกิจ และนำไปสู่การสร้างขีดความสามารถของบุคลากรในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยของสมรรถนะบุคลากร ความผูกพัน ขีดความสามารถในการแข่งขัน ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินการธุรกิจการจัดงานคอนเสิร์ต (Concert)

การทบทวนวรรณกรรม

สมรรถนะบุคลากรในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะบุคลากร สมรรถนะบุคลากร (Competency) เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์กร มุ่งเน้นที่การระบุและพัฒนาความสามารถที่ทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้วิธีการเชิงพฤติกรรมและการประเมินสมรรถนะที่ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติ สามารถช่วยให้องค์กรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมีหลายแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะบุคลากร โดย McClelland (1973) เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะบุคลากรโดยเน้นการวัดสมรรถนะโดยใช้วิธีการเชิงพฤติกรรม โดยสมรรถนะหมายถึงความสามารถและคุณสมบัติที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในงาน ประกอบด้วย 1. ความรู้ (Knowledge) ในสาขาที่ทำงาน 2. ทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน (Skills) และ 3. ทัศนคติและคุณค่าที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงาน (Attitudes) แนวคิดของ McClelland โดยเชื่อว่าสมรรถนะประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ เช่น ความสามารถในการจัดการกับความเครียด การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และความสามารถในการแก้ไขปัญหา และเสนอโมเดล Effective Job Performance ซึ่งประกอบด้วย สมรรถนะขั้นพื้นฐาน

หมายถึง ความรู้ หรือ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของบุคคลที่ต้องมีเพื่อให้สามารถที่จะทำงานที่สูงกว่าหรือ ซับซ้อนกว่าได้ และสมรรถนะที่ทำให้เกิดความแตกต่าง หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีผลการทำงานที่ดีกว่าหรือสูงกว่ามาตรฐาน สูงกว่าคนทั่วไปจึงทำให้เกิดผลสำเร็จที่แตกต่างกัน Spencer and Spencer (1993) ได้ทำการศึกษาและเสนอโมเดล Competency Iceberg เป็นการเปรียบเทียบสมรรถนะกับภูเขาน้ำแข็ง โดยแบ่งเป็น สมรรถนะที่มองเห็นได้ เช่น ความรู้ ทักษะ และ สมรรถนะที่ซ่อนอยู่ เช่น แรงจูงใจ คุณค่าทางจริยธรรม ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญในการประเมินสมรรถนะโดยรวม

และสมรรถนะที่สำคัญสำหรับธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ต มีทั้งหมด 6 สมรรถนะที่สำคัญได้แก่ 1. สมรรถนะส่วนบุคคล (Personal Competencies) คือ สมรรถนะส่วนตัวที่แต่ละบุคคล มีความสามารถเฉพาะบุคคล ยากต่อการลอกเลียนแบบได้ในการปฏิบัติการจัดงานคอนเสิร์ตและมีประสบการณ์ทำงานเฉพาะตำแหน่งงานและที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ต 2. สมรรถนะเฉพาะงาน (Job Competencies) คือ สมรรถนะของบุคคลกับความสามารถในการทำงานตามตำแหน่งที่ได้รับ เป็นบทบาทเฉพาะตัว ความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในการจัดงานคอนเสิร์ต (ทีมงานเบื้องหน้าและเบื้องหลัง) 3. สมรรถนะองค์กร (Organization Competencies) หรือ สมรรถนะหลัก (Core Competencies) คือ ความสามารถสำคัญที่บุคคลต้องมีหรือต้องสามารถทำได้ เพื่อให้องค์กรบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ ความสามารถพิเศษที่ต้องการเฉพาะองค์กรนั้นๆ เช่น ความรู้กระบวนการออกแบบคอนเสิร์ตทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลัง การวางแผนการจัดงานคอนเสิร์ต และการกำหนดตารางการทำงาน สามารถบริหารจัดการการขาย การประชาสัมพันธ์และการตลาดสำหรับ

งานคอนเสิร์ต การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทั้งในทีมงานและกับผู้จัดการงานหรือศิลปิน 4. สมรรถนะทางด้านการจัดการ (Management Competency) คือ การมีองค์ความรู้ ทักษะ ตลอดจนความสามารถในการบริหารจัดการงานที่ปฏิบัติอยู่ เช่น ทักษะความคิดสร้างสรรค์และมีวิจรรย์ญาณและการแก้ปัญหา ความสามารถในการจัดการเวลาและการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการประสานงานในงานคอนเสิร์ต 5. สมรรถนะด้านการเป็นผู้นำ (Leadership Competency) คือ การมีองค์ความรู้ ทักษะ ตลอดจนมีทักษะการประสานงานและมีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีทีมงานในองค์กร ซึ่งรวมถึงความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสภาพแวดล้อมที่มีความกดดันสูง 6. สมรรถนะทางด้านธุรกิจ (Business Competency) คือ การมีองค์ความรู้ ทักษะ ตลอดจนความสามารถในอุตสาหกรรมไมซ์และอุตสาหกรรมอีเว้นท์ การจัดงานคอนเสิร์ต ความรู้และทักษะทางเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการตั้งค่าธรรมเนียม และอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งสามารถส่งเสริมให้การทำงานดีขึ้น และช่วยให้องค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น (นุช สัทธาฉัตรมงคล, 2561; สุวดี บุญมาจรินทร์, 2558; Lamesawan *et al.*, 2023; Mwesiuno *et al.*, 2021; Nolan, 2017)

สมรรถนะบุคลากรในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต
ขีดความสามารถในการแข่งขัน ผลการดำเนินการ
ธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต และ ความผูกพัน

สมรรถนะ เป็นปัจจัยในการทำงานที่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่องค์กร โดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพราะสมรรถนะเป็นปัจจัยช่วยให้พัฒนาศักยภาพของบุคลากรเพื่อให้ส่งผลไปสู่การพัฒนาองค์กร สมรรถนะของพนักงานที่องค์กรต้องการสอดคล้องกับตำแหน่งงาน หน้าที่ความรับผิดชอบ รวมถึงเป้าหมายขององค์กร การแสดงผลของสมรรถนะที่องค์กรต้องการ จึงเป็นการแสดงพฤติกรรมใน

การปฏิบัติงานของบุคลากรและวัดผลในระดับของผลการปฏิบัติงาน สมรรถนะของพนักงานหรือบุคลากรในองค์กรจึงเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กร (อัครเดช ไม้จันทร์, 2560) สมรรถนะของพนักงานมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร โดยองค์กรที่มีพนักงานที่มีสมรรถนะสูงสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดได้ดีขึ้น สมรรถนะและผลการดำเนินงานที่สูงของพนักงานเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานลดข้อผิดพลาด และส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทำให้ผลการดำเนินงานขององค์กรดีขึ้น พนักงานที่มีสมรรถนะสูงมักมีความผูกพันกับองค์กร (วสวัตต์ สุติญญามณี และคณะ, 2561)

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะและผลกระทบที่มีต่อขีดความสามารถในการแข่งขัน ผลการดำเนินงาน และความผูกพันของพนักงานพบว่า สมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขัน ของพนักงาน เช่น ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และพฤติกรรม ส่งผลโดยตรงต่อขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรที่มีพนักงานที่มีสมรรถนะสูงมักจะสามารถในการปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดได้ดี (Boonsomrat & Jaroenwisan, 2023) ในขณะที่สมรรถนะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานและผลการดำเนินงานขององค์กร โดยการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการทำงานและการลดข้อผิดพลาด การพัฒนาสมรรถนะของพนักงานช่วยให้การทำงานมีคุณภาพสูงขึ้นและส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ (Meyer *et al.*, 2004) พนักงานที่มีสมรรถนะสูงมักจะมีความรู้สึผูกพันกับองค์กรเนื่องจากมีความมั่นใจในความสามารถของตนและเห็นคุณค่าในงานที่ทำ การให้ออกาสพนักงานพัฒนาสมรรถนะช่วยเพิ่มความพึงพอใจและความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งจะลดการลาออกและเพิ่มความภักดี มนุษย์วัย

ทำงานทุกคนต้องรับผิดชอบบทบาทหลายอย่างในเวลาเดียวกัน เช่น ต้องทำงาน ต้องดูแลสมาชิกในครอบครัว ต้องดูแลชีวิตตนเองให้มีความสุข ต้องพัฒนาความรู้ ความสามารถ เป็นต้น (หทัยทิพย์ ลีวสวนกุลธร, 2555) ซึ่งองค์กรไม่ควรมองข้ามและควรให้ความสำคัญต่อสิ่งเหล่านี้ เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อขีดความสามารถของพนักงานได้

สมมติฐานข้อที่ 1 (H_1): สมรรถนะบุคลากรส่งผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขันธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต

สมมติฐานข้อที่ 2 (H_2): สมรรถนะบุคลากรส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต

สมมติฐานข้อที่ 3 (H_3): สมรรถนะบุคลากรส่งผลต่อผลการดำเนินการธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต

ขีดความสามารถในการแข่งขัน ผลการดำเนินการธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต และความผูกพัน

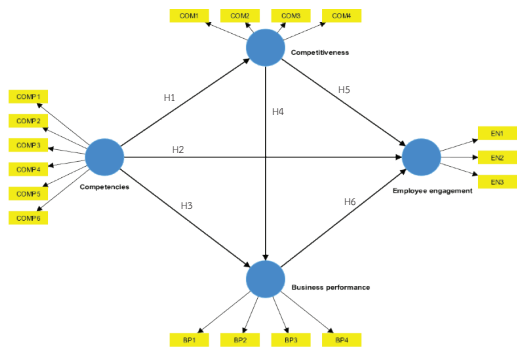
ขีดความสามารถเป็น คุณลักษณะของปัจเจกชนที่จะส่งเสริมให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่าขีดความสามารถแล้ว จะพบว่า ขีดความสามารถเป็นคุณลักษณะภายในบุคคลที่ประกอบไปด้วยองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและหนุนเสริมซึ่งกัน โดยแบ่งองค์ประกอบของขีดความสามารถไว้ 5 ส่วน เป็นผลรวมของ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เหมาะสมกับการกิจที่ปฏิบัติอยู่ และขีดความสามารถปรับเปลี่ยนและยกระดับขึ้นได้ด้วยการพัฒนาที่ส่งเสริมในบุคคลเกิดการเรียนรู้สารสนเทศหรือข้อมูลใหม่ๆ ที่จำเป็นใน

การปรับเปลี่ยนแรงขับไปสู่ความสามารถที่สูงขึ้นได้ ขีดความสามารถในการแข่งขัน การมีพนักงานที่มีความสามารถและทักษะที่เหมาะสมช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในตลาดได้ดียิ่งขึ้น ทำให้สามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Graffigna, 2017) โดยสมรรถนะของพนักงานที่สูงส่งผลให้กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพ ลดข้อผิดพลาด และสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและผลการดำเนินงานขององค์กรโดยรวม (Harter *et al.*, 2002) และพนักงานที่มีความผูกพันกับองค์กรมีแนวโน้มที่จะทำงานอย่างเต็มที่และมีความพึงพอใจมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น และมีอัตราการลาออกลดลง (Macey & Schneider, 2008) การเรียนรู้ร่วมกันส่งผลให้บุคลากรสร้างผลงานได้อย่างรวดเร็วสามารถรักษาบุคลากรที่ดีให้คงอยู่ในองค์กร (Podsakoff *et al.*, 2000) พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรนั้นมักเกิดมาจากความผูกพันต่อองค์กรหากบุคลากรได้ทำงานที่ชอบหรือพอใจหรือรับรู้ถึงความยุติธรรมที่ได้รับจากองค์กร จะเป็นแรงผลักดันให้บุคลากรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

สมมติฐานข้อที่ 4 (H_4): ขีดความสามารถในการแข่งขันส่งผลต่อผลการดำเนินการธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต

สมมติฐานข้อที่ 5 (H_5): ขีดความสามารถในการแข่งขันส่งผลต่อความผูกพันในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต

สมมติฐานข้อที่ 6 (H_6): ผลการดำเนินการธุรกิจจัดงานส่งผลต่อความผูกพันในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต

จากการทบทวนวรรณกรรมและสมมติฐานข้างต้น
สามารถสร้างกรอบแนวคิดการศึกษาได้ดังภาพที่ 1

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร คือ บุคลากรที่ทำงานในธุรกิจ
รับจัดงานคอนเสิร์ตและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจ
จัดงานคอนเสิร์ตในประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรที่ทำงานใน
ธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ต เป็นพนักงานระดับปฏิบัติ
การในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ต หรือบุคลากรที่
ทำงานหน้างานเพื่อสนับสนุนให้คอนเสิร์ตหรือ
กิจกรรมสามารถดำเนินการได้ตามแผนที่วางไว้
กระบวนการจัดเตรียมและการจัดงานจริง เช่น
ตำแหน่งดูแลประสานงาน ตำแหน่งครีเอทีฟ ตำแหน่ง
ออกแบบการผลิต ตำแหน่งหลังเวที ตำแหน่งดูแล
ศิลปิน ตำแหน่งผู้ผลิต ตำแหน่งกราฟฟิค ตำแหน่ง
ออกแบบแสง สี เสียง เป็นต้น โดยวิธีการสุ่มแบบ
เจาะจง (Purposive Sampling) การวิจัยในครั้งนี้
มีจำนวน 340 ตัวอย่าง โดยเลือกใช้การพิจารณา
จากความเหมาะสมของข้อมูลขั้นสูง เพื่อทดสอบ
โมเดลสมการโครงสร้าง และเพื่อให้ไม่เป็นการ
รบกวนกลุ่มตัวอย่างตามกระบวนการจริยธรรม
การวิจัยในมนุษย์ ซึ่งจากการพิจารณากลุ่มตัวอย่าง
นั้น มีจำนวนเพียงพอที่สามารถนำมาใช้ในการ
วิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการ
โครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM)

ขนาดของตัวอย่างที่เหมาะสม คือ 340 ตัวอย่าง Hair
et al. (2019) แนะนำขนาดของตัวอย่างที่ใช้ในการ
วิจัยควรมีขนาดตัวอย่าง 10-20 เท่าของจำนวน
ตัวแปรสังเกตในงานวิจัย นั้นๆ ซึ่งการวิจัยใน
ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีตัวแปรสังเกตจำนวน 17 ตัวแปร
ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมและเพียงพอจึงควรมี
อย่างน้อย 10 เท่า x 17 ตัวแปรสังเกต เท่ากับ 170
ตัวอย่าง ถึง 20 เท่า x 17 ตัวแปรสังเกต เท่ากับ
340 ตัวอย่าง เนื่องจากลักษณะของกลุ่มผู้ตอบ
แบบสอบถามที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ
การวิจัย ซึ่ง Hair *et al.* (2019) ได้แนะนำว่า จำนวน
กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ
โดยใช้ PLS-SEM นั้นจะต้องทำการพิจารณาถึง
ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสมกับการ
วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม Smart PLS ดังนั้น
การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
ทั้งหมด 340 ตัวอย่าง เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล
และถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนด

เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในเก็บข้อมูลในการศึกษา
คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งจะประกอบ
ด้วยคำถามปลายปิดเป็นหลัก (Close-Ended
Question) ซึ่งแบบสอบถามนั้นได้นำมาจากการ
ทบทวนวรรณกรรมและข้อคำถามที่ถูกต้องแม่นยำ
ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ต
ซึ่งแบบสอบถามประกอบไปด้วย 4 ส่วน ได้แก่
ส่วนที่ 1 คือแบบสอบถามเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วน
บุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ
ประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา ตำแหน่ง
ปัจจุบัน โดยเป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ แบบ
คำตอบเดียว ส่วนที่ 2 ขีดความสามารถในการ
แข่งขัน ส่วนที่ 3 ผลการดำเนินงานในธุรกิจรับ
จัดงานคอนเสิร์ต ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความผูกพัน
ในองค์กรโดยการศึกษาที่ใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต
(Likert scale) 5 ระดับตามความคิดเห็นของพนักงาน

ในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ต คือ 1 เท่ากับ น้อยที่สุด ไปจนถึง 5 คือ มากที่สุด แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านอุตสาหกรรมไมซ์ อุตสาหกรรมอีเว้นท์ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งนักวิชาการทั้ง 5 ท่านจะอ่านข้อคำถามเพื่อตรวจสอบเนื้อหาและความเข้าใจในการถามคำถาม นอกจากนี้นักวิชาการทั้ง 5 ท่าน จะพิจารณาว่าข้อคำถามแต่ละตรงกับคำนิยามและการวัดของแต่ละตัวแปรหรือไม่ ผลจากการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนักวิชาการ จำนวน 5 ท่าน พบว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงข้อคำถาม ข้อคำถามเข้าใจง่ายและตรงตามมาตรวัดของแต่ละตัวแปร จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Pilot test) กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อเป็นการทดสอบหาคุณภาพของเครื่องมือโดยหาความเที่ยงตรงเชิงความสอดคล้องความน่าเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม ซึ่งผลการทดสอบพบว่า ค่าความน่าเชื่อถือ Cronbach's Alpha มีค่า 0.890 อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และ การศึกษาได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น (HE673152) การเก็บข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ โดยนำไปเก็บจากบุคลากรที่ทำงานในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตผ่านการแจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาไปยังกลุ่มเป้าหมาย ด้วยกระบวนการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง (Face-to-face Distribution): ในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตและธุรกิจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ตในประเทศไทย พร้อมทั้งรื้อเก็บแบบสอบถาม ทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับความถูกต้องของการกรอกข้อมูลในแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ ปลายเดือนเมษายน หลังจากได้รับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ไปจนถึงปลายเดือน พฤษภาคม 2567 และ ทำการประมวลผลต่อไป

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณวัตถุประสงค์ใช้รูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ด้วยโปรแกรม Smart PLS เพื่อพิสูจน์การยอมรับหรือปฏิเสธความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการธุรกิจการจัดงานคอนเสิร์ต (Concert)

ผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

จากการกระบวนการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างใช้จำนวน 340 คน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างตอบกลับมาและแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ที่จะนำไปใช้สำหรับการวิเคราะห์มีจำนวน 195 แบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละการตอบกลับแบบสอบถามที่ 57.35 เนื่องจากขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมและเพียงพอควรมีอย่างน้อย 10 เท่า x 17 ตัวแปรสังเกต เท่ากับ 170 ตัวอย่าง ดังนั้น จากกลุ่มตัวอย่างบุคลากรในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต จำนวน 195 คน ซึ่งถือว่ายอมรับได้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงโดยคิดเป็นร้อยละ 52.3 ตามด้วยเพศชายคิดเป็นร้อยละ 47.7 ซึ่งบุคลากรในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ตส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 73.3 การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 70.8 โดยส่วนใหญ่แล้วมีตำแหน่งประชาสัมพันธ์ และการตลาด คิดเป็นร้อยละ 15.9 รองลงมาคือ ครีเอทีฟ คิดเป็นร้อยละ 11.3 และมีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 1 ปีเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 65.1

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยตัวแบบสมการเชิงโครงสร้าง

การประเมินโมเดลการวัด มีการทดสอบความเที่ยงและความตรงขอเครื่องมือวัด เกณฑ์

การทดสอบความเที่ยงของตัวแปรแฝง คือ ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's α และค่าความเที่ยงประกอบ (Composite Reliability) ต้องมีค่าเกิน 0.7 ส่วนการทดสอบความตรงจะเป็นการประเมินความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยดูความตรงเชิงเหมือนของเครื่องมือวัด (Convergent Validity) โดยพิจารณาค่าความแปรปรวนสกัดได้เฉลี่ย (Average Variance Extracted: AVE) ต้องมีค่าเกิน 0.5 (Hair *et al.*, 2019) จากตารางที่ 1 แสดงค่าความเที่ยงประกอบและค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาพบว่า ตัวแปร

แฝงทั้ง 4 ตัวมีค่าความเที่ยงประกอบ (Composite Reliability) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามากกว่า 0.7 ส่วนความตรงเชิงเหมือน (Convergent Validity) ของเครื่องมือวัด ค่า AVE ของทุกตัวแปรมีค่าเกิน 0.5 ส่วนการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของตัวแปรสังเกต (Indicator Reliability) พบว่าตัวแปรสังเกตทุกตัวมีค่า Factor Loadings เกิน 0.70 (Hair *et al.*, 2009) จึงสรุปได้ว่าตัวแปรแฝงทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษานั้นมีความน่าเชื่อถือ

ตารางที่ 1 ค่าความเชื่อมั่นและวิเคราะห์องค์ประกอบของแบบสอบถาม

หัวข้อ	Factor Loading	α	pA	pc	AVE	VIF
สมรรถนะบุคลากรในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต (The Competencies of employee in concert event)						
COMP1. บุคลากรต้องมีความรู้พื้นฐานอุตสาหกรรมไมซ์และอุตสาหกรรมอีเวนต์ การจัดงานคอนเสิร์ต และการจัดกิจกรรมพิเศษอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	0.789					1.892
COMP2. บุคลากรต้องมีทักษะความคิดสร้างสรรค์และมีวิจรณ์ญาณและการแก้ปัญหา ในการปฏิบัติการจัดงานคอนเสิร์ตและมีประสบการณ์ทำงานเฉพาะตำแหน่งงานและที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ต	0.767					1.872
COMP3. บุคลากรต้องมีความรู้กระบวนการออกแบบคอนเสิร์ตทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลัง การวางแผนการจัดงานคอนเสิร์ต และการกำหนดตารางการทำงาน	0.731	0.857	0.860	0.894	0.584	1.670
COMP4. บุคลากรสามารถบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในการจัดงานคอนเสิร์ต (ทีมงานเบื้องหน้าและเบื้องหลัง)	0.702					1.504
COMP5. บุคลากรต้องมีทักษะการประสานงานและมีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีที่ทีมงานในองค์กร	0.749					1.667
COMP6. บุคลากรสามารถบริหารจัดการการขาย การประชาสัมพันธ์และการตลาดสำหรับงานคอนเสิร์ต	0.841					2.390

ตารางที่ 1 ค่าความเชื่อมั่นและวิเคราะห์องค์ประกอบของแบบสอบถาม

หัวข้อ	Factor Loading	α	ρA	ρc	AVE	VIF
ขีดความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness)						
COM 1. ธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตของฉันทันมีการเพิ่มขีดความสามารถในการแนะนำบริการที่เป็นเทคนิคและนวัตกรรมใหม่อยู่เสมอ	0.737	0.762	0.768	0.849	0.584	1.468
COM 2. ธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตของฉันทันมีการพัฒนาพนักงานที่มีทักษะสูง	0.761					1.481
COM 3. ธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตของฉันทันมีการปรับปรุงคุณภาพการบริการ	0.750					1.595
COM 4. ธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตของฉันทันมีการเพิ่มการเข้าถึงตลาด/กลุ่มลูกค้าใหม่	0.807					1.677
ผลการดำเนินธุรกิจ (Business Performance)						
BP1. ธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตของฉันทันยอดขายได้เติบโตดีขึ้น	0.712	0.704	0.708	0.817	0.528	1.299
BP2. ธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตของฉันทันผลกำไรได้เติบโตขึ้น	0.739					1.267
BP3. ธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตของฉันทันมีส่วนแบ่งทางการตลาดได้เติบโตขึ้น	0.702					1.377
BP4. ลูกค้าธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตของฉันทันเพิ่มขึ้น	0.753					1.449
ความผูกพัน (Engagement)						
EN1. บุคลากรในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตของฉันทันมีความพึงพอใจในการทำงานเพิ่มขึ้น	0.834	0.711	0.717	0.838	0.633	1.573
EN2. บุคลากรในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตมีความตั้งใจในการทำงานเพิ่มขึ้น	0.751					1.376
EN3. บุคลากรในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตมีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น	0.800					1.339

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบการประเมินโมเดลโครงสร้าง (Assessment of Structural Model) การวิเคราะห์โมเดลเชิงโครงสร้างจะต้องมีการทดสอบภาวะรวมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ขององค์ประกอบที่ใช้ทำนาย จะต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพิจารณาจากค่าการขยายตัวของความแปรปรวนร่วม (VIF) ควรมีค่าต่ำกว่า 3 (Hair *et al.*, 2009) ดังนั้นเมื่อพิจารณา ค่าการขยายตัวของความแปรปรวน

ร่วม (VIF) จากตารางที่ 1 พบว่า มีค่า 1.267 – 2.390 จึงสรุปได้ว่าไม่มีความสัมพันธ์กันเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด (Hair *et al.*, 2009)

การทดสอบความตรงเชิงจำแนกของเครื่องมือวัด (Discriminant Validity) งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ความตรงเชิงจำแนกเพื่อทดสอบตัวแปรบ่งชี้หรือตัววัด (Indicator) ว่าสามารถวัดตัวแปรแฝงนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน สามารถพิจารณาตาม

เกณฑ์ของ Fornell-Larcker Criterion ด้วยการเปรียบเทียบค่ารากที่สองของความแปรปรวนสกัดได้เฉลี่ย (Average Variance Extracted: AVE) ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรแฝงอื่นๆ โดยค่ารากที่สองของ AVE จะต้องมีความตั้งแต่ 0.7 และมีความมากกว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงนั้นกับตัวแปรอื่น พบว่า รากที่สองของค่า AVE ของ

ตัวแปรแฝงแต่ละตัว มีค่ามากกว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงนั้นกับตัวแปรอื่นๆ โดยมีค่า 0.796–0.479 ซึ่งสูงกว่า 0.7 จึงสรุปได้ว่าตัวแปรแฝงทั้งหมดของตัวแบบมีความตรงเชิงจำแนกและถูกวัดด้วยตัวแปรสังเกตที่ถูกต้อง (Hair *et al.*, 2009)

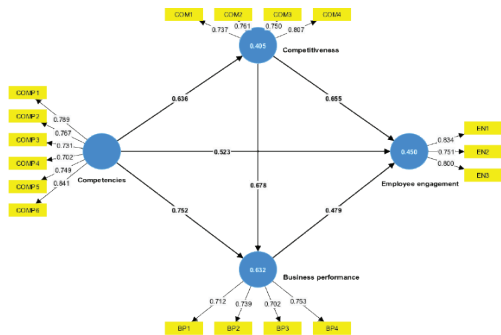
ตารางที่ 2 ความเที่ยงตรงเชิงจำแนกของตัวแปรมาตรวัด Fornell and Larcker (1981)

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	1	2	3	4
สมรรถนะบุคลากร	3.235	0.779	0.764			
ขีดความสามารถในการแข่งขัน	3.657	0.667	0.636	0.764		
ผลการดำเนินงานธุรกิจ	3.235	0.706	0.752	0.678	0.727	
ความผูกพัน	3.947	0.685	0.523	0.655	0.479	0.796

หมายเหตุ: ตัวหนาเอียง หมายถึง รากที่สองของค่า AVE

จากรูปภาพที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์พบว่าสมรรถนะบุคลากรในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ตสามารถอธิบายความแปรปรวน ($R^2 = 0.405$) ของขีดความสามารถในการแข่งขัน ถือว่าค่าสัมประสิทธิ์ความถูกต้องของการทำนายอยู่ในคุณภาพระดับปานกลาง และผลการวิเคราะห์พบว่า สมรรถนะบุคลากรในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ตอธิบายความแปรปรวน ($R^2 = 0.632$) ของผลการดำเนินการของธุรกิจ ถือว่าค่าสัมประสิทธิ์ความถูกต้องของการทำนายอยู่ในคุณภาพระดับปานกลาง ในขณะที่ผลการวิเคราะห์พบว่า สมรรถนะบุคลากรในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ตอธิบายความแปรปรวน ($R^2 = 0.450$) ของความผูกพันของบุคลากรในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต ถือว่าค่าสัมประสิทธิ์ความถูกต้องของการทำนายอยู่ในคุณภาพระดับปานกลาง

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์พบว่าสมรรถนะบุคลากรในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ตส่งผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขันในทางบวก ($\beta = 0.636$, $t=14.761$, $p < .000$) สมรรถนะบุคลากรในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรในทางบวก ($\beta = 0.523$, $t= 2.622$, $p < .009$) สมรรถนะบุคลากรในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต ส่งผลกระทบบางอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินการของธุรกิจ ($\beta = 0.752$, $t=11.339$, $p < .000$) ขีดความสามารถในการแข่งขันส่งผลกระทบบางอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินการของธุรกิจ ($\beta = 0.678$, $t=6.458$, $p < .000$) ขีดความสามารถในการแข่งขันส่งผลกระทบบางอย่างมีนัยสำคัญต่อความผูกพันของบุคลากร ($\beta = 0.655$, $t=7.545$, $p < .000$)

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จึงสามารถยอมรับสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ H1 H2 H3 H4 H5 ในทางตรงกันข้าม ผลการดำเนินการของธุรกิจไม่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากร ($\beta = 0.479$, $t = 0.699$, $p > .485$) ดังนั้นสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ H6 จึงถูกปฏิเสธ

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	β	SE	t-values (p-value)	ผลการทดสอบสมมติฐาน
H1	0.636	0.043	14.761***	ยอมรับ
H2	0.523	0.081	2.622**	ยอมรับ
H3	0.752	0.047	11.339***	ยอมรับ
H4	0.678	0.052	6.458***	ยอมรับ
H5	0.655	0.074	7.545***	ยอมรับ
H6	0.479	0.087	0.699 ^{ns}	ปฏิเสธ

หมายเหตุ: *มีค่าความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 **มีค่าความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

***มีค่าความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.001

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยสรุปได้ว่าสมรรถนะบุคลากรในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ต ขีดความสามารถในการแข่งขัน ผลการดำเนินการของธุรกิจ ส่งผลในทางบวกในเรื่องของความผูกพันของบุคลากรในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ต บุคลากรในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตสามารถที่จะนำไปสู่การพัฒนาทางด้านขีดความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมคอนเสิร์ต รวมทั้งธุรกิจมีขีดความสามารถที่สูงจะนำไปสู่ผลการดำเนินการของธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตที่สูงขึ้น และส่งผลให้พนักงานในธุรกิจเกิดความผูกพันและเต็มใจที่จะอยู่ในองค์กรที่มีความสามารถ และศักยภาพที่สูง โดยเฉพาะธุรกิจที่มีงาน มีชื่อเสียง และสามารถสร้างสมรรถนะบุคลากรสู่ท้องตลาดให้มี

ศักยภาพและประสิทธิภาพที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานทั้งในเบื้องหน้า และเบื้องหลังของธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ต สอดคล้องกับ นุช สัทธาจันทร์มงคล (2561) ที่สรุปไว้ว่าแนวทางของการพัฒนาเกี่ยวกับบุคลากรที่อยู่ในระดับปฏิบัติการในอุตสาหกรรมไมซ์ ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับสมรรถนะหลักทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่ตรงตามความต้องการก็จะสามารถทำงานได้ในทุกธุรกิจของอุตสาหกรรมไมซ์ สมรรถนะบุคลากรในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสามารถขับเคลื่อนขีดความสามารถขององค์กร หรือธุรกิจได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรต้องมีความรู้พื้นฐานอุตสาหกรรมไมซ์และอุตสาหกรรมอีเวนต์ การจัดงานคอนเสิร์ต มีประสบการณ์ทำงานเฉพาะ

ตำแหน่งงานและที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต ความรู้กระบวนการออกแบบคอนเสิร์ต ทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลัง การวางแผนการจัดงานคอนเสิร์ต สอดคล้องกับ Tang (2014) สรุปใจความขีดความสามารถสำหรับมืออาชีพระดับนานาชาติในอุตสาหกรรมไมซ์ มีงานวิจัยไม่มากนักที่การศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะความเป็นมืออาชีพในอุตสาหกรรมไมซ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ ความสามารถ ทักษะด้านการบริหาร และการดำเนินงาน ทั้งในด้านวัฒนธรรมข้ามชาติ การสื่อสาร และการเป็นมืออาชีพสำหรับบุคลากรในอุตสาหกรรมไมซ์ระดับนานาชาติ

จากผลการศึกษาด้านการดำเนินการธุรกิจจัดงานไม่ส่งผลต่อความผูกพันในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ตได้ถูกปฏิเสธสมมุติฐาน เนื่องจากธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ตมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากธุรกิจอื่นๆ มีการทำงานในช่วงเวลาสั้นๆ อาจทำให้พนักงานไม่รู้สึกผูกพันระยะยาวกับองค์กรมากนัก แม้ว่าธุรกิจจะประสบความสำเร็จในระดับสูงก็ตาม Cuyper *et al.* (2008) กล่าวว่า งานที่เกี่ยวข้องกับโปรเจกต์ที่มีการจ้างงานแบบชั่วคราวอาจส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานที่ลดลง เนื่องจากพนักงานไม่ได้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรในระยะยาว และ ธุรกิจการจัดคอนเสิร์ตมีความเสี่ยงสูงจากปัจจัยภายนอก ส่งผลให้พนักงานรู้สึกไม่มั่นคง ซึ่งอาจลด เชื่อมั่น ความมั่นคง และความผูกพันต่อองค์กร

ผลการศึกษาในครั้งนี้แตกต่างจากการศึกษาของ Boonsomrat and Jaroenwisan (2023) มีการศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ตจำเป็นต้องมีสมรรถนะที่สำคัญประกอบไปด้วย 8 สมรรถนะประกอบไปด้วย สมรรถนะเฉพาะงาน สมรรถนะส่วนบุคคล สมรรถนะองค์กร สมรรถนะในงาน สมรรถนะหลัก สมรรถนะทางด้านการจัดการ สมรรถนะทางด้าน

ธุรกิจ สมรรถนะด้านการเป็นผู้นำ ที่ส่งผลต่อการแข่งขันในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต สอดคล้องกับ สุวดี บุญมาจรินทร์ (2558) ทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจจัดงานอีเว้นท์ที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีสมรรถนะด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะเป็นอย่างมาก ซึ่งจะต้องมีการแสดงออกถึงสมรรถนะด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ในการตอบสนองต่อผู้รับบริการด้านการให้ความมั่นใจต่อผู้รับบริการ ในขณะที่ ธนพล รุ่งเรือง (2015) สรุปใจความสมรรถนะบุคลากรในอุตสาหกรรมไมซ์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความภักดีด้านการบอกต่อเชิงบวก เช่น เชวชนปัญหา, ทักษะการสื่อสารที่ชัดเจน, ทักษะการประสานงาน, ความมีจิตบริการ, ช่องทางการตลาด สอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งนี้เกี่ยวกับสมรรถนะบุคลากรในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ต ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรในทางบวก ในด้านความพึงพอใจในการทำงานเพิ่มขึ้น บุคลากรในธุรกิจจัดงานคอนเสิร์ตมีตั้งใจในการทำงาน และมีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษาของ Abdullayeva (2014) ศึกษาสมรรถนะและคุณลักษณะของบุคลากรด้านการจัดการเพื่อ การเริ่มต้นธุรกิจบริการ เสนอว่าสมรรถนะและคุณลักษณะที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสามารถนำเสนอคุณภาพของสินค้าและบริการ รวมถึงกลยุทธ์ทางความคิดผ่านการดำเนินงานด้วยเหตุผล การวางแผนและการจัดการที่มีประสิทธิภาพและผลจะสามารถทำให้ธุรกิจบริการมีพัฒนาอย่างต่อเนื่อง Puteh *et al.* (2016) กล่าวถึงสมรรถนะหลักของบุคลากรและความเป็นเลิศขององค์กร การที่มีสมรรถนะวิชาชีพในองค์กรที่ดีจะสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน รวมทั้งการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานจะนำไปสู่ความเป็นเลิศขององค์กร ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะหลักที่สำคัญ ได้แก่

สมรรถนะในการทำงาน สมรรถนะความเป็นผู้นำ สมรรถนะความรู้และความเข้าใจ และ สมรรถนะการสื่อสาร สอดคล้องกับการศึกษาของ พรณพรพร หนูดี (2558) กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้ประกอบการธุรกิจรับจัดงานส่งผลต่อผลการดำเนินงานในอุตสาหกรรมไมซ์ พบว่า ความเป็นผู้นำ การจัดการ ประสิทธิภาพในงานบริการในอุตสาหกรรมไมซ์ บุคลิกภาพ และมนุษยสัมพันธ์ สามารถเปลี่ยนแปลงของผลการดำเนินงานของธุรกิจรับจัดงานได้เป็นอย่างดี

จากผลการวิจัยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตได้นั้นแสดงให้เห็นว่าสมรรถนะในด้านต่างๆ ของบุคลากรสามารถส่งผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขัน การดำเนินการธุรกิจและความผูกพันของพนักงานได้ ซึ่งเมื่อบุคลากรมีสมรรถนะในการทำงานในธุรกิจหรืออุตสาหกรรมที่ดีนั้น จะสามารถทำให้สร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและผลการดำเนินการของธุรกิจเพิ่มขึ้นได้ และนอกจากนี้ยังมีผลต่อความผูกพันหากธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตสามารถสร้างสมรรถนะที่ดี และการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีได้ ซึ่งจะส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรต่อธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ต ดังนั้น สมรรถนะของบุคลากรในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตจึงส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขัน ผลการดำเนินการของธุรกิจ และความผูกพัน สามารถส่งผลต่อการเจริญเติบโตของธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตจากการที่บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ คุณลักษณะที่เหมาะสมในการจัดงานคอนเสิร์ต และสามารถช่วยกระตุ้นระบบเศรษฐกิจของธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ไปควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่สำคัญที่มีผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขัน ผลการดำเนินการ ที่ส่งผลต่อความผูกพันในธุรกิจการจัดงานคอนเสิร์ต และในสมรรถนะบุคลากรด้านอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นจะสามารถสร้างผลกระทบต่อธุรกิจการจัดงานคอนเสิร์ตได้เป็นอย่างดี และเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ถูกเก็บข้อมูลในเฉพาะพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังนั้นในการวิจัยครั้งถัดไปควรขยายขอบเขตการเก็บข้อมูลไปยังพื้นที่อื่นเพิ่มเติมตามภูมิภาคที่มีการจัดงานคอนเสิร์ต เช่น ภูเก็ต พัทยา หาดใหญ่ เชียงใหม่ เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นและได้เห็นสมรรถนะที่สำคัญของบุคลากรที่หลากหลายขึ้นและมีผลต่อธุรกิจการจัดงานคอนเสิร์ต ในครั้งถัดไปอาจมีการศึกษาโดยสามารถตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open Question) หรืออาจทำการศึกษาในทฤษฎีพฤติกรรมของบุคลากรในธุรกิจการจัดงานคอนเสิร์ตเพื่อทำความเข้าใจและวางแผนในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจต่อไป ทั้งนี้ หากต้องการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะบุคลากรในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตอย่างละเอียดและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น อาจใช้วิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตควรให้ความสำคัญต่อสมรรถนะที่สำคัญของบุคลากรที่ทำงานในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ต ซึ่งในธุรกิจอาจมีหลายตำแหน่งที่มีอยู่ในหน่วยงานธุรกิจ ดังนั้นสิ่งสำคัญคือการแบ่งแยกประเภทการทำงาน เบื้องหน้า เบื้องหลัง หรืองานที่ต้องเกี่ยวข้องกับลูกค้า ซึ่งในแต่ละตำแหน่งจะมีสมรรถนะ และศักยภาพที่แตกต่างกัน และ การที่พนักงานจะมี

ความผูกพันกับธุรกิจนั้น อาจจะต้องมีปัจจัยอื่นๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น รายได้ การให้รางวัล การส่งเสริมการพัฒนา โบนัส และอื่นๆ เพื่อให้บุคลากรมีสมรรถนะที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพมากพอ ควรมีการคำนึงถึงความพึงพอใจในการทำงานซึ่งจะสามารถส่งผลต่อความจงรักภักดีจากการทำงานของบุคลากรในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตได้ในอนาคต ข้อเสนอแนะในการประกอบการธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ตควรที่จะมีการพัฒนาสมรรถนะและทักษะที่สำคัญของบุคลากรในธุรกิจดังต่อไปนี้ บุคลากรต้องมีความรู้พื้นฐานอุตสาหกรรมไมซ์และอุตสาหกรรมอีเว้นท์ การจัดงานคอนเสิร์ต และการจัดกิจกรรมพิเศษอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีทักษะความคิดสร้างสรรค์และมีวิจรรย์ญาณและการแก้ปัญหาในการปฏิบัติการจัดงานคอนเสิร์ต มีประสิทธิภาพทำงานเฉพาะตำแหน่งงานและที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ต ความรู้กระบวนการออกแบบคอนเสิร์ตทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลัง การวางแผนการจัดงานคอนเสิร์ต และการกำหนดตารางการทำงาน รวมถึงความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในการจัดงานคอนเสิร์ต (ทีมงานเบื้องหน้าและเบื้องหลัง) มีทักษะการประสานงาน

และมีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีทีมงานในองค์กร และบุคลากรสามารถบริหารจัดการการขายการประชาสัมพันธ์และการตลาดสำหรับงานคอนเสิร์ตได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะและการวิจัยครั้งถัดไป

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 1 ปีเป็นส่วนใหญ่ เป็นข้อจำกัดของการศึกษาในครั้งนี้ ดังนั้นเพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงมากขึ้น จำเป็นต้องกำหนดประสบการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม และในส่วนของจำนวนของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งถัดไปควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมากขึ้น และมีการวิเคราะห์ในรูปแบบกลุ่ม เพื่อให้เห็นผลการศึกษาที่แตกต่างกันในแต่ละสมรรถนะหลักของกลุ่มบุคลากรที่ทำงานในธุรกิจรับจัดงานคอนเสิร์ต

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคลากรของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- จิรันธิน กมลเลิศ (2024, 3 พฤษภาคม). คอนเสิร์ตระเบิดความมัน! ไทยจัด 900 งานในปีเดียว สร้างเงินสะพัดกว่า 2 หมื่นล้านบาท. *The Standard Wealth*. สืบค้นเมื่อ 16 มิถุนายน 2025, จาก <https://thestandard.co/thailand-900-concerts-in-one-year/>
- ชนพล รุ่งเรือง (2015). *สมรรถนะบุคลากรในอุตสาหกรรมไมซ์เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมความภักดีต่อตราสินค้าแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม*. Retrieved from: <http://repository.nida.ac.th/handle/662723737/4249>.
- นุช สัทธาฉัตรมงคล. (2561). *แนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรระดับปฏิบัติการในอุตสาหกรรมไมซ์*. ปรัชญาดุชะฎิบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการ. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร
- พรณพรรษ หนูดี (2558). *คุณลักษณะของผู้ประกอบการธุรกิจรับจัดงานที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานในอุตสาหกรรมไมซ์ จังหวัดสงขลา*. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

- วสวัตต์ สุกัญญามณี, กวิน อัครฉัตรโรจน์, & วัชรภรณ์ อรานุเวชภักดิ์. (2561). *Factors Determining Performance among Operational Staffs: The Case study of Airport of Thailand Public Company Limited*. Paper presented at the การประชุมวิชาการด้านการบินระดับชาติ ครั้งที่ 1, โรงแรมโนโวเทล แบงค็อก สุวรรณภูมิ แอร์พอร์ต. กรุงเทพมหานคร.
- สุวดี บุญมาจรินทร์ (2558). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจรับจัดงาน Event ที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล*. Retrieved from: <http://repository.nida.ac.th/handle/662723737/3725>.
- หทัยทิพย์ ลิ้มสงวนกุลธร. (2555). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะชีวิตกับการทำงานสถาบันคุ้มครองเงินฝาก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- อัครเดช ไม้จันทร์. (2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา(วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์)*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Abdullayeva, L. (2014). *Competencies and qualifications of staff and management in hospitality establishments* (Bachelor's thesis, Institute of Hospitality Management in Prague). University College Prague. Retrieved from Institute of Hospitality Management in Prague repository.
- Boonsomrat, R., & Jaroenwisan, K. (2023). *Human Resource Competency Standard Elements of Concert Business* (Doctoral dissertation, Silpakorn University).
- Cuyper, N. D., Bernhard-Oettel, C., Berntson, E., Witte, H. D., & Alarco, B. (2008). Employability and employees' well-being: Mediation by job insecurity 1. *Applied Psychology*, 57(3), 488-509.
- Graffigna, G. (2017). Is a transdisciplinary theory of engagement in organized settings possible? A concept, Employee Engagement and the Employee Experience the literature on employee engagement, consumer engagement and patient engagement. *Frontiers in Psychology*, 8, 872.
- Harter, J. K., Schmidt, F. L., & Hayes, T. L. (2002). Business-unit-level relationship between employee satisfaction, employee engagement and business outcomes: A meta-analysis. *Journal of Applied Psychology*, 87(2), 268-279.
- Hair, J. F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2009). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Pearson.
- Hair, J. F., Risher, J. J., Sarstedt, M., & Ringle, C. M. (2019). When to use and how to report the results of PLS-SEM. *European business review*, 31(1), 2-24.
- Lamesawan, P., Silpcharu, T., & Wattanakomol, S. (2023). Guidelines for evaluating the fair performance of personnel in the manufacturing and service business sector. *International Journal of Professional Business Review*, 8(6), e01714-e01714.

- Macey, W. H., & Schneider, B. (2008). The meaning of employee engagement. *Industrial and Organizational Psychology*, 1, 3–30.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for Competence Rather Than for Intelligence. *American Psychologist*, 28(1), 1-14.
- Meyer, J. P., Becker, T. E., & Vandenberghe, C. (2004). Employee commitment and motivation: a conceptual analysis and integrative model. *Journal of Applied Psychology*, 89(6), 991.
- Mwesiumo, D., Juma Abdalla, M. D., Öztüren, A., & Kılıç, H. (2021). Effect of a perceived threat of informal actors on the business performance of formal actors: inbound tour operators' perspective. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 38(5), 527-540.
- Nolan, E. (2017). *Working with venues for events: A practical guide* (1st ed.). Routledge.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Paine, J. B., & Bachrach, D. G. (2000). Organizational citizenship behaviors: A critical review of the theoretical and empirical literature and suggestions for future research. *Journal of management*, 26(3), 513-563.
- Puteh, F., Kaliannan, M., & Alam, N. (2016). Employee core competencies and organisational excellence: An interpretative analysis. *Australian Journal of Business and Economic Studies*, 2(1), 45-55.
- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at Work: Models for Superior Performance*. New York: John Wiley & Sons.
- Tang, H. W. V. (2014). Constructing a competence model for international professionals in the MICE industry: An analytic hierarchy process approach. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 15, 34-49.
- Thailand Convention & Exhibition Bureau (TCEB). (2023). *IBM Institute for Business Value*. Retrieved from: <https://www.ibm.com/thought-leadership/institute-business-value/en-us/report/2022-sustainability-consumer-research>

การวิเคราะห์โซ่อุปทานการผลิตผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัด สกลนคร โดยแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน

Supply Chain Analysis of Indigo Dye Fabric Production of Community Enterprise in Sakon Nakhon Province Using Supply Chain Operations Reference (SCOR) Model

สิทธิพันธ์ วิวัฒนาพรชัย*, ภาคภูมิ ตันเตชสาริต¹, สุกนธ์ทิพย์ เวียนมานะ¹, กัลยาณี กุลชัย,
ลัดดาวัลย์ เลิศจันทิก, เรืองฤทธิ์ หาญมนตรี³
Sittihinan Wiwatthanapornchai^{1*}, Phakphoom Tantachasatid¹, Sukonthip Vianmana¹,
Kallayanee Kullachai², Laddawan Lertjunthuk³, Rueangrit Hanmomtree³

Received: 19 July 2024

Revised: 30 September 2024

Accepted: 17 October 2024

บทคัดย่อ

การผลิตผ้าย้อมครามมีความสำคัญทั้งทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของจังหวัดสกลนคร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนมากเผชิญกับปัญหาในการจัดการห่วงโซ่อุปทาน เช่น การจัดหาวัตถุดิบ การควบคุมคุณภาพในการผลิต และการจำหน่าย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยใช้แบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน (SCOR Model) การวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในวิสาหกิจชุมชนทอผ้า ย้อมครามบ้านอนุตง-หนองไชยวาลัย จำนวน 50 ตัวอย่าง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์ การดำเนินงานตลอดโซ่อุปทาน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ให้ครอบคลุม 5 กระบวนการหลักของ SCOR Model ได้แก่ การวางแผน การจัดหา การผลิต การส่งมอบ และการส่งคืน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีกระบวนการดำเนินงานตาม SCOR Model ดังนี้ (1) การวางแผนการดำเนินงาน โดยเน้นทางด้านการจัดหาวัตถุดิบ การผลิตและการแปรรูป (2) การจัดหา มีการใช้วัตถุดิบภายในชุมชนเพื่อลดต้นทุน (3) การผลิต มีการใช้ความชำนาญและทักษะ ทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ (4) การส่งมอบ เน้นการจำหน่ายสินค้าที่หน้าร้าน มีการรับประกันคุณภาพสินค้า และ (5) การส่งคืน ยังไม่มีการส่งคืน เนื่องจากสินค้าตรงตามความต้องการของลูกค้า ทั้งนี้ การปรับปรุงห่วงโซ่อุปทานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถทำได้โดย (1) วางแผนอย่างเป็นระบบ โดยนำข้อมูลการตลาดมาประกอบ การวางแผน (2) พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับวิสาหกิจชุมชนอื่นเพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนด้านวัตถุดิบ

¹ คณะทรัพยากรธรรมชาติและอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

² คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

¹ Faculty of Natural Resources and Agro-Industry, Kasetsart University Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province Campus

² Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

³ Faculty of Agricultural Technology, Sakon Nakhon Rajabhat University

(3) เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ด้วยเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ (4) ขยายช่องทางการตลาดออนไลน์เพิ่มเติม และ (5) ควรมีระบบติดตามความพึงพอใจของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประยุกต์กับการจัดการห่วงโซ่อุปทานในผลิตภัณฑ์ของในธุรกิจชุมชนอื่นต่อไป

คำสำคัญ: โซ่อุปทาน, ผ้าคราม, แบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน

Abstract

The production of indigo-dyed fabric holds significant economic and cultural value in Sakon Nakhon Province. However, most community enterprises face challenges in supply chain management, such as raw material procurement, quality control during production, and product distribution. These issues adversely affect the enterprises' competitive ability in the market. This study aims to analyze community enterprises' supply chains using the Supply Chain Operations Reference (SCOR) Model. Data were collected from 50 samples in the indigo-dyed fabric weaving community enterprise of Ban Oundong-Nongchaiwan through in-depth interviews and observation of the supply chain processes. The data were analyzed both quantitatively and qualitatively to cover the five main processes of the SCOR Model: planning, sourcing, making, delivering, and returning.

The results revealed that the community enterprises operated according to the SCOR Model as follows: (1) planning focused on raw material procurement, production, and processing; (2) sourcing involved using raw materials sourced within the community to reduce costs; (3) making utilized the expertise and skills of members, leading to high-quality products; (4) delivering focused on in-store sales with product quality guarantees; and (5) returning showed no returns as the products met customer expectations. To improve supply chain efficiency, it is recommended to (1) implement systematic planning incorporating market data, (2) develop collaborative networks with other community enterprises to support raw material procurement, (3) enhance product value through new production technologies, (4) expand online marketing channels, and (5) establish a continuous customer satisfaction monitoring system. The findings of this study can be applied to improve supply chain management in other community enterprises.

Keywords: Supply chain, indigo dye fabric, supply chain operations reference model

บทนำ

ผ้าครามเป็นผ้าย้อมสีธรรมชาติผ่านการนำผ้าไหมหรือผ้าฝ้ายไปย้อมสีที่ได้จากต้นคราม ในอดีตเกษตรกรย้อมครามเพื่อใช้ในครัวเรือนหรือย้อมไว้ใช้งานพิธีต่างๆ แต่ในปัจจุบันเมื่อคนในท้องถิ่นเริ่มเล็งเห็นคุณค่าจึงเกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มทอผ้า

ย้อมครามกลายเป็นแหล่งสร้างงานสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับชุมชน (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2560) จังหวัดสกลนครเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการส่งเสริมและสนับสนุนนโยบายของภาครัฐตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งระบุในราชกิจจานุเบกษา (2561) ไว้ว่า “ประเทศไทยมี

ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ที่ 2 เกี่ยวข้องกับการสร้างความสามารถในการแข่งขันในส่วนของการพัฒนาภาคการผลิตและบริการ ซึ่งผ้าย้อมครามเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงและเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ให้กับจังหวัดสกลนคร โดยในปี พ.ศ. 2557 กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ได้มีการประกาศให้ผ้าย้อมครามเป็นผ้าประจำจังหวัดสกลนคร และได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นหนึ่งในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical indication: GI) ของจังหวัดอีกด้วย (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2559)

ปัจจุบันการผลิตผ้าย้อมครามของจังหวัดสกลนคร นับว่ามีความสำคัญและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงขึ้นมา ตามที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร (2562) รายงานว่า กิจกรรมและผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมคราม ในปี พ.ศ. 2562 สามารถสร้างรายได้ให้กับจังหวัดสกลนครได้มากถึง 667,266,012 ล้านบาท มีมูลค่าสูงกว่าปี พ.ศ. 2561 เกือบสองเท่าตัว โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ได้มีการส่งเสริมการผลิตผ้าย้อมครามให้เป็นอาชีพหลักของเกษตรกร โดยมีการรวมกลุ่มกันผลิตและจำหน่ายในรูปแบบของกลุ่มแม่บ้านหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาโดยตลอด

ถึงแม้ว่าผ้าย้อมครามจะเป็นแหล่งที่มาของรายได้ส่วนใหญ่ของจังหวัดสกลนคร แต่ยังคงพบสภาพปัญหาต่างๆ ของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผ้าย้อมคราม อาทิ ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่ยังไม่น่าสนใจและยังไม่น่าดึงดูดมากพอ ขาดการประชาสัมพันธ์สินค้าอย่างต่อเนื่อง มีช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่ยังไม่กว้างขวางมากพอ และขาดความรู้เกี่ยวกับการขายสินค้าแบบออนไลน์ (สัญญาศรณ์ สวัสดิ์โธสง และคณะ, 2562) อีกทั้ง

ในการศึกษากลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามของกลุ่มแม่บ้านสามัคคีพัฒนาบ้านถ้ำเต่า อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร ของ จาริตา หินธารี และคณะ (2551) พบว่า กลุ่มยังขาดการพัฒนาด้านบรรจุหีบห่อ และขาดการพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์ ขาดนวัตกรรมใหม่เพื่อเพิ่มมูลค่า และยังขาดการมอบหมายงานกระจายอำนาจและตัดสินใจภายในกลุ่ม อีกทั้งพบว่าการลงบัญชีที่ยังไม่ครบถ้วน ขาดความสม่ำเสมอ และไม่คำนึงถึงต้นทุนที่เป็นนามธรรมหรือต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด ในส่วนของนโยบายหรือระเบียบต่างๆ ภายในกลุ่ม ยังพบปัญหาด้านการจัดการระบบสารสนเทศ ขัดจำกัดของช่องทางการจัดจำหน่าย และขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อีกทั้งยังมีปัญหาอื่นๆ เช่น ไม่ได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงและขาดความชัดเจน ไม่มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการออกแบบลายผ้าและผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของตลาดและความสม่ำเสมอในการย้อมสีผ้าย้อมคราม และปัญหาด้านการถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบ (ภาวิณี แสนชนม์ และคณะ, 2561) ซึ่งปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ไม่เพียงแต่เป็นปัญหาทางด้านการผลิตและการตลาด แต่ยังคงเป็นปัญหาในด้านของการจัดการ ตั้งแต่ การวางแผน การจัดการวัตถุดิบ การควบคุมคุณภาพสินค้า และการกระจายสินค้า ทั้งนี้ ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการจัดการโซ่อุปทานที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และความยั่งยืนของการผลิตเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว การนำ SCOR Model ซึ่งเป็นแบบจำลองการอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทานที่ได้รับการพัฒนาเพื่อช่วยในการวิเคราะห์และปรับปรุงประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินงานในโซ่อุปทาน จึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสม (Kersten & Saeed, 2014) SCOR Model เป็นการวิเคราะห์กระบวนการ ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำอย่างเป็น

ระบบ แบ่งออก 5 กระบวนการหลัก ได้แก่ การวางแผน (Plan) การจัดหา (Source) การผลิต (Make) การส่งมอบ (Deliver) และการส่งคืน (Return)

ดังนั้น ในการศึกษานี้ใช้ SCOR Model เป็นกรอบในการวิเคราะห์ และเสนอแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานในแต่ละกระบวนการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้กระบวนการผลิตและจำหน่ายผ้าย้อมครามได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และยังสามารถใช้เป็นต้นแบบในการวิเคราะห์และปรับปรุงโซ่อุปทานสำหรับธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้กับการจัดการโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและสินค้าชุมชน (OTOP) กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนาดเล็กในบริบทของประเทศไทยได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโซ่อุปทานการผลิตผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสกลนคร
2. วิเคราะห์โซ่อุปทานการผลิตผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสกลนคร

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ แบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน หรือ SCOR Model (Supply Chain Operation Reference Model) ซึ่งเป็นแบบจำลองที่ถูกพัฒนาขึ้นตั้งแต่ปี 1996 โดย Supply Chain Council (SCC) ร่วมมือกับบริษัทอุตสาหกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรที่สนใจในการจัดการโซ่อุปทาน และการนำไปปฏิบัติ ซึ่งแบบจำลอง SCOR ถูกพัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายลักษณะและแสดงกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยมีการกำหนดกระบวนการทำงานให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และกำหนดมาตรฐานสำหรับวัดประสิทธิภาพในแต่ละกระบวนการ และเสนอวิธีการปฏิบัติงานที่ดีที่สุด ในแต่ละกระบวนการ

เพื่อให้องค์กรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ (Stephens, 2001) ข้อดีของ SCOR คือ สามารถวัดประสิทธิภาพได้ทั้งระบบโซ่อุปทาน ช่วยให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่แท้จริงเพื่อแก้ไขให้ตรงจุดและเป็นมาตรฐานในการวัดและเพิ่มประสิทธิภาพของกิจกรรมระหว่างองค์กร (Husby, 2007) SCOR Model ประกอบด้วย 5 กระบวนการ (American Production and Inventory Control Society, 2017) ดังนี้

1. การวางแผน เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนต่างๆ ตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ ทำหน้าที่สร้างความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน
2. การจัดหา เป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่จัดหาวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตที่สอดคล้องกับแผนหรืออุปสงค์
3. การผลิต เป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่เปลี่ยนวัตถุดิบให้เป็นสินค้าเพื่อให้สอดคล้องกับแผนหรืออุปสงค์ รวมทั้งการจัดการคลังสินค้าก่อนส่งมอบ
4. การส่งมอบ เป็นกระบวนการเกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมสินค้า การจัดการคำสั่งซื้อ การจัดการขนส่ง และการจัดการกระจายสินค้า ให้สอดคล้องกับแผนหรืออุปสงค์
5. การส่งคืน เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการคืนหรือการรับสินค้าคืน รวมถึง การส่งวัตถุดิบคืนกลับผู้ขายหรือผู้ส่งมอบด้วย

สำหรับงานวิจัยที่ประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ SCOR Model กับภาระงานของวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยนั้น จากการศึกษาของ สนั่น เกษชาวี และระพีพันธ์ ปิตาคะโส (2555) สัญชัย ลี้แก่กุล และเจษฎา นกน้อย (2559) ธนยธร ตินภพ และคณะ (2559) พณณกร ทองหลิม (2565) พบว่า ปัญหาหลักในการจัดการโซ่อุปทานของวิสาหกิจชุมชน คือ การขาดการวางแผนทั้งระบบ ตั้งแต่

การจัดการวัตถุดิบ การผลิต และการพยากรณ์ความต้องการของลูกค้า และส่วนมากไม่มีกระบวนการรับคืนสินค้า และรูปแบบการจัดการโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรเพื่อความยั่งยืนนั้น ปณิศา แจ้ดนาลาว และธรีณี มณีศรี (2563) ระบุว่า การประสบความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้นำและสมาชิกในกลุ่ม ร่วมกับการนำทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่ม และการจัดการโซ่อุปทานอย่างเป็นระบบตั้งแต่การวางแผน จนถึงการส่งมอบ รวมทั้งการได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

ทั้งนี้ในการวิเคราะห์การจัดการโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชน จากงานการศึกษาต่างๆ ที่กล่าวมาส่วนมากเป็นการสำรวจข้อมูลตามแบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มเป้าหมายต่างๆ อาทิ ประธานรองประธาน กรรมการ และสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มเกษตรกรต้นน้ำ ผู้แปรรูปกลางน้ำ หรือผู้จัดจำหน่ายปลายน้ำ และส่วนมากนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อบรรยายให้เห็นถึงจุดเด่น จุดด้อย และแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในแต่ละกระบวนการของ SCOR Model

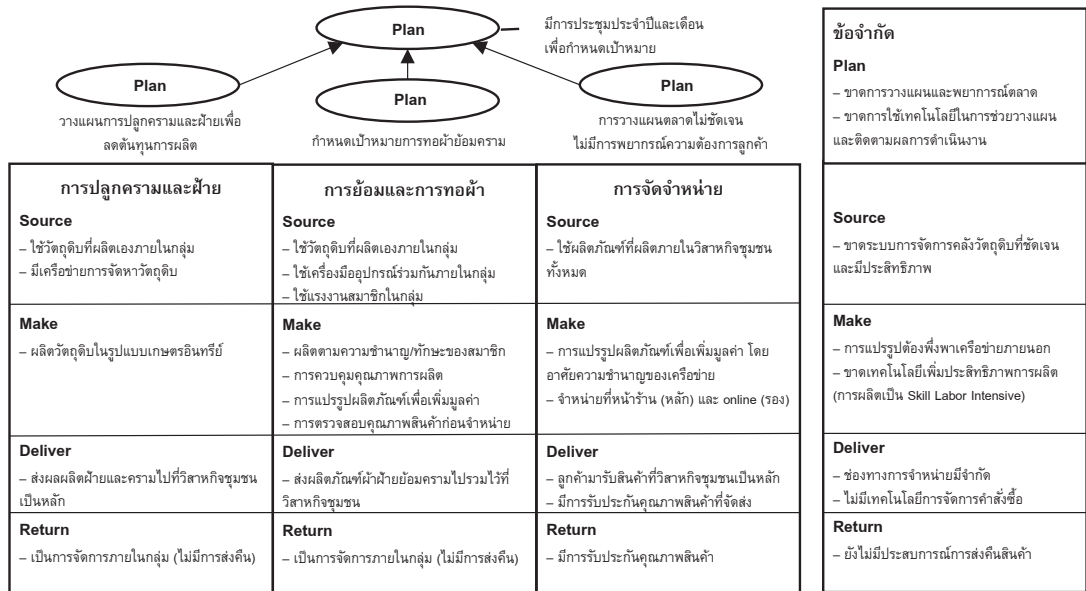
วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมผสาน (Mix Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อวิเคราะห์โซ่อุปทานการผลิตผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสกลนคร โดยแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน ที่ได้จากการสำรวจข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการสัมภาษณ์แบบสอบถาม ร่วมกับข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการทบทวนวรรณกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล พื้นที่เป้าหมายคือ วิสาหกิจชุมชนทอผ้าย้อมครามบ้านอุบดหนองไชยวาลย์ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ซึ่งในพื้นที่นี้มีการทอผ้าฝ้ายย้อมครามมานานกว่า 100 ปี และมีการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2547 และวิสาหกิจชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในแต่ละกระบวนการ เช่น การผลิต การจัดหา หรือการจัดการทางการตลาด ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สามารถให้ข้อมูลที่มีความครอบคลุมตลอดห่วงโซ่อุปทาน และสามารถสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอน

การเก็บรวบรวมข้อมูลอาศัยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยแบบสอบถามที่มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ (1) ข้อมูลทั่วไป (2) ข้อมูล SCOR Model (การวางแผน การจัดหาวัตถุดิบ การผลิตและการแปรรูป การจัดจำหน่าย การส่งมอบ และการรับคืน และ (3) ปัญหาการดำเนินงาน ร่วมกับการสังเกตการณ์การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในปัจจุบันมีสมาชิกที่ขึ้นทะเบียนทั้งสิ้น 280 คน และมีสมาชิกยังดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่ม 50 คน และแต่ละคนจะดำเนินกิจกรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งจะสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) สัมภาษณ์ทั้งหมด 50 ตัวอย่าง ร่วมกับการสังเกตการณ์ในการประชุมสมาชิกประจำเดือน เพื่อการวางแผนและการตัดสินใจร่วมกันของกลุ่ม และสังเกตการณ์ดำเนินงานของสมาชิกในการจัดการแปลงปลูกคราม และฝ้าย การผลิต (การย้อมครามและการทอผ้าคราม) และการจัดจำหน่ายสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้การดำเนินการวิจัยได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หมายเลขใบรับรอง KUREC-CSC65/003

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์จะถูก

ภาพที่ 1 SCOR Model การผลิตผ้าย้อมครามของวิสาหกิจชุมชน

นำมาวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยค่าความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการหาแบบแผนและให้คำอธิบายด้วย ผ่านการใช้ SCOR Model เพื่อวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ใน 5 กระบวนการ ตั้งแต่ (1) การวางแผน (2) การจัดหา (3) การผลิต (4) การส่งมอบ และ (5) การส่งคืน เพื่อให้ได้แบบแผนการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผ้าย้อมคราม จังหวัดสกลนคร ให้สามารถดำเนินธุรกิจและสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

ผลการศึกษา

สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าย้อมครามบ้านอุ้นตง-หนองไขวาลย์ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ที่ดำเนินกิจกรรมการผลิตผ้าฝ้ายทอมือย้อมคราม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง

(ร้อยละ 97.56) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 70.73) อายุเฉลี่ย 59.93 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 75.61) ทำนาเป็นอาชีพหลัก และทอผ้าเป็นอาชีพเสริม (ร้อยละ 72.22) และมีบางส่วนทอผ้าเป็นอาชีพหลัก (ร้อยละ 34.15) และมีรายได้เฉลี่ย 5,979.49 บาทต่อเดือน

ผลการวิเคราะห์โซ่อุปทานการผลิตผ้าย้อมคราม โดยแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน แบ่งออกเป็น 5 ส่วนตามกระบวนการประกอบด้วย การวางแผน การจัดหา การผลิต การส่งมอบ และการส่งคืน ดังภาพที่ 1

1. การวางแผน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนร่วมกัน มีแนวทางปฏิบัติที่สำคัญ คือ การประชุมใหญ่ปีละ 1 ครั้ง และมีการประชุมวางแผนการดำเนินงานเดือนละ 1 ครั้ง โดยการวางแผนของกลุ่มเป็นการพูดคุยภายในกลุ่มถึงการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มีการแบ่งงานกันทำตามประสบการณ์และความ

สามารถของสมาชิกแต่ละราย โดยการวางแผนประกอบด้วยเรื่องของการจัดหาวัตถุดิบและการผลิต ดังนี้

การใช้วัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิต คือ เส้นฝ้ายและน้ำคราม มีการวางแผนให้สมาชิกปลูกฝ้ายและครามเพื่อทำน้ำครามไว้ใช้เอง โดยมีสมาชิกร้อยละ 70.73 ปลูกฝ้าย และร้อยละ 87.80 ปลูกคราม โดยเฉลี่ย 1 ไร่/คน เป็นการปลูกในระบบอินทรีย์ ไม่มีการใช้สารเคมีใดๆ และมีการวางแผนให้สมาชิกในกลุ่มนำครามมาทำน้ำครามไว้ใช้ภายในกลุ่ม และมีบางส่วนจำหน่ายให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นทั้งภายในและต่างจังหวัด (ร้อยละ 32.61)

การวางแผนผลิตเป็นวางแผนร่วมกันเพื่อแบ่งกันทอผ้าครามในลวดลายต่างๆ ที่แตกต่างกันตามความชำนาญของสมาชิก ในกลุ่มมีลวดลายมากกว่า 10 ลาย และมีการฝึกอบรมพัฒนาการสร้างลวดลายใหม่ๆ เพิ่มขึ้น โดยลวดลายที่กลุ่มมีความชำนาญในการทอมากที่สุด คือ ลายเกล็ดเต่า ในกลุ่มจะมีการวางแผนทอผ้าไว้ 2 ขนาดหลัก คือ 1x2 เมตร เพื่อทำเป็นผ้าพันคอ และ 1x30 เมตร เป็นผ้าสำหรับตัดชุด โดยสมาชิกที่ทำหน้าที่ทอผ้าในกลุ่มมีเพียง 40 คน และแต่ละคนจะมีโควตาในการทอผ้า โดยกลุ่มตั้งเป้าหมายผ้าทอขนาด 1x2 เมตร ไว้ประมาณ 500-600 ผืน/เดือน และขนาด 1x30 เมตร ไว้ประมาณ 100 ผืน/เดือน ซึ่งเป็นเป้าหมายทางธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

การวางแผนด้านการขายสินค้า การตลาดและด้านการเงิน ของวิสาหกิจชุมชน ส่วนมากเป็นการดำเนินการภายใต้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีเพียงประธานและคณะกรรมการที่เป็นผู้ดำเนินการหลัก แต่ก็มีมีการสรุปข้อมูลการดำเนินงานและการเงินให้สมาชิกทุกคนรับทราบในช่วงการประชุมประจำเดือน

2. การจัดหา

จากที่กล่าวมาแล้ว กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการใช้ฝ้ายและครามที่ผลิตเอง เพื่อลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มความมั่นใจในคุณภาพของวัตถุดิบ ในบางกรณีที่วัตถุดิบ (ฝ้าย) ไม่เพียงพอ กลุ่มจะจัดหาวัตถุดิบจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นภายในจังหวัดที่เชื่อถือได้ นั้นแสดงให้เห็นถึงเครือข่ายความเชื่อมโยงทางด้านการจัดการภายในจังหวัด ถือได้ว่าเป็นจุดแข็งของธุรกิจผ้าครามจังหวัดสกลนคร

ในส่วนของเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการย้อมเส้นฝ้าย และการทอผ้าคราม ส่วนมากเป็นอุปกรณ์ที่ได้สมาชิกใช้ร่วมกันภายในวิสาหกิจชุมชน และมีบางรายที่มีอุปกรณ์ส่วนตัวตั้งไว้ที่บ้านตนเอง

แรงงานที่ใช้ในการผลิตส่วนมากเป็นแรงงานตนเองและแรงงานในครัวเรือน ไม่ได้มีการใช้แรงงานจ้างแต่อย่างใด เช่นเดียวกันกับเรื่องของเงินทุน ซึ่งส่วนมากให้เงินทุนของตนเองเป็นหลัก นอกจากนั้น รัฐบาล ธนาคาร หรือสหกรณ์การเกษตร มีการให้ความสนับสนุนทางการเงิน แก่วิสาหกิจชุมชนผ่านโครงการต่างๆ ซึ่งช่วยเพิ่มความสามารถในการผลิตและขยายธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3. การผลิต

กระบวนการผลิตของวิสาหกิจชุมชนเริ่มต้นจากการจัดการวัตถุดิบ การย้อมคราม การทอผ้า และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ดังนี้

สมาชิกในกลุ่มจะเตรียมฝ้ายที่ใช้ในการผลิตโดยการปั่นเส้นฝ้ายให้ละเอียด จากนั้นนำเส้นฝ้ายไปล้างและตากแดดเพื่อขจัดสิ่งสกปรก และทำให้เส้นฝ้ายมีนุ่มขึ้น และการเตรียมน้ำครามโดยการสกัดสีครามจากใบคราม หมักในน้ำเพื่อให้ได้สารครามที่เป็นของเหลว แล้วทำให้ตกตะกอนและกรองให้ได้สีครามที่บริสุทธิ์

ฝ้ายที่เตรียมไว้จะถูกนำมาปั่นให้เป็นเส้นด้าย โดยการปั่นฝ้ายต้องใช้ทักษะและความชำนาญในการควบคุมความละเอียดและความสม่ำเสมอของเส้นด้าย จากนั้นนำมาย้อมครามด้วยกระบวนการย้อมเย็น โดยการย้อมเส้นฝ้ายต้องผ่านการจุ่มเส้นฝ้ายในน้ำคราม 4-6 ครั้ง เพื่อให้ได้สีที่มีความเข้มแตกต่างกัน และเพื่อความคงทนการย้อมต้องใช้เวลาและความชำนาญในการควบคุมระยะเวลาในการจุ่มเส้นฝ้าย และการนำเส้นฝ้ายมาตากแห้งระหว่างการย้อม

การทอผ้าคราม ขนาดผ้าทอของสมาชิกในกลุ่มแบ่งออกเป็น 2 ขนาดหลัก คือ 1x2 และ 1x30 เมตร ในสัดส่วนร้อยละ 53.66 และร้อยละ 46.34 ตามลำดับ ได้ผลผลิตเฉลี่ย 26.14 ผืน/เดือน/คน และ 6.75 ผืน/เดือน/คน ตามลำดับ ซึ่งได้ผลผลิตประมาณ 575 และ 130 ผืน/เดือน ตามลำดับ เป็นไปตามเป้าหมายการผลิตของกลุ่ม และนำไปจำหน่ายในรูปแบบผ้าพันคอหรือผ้าคลุมไหล่ และผ้าเมตรสำหรับการนำไปตัดชุด ในการผลิตสมาชิกจะใช้เวลาชำนาญในการวางลวดลาย ควบคุมความหนาแน่นของการทอเส้นด้ายและลวดลายของผ้าครามให้เป็นไปตามที่ต้องการ

การแปรรูปผลิตภัณฑ์ พบว่า มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์หลัก คือ เสื้อหรือกระโปรง (ร้อยละ 39.02) รองลงมา คือ กระเป๋า (ร้อยละ 26.83) และหมวก (ร้อยละ 21.95) ซึ่งการออกแบบตัดเย็บหรือการแปรรูปอาศัยช่างออกแบบที่ทำงานเป็นเครือข่ายกับวิสาหกิจชุมชน (เป็นร้านภายในจังหวัด) ทั้งนี้รูปแบบผลิตภัณฑ์จะเป็นการพูดคุยร่วมกันระหว่างผู้ออกแบบกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ถึงรูปแบบความต้องการของตลาด และลวดลายที่สามารถสร้างสรรค์ได้ โดยวิสาหกิจชุมชนจะทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ก่อนนำไปจำหน่าย

4. การส่งมอบ

เมื่อสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนทำการผลิตผ้าย้อมครามเสร็จสิ้นแล้ว ก็จะส่งผ้าทั้งหมดมารวบรวมไว้ที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้กลุ่มเป็นผู้จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งหมด ซึ่งผลิตภัณฑ์ส่วนมากร้อยละ 70.59 จำหน่ายที่หน้าร้านของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และร้อยละ 29.41 ส่งไปจำหน่ายในร้านค้าในเมืองสกลนคร

การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่หน้าร้าน และผ่านสื่อออนไลน์ (Facebook) อยู่ในสัดส่วนใกล้เคียงกัน แสดงถึงความสามารถในการปรับตัวของวิสาหกิจชุมชนเพื่อเข้าหากลุ่มลูกค้าผ่านช่องทาง Online สำหรับการส่งมอบผ้าย้อมครามและผลิตภัณฑ์แปรรูปให้กับกลุ่มลูกค้าที่มีสั่งสินค้าผ่านช่องทาง Online อาศัยขนส่งทางไปรษณีย์หรือฝากทางขนส่งสาธารณะ และมีการรับประกันคุณภาพสินค้าในระหว่างการจัดส่ง

5. การส่งคืน

กระบวนการส่งคืนเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าที่ต้องส่งคืนจากลูกค้าไปยังผู้ผลิตหรือตัวแทนจำหน่าย ซึ่งอาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น สินค้ามีข้อบกพร่อง สินค้าไม่ตรงตามความต้องการ จากผลการสำรวจ พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผ้าย้อมครามมีการรับประกันคุณภาพและการรับคืนสินค้าจากกลุ่มลูกค้าซึ่งมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติการรับคืนสินค้าอย่างชัดเจนและโปร่งใส เช่น กำหนดระยะเวลาในการรับคืน สาเหตุที่สามารถรับคืนได้ และเงื่อนไขในการรับคืน และแจ้งให้ลูกค้ารับทราบผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เว็บไซต์ เอกสารประกอบสินค้า หรือป้ายโฆษณาที่หน้าร้าน แต่จากการดำเนินการที่ผ่านมา ยังไม่มีการส่งคืนสินค้าจากลูกค้าเลย ไม่ว่าผ้าย้อมครามหรือผลิตภัณฑ์แปรรูป แสดงถึงความพึงพอใจและความเชื่อมั่นของลูกค้าที่มีต่อ

ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน มีคุณภาพและมีมาตรฐานตรงตามความต้องการของลูกค้า

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ใช้อุปทานการผลิตผ้าย้อมครามด้วยแบบจำลอง SCOR Model ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสกลนคร สามารถสรุปและอภิปรายผลตามกระบวนการของ SCOR Model ดังนี้

1. การวางแผน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผ้าย้อมครามมีการประชุมร่วมกันประจำปีเพื่อสรุปผลการดำเนินงาน และประจำเดือนเพื่อวางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมการจัดหาวัตถุดิบ การผลิต และการแปรรูป ในการวางแผนมีการแบ่งงานกันทำตามทักษะของสมาชิก มีการจัดสรรรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ และจ่ายค่าวัตถุดิบให้กับสมาชิก ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาวิสาหกิจชุมชนยังไม่เน้นการวางแผนด้านการตลาดหรือการพยากรณ์ความต้องการของลูกค้า ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย (ปณิศา แจตนาลาว และธรีณี มณีศรี, 2563)

2. การจัดหา วิสาหกิจชุมชนมีการปลูกฝ้ายและครามเพื่อใช้เอง เป็นการลดต้นทุนการผลิตและควบคุมคุณภาพของวัตถุดิบ รวมทั้งมีเครือข่ายในการจัดหาวัตถุดิบจากวิสาหกิจชุมชนอื่น ในกรณีที่วัตถุดิบไม่เพียงพอ ซึ่งการใช้ทรัพยากรภายในชุมชน เป็นระบบที่ช่วยให้ชุมชนมีความยั่งยืน (พิกุล พงษ์กลาง, 2559; กษิตศ ใจผาวัง และคณะ, 2565) ถือได้ว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมการผลิตที่เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ภายใต้พื้นฐานของภูมิปัญญาและทรัพยากรท้องถิ่นของตน (ธัญธร ดิณภาพ และคณะ, 2559)

3. การผลิต พบว่า กระบวนการผลิตใช้ทักษะเฉพาะของสมาชิกในชุมชน ทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ การทอผ้าครามในลวดลายต่างๆ สร้าง

มูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ก่อปรกับการควบคุมคุณภาพและความประณีตในกระบวนการผลิตทำให้ผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมครามมีความโดดเด่นและแตกต่าง (กิตติยา ปริญญานุสรเดช และปริญญ์ เอียบศิริเมธี, 2558) ความใส่ใจในรายละเอียดและความเชี่ยวชาญของสมาชิกชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจของลูกค้าและสร้างชื่อเสียงที่ดีให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ภัทรธิดา วัฒนาพรณกิตติ, 2559; อิศรี แพทย์เจริญ และคณะ, 2565) อย่างไรก็ตาม กระบวนการผลิตยังคงมีข้อจำกัดในด้านปริมาณ เนื่องจากพึ่งพาทักษะของสมาชิกเป็นหลัก ทำให้ไม่สามารถเพิ่มปริมาณการผลิตได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นข้อจำกัดทางด้านเทคโนโลยีของวิสาหกิจชุมชนต่างๆ (พณณกร ทองหลิม, 2565)

4. การส่งมอบ วิสาหกิจชุมชนมีช่องทางการจำหน่ายทั้งหน้าร้านและช่องทางออนไลน์ การส่งมอบสินค้าดำเนินไปได้ด้วยดี ทั้งจากการที่ลูกค้ารับไปเอง หรือระบบขนส่งสาธารณะ สะท้อนถึงกระบวนการส่งมอบสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการจัดการอย่างเป็นระบบ และยืดหยุ่นตามความต้องการของลูกค้า (ณัฐพนธ์ สกุลพงษ์ และคณะ, 2565) และลูกค้าส่วนใหญ่มารับสินค้าที่ร้านค้าของกลุ่มเอง ซึ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าและรับฟังความคิดเห็นได้โดยตรง (ลัสดา ยาวิละ และคณะ, 2564) และสร้างโอกาสเพื่อขยายตลาดต่อไปในอนาคต

5. การส่งคืน จากคุณภาพสินค้าและการรับประกันคุณภาพของวิสาหกิจชุมชนทำให้ไม่เคยมีการส่งคืนสินค้าจากลูกค้า สะท้อนถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ดีและความพึงพอใจของลูกค้า แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการควบคุมคุณภาพการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (กมลทิพย์ ปัญญาสิทธิ์, 2553) อย่างไรก็ตาม การสร้างระบบติดตามและการสอบถามความ

พึงพอใจของลูกค้าหลังการขายอาจช่วยเพิ่มข้อมูลในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์และสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้าได้ (ลัสดา ยาวิละ และคณะ, 2564) ซึ่งทำให้โอกาสการส่งคืนสินค้าลดลง

จากการจัดการโซ่อุปทานการผลิตผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในภาพรวม จะเห็นได้ว่า มีการจัดการโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความยั่งยืนในการผลิตและจำหน่ายผ้าย้อมครามของจังหวัดสกลนคร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาที่มีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการจัดการโซ่อุปทานตาม SCOR Model เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผ้าย้อมคราม ในจังหวัดสกลนคร ดังนี้

1. การวางแผน ควรเพิ่มการวางแผนเชิงกลยุทธ์ โดยการนำข้อมูลการพยากรณ์ความต้องการตลาดมาใช้ประกอบการวางแผนการผลิตและการจัดหาวัตถุดิบ หรือการใช้ข้อมูลจากการผลิตและการขายในอดีตมาวิเคราะห์และวางแผนการผลิตในอนาคต

2. การจัดหา ควรพัฒนาความร่วมมือกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ในการจัดหาวัตถุดิบ รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศูนย์รวบรวมวัตถุดิบ เพื่อลดการสูญเสียและเสื่อมคุณภาพของวัตถุดิบ ทั้งหมดนี้เพื่อเสริมความมั่นคงและต่อเนื่องในการผลิต

3. การผลิต การยกระดับศักยภาพการผลิต วิสาหกิจชุมชนควรนำเทคโนโลยีการผลิต

ใหม่ๆ เข้ามาใช้ เช่น การปักลายผ้า หรือการทำผ้าพิมพ์จากวัสดุธรรมชาติ (Eco-print) เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ การฝึกอบรมทักษะให้กับสมาชิกในกลุ่มเพื่อถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น จะช่วยให้เกิดการพัฒนายั่งยืน รวมถึงการใช้ระบบสารสนเทศในการบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลการผลิตเพื่อติดตามและปรับปรุงการดำเนินงาน

4. การส่งมอบสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีการจัดการที่ดี แต่ยังสามารถพัฒนาต่อได้โดยการขยายช่องทางการตลาดออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ เช่น Shopee หรือ Lazada นอกจากนี้ การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าทั้งในระดับชาติและนานาชาติจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับแบรนด์ และเพิ่มการรับรู้ของลูกค้าต่อผลิตภัณฑ์

5. การส่งคืน ถึงแม้ว่าจะไม่มีปัญหาเรื่องการส่งคืนสินค้า เนื่องจากลูกค้ามีความพึงพอใจในคุณภาพ แต่ควรมีระบบติดตามความพึงพอใจของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้ข้อมูลในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และเพิ่มความพึงพอใจในระยะยาว

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์โซ่อุปทานการผลิตผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสกลนคร โดยแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานวิทยาเขต กองบริหารการวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร ประจำปีงบประมาณ 2565

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ ปัญญาสิทธิ์. (2553). ประสิทธิภาพและความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 3(2), 60–76.
- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2560). *สกลนครเมืองแห่งผ้าไหมคราม*. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://creativethailand.net/en/video/detail/33-สกลนคร-เมืองแห่งผ้าไหมคราม>.
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2559). *ร่างแผนพัฒนาจังหวัดสกลนคร 4 ปี พ.ศ. 2561-2564*. สำนักงานจังหวัดสกลนคร.
- กษิตติ์ ใจผาวัง, เสริมศิริ นิล, นิเวศ จินะบุญเรือง และศิริพรรณ จินะบุญเรือง. (2565). การใช้ทรัพยากรทางชีวภาพในชุมชนในการลดต้นทุนเพาะปลูก กรณีศึกษาการปลูกข้าวในเขตพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 6(1), 59-73.
- กิตติยา ปริญาสุรเดช และปรียาณัฐ เอียบศิริเมธี. (2558). *การจัดการโซ่อุปทานผ้าชีนยวน บ้านโนนกลุ่ม อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา*. ใน *การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “สร้างสรรค์และพัฒนา เพื่อก้าวหน้าสู่ประชาคมอาเซียน” ครั้งที่ 2* (น. 563-570). วิทยาลัยนครราชสีมา.
- จาริตา หินธารี, กันยารัตน์ สุขะวัธนกุล, ขวัญชนก วงศ์แพงสอน, นันทิยา พรหมทอง, กนกกร แก้วประภา, วรวิทย์ กุลตังวัฒนา และกฤตพงศ์ วัชรานุกุล. (2551). *การจัดการผลิตภัณฑ์ OTOP กรณีศึกษา: กลุ่มแม่บ้านสามัคคีพัฒนา บ้านถ้ำเต่า หมู่ 1 ตำบลสามัคคีพัฒนา อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์*. ม.ป.ท..
- ณัฐพงษ์ สกอลพงษ์, จักรพงษ์ พวงงามชื่น, นครศรี รังควัต และพุมิสรณ์ เครือคำ. (2565). รูปแบบการดำเนินงานของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร*, 4(2), 104-115.
- ธันยธร ตินภาพ, ศิริลักษณ์ เมฆสังข์ และฉันทนา จันทร์บรรจง. (2559). การจัดการห่วงโซ่อุปทานโดยวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ในเขตภาคกลางของประเทศไทย. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 11(3), 319-330.
- ปณิดา แจ้ดนาลาว และธรีณี มณีศรี. (2563). รูปแบบการจัดการโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 14(1), 133-145.
- พณณกร ทองหลิม. (2565). *แนวทางการยกระดับธุรกิจเพื่อการส่งออกสินค้าเกษตรแปรรูปของวิสาหกิจชุมชนคลองน้ำเค็ม จังหวัดจันทบุรี* (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). คณะโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิกุล พงษ์กลาง. (2559). การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารต้นทุนการผลิตของการปลูกข้าวกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ เมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่*, 8(3), 102 – 117.
- ภัทรธิดา วัฒนาพรรณกิตติ. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนระดับ 5 ดาว จังหวัดลำปาง. *วารสารการวิจัยกาสะลองคำ*, 10(2), 17-26.

- ภาวิณี แสนชนม์, น้ำทิพย์ วิภาวิน, ฉันทนา เวชโอสถศักดิ์ และพญ์ คูศรีพิทักษ์. (2561). สภาพและปัญหาการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม. *Information-อินฟอร์เมชั่น*, 25(2), 13-20.
- ลัสดา ยาวิละ, อรุณ สืบบุญ และรัตนชนก พรหมณศิริ. (2564). การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ ความจงรักภักดีของผู้ประกอบการธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 2(3), 27-39.
- สนั่น เกาชาธิ์ และระพีพันธ์ ปิตาคะโส. (2555). การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานข้าวในภาคตะวันออกเชิงเหนือของประเทศไทย. *วารสารวิจัย มข*, 17(1), 125-141.
- สัญญาชัย ลั้งแทกุล และเจษฎา นกน้อย. (2559). รูปแบบโซ่อุปทานและประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานและโลจิสติกส์อุตสาหกรรมการผลิตข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง: ระดับชั้นเกษตรกรและกลุ่มวิสาหกิจแปรรูป. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 4(1), 32-44.
- สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง, ละมัย ร่มเย็น, ภาวรินทร์ สวัสดิ์ไธสง, พันธนันท์ ชมภูนุช และลัดดาวัลย์ ร่มเย็น. (2562). สภาพปัญหา ความต้องการคุณภาพชีวิต และรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและการสร้างมูลค่าสินค้าเกษตรของวิสาหกิจชุมชน. *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 8(2), 230-240.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร. (2562). *ข้อมูลรายได้จากกิจกรรมและผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมครามของจังหวัดสกลนคร ปี 2562*. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร.
- อิสรี แพทย์เจริญ, อริยรัช อักษรทับ และชาญวิทย์ จาตุประยูร. (2565). ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 32(2), 89-98.
- American Production and Inventory Control Society. (2017). *Supply chain operation reference model: SCOR version 12.0*. Supply Chain Council, Inc.
- Husby, P. (2007). *Know the score: The strengths and limitations of the Supply Chain Operations Reference (SCOR) model*. Retrieved from <http://www.mhlnews.com/facilities-management/know-score>
- Kersten, W., & Saeed, M. A. (2014). A SCOR based analysis of simulation in supply chain management. In *28th European Conference on Modelling and Simulation (ECMS 2014)* (pp. 461-469).
- Stephens, S. (2001). Supply Chain Operations Reference Model Version 5.0: A new tool to improve supply chain efficiency and achieve best practice. *Information Systems Frontiers*, 3(4), 471-476.

บันทึกจากภายนอกของอานนี แอร์โนซ์: จากความสนใจต่อสังคมภายนอกสู่การค้นพบตัวตนผ่านบันทึกประจำวันรูปแบบใหม่

Annie Ernaux's *Journal du dehors*: From the Interest in the Outside Society to Self-Discovery through a New Form of Journal Writing

อนุสรณ์ ชมภูพล¹
Anusorn Chompupol¹

Received: 4 May 2024

Revised: 15 November 2024

Accepted: 13 December 2024

บทคัดย่อ

โดยปกติแล้ว ผู้ที่เขียนบันทึกประจำวันต้องการอธิบายบางสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวเองหรือความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่อเหตุการณ์หรือบุคคลอื่น ตรงข้ามกับอานนี แอร์โนซ์ นักเขียนสตรีชาวฝรั่งเศสที่ใช้วิธีการเขียนบันทึกแบบใหม่ใน *Journal du dehors* ซึ่งมีผู้คนทั่วไป สถานการณ์และความเป็นจริงภายนอกในช่วง ค.ศ. 1985 ถึง ค.ศ. 1992 เป็นศูนย์กลางของความสนใจของเธอ ด้วยแอร์โนซ์ไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องส่วนตัวและจดบันทึกพฤติกรรม คำพูด อารมณ์ความรู้สึกของผู้คนที่มาจากบริบทอันแตกต่างหลากหลาย บันทึกของเธอเล่มนี้จึงมีมิติทางสังคมด้วย อย่างไรก็ตาม ในขณะที่พบเจอสถานการณ์ภายนอกต่างๆ แอร์โนซ์กลับเห็นภาพสะท้อนของตัวเองและรับรู้ได้ถึงความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่อสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งกลายเป็นตัวกำหนดในการเลือกจดบันทึกอย่างมีรูปร่าง เธอยอมรับในที่สุดว่าบันทึกเล่มนี้ทำให้เธอได้พบตัวตนและสิ่งต่างๆ ที่เคยเกิดขึ้นในชีวิตของเธอในอดีต เธอยังเรียนรู้อีกว่าเราสามารถค้นพบตัวตนจากผู้อื่นๆ และตัวของเราเองก็เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของผู้อื่นเหล่านั้นเช่นกัน ด้วยลักษณะเฉพาะที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ บทความนี้จะนำเสนอ 3 ประเด็น คือ รูปแบบการเขียนของ *Journal du dehors* มิติทางสังคมของบันทึกเล่มนี้ และการค้นพบตัวตนของแอร์โนซ์ท่ามกลางบุคคลอื่น

คำสำคัญ: อานนี แอร์โนซ์, บันทึกประจำวัน, สังคมภายนอก, บุคคลอื่น, การค้นพบตัวตน

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร E-mail: chompupol_a@su.ac.th

¹ Lecturer, Department of French, Faculty of Arts, Silpakorn University, E-mail: chompupol_a@su.ac.th

Abstract

Normally, a person who writes a journal wishes to explain something related to himself or his personal feelings towards incidents or other people. Annie Ernaux, French female author, however, uses a new form of journal writing in *Journal du dehors*, in which ordinary people, situations and outside realities during 1985-1992 are the center of her interest. As Ernaux does not give importance to private stories and transcribes behaviors, speeches, and emotions of people from different contexts, her journal contains social dimensions. Nevertheless, while coming across exterior situations, Ernaux sees her own self and perceives her personal feelings about the situations, which have unconsciously determined the selection of transcription. She finally admits that this journal enabled her to discover herself and what happened to her life in the past. She also has learned that we can find our identity through the others and that we are a part of their lives. Because of all these characteristics, this article presents three points: the writing form of *Journal du dehors*, the social dimension of this journal, and the discovery of Ernaux's identity among the others.

Keywords: Annie Ernaux, journal writing, outside society, others, self-discovery

บทนำ

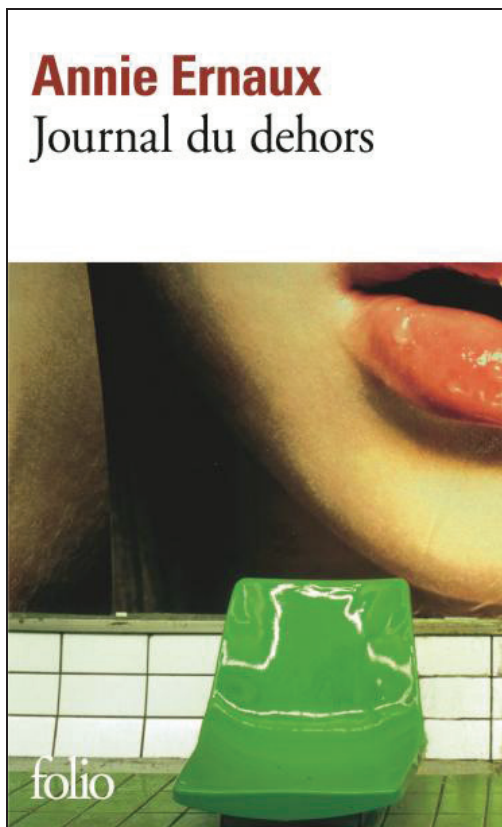
ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2022 หลายคนคงได้ยินชื่อ อานนี แอร์โนซ์ (Annie Ernaux) นักเขียนสตรีชาวฝรั่งเศสคนแรกที่ได้รับรางวัลโนเบล สาขาวรรณกรรม เนื่องด้วย “ความกล้าหาญและความเฉียบแหลมที่เธอใช้ในการเปิดเผยรากเหง้า ความหวั่นเหิน และข้อจำกัดส่วนรวมของความจำส่วนตัว” (Nobel Prize Outreach AB, 2022) ผลงานของแอร์โนซ์มีลักษณะอัตชีวประวัติ เพราะเธอได้นำเรื่องราวชีวิตของเธอและครอบครัวในช่วงเวลาต่างๆ มาเขียนเล่า เช่น *Les Armoires vides* (Ernaux, 1974) ซึ่งเป็นผลงานเรื่องแรก เล่าถึงเหตุการณ์ทำแท้งของเธอผ่านตัวละครชื่อ เดอนิส เลอซูร์ (Denise Lesur) ผลงานเรื่อง *La Place* (Ernaux, 1983) ซึ่งได้รับรางวัลเรโนโดต์ (Prix Renaudot) ค.ศ. 1984 พูดถึงความแตกต่างของสถานะทางสังคมระหว่างพ่อของเธอที่เป็นลูกจ้างในโรงงาน ก่อนที่จะมีธุรกิจค้าขายเล็กๆ และตัวเธอเองซึ่งในขณะนั้นได้เข้าสู่สังคมของชนชั้นกลางที่มีความรู้ โดยเป็นครูโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งในเมืองอานซี (Annecy) ผลงานเรื่อง *Une femme* (Ernaux, 1987) และ *Je ne suis pas sortie de ma nuit* (Ernaux, 1997) เล่าถึงช่วงเวลา

ที่แม่ของเธอป่วยเป็นโรคอัลไซเมอร์ พร้อมถ่ายทอดเรื่องราวความรัก ความไม่พอใจ รวมถึงความรู้สึกผิดของเธอที่มีต่อแม่ ผลงานเรื่อง *Les Années* (Ernaux, 2008) ซึ่งเธอตั้งใจให้เป็น “อัตชีวประวัติที่ไม่ใช่เรื่องส่วนตัว” (autobiographie impersonnelle) โดยการใช้รูปถ่ายตัวเธอเองเป็นภาพแทนผู้หญิงคนหนึ่งที่ใช้ชีวิตมาเกือบ 70 ปี ท่ามกลางบริบทสังคม ประวัติศาสตร์ และการเมืองของฝรั่งเศสรวมถึงของโลก ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 ผลงานเรื่อง *Mémoire de fille* (Ernaux, 2016) และ *Le Jeune homme* (Ernaux, 2022) เล่าประสบการณ์ทางเพศครั้งแรกของเธอ และความสัมพันธ์กับชายหนุ่มที่อายุน้อยกว่าเธอถึง 30 ปี ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าผลงานของเธอนั้นเป็นพื้นที่ซึ่งเธอสามารถปลดปล่อยอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ จากเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับเธอในอดีต ทำให้เธอได้เห็นภาพตัวเองอีกครั้ง หรือไม่ก็ได้มุมมองใหม่ๆ เกี่ยวกับตัวเองจากการมองย้อนเปรียบเทียบตัวเธอในอดีตกับปัจจุบัน ด้วยลักษณะดังกล่าว โดมินิก วีอาร์ต (Dominique Viart) และบรูโน แวร์ชีเยร์ (Bruno Vercier) (Viart & Vercier, 2008) จึงจัดผลงานของเธอให้อยู่ในประเภท “ข้อเขียนที่มาจากตัว

เอง” (écriture de soi)

อย่างไรก็ตาม ผลงานเรื่องหนึ่งของ แอร์โนซ์ ที่ปรากฏใน ค.ศ. 1993 ชื่อ *Journal du dehors* หรือแปลเป็นภาษาไทยว่า *บันทึกจากภายนอก* (ในบทความนี้ ผู้เขียนจะอ้างอิงฉบับที่ตีพิมพ์ใน Collection “Folio” ใน ค.ศ. 2009 ซึ่งในฉบับนี้แอร์โนซ์ได้เพิ่มคำนำที่เขียนขึ้นภายหลังด้วย นอกจากนี้ใน ค.ศ. 2000 เธอได้ตีพิมพ์ *La Vie extérieure* หรือแปลเป็นภาษาไทยว่า *ชีวิตข้างนอก* ซึ่งเป็นส่วนต่อจาก *Journal du dehors*) มีความแตกต่างจากผลงานเรื่องอื่นๆ เธอเองได้ “ประกาศ” ผ่านชื่อของผลงานนี้แล้วว่าใช้ลักษณะของการจดบันทึกประจำวัน (journal) ซึ่งคล้ายกับการเขียนไดอารี่ส่วนตัว หรือตรงกับคำว่า *journal intime* ในภาษาฝรั่งเศส ที่มีจุดประสงค์ในการเล่าเรื่องส่วนตัวแต่ละวัน แต่เมื่อเปรียบเทียบบันทึกแบบไดอารี่กับ *Journal du dehors* จะเห็นได้ว่าแอร์โนซ์ไม่ได้ใช้หลักการเขียนแบบไดอารี่ทั้งหมดเพราะเธอไม่ได้เล่าเรื่องราวของตัวเองในบันทึกเล่มนี้ แต่กลับหันเหสายตาและความสนใจไปยังผู้อื่นที่เธอเองก็ไม่รู้จัก ไม่ว่าจะเป็นพนักงานและลูกค้าในห้างสรรพสินค้า คนขอทาน ผู้โดยสารรถไฟชานเมืองของกรุงปารีส (RER) หรือรถไฟใต้ดิน รวมถึงสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสิ่งที่พบเห็นในที่สาธารณะ เช่น ภาพวาดหรือข้อความตามผนังกำแพง เป็นต้น ความพิเศษดังกล่าวส่งผลให้ *Journal du dehors* สะท้อนมิติด้านสังคมที่ดูเหมือนว่าแอร์โนซ์กำลังศึกษาและถ่ายทอดชีวิตทางสังคมของกลุ่มคนต่างๆ จนทำให้บันทึกเล่มนี้กลายเป็นพื้นที่ซึ่งตัวเธอเองตั้งคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการเขียนและแสดงถึงความลึกลับไปมา ก่อนที่เธอจะเลือกการเขียนเป็นตอนสั้นๆ แบบบันทึกประจำวัน แม้ว่าจะมีนัยสำคัญด้านสังคม มากกว่าการเขียนแบบวรรณคดีที่มีโครงสร้างชัดเจนแต่ไม่ตอบโจทยความต้องการและความสนใจหลักของเธอ บันทึกเล่มนี้ยังเป็นตัวเปิดประเด็นสำคัญในการอธิบายระหว่างแอร์โนซ์กับนักสังคมวิทยาอีกหลายคนด้วย

มีข้อสังเกตว่า *Journal du dehors* มีความย้อนแย้งในตัวเองอย่างสูง กล่าวคือยิ่งแอร์โนซ์

ภาพประกอบ หน้าปกของ *Journal du dehors* ที่ตีพิมพ์ใน Collection “Folio” โดยสำนักพิมพ์กาลิมาร์ต (Gallimard) ได้เลือกใช้รูปที่ถ่ายภายในสถานีรถไฟใต้ดินในปารีสเป็นรูปหน้าปก เพื่อสะท้อนการใช้ชีวิตภายนอกซึ่งเป็นเนื้อหาและความสนใจของแอร์โนซ์ในบันทึกเล่มนี้ (*Journal du dehors*, n.d.)

สังเกตและจดบันทึกเรื่องราวของผู้คนและสรรพสิ่งภายนอกมากเท่าใด เธอกลับยิ่งเห็นภาพสะท้อนเรื่องราวของตัวเองมากขึ้นเท่านั้น ราวกับว่าความสนใจและการตัดสินใจเลือกเขียนถึงสิ่งต่างๆ ในบันทึกเล่มนี้เกิดจากความปรารถนาในการค้นหาตัวตนอย่างไม่รู้ตัว และได้เปลี่ยนจุดเน้นจากมุมมองภายนอกมาสู่มุมมองภายในโดยไม่ได้ตั้งใจ และแอร์โนซ์เองก็รับรู้ได้ถึง การเปลี่ยนแปลงนี้ด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับบันทึกจากภายนอกของแอร์โนซ์ ผู้เขียนบทความพบว่าการศึกษาส่วนใหญ่ทั้งที่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสและภาษาอังกฤษนั้นเฉพาะบางประเด็นของผลงานเรื่องนี้ เช่น วาเลรี เบส์เน (Baisnée, 2002) ศึกษารูปแบบการเขียนในมุมมองด้านประเภทวรรณกรรม (genre littéraire) โมนิกา เบอแรงเจอร์ (Boehringer, 2008) สนใจภาพกรรมของผู้เล่าเรื่องและการนำเสนอภาพของผู้หญิง มาริอานา อีโอนีสกูว์ (Ionescu, 2001) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความจริงกับวรรณคดี เอ็ดเวิร์ด เวลช์ (Welch, 2007) ศึกษาการใช้ชีวิตของผู้คนในเขตชานเมืองของกรุงปารีส เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้เขียนบทความยังไม่พบการศึกษาผลงานเรื่องนี้ในประเทศไทยและที่เขียนเป็นภาษาไทย ดังนั้น เพื่อให้เห็นลักษณะของบันทึกจากภายนอกที่ประกอบไปด้วยความแตกต่างและความย้อนแย้งภายในตามที่ผู้เขียนบทความได้อธิบายไว้ และยังไม่มีการศึกษาใดกล่าวถึงในองค์รวม และเพื่อให้ผู้สนใจวรรณกรรมฝรั่งเศสชาวไทยได้รู้จักแอร์โนซ์และผลงานของเธอมากขึ้น บทความนี้จึงนำเสนอ 3 ประเด็นสำคัญ คือ 1) รูปแบบการเขียนที่แตกต่างจากบันทึกประจำวันทั่วไป 2) มิติด้านสังคมที่สะท้อนผ่านการจดบันทึกของแอร์โนซ์ และ 3) การค้นพบตัวตนของเธอจากโลกภายนอกในบทความนี้ สำนวนแปลจากต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสเป็นสำนวนของผู้เขียนบทความเองทั้งหมด

รูปแบบของบันทึกจากภายนอก

ใน *Journal du dehors* แอร์โนซ์จดบันทึกเรื่องราวที่พบเห็นภายนอกเป็นระยะเวลา 8 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 1985 ถึง ค.ศ. 1992 เวลา 8 ปีที่จดบันทึกกลายเป็น 8 บทที่มีความสั้นยาวของจำนวนหน้าที่ไม่เท่ากัน อย่างเช่น แอร์โนซ์ใช้ 36 หน้าเพื่อจดบันทึกใน ค.ศ. 1986 ในขณะที่เธอใช้เพียงแค่ 3 หน้าสำหรับ ค.ศ. 1990 เท่านั้น สิ่งที่

แตกต่างจากการเขียนไดอารี่ที่เห็นได้อย่างชัดเจนในเรื่องรูปแบบ ก็คือ แอร์โนซ์ไม่ได้ระบุวันและเดือนในการจดบันทึกแต่ละครั้ง แต่ใช้การเว้นระยะห่างระหว่างย่อหน้าที่กว้างกว่าปกติเพื่อบอกให้ผู้อ่านรู้ว่าสิ่งที่บันทึกนั้นไม่ได้เกิดขึ้นภายในวันเดียวกัน แม้ว่าไม่มีวันที่ปรากฏ แต่หากพิจารณารายละเอียดของเนื้อหาจะพบว่าแอร์โนซ์ยังคงเคารพลำดับเวลาอย่างเช่น ใน 2 ย่อหน้าสุดท้ายของ ค.ศ. 1987 เธอใช้เทศกาลตามปฏิทินในการบอกลำดับเวลาโดยกล่าวถึงบทสนทนาในรายการโทรทัศน์ช่วงหลังคริสต์มาส (Ernaux, 2009, p. 67) ก่อนที่จะเล่าบรรยากาศหน้าห้างสรรพสินค้าในปารีสที่มีคนขอทานอวยพรปีใหม่แก่ผู้คนที่เดินผ่านไปผ่านมา (Ernaux, 2009, p. 68) และในบางครั้งเธอก็ระบุเวลาของเหตุการณ์อย่างชัดเจน เช่น เวลา “ห้าโมงครึ่ง” ในบันทึกแรกของ ค.ศ. 1985 (Ernaux, 2009, p. 12) หรือ “ประมาณหกโมงเย็น” ในบันทึกที่ 18 ของ ค.ศ. 1987 (Ernaux, 2009, p. 81)

นอกจากนี้ แอร์โนซ์ใช้กาลปัจจุบัน (présent) ในการจดบันทึกส่วนใหญ่ ตัวอย่างเช่น เธอบรรยายสถานการณ์บนรถไฟที่สถานีแซ็งต์-ลาซาร์ (Saint-Lazare) ที่มี “แม่และลูกสาวนั่งตรงข้ามกัน (...) แม่หยิบมันฝรั่งทอดกรอบออกมา (...) พวกเธอหยิบกินกันจนหมดถุง” จากต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสว่า “une mère et sa fille s’installent face à face (...). La mère sort des chips (...). Elles puisent l’une et l’autre dans le paquet et le finissent.” (Ernaux, 2009, p. 49) แต่ในบันทึกบางตอน แอร์โนซ์ตั้งต้นด้วยกาลอดีต passé composé และ imparfait เพื่อต้องการแบ่งแยกให้เห็นอย่างชัดเจนระหว่างช่วงเวลาของเนื้อเรื่อง (moment de l’histoire) ที่ได้เกิดขึ้นและจบสิ้นแล้ว กับช่วงเวลาของการเขียนหรือการเล่า (moment de l’écriture ou de la narration) ที่ดำเนินการในภายหลัง ตัวอย่างเช่น “หญิงชรา

คนหนึ่งนั่งลงตรงที่ใกล้กับทางเดิน เธอกำลังคุยกับเด็กผู้ชายคนหนึ่ง” จากต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสว่า “une vieille femme s’est assise à une place près de l’allée, elle parlait à un jeune garçon” (Ernaux, 2009, p. 12) จากนั้นแอร์โนซ์เปลี่ยนไปใช้กาล présent เมื่อพูดถึงท่าทีของเด็กผู้ชายว่า “มือของเขาล้วงกระเป๋าอยู่ เขาไม่ตอบอะไร” จากต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสว่า “Il a les mains dans les poches, il ne répond pas.” (Ernaux, 2009, pp. 12-13) ทั้งๆ ที่เนื้อหาส่วนนี้ต่อเนื่องกับสิ่งที่เขียนเล่าไปก่อนหน้านี้ กาล présent ในที่นี้คือ présent historique หรือที่รู้จักในชื่อ présent de narration ที่ “ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่ายู่ใกล้กับเหตุการณ์นั้นมากขึ้น” (Charaudeau, 1992) จะเห็นได้ว่าแอร์โนซ์ต้องการให้ผู้อ่านรู้สึกว่เรื่องราวต่างๆ นั้นกำลังเกิดขึ้นใน “ปัจจุบัน” ในตอนนั้น และยังทำให้พวกเขารู้สึกว่าเข้ามาใกล้หรือเข้ามาเห็นเรื่องราวเหล่านั้นพร้อมกันกับเธอ

ตามที่มีผู้เขียนบทความได้กล่าวไว้ข้างต้นว่ารูปแบบการบันทึกใน *Journal du dehors* นั้นไม่

เหมือนกับการเขียนไดอารี่ทั่วไป ลักษณะพิเศษนี้ก็ยังไม่ได้สอดคล้องหรือไม่เข้าข่ายลักษณะใดลักษณะหนึ่งในความหลากหลายของการเขียนบันทึกส่วนตัวที่โคลด บัวร์เจอแลง (Burgelin, 2001) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ ไม่ว่าจะเป็นบันทึกเหตุการณ์ (chronique événementielle) ที่เน้นเฉพาะเหตุการณ์สำคัญหรือประวัติศาสตร์ ข้อเขียนอัตชีวประวัติส่วนตัว (écriture intimement autobiographique) บันทึกการอ่าน (journal de lectures) หรือแม้แต่บันทึกรวบรวมความคิดด้านการเมืองหรือศีลธรรมจรรยา (recueil de réflexions politiques ou morales)

จริงอยู่ว่าบันทึกเล่มนี้ใช้รูปแบบการเขียนตามลำดับเวลาเหมือนกับการเขียนไดอารี่ แต่วลี *du dehors* ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า “จากภายนอก” ให้มุมมองที่เกี่ยวข้องกับผู้คน สถานที่หรือสรรพสิ่งที่อยู่ภายนอกหรือในที่สาธารณะ นอกจากนี้ ด้วยสายตาและความสนใจใน “นอก” ที่หลากหลายของแอร์โนซ์ บันทึกแต่ละส่วนที่เรียงกันตามลำดับเวลาจึงไม่มีความสัมพันธ์กันในด้านเนื้อหา ดังที่ปรากฏในตัวอย่างการจดบันทึกของ ค.ศ. 1985 ต่อไปนี้

ตาราง ตัวอย่างเนื้อหาการจดบันทึกใน ค.ศ. 1985 ของ *Journal du dehors* (เนื่องจากแอร์โนซ์ไม่ได้ระบุวันและเดือนในการจดบันทึกแต่ละครั้ง ผู้เขียนบทความจึงกำหนดหมายเลขลำดับของบันทึกเพื่อให้เห็นการแบ่งตอนที่ชัดเจน)

ลำดับ	เนื้อหา
1	แอร์โนซ์บันทึกข้อความที่เขียนบนกำแพงลานจอดรถของสถานีรถไฟ RER เมืองใหม่ (Ville Nouvelle) หรือเมืองแชร์จี (Cergy) จากนั้นเธอเล่าเหตุการณ์ในย่านลินองด์ (Linandes) มีผู้หญิงอายุ 50-60 ปีได้รับบาดเจ็บและกำลังได้รับการช่วยเหลือ ต่อด้วยการจดบันทึกคำพูดของเด็กผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งเห็นเหตุการณ์ดังกล่าว และปิดท้ายด้วยการกล่าวถึงพนักงานเก็บรถเข็นของศูนย์การค้าในย่านนั้น (Ernaux, 2009, pp. 11-12)
2	ในขณะที่โดยสารรถไฟ RER ที่มุ่งไปยังสถานีแฌ็งต์-ลาซาร์ เธอบันทึกบทสนทนาระหว่างหญิงชรากับเด็กผู้ชายคนหนึ่งซึ่งอาจจะหลานชายของเธอเอง (Ernaux, 2009, pp. 12-13)
3	ในซูเปอร์มาร์เก็ตซูเปอร์-เอ็ม (Super-M) ซึ่งอยู่ภายในศูนย์การค้าทรีส์-ฟงแตนส์ (Trois-Fontaines) เธอบันทึกพฤติกรรมและคำพูดของลูกค้าผู้หญิงคนหนึ่งตรงแผนกของใช้ในบ้าน ต่อด้วยลูกค้าผู้ชายอายุห้าสิบที่มองสิ่งของในรถเข็นของเขายืดตลอดเวลา และลูกค้าผู้หญิงอีกคนหนึ่งที่กำลังวางสินค้าที่เคาน์เตอร์แคชเชียร์ (Ernaux, 2009, pp. 13-14)
4	ในขณะที่โดยสารรถไฟ เธอเขียนบันทึกสถานการณ์ที่ชายคนหนึ่งอายุ 20-25 ปี ซึ่งขึ้นรถไฟมาตั้งแต่สถานีอาแฌร์-วิลส์ (Achères-Villes) กำลังนั่งติดเลียบอย่างมีความสุข (Ernaux, 2009, pp. 14-15)

ตาราง ตัวอย่างเนื้อหาการจดบันทึกใน ค.ศ. 1985 ของ *Journal du dehors* (เนื่องจากแอร์โนซ์ไม่ได้รับวันและเดือนในการจดบันทึกแต่ละครั้ง ผู้เขียนบทความจึงกำหนดหมายเลขลำดับของบันทึกเพื่อให้เห็นการแบ่งตอนที่ชัดเจน) (ต่อ)

ลำดับ	เนื้อหา
5	ในขณะที่โดยสารรถไฟ เรอจดบันทึกบทสนทนาระหว่างแม่กับลูกสาว ลูกสาวขอร้องให้แม่ของเธออ่านหนังสือให้ฟัง (Ernaux, 2009, pp. 15-16)
6	เธอเขียนบรรยายพ่อค้าขายผักและพนักงานเก็บรถเข็นในย่านลีนองด์ ต่อด้วยการจดบันทึกบทสนทนาในร้านขายเนื้อของหมู่บ้าน (Ernaux, 2009, pp. 16-17)
7	ในขณะที่โดยสารรถไฟใต้ดิน เรอจดบันทึกบทสนทนาระหว่างผู้หญิงมุสลิมกับเพื่อนของเธอ (Ernaux, 2009, p. 17)
8	เรอจดบันทึกเสียงเทคนิคการขายของพนักงานร้านซามาริตแตน (Samaritaine) ในศูนย์การค้าทรวส์-ฟงแตนส์ (Ernaux, 2009, pp. 17-18)
9	เธอเล่าถึงคอลัมน์ดวงชะตาประจำเดือนในนิตยสาร <i>มารี-แคลร์</i> (Marie-Claire) ที่เธอซื้อมาจากสถานีรถไฟแซร์ซี ตามคำทำนายนั้น เธอจะได้พบชายหนุ่มที่นามหัศจรรย์คนหนึ่ง (Ernaux, 2009, pp. 18-19)

หากพิจารณาตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยน “ฉาก” ที่เริ่มด้วยข้อความบนกำแพงของลานจอดรถไปสู่เรื่องราวของหญิงชรากับหลานชายบนรถไฟ RER ผู้คนต่างๆ ในซูเปอร์มาร์เก็ต ชายชาติดัดเลียบบนรถไฟ บทสนทนาระหว่างแม่กับลูกสาว พ่อค้าขายผักกับพนักงานเก็บรถเข็น บทสนทนาในร้านขายเนื้อ คำพูดของผู้หญิงมุสลิมในรถไฟใต้ดิน เทคนิคการขายในศูนย์การค้า จนมาสู่ตัวเธอเองที่อ่านคอลัมน์ทำนายดวงนั้น ไม่ได้มีความเชื่อมโยงหรือเป็นเหตุเป็นผลกันแต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างจากการเขียน ไดอารีส่วนตัวที่มีเรื่องราวชีวิตของผู้เขียนบันทึกในฐานะผู้เล่าเรื่องและตัวละครหลัก เป็นสิ่งเชื่อมโยงตอนต่างๆ ของบันทึกแต่ละวันเข้าด้วยกันตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดการเขียนไดอารี

เมื่อสำรวจผลงานของนักเขียนฝรั่งเศสที่ได้ตีพิมพ์บันทึกในลักษณะนี้ จะพบว่า *Journal du dehors* ของแอร์โนซ์คล้ายกับผลงานที่ชื่อว่า *Journal extime* (2004) ของมิเชล ตูร์นีเยร์ (Michel Tournier) และ *Outside* (1981) ของ มาร์เกริต ดูราส (Marguerite Duras) ตูร์นีเยร์จึงใช้คำคุณศัพท์ “extime” เพื่อ

กำหนดรูปแบบการจดบันทึกที่มีลักษณะแตกต่างจากการเขียนไดอารีทั่วไปและเพื่อให้ล้อกับคำว่า “intime” ที่กำหนดให้เขียนเรื่องส่วนตัวของผู้บันทึกเป็นหลัก เขาได้อธิบายถึงเนื้อหาใน *Journal extime* ไว้ว่า

“เป็นเวลานานแล้วที่ผมชินกับการจดบันทึกซึ่งไม่ใช่แค่ขั้นตอนและเหตุการณ์ที่บังเอิญเกิดขึ้นในการเดินทาง แต่ยังรวมถึงเรื่องราวอันสำคัญและไม่สำคัญในกิจวัตรประจำวันของผม สภาพดินฟ้าอากาศ การเปลี่ยนแปลงของสวน การพบปะเยี่ยมเยียน โชคชะตาที่ดีหรือร้าย เราสามารถกล่าวได้ว่าเป็นการจดบันทึกอย่างหนึ่ง แต่ไม่ใช่การเขียนแบบไดอารี” (Tournier, 2004)

เช่นเดียวกับดูราส ซึ่งได้กล่าวถึงที่มาที่ไปของการจดบันทึกเรื่องราวภายนอกในคำนำของ *Outside* ดังนี้

“(…) บางครั้งฉันเขียนบทความสำหรับหนังสือพิมพ์ บางครั้งฉันก็เขียนอะไรที่เป็นเรื่องภายนอก เมื่อสิ่งภายนอกนั้นท่วมล้นตัวฉัน เมื่อมีบางอย่างข้างนอก บนท้องถนน ที่ทำให้ตัวฉันบ้าคลั่ง หรือไม่กี่เมื่อไม่มีอะไรที่ดีกว่านี้ให้ทำ การเขียนบันทึกเรื่องราวภายนอกจึงเกิดขึ้น” (Duras, 1981)

อาจกล่าวได้ว่านักเขียนทั้งสองคนนี้รวมถึงแอร์โนซ์สร้างวิธีการเขียนบันทึกแบบใหม่ โดยตั้งชื่อผลงานที่บ่งบอกถึงลักษณะของการเขียนซึ่งไม่ใช่เรื่องส่วนตัวอีกต่อไป

มิติด้านสังคม

ถึงแม้ว่า *Journal du dehors* ไม่สัมพันธ์กันในด้านเนื้อหา แต่บันทึกหรือ “ฉาก” ต่างๆ นั้นมีกรอบพื้นที่ร่วมกัน คือระหว่างปารีสและแซร์ซีซึ่งเป็นเมืองใหม่และเป็นเมืองที่แอร์โนซ์อาศัยอยู่ในขณะนั้น มีรถไฟ RER ที่เธอโดยสารเป็นประจำเป็นตัวเชื่อมระหว่างสองเมือง จึงไม่น่าแปลกใจที่หลายบันทึกเป็นเรื่องราวอันเกิดขึ้นบนรถไฟซึ่งประกอบไปด้วยผู้โดยสารที่มาจากกลุ่มคนแตกต่างหลากหลาย รวมไปถึงคนขอทานที่ขึ้นมาบนรถไฟและดึงดูดความสนใจของแอร์โนซ์ อย่างเช่น ในบันทึกหนึ่งของ ค.ศ. 1988 แอร์โนซ์เล่ากลยุทธ์การขอเงินของชายขอทานบนรถไฟคนหนึ่ง เธอเห็นขอทานคนนี้บ่อยครั้งจนสามารถวิเคราะห์ว่าทศปีของเขาได้ เขาใช้หลักการสารภาพความจริงที่ว่าเขาเป็นขอทานซึ่งเธอวิเคราะห์ว่าน่าจะดีกว่าที่จะบอกว่าเขาไม่มีงานทำจึงต้องขึ้นมาขอเงินบนรถไฟ นอกจากเทคนิคการสารภาพแล้ว ขอทานคนนี้ยังสร้างอารมณ์ขึ้นอีกด้วย แอร์โนซ์จดบันทึกคำพูดของขอทานที่เรียกเสียงหัวเราะจากผู้โดยสารไว้ว่า

“ผมจะเดินไปหาพวกคุณนะครับ ให้ผมแค่เหรียญเล็กๆ ก็พอ แต่เหรียญใหญ่ๆ ก็รับนะครับ” (...) ชายผู้นี้ยังตะโกนอย่างกึกก้องอีกว่า ‘สุขสันต์วันหยุดและขอให้วันนี้เป็นวันที่ดีสำหรับคุณนะครับ’ และตะโกนใส่ผู้ที่ไม่ได้ให้เงินว่า ‘ขอให้มันวันหยุดน้อยๆ และขอให้วันนี้มีความสุขผ่านไปอย่างรวดเร็วนะครับ’ ขณะลงรถไฟ ชายขอทานยังร้องตะโกนขึ้นมาว่า ‘เฮลละ ไวพบกัณพรงัณครับ’” (Ernaux, 2009, p. 78)

ในฐานะผู้โดยสารและผู้อยู่ในเหตุการณ์ แอร์โนซ์มองว่าเรื่องราวของชายขอทานคนนี้ไม่ได้แค่ต้องการสื่อให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคม

แต่เขายังเป็นผู้ “สร้างสีสัน” ให้แก่สังคมฝรั่งเศสในช่วงนั้นด้วย

นอกจากนี้ การสังเกตและการถ่ายทอดพฤติกรรม อารมณ์หรือคำพูดของผู้คนที่เธอพบเจอในร้านค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต ห้างสรรพสินค้า หรือศูนย์การค้าที่ตั้งอยู่ในปารีสและแซร์ซีผ่านการจดบันทึกนั้น ก็สะท้อนลักษณะทางสังคมได้อย่างชัดเจนเช่นกัน ตัวอย่างเช่น เธอบรรยายพฤติกรรมของลูกค้าในซูเปอร์มาร์เก็ต ดังนี้

(...) ชายชาวอาหรับคนหนึ่งมองดูสิ่งของต่างๆ ในรถเข็นของเขาตลอดเวลา มีความพอใจที่จะได้เป็นเจ้าของสิ่งที่ปรารถนา หรือไม่ก็รู้สึกกลัวว่าสิ่งของเหล่านั้นมีราคาแพงเกินไป หรืออาจจะรู้สึกทั้งสองอย่าง ผู้หญิงคนหนึ่งใส่เสื้อคลุมสีน้ำตาลอายุประมาณ 50 ปี โยนห่อสิ่งของลงบนสายพานฉวยคว้ามันขึ้นมาหลังจากที่มีการบันทึกการลงใบใบเสร็จแล้ว และโยนลงในรถเข็น เธอให้แคชเชียร์กรอกข้อมูลในเช็ค และเธอก็เซ็นชื่อซ้ำๆ (Ernaux, 2009, pp. 13-14)

จะเห็นได้ว่าแอร์โนซ์เลือกบรรยายลูกค้าที่มีความแตกต่างทางเพศ (ผู้ชาย/ผู้หญิง) อายุ (50 ปี) เชื้อชาติ (อาหรับ)ฐานะด้านสังคมและการเงิน (“กลัวว่าสิ่งของเหล่านั้นมีราคาแพงเกินไป”/“เธอให้แคชเชียร์กรอกข้อมูลในเช็ค และเธอก็เซ็นชื่อซ้ำๆ”) และเธอพยายามตีความในความแปลกไปต่างๆ ของความรู้สึกนึกคิดของลูกค้าจากพฤติกรรมภายนอกของพวกเขาไม่ว่าจะเป็นความพอใจและความกลัวในตัวของผู้ชายอาหรับ รวมถึงความมั่นใจในตัวของผู้หญิงที่โยนและคว้าสิ่งของอย่างรุนแรงก็เพราะเป็นสิ่งที่เธอสามารถครอบครองได้อย่างแน่นอน ต่างจากผู้ชายอาหรับที่ความสามารถนี้ยังคลุมเครือ ไม่ชัดเจน

อีกหนึ่งสถานการณ์ที่สะท้อนการจดบันทึกที่มีมิติทางสังคม ก็คือในตอนที่แอร์โนซ์เล่าบรรยายฉากและบันทึกการพูดคุยภายในร้านขายเนื้อของหมู่บ้าน

(Ernaux, 2009, pp. 41-42) เธอเริ่มด้วยการตั้งข้อสังเกตว่าลูกค้าส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่มาเพียงลำพัง น้อยมากที่จะมาเป็นคู่สามีภรรยา จากนั้นเธอบรรยายเชิงเปรียบเทียบปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้า ลูกค้าประจำ และลูกค้าหน้าใหม่หรือที่ไม่ค่อยสนิท แอร์โนซ์ให้ความสนใจเป็นพิเศษในบทสนทนาระหว่างพ่อค้าและลูกค้าประจำผู้หญิงคนหนึ่ง เธอจดบันทึกการทักทายของพ่อค้าซึ่งเรียกชื่อของลูกค้าราวกับคนที่รู้จักกันอย่างดี และประโยคของลูกค้าผู้ต้องการซื้อเนื้อสันนอกสำหรับสองคน จากนั้น แอร์โนซ์เขียนบรรยายว่า

“พ่อค้า ซึ่งกำลังวางซ้อนเนื้อที่ห่อด้วยกระดาษอันมีชื่อของเขา รู้สึกพอใจในเกียรติที่ลูกค้ามอบให้แก่คุณภาพของสินค้า พอใจที่เงินเข้าร้าน ส่วนลูกค้าก็พอใจที่ได้แสดงให้เห็นถึงสถานะทางสังคมของเธอ โดยการแจกแจงและการแสดงให้เห็นในสิ่งที่เธอบริโภค บทบาทของผู้ดูแลเรื่องอาหารการกินที่เชี่ยวชาญอย่างดียิ่ง” (Ernaux, 2009, p. 42)

นอกจากนี้ แอร์โนซ์ยังเสนอมุมมองเปรียบเทียบระหว่างลูกค้าคู่สามีภรรยาวัยกลางคนกับลูกค้าหนุ่มสาวหรือลูกค้าที่โสด โดยกล่าวว่า ลูกค้าคู่สามีภรรยา “ซื้อเนื้อสำหรับหนึ่งสัปดาห์ มีความพอใจที่บอกให้รู้ว่าพวกเขา ‘อยู่ดีกินดี’ หรือพวกเขาสามารถจัดการอะไรที่มีปริมาณมากได้” ในขณะที่ลูกค้าหนุ่มสาวหรือโสด “ที่สั่งแฮมสองแผ่นหรือเนื้อสเต็กบด ที่ไม่มีเวลา ไม่มีความรู้ หรือไม่ปรารถนาที่จะทำสตอร์เนื้อ จะรู้สึกอึดอัดใจ” ในร้านนี้ เธอจึงสรุปว่าลูกค้าหนุ่มสาวหรือโสดนั้น “ชอบไปซูเปอร์มาร์เก็ตมากกว่า” (Ernaux, 2009, pp. 42-43)

นอกจากความสนใจต่อผู้คนบนรถไฟ ลูกค้าในซูเปอร์มาร์เก็ตและบรรยากาศในร้านขายเนื้อแล้ว แอร์โนซ์ยังกล่าวถึงบุคคลผู้มีชื่อเสียงในช่วงเวลานั้นที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับ

แตกต่างด้านสังคมระหว่างชนชั้นไม่มากนักน้อย อย่างเช่น ใน ค.ศ. 1987 เธอจดบันทึกเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์รายการหนึ่งซึ่งจัดให้มีการพูดคุยกันระหว่างมาร์เกอริต ดูราส กับ ฌอง-ลุย โกดาร์ (Jean-Luc Godard) และเธอได้ตั้งข้อสังเกตว่าสาระสำคัญของการสนทนาของสองคนนี้ไม่ใช่สิ่งที่พวกเขาพูดถึงหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ แต่เป็น “ต้นแบบ” การพูดคุยของผู้มีปัญญาหรือศิลปินที่ทางรายการในฐานะสื่อมอบให้กับผู้ชม (Ernaux, 2009, pp. 67-68) อีกตัวอย่างก็จะเป็นบันทึกตอนหนึ่งของ ค.ศ. 1986 ซึ่งเป็นตอนที่ฌากส์ ชีรัก (Jacques Chirac) ประธานาธิบดีฝรั่งเศสในสมัยนั้น พูดออกสื่อโทรทัศน์และใช้คำเรียกที่แสดงถึงการแบ่งชนชั้นทางสังคม เขาเรียกลูกจ้างหรือผู้ใช้แรงงานว่า “petites gens” คำเรียกดังกล่าวทำให้ผู้ชมรายการและแอร์โนซ์สามารถตีความได้ว่าประธานาธิบดีบอกโดยนัยว่าตัวเองอยู่ในกลุ่มคนผู้มีฐานะทางสังคมสูงกว่า หรือที่เธอใช้คำว่า “grandes gens” (Ernaux, 2009, pp. 39-40)

การอยู่ร่วมสถานการณ์กับชายขอทานบนรถไฟ การสังเกตลูกค้าในซูเปอร์มาร์เก็ตและร้านขายเนื้อ หรือการดูรายการโทรทัศน์ซึ่งมีบุคคลสำคัญและมีชื่อเสียงนั้น ล้วนเป็นเรื่องราวธรรมดาสามัญที่พบเจอทั่วไปหรือที่เกิดขึ้นได้ในแต่ละวัน เรื่องราวซึ่งดูไม่น่าสนใจหรือไม่น่าจดจำในความรู้สึกของคนทั่วไป แต่สำหรับแอร์โนซ์แล้ว ทุกสิ่งที่ได้บันทึกลงใน *Journal du dehors* เปรียบเสมือนเป็น “ข้อมูล” อันมีมิติทางสังคมซึ่งได้รับการ “ลงพื้นที่” จริง หรือประจักษ์ด้วยสายตาของเธอ จนทำให้เธอต้องกล่าวถึงลักษณะของ *Journal du dehors* ในตอนหนึ่งว่า บันทึกเล่มนี้ “ไม่มีการพรรณนา ไม่มีการเล่าเรื่องใดๆ ทั้งสิ้น แต่เป็นการบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาสั้นๆ เป็นการพบเจอกัน เป็นตัวบทด้านชาติพันธุ์วิทยา”

ซึ่งเธอใช้คำภาษาฝรั่งเศสว่า “ethnotexte” (Ernaux, 2009, p. 65) นอกจากนี้ ลักษณะการเขียนเชิงชาติพันธุ์วิทยายังทำให้แอร์โนซ์สามารถ “เข้าถึง” ความเป็นจริงของโลกภายนอกในช่วงเวลานั้นได้ เธออธิบายเพิ่มเติมถึงที่มาที่ไปในคำนำของ *Journal du dehors* ซึ่งเขียนขึ้นใน ค.ศ. 1996 ไว้ว่า

“ฉันมองดูสิ่งที่เด็กๆ เล่นกันด้านล่างตึกสังเกตดูการเดินเล่นของผู้คนบนท้องถนนซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์การค้าทริวส์-ฟงแตนส์ (...) ฉันให้ความสนใจในบทสนทนาของผู้โดยสารรถไฟ RER ฉันต้องการที่จะถ่ายทอดฉาก คำพูด กิริยาท่าทางของคนที่ไม่รู้จักหรือที่จะไม่สามารถพบเห็นได้อีกข้อความจากภาพกราฟฟิตินบนผนังกำแพงที่ถูกลบทิ้งและถูกเขียนขึ้นใหม่ทันที ทุกสิ่งทุกอย่างที่สร้างอารมณ์ความรู้สึก ความกังวลใจหรือความไม่พอใจให้เกิดขึ้นในตัวฉัน ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

ดังนั้นจึงเกิดบันทึกจากภายนอกนี้ขึ้นซึ่งฉันได้เขียนเรื่อยมาจนถึง ค.ศ. 1992 บันทึกเล่มนี้ไม่ใช่การรายงานข่าว ไม่ใช่การสำรวจด้านสังคมวิทยาเมือง แต่เป็นความพยายามที่จะเข้าถึงความเป็นจริงของยุคสมัย – ความทันสมัยของเมืองใหม่ซึ่งให้ความรู้สึกรุนแรงแปลกๆ ที่เราไม่สามารถอธิบายได้ – โดยผ่านการรวบรวมเรื่องราวที่เกิดขึ้นช่วงเวลาสั้นๆ ในชีวิตประจำวันของผู้คนทั่วไป ฉันเชื่อว่าความปรารถนาต้องการความรู้สึกหยุดนิ่งไม่พอใจ ความเหลื่อมล้ำด้านสังคมและวัฒนธรรม สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนจากวิธีการสังเกตสิ่งของต่างๆ ภายในรถเข็นของห้างสรรพสินค้า จากคำพูดของคนที่สังเือนัสเด็กหรือตอนที่กำลังขึ้นชมรูปภาพใดรูปภาพหนึ่ง จากตัวแคชเชียร์ที่ถูกลูกค้าตำหนิ จากคนไร้บ้านซึ่งกำลังเดินขอทานและเป็นที่รังเกียจของผู้คนทั่วไป จากความรุนแรง ความอับอายในสังคม จากทุกๆ สิ่งที่ไม่สำคัญหรือไร้ซึ่งความหมายเพราะว่าคุ้นเคยหรือธรรมดาจนเกินไป” (Ernaux, 2009, pp. 8-9)

ในตอนแรก แอร์โนซ์ต้องการนำเสนอความเป็นจริงของสังคมในยุคสมัยนั้นผ่านรูปแบบการบันทึกประจำวัน ซึ่งไม่ใช่ “การสำรวจด้านสังคมวิทยาเมือง” แต่อย่างใด ในการให้สัมภาษณ์กับเฟเดริก อีฟส์-ฌานเน็ต (Frédéric-Yves Jeannet) ซึ่งต่อมาบทสัมภาษณ์ได้รับการตีพิมพ์ในชื่อ *L'Écriture comme un couteau* ใน ค.ศ. 2003 (และตีพิมพ์อีกครั้งใน ค.ศ. 2011 ซึ่งผู้เขียนบทความจะอ้างอิงฉบับนี้) แอร์โนซ์อธิบายเหตุผลในการเลือกรูปแบบการเขียนบันทึกนี้ว่าเธอต้องการสร้างความแตกต่างระหว่างการเขียนบันทึกส่วนตัวจริงๆ กับการเขียนบันทึกที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจนอย่างกรณีของ *Journal du dehors* (และ *La Vie extérieure*) เธออธิบายอีกว่าบันทึกเล่มนี้ตั้งใจที่จะไม่มองย้อนไปในชีวิตส่วนตัวที่ผ่านมา ดังนั้นจึงมีตัว “ฉัน” ในฐานะผู้เล่าเรื่องปรากฏอยู่น้อยมาก นอกจากนี้ลักษณะการเขียนที่ไม่จบหรือการจดบันทึกเป็นตอนสั้นๆ ที่ไม่ต่อเนื่องและมีลำดับเวลาเป็นตัวกำหนดนั้น เอื้อต่อการเลือกนำเสนอ “ภาพถ่าย” ความเป็นจริงในชีวิตประจำวันหรือความเป็นจริงในชุมชนเมืองและของผู้คนในสังคมได้ (Ernaux, 2011, p. 23) จะเห็นได้ว่าการเขียนเชิงอัตชีวประวัติหรือเรื่องส่วนตัวไม่สามารถทำให้แอร์โนซ์บรรลุความต้องการที่จะบันทึกความเป็นจริงต่างๆ ในสังคมขณะนั้นได้ ดังนั้นการจดบันทึกแบบนี้จึงเป็นรูปแบบเดียวที่ตอบสนองต่อความต้องการของเธอ และกลายเป็น “ethnotexte” ที่เธอใช้กำหนดลักษณะของบันทึกเล่มนี้

อย่างไรก็ตาม แอร์โนซ์พยายามปฏิเสธลักษณะด้านสังคมของ *Journal du dehors* ว่าเธอไม่ได้ตั้งใจที่จะวิเคราะห์ความเป็นจริงในสังคมตามแนวทางของนักสังคมวิทยา เพียงแค่ต้องการให้ผู้อ่านได้เห็นความเป็นจริงที่เกิดขึ้นเท่านั้น ในการให้สัมภาษณ์นักสังคมวิทยาชื่อ มารี-มาเดอลีน มิลียง-ลาฌัวนี (Marie-Madeleine Million-

Lajoinie) ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในชื่อ *Une œuvre de l'entre-deux* ใน ค.ศ. 2004 แอร์โนซ์อธิบายว่า สิ่งที่เราปรารถนาในการจดบันทึกก็คือการที่ได้ หนีบอกความเป็นจริงที่เกิดขึ้นภายนอกตัวเธอ ซึ่งอาจเป็นความเป็นจริงที่ได้หายไปจากชีวิต หรือความเป็นจริงที่ทำให้เรารู้สึกเคลิบเคลิ้มหลงไหล หรือที่ทำให้รู้สึกไม่พอใจ (Thumerel, 2004) เธอ ยังกล่าวอีกว่าการที่ใช้เรื่องจริงเป็น “เครื่องมือ” ในการเขียนเป็นสิ่งที่จำเป็น โดยทั่วไปแล้วผลงาน วรรณคดี (หรือเรื่องแต่ง) มักจะไม่สนใจเรื่องจริง หรือไม่ก็ใช้เสริมเติมแต่งเพื่อความสมจริงเท่านั้น ในระหว่างการจดบันทึกเรื่องราวต่างๆ เธอได้แทรก มุมมองของตัวเองเกี่ยวกับรูปแบบการเขียนที่เธอ สามารถใช้เป็น “เครื่องมือ” สำคัญในการถ่ายทอด สิ่งที่เกิดขึ้นจริง ดังนี้

“ฉันรู้ว่ามี 2 วิธีด้วยกันที่สามารถจัดการ กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง อาจจะกล่าวถึงสิ่งที่ เกิดขึ้นในช่วงเวลาสั้นๆ นั้นอย่างละเอียด ตาม ความเป็นจริง ไม่ใช่รูปแบบของเรื่องเล่า หรือไม่ก็ จีบแยกเหตุการณ์จริงนั้นออกไปต่างหาก แล้วอาจ จะนำมาใช้โดยการใส่เข้าไปในองค์รวมของเรื่องเล่า (อย่างเช่นนวนิยาย) ฉันรู้สึกไม่ค่อยพอใจกับการ เขียนบันทึกเป็นตอนสั้นๆ เหมือนกับที่ฉันกำลัง ทำอยู่ตอนนี้ อันที่จริงแล้ว ฉันต้องการเขียนงาน ที่มีขนาดยาวและมีโครงสร้างชัดเจน (ซึ่งไม่ได้อยู่ ภายใต้อาณัติของความบังเอิญที่เกิดขึ้นในแต่ละวันหรือใน การพบเจอผู้คน) แต่อย่างไรก็ตาม ฉันก็ยังต้องการ ถ่ายทอดสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นบนรถไฟ RER รวมถึง กิริยาท่าทางและคำพูดของผู้คน (...) โดยที่ไม่รู้ว่า สิ่งที่เราจดเหล่านี้จะมีประโยชน์อันใด” (Ernaux, 2009, p. 85)

ถึงแม้ว่าแอร์โนซ์เลือกใช้วิธีการเขียนแบบ แรก (ที่ไม่ใช่รูปแบบของเรื่องเล่า) ในการถ่ายทอด ความเป็นจริง โดยอาศัยการบันทึกเป็นตอนสั้นๆ แต่จากการพิจารณาสิ่งที่เธอกล่าวข้างต้นแล้ว จะ

เห็นได้ว่าแอร์โนซ์กำลังตกอยู่ใน “ความเป็นไปได้” ของการบันทึกความเป็นจริงตามที่เธอได้เสนอทั้ง 2 วิธี และในขณะนั้นเธอไม่สามารถตัดสินใจเลือกได้ อย่างชัดเจนและทันที อย่างไรก็ตาม แอร์โนซ์เห็น ว่าวิธีการเขียนเป็นตอนสั้นๆ น่าจะตอบโจทย์การ บันทึกและถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ของผู้คนได้ดี กว่าวิธีการเขียนแบบวรรณคดี เธอได้ให้สัมภาษณ์ ว่า

“ดิฉันตระหนักดีว่ารูปแบบการบันทึก การเลือกบรรยายคนนั้นคนนี้ และการสร้างข้อเขียน ที่ว่าด้วยผู้คน มีลักษณะสำคัญด้านสังคมวิทยา แต่สำหรับดิฉันแล้ว การเขียนเป็นตอนๆ นั้นก็มีความ เหมาะสมที่สุดในการบันทึกการพบเจอผู้คนที่ไม่รู้ จักและการสังเกตพฤติกรรมของพวกเขาเพียงช่วง เวลาสั้นๆ รวมถึงยุคสมัยของเราก็มีการเปลี่ยนแปลง ตลอดทุกวัน (...) ในขณะเดียวกัน การใช้รูปแบบ ของนักชาติพันธุ์วิทยาในการเล่าประสบการณ์ที่ได้ รับจากภายนอกและการที่บุคคลอื่นผ่านเข้ามาใน ชีวิตทำให้ดิฉันได้เห็นความยากลำบากของตัวเอง ได้อย่างชัดเจน ได้รับรู้ถึงความรู้สึกกลัวและความ ปรารถนาต่างๆ ในที่นี้ ความเป็นส่วนตัวและความเป็น สังคม (หมายรวมถึงคนอื่นและสิ่งที่อยู่นอกตัว) รวมกันเป็นหนึ่งเดียว” (Thumerel, 2004)

นอกจากแอร์โนซ์ได้อธิบายเหตุผลที่เลือก ใช้การเขียนแบบเป็นตอนสั้นๆ สำหรับ *Journal du dehors* แล้ว เธอยังยอมรับมิติด้านสังคมที่ ตัวเธอเองสะท้อนผ่านเนื้อหาและวิธีการเขียน บันทึกเล่มนี้ด้วย

จากโลกภายนอกสู่การค้นพบตัวตน

นอกจากคำพูดของแอร์โนซ์ในการให้ สัมภาษณ์ข้างต้นได้ยืนยันมุมมองเชิงสังคมของ บันทึกเล่มนี้แล้ว คำพูดดังกล่าวยังแสดงให้เห็น ว่าเธอได้พบความเป็นจริงส่วนตัว (“ความยาก ลึก” “ความรู้สึกกลัว” “ความปรารถนา”) ผ่าน

การสังเกตผู้คนภายนอก ถึงแม้ว่าเธอพยายามลบภาพของตัวเองออกจากเรื่องราวที่จดบันทึกในฐานะผู้สังเกตการณ์ตามที่ได้ตั้งใจไว้ แต่เธอก็ได้ “สารภาพ” ภายหลังในตอนที่ยืนยันคำนำของ *Journal de dehors* ว่า “ฉันได้หลีกเลี่ยงอย่างมากที่สุดเท่าที่ทำได้ที่จะไม่ปรากฏตัวในฉากต่างๆ และจะไม่แสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกอันเป็นที่มาของการจดบันทึกแต่ละครั้ง” (Ernaux, 2009, p. 9) เธอรู้ดีว่าความพยายามจะลบความเป็นอัตวิสัย (subjectivité) หรือความเป็นตัวตนของเธอนั้นไม่เป็นผลสำเร็จ และความเป็นตัวตนนี้ก็ได้ปนรวมกับ “ความเป็นคนอื่น” อยู่บ่อยครั้ง นอกจากนี้ ความตั้งใจของแอร์โนซ์ที่เลือกใช้กาล *présent* ในการจดบันทึกตามที่ผู้เขียนบทความได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อแรกนั้น สามารถตีความได้อีกอย่างหนึ่งว่าแอร์โนซ์เองต้องการมีตัวตนในบ้านที่เล่นนี้เหมือนกับที่มิเชล โบรด (Braud, 2006) กล่าวเน้นว่า “คือในปัจจุบันเท่านั้นที่ผู้เขียนมีตัวตน” การใช้ *présent* ในบันทึกจำนวนมากก็หมายถึงตัวตนของแอร์โนซ์ที่ปรากฏมากเท่ากัน และการเปลี่ยนจากกาลอดีตมาใช้ *présent* ยังสะท้อนความสนใจของเธอที่ต้องการเข้ามาใน “พื้นที่” ของผู้อื่น

ตามที่แอร์โนซ์ได้กำหนดให้ผู้อื่นเป็น “ศูนย์กลาง” ของการบันทึกซึ่งปราศจากลักษณะของเรื่องแต่ง และทำให้บันทึกเล่มนี้มีความเป็นภาววิสัย (objectivité) ที่เธอสามารถรับประกันข้อเท็จจริงจากสิ่งที่ถ่ายทอด เสมือนเป็นหลักฐานที่ใช้อ้างอิงได้ (témoignages référentiels) แต่ในขณะที่เธอกำลังทำหน้าที่ผู้สังเกตการณ์อยู่นั้น เธอกลับรับรู้ได้ว่าการที่ผู้อื่นผ่านเข้ามาสู่ชีวิตภายนอกของเธอได้สร้างอารมณ์ความรู้สึกบางอย่างที่มากกระทบกับความเป็นภาววิสัยของการจดบันทึก และด้วยความไม่ตั้งใจดังกล่าว เธอก็ปล่อยให้ตัวเองเข้ามา มีบทบาทในการจดบันทึกที่เน้นผู้อื่นเป็นสำคัญ ด้วยลักษณะที่เกิดขึ้นเช่นนี้ แอร์โนซ์จึงยอมรับ

ในที่สุดว่าเธอสนใจผู้อื่นเพื่อที่จะค้นพบตัวเอง และผู้คนปรากฏในบ้านที่เล่นนี้ก็เข้ามามีส่วนร่วมในการแสวงหาตัวตนของเธออย่างไม่รู้ตัว จากการจดบันทึกในตอนหนึ่งที่ว่า

“ทำไมฉันจึงเล่าและบรรยายฉากนั้น [ในรถไฟใต้ดิน] เหมือนกับฉากอื่นๆ ที่ปรากฏบนหน้ากระดาษเหล่านี้ ฉันพยายามหาอะไรในความเป็นจริงที่เกิดขึ้น หาความหมายใช่หรือไม่ (...) หรือว่าการจดบันทึกก็ริยาทำทาง คำพูดของผู้คนที่ฉันพบเจอให้ภาพเสมือนว่าฉันได้อยู่ใกล้ชิดกับพวกเขา ฉันไม่ได้พูดคุยอะไรกับพวกเขาเลย ฉันได้แต่มองและฟังพวกเขาคุยกันเท่านั้น แต่อารมณ์ความรู้สึกซึ่งพวกเขาทิ้งไว้ให้ฉันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง บางทีฉันกำลังหาบางอย่างเกี่ยวกับตัวฉันเองโดยผ่านตัวพวกเขา ผ่านการกระทำและการสนทนาของพวกเขา” (Ernaux, 2009, pp. 36-37)

การค้นหาเหตุผลของแอร์โนซ์น่าจะช่วยให้ผู้อ่านพอเข้าใจได้ถึงความพยายามที่จะสร้างความหมายให้การเขียนเป็นตอนสั้นๆ ของเธอ กล่าวคือ ถึงแม้ว่าบันทึกต่างๆ ไม่มีความเชื่อมโยงกันทางเนื้อหา แต่ “ความหมาย” แต่ละตอนเหล่านั้นได้สร้างขึ้นก็คือการแสวงหาตัวตนจากบุคคลอื่นหรือเหตุการณ์ภายนอก ซึ่งนอกจากจะถือว่าเป็นแก่นเรื่องหลัก (thème principal) ของบันทึกเล่มนี้แล้ว ยังเป็นสายเชื่อมโยงการดำเนินเรื่อง (fil conducteur) ที่ร้อยเรียงตอนต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างสมบูรณ์ ข้อสันนิษฐานนี้ทำให้เราต้องย้อนกลับไปพิจารณา “ตาราง ตัวอย่างเนื้อหาการจดบันทึกใน ค.ศ. 1985” อีกครั้ง บันทึกทั้งหมดนี้มีเนื้อหาที่แตกต่างกัน ที่ดูว่าไม่มีความน่าสนใจและไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน แต่กลับมีความสำคัญและน่าสนใจสำหรับแอร์โนซ์มากเสียจนเธอเลือกที่จะเขียนบันทึกเก็บไว้ แน่ใจว่าพ่อค้าขายผัก พนักงานเก็บรถเข็น ชายอาหรับหรือหญิงมุสลิมที่พบเจอในศูนย์การค้าหรือในรถไฟต่างเป็น

องค์ประกอบในการใช้ชีวิตภายนอกของแอร์โนซ์ และตัวเธอเองก็ปรากฏชัดเจนในบันทึกสุดท้ายของปีที่พูดถึงการอ่านคอลัมน์ทำนายดวง ถ้าผู้คนที่ไม่รู้จักและเรื่องราวธรรมดาสามัญซึ่งพบเจอโดยบังเอิญได้ทำให้แอร์โนซ์เปิดเผยตัวตนในบันทึกที่เธอมุ่งสนใจแต่ผู้อื่น และทำให้เธอได้พบความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวเองในที่สุดนั้น เราสามารถกล่าวได้ว่า บันทึกเล่มนี้ค่อยๆ เปลี่ยนจากมุมมองที่เน้นโลกภายนอกและบุคคลอื่นมาเป็นมุมมองที่ใกล้ตัวหรือเป็นส่วนตัวของแอร์โนซ์มากขึ้นๆ

ในคำนำของบันทึกเล่มนี้ที่เขียนขึ้นภายหลัง แอร์โนซ์อธิบายว่าในขณะที่เธอกำลังจดบันทึกเรื่องราวของผู้อื่นอยู่นั้น เธอรับรู้ได้ถึงความคุ้นเคยส่วนตัวและรู้จักตัวตนของเธอได้ดียิ่งขึ้น ดังนี้

“แต่ในที่สุดแล้ว ฉันก็ได้แสดงความเป็นตัวตนของฉันในบันทึกเล่มนี้มากกว่าที่ได้บอกไว้ก่อนหน้านี้ ความฝังใจ ความทรงจำต่างๆ ได้เข้ามากำหนดการเลือกคำพูดหรือฉากที่จะบันทึกอย่างไม่รู้ตัว และฉันมั่นใจว่าการที่เราพาตัวเองออกไปสู่โลกภายนอกสามารถทำให้เราค้นพบตัวตนได้ดีกว่าการพินิจพิเคราะห์ภายในตัวเอง ด้วยการเขียนไดอารี (...) ผู้คนที่ไม่รู้จักที่อยู่ใกล้กันในรถไฟใต้ดินหรือในห้องรถตรวจ [ในคลินิก] ทุกคนที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของพวกเขาด้วยความน่าสนใจ ความโกรธหรือความละอาย ได้ปลุกเรียกความทรงจำของเราให้กลับมา พร้อมกับเปิดเผยตัวตนของเราด้วย” (Ernaux, 2009, pp. 9-10)

คำอธิบายของแอร์โนซ์อาจพอสรุปได้ว่าเราสามารถค้นพบตัวตนจากผู้อื่นเพราะตัวเราและผู้อื่นมีลักษณะบางอย่างร่วมกันหรือ “รวมเป็นหนึ่งเดียว” ตามคำพูดของแอร์โนซ์ ในขณะที่เดียวกันเราก็จะรู้จักและเข้าใจผู้อื่นจากตัวเราเองได้ด้วย การเดินสวนกันเพียงครั้งเดียวหรือแค่ได้ยินผู้คน ต่างๆ พูดคุยกัน ก็อาจทำให้เราตระหนักได้ว่า “ตัวตนที่แท้จริงของเราไม่ได้อยู่ในตัวเราเองทั้งหมด” (“Notre vrai

moi n'est pas tout entier en nous”) แอร์โนซ์ได้ยืมสำนวนนี้จากฌอง-ฌัก รูโซ (Jean-Jacques Rousseau) และนำมาใช้เป็น *épigraphe* หรือคำอ้างอิงในตอนต้นของ *Journal du dehors* เพื่อบอกตัวเองและผู้อ่านถึงเหตุผลในการค้นหาตัวตนของเธอ ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้สอดคล้องกับที่ฌอง-ปอล ซาร์ตร์ (Jean-Paul Sartre) นักเขียนและนักปรัชญา อัตถิภาวนิยมชาวฝรั่งเศสได้กล่าวไว้ว่า “เพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงอะไรก็แล้วแต่ที่เกี่ยวกับตัวผมเอง ผมจำเป็นต้องผ่านผู้อื่น ผู้อื่นนั้นจำเป็นต่อการมีชีวิตอยู่ของผม รวมถึงการรู้จักตัวตนของผมเองด้วย” (Sartre, 1970) ด้วยเหตุนี้ ในบันทึกหน้าที่ 31 แอร์โนซ์พยายามชี้ให้เห็นว่าทำไมเธอต้องค้นหาตัวเองจากผู้อื่น โดยได้คัดลอกประโยคที่นักศึกษาคนหนึ่งกำลังอ่านบนรถไฟ RER ที่ว่า “La vérité est liée à la réalité.” (Ernaux, 2009, p. 31) ซึ่งอาจแปลได้ว่า “ความจริง [ภายในตัวตน] มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นจริง [ภายนอก]” และในสองย่อหน้าสุดท้ายของ *Journal du dehors* แอร์โนซ์ได้สรุปการเขียนบันทึกเพื่อ “ค้นหาตัวตนจากผู้อื่น” ไว้ดังนี้

“บนรถไฟ RER มีชายหนุ่มคนหนึ่งซึ่งมีขาที่แข็งแรง ตัวสูง ปากหนา นั่งติดกับทางเดินตรงกลาง อีกด้านหนึ่งมีผู้หญิงกับลูกชายของเธออายุ 2-3 ขวบนั่งอยู่บนตัก เด็กผู้ชายคนนั้นมองดูรอบๆ ตัวเองตลอดเวลา ดูเหมือนอึดอัดด้วยความประหลาดใจ ก่อนที่จะถามแม่ของเขาว่า ‘ผู้ชายคนนั้นปิดประตูรถไฟอย่างไร’ แนนอนเลยว่าเด็กคนนั้นขึ้นรถไฟเป็นครั้งแรก ชายหนุ่มคนนั้นและเด็กคนนี้ได้พาตัวฉันย้อนกลับไปในบางช่วงเวลาของชีวิต คือในเดือนพฤษภาคมของปีที่ต้องสอบ bac ขณะที่ D. ผู้มีรูปร่างสูง ริมฝีปากใหญ่เหมือนกับชายหนุ่มคนนั้น ยืนรอฉันตรงประตูทางออกของโรงเรียนซึ่งใกล้กับที่ทำการไปรษณีย์ อีกช่วงหนึ่งเป็นตอนที่ลูกชายของฉันได้ออกมาค้นพบโลกภายนอก

หลายครั้งที่ฉันได้พบกิริยาท่าทางและประโยคที่แม่ของฉันเคยพูดในตัวผู้หญิงคนหนึ่งที่กำลังรอจ่ายเงินในซูเปอร์มาร์เกต เห็นได้ว่ามีแต่ในสถานที่ภายนอก ในตัวผู้โดยสารรถไฟใต้ดินหรือรถไฟ RER หรือผู้คนที่ยืนบนไคเลี่ยนในห้างกาเลอรีส์ ลาฟาแยตต์และโอซองเท่านั้นที่ชีวิตในอดีตของฉันได้ถูกฝากไว้ในตัวผู้คนที่ฉันรู้จัก ที่พวกเขาไม่สงสัยเลยว่าพวกเขาครอบครองเรื่องราวบางส่วนในชีวิตฉันเอาไว้ ในใบหน้าในร่างกายของพวกเขาที่ฉันไม่มีวันจะได้พบเห็นอีก แน่หนอนว่าตัวฉันเองก็เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของผู้คนที่เดินบนท้องถนนหรือในห้างสรรพสินค้าด้วยเช่นกัน” (Ernaux, 2009, pp. 106-107)

จะเห็นได้ว่าภาพของผู้ที่ต้องการบันทึกความเป็นจริงของยุคสมัยและพฤติกรรมของคนในสังคมได้เปลี่ยนไปสู่ภาพของแอร์โนซ์ที่ปรารถนาค้นพบตัวตนจากบุคคลอื่น หรืออาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าเธอไม่ได้เป็นแค่ผู้สังเกตการณ์ธรรมดาทั่วไปซึ่งทำหน้าที่เพียงแค่ถ่ายทอดสิ่งที่เกิดขึ้นภายนอกเท่านั้น แต่ยังซ่อนความต้องการส่วนตัวที่จะแสวงหาตัวตนอีกด้วย

นอกจากแอร์โนซ์สามารถค้นพบตัวตนของเธอในฐานะลูกสาวของแม่และในฐานะแม่ของลูกชายเธอเอง เธอยังสะท้อนภาพของตัวเองในฐานะนักเขียนด้วยเช่นกัน อย่างน้อยที่สุดภาพของแอร์โนซ์ในฐานะนักเขียนก็ได้ปรากฏอย่างชัดเจนในขณะที่เธอไล่เลาะหว่างรูปแบบการเขียนเป็นตอนสั้นๆ ซึ่งมีมิติด้านสังคมกับการเขียนแบบวรรณคดีที่เราเห็นไปก่อนหน้านี้ จากนั้นภาพของแอร์โนซ์ในฐานะนักเขียนก็ไม่ได้จางหายไปแต่อย่างใด เพราะในขณะที่เธอจดบันทึกเรื่องราวและแสวงหาตัวตนอยู่นั้น เธอได้พยายามค้นหา “สัญญาณวรรณคดี” (“signes de la littérature”) (Ernaux, 2009, p. 46) จากสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวเธอ ตัวอย่างเช่น ขณะโดยสารรถไฟ แอร์โนซ์ได้ยืนผู้หญิงคน

หนึ่งกำลังเล่าเรื่องให้เพื่อนที่นั่งข้างๆ ฟัง เธอจดบันทึกการเล่าเรื่องนั้นผ่านมุมมองเชิงทฤษฎีการวิเคราะห์วรรณกรรมประเภทเรื่องเล่า (récit) ดังนี้

“(...) เธอกำลังเล่าเรื่องต่อหน้าพวกเรา (...) ซึ่งมีตัวละครเป็นหญิงชราผู้หนึ่งมีแผลฝีที่ขา มีตึกห้องพักของแม่ของผู้เล่าเรื่องเป็นสถานที่ส่วนเหตุการณ์ผันผวนต่างๆ ของเรื่องก็ได้แก่การหายตัวไปของหญิงชรา ความเจ็บปวดในท้อง จากนั้นก็มีเสียงร้องครวญครางต่างๆ ตามมาด้วยการเรียกร้องของแม่ที่ต้องการให้ผู้จัดการตึกส่งคนมาเปิดประตูห้อง ผู้จัดการตึกปฏิเสธ และจะมีการเรียกตำรวจต่อมา ตัวละครของเรื่องจำแนกเป็นฝ่าย “คนดี” (แม่) และฝ่าย “คนร้าย” (ผู้จัดการตึก) ตอนจบที่เกี่ยวกับความตายก็รับรู้ได้ล่วงหน้าอย่างชัดเจนจากน้ำเสียงการเล่าและการดำเนินเรื่อง” (Ernaux, 2009, pp. 45-46)

นอกจากนี้ ในฐานะนักเขียนโดยตรงแอร์โนซ์พยายามที่จะเสนอลักษณะของงานเขียน “ที่ดี” ในความเห็นส่วนตัวของเธอ โดยกล่าวว่า

“การเขียนอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นตัวกำหนดค่านิยมของนักเขียนที่แท้จริง แต่จำเป็นต้องอาศัยสัญญาณภายนอกหรือข้อพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ และสัญญาณเหล่านี้ต้องเป็นที่เข้าถึงได้สำหรับทุกคนด้วย” (Ernaux, 2009, p. 53)

หรืออาจจะกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าในการอ่าน (และ “เข้าถึง”) งานวรรณคดีนั้น ผู้อ่านมีความจำเป็นต้องใช้ตัวบ่งชี้ภายนอก (indicateurs extérieurs) ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ต่างๆ ฉากธรรมชาติสามัญ ตลอดจนสรรพสิ่งในชีวิตประจำวัน และทั้งหมดล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเขียนทางวรรณคดี

บทสรุป

ประสบการณ์ของแอร์โนซ์ที่ได้ส่งผ่านเรื่องราวภายนอกเข้ามาสู่ความคุ้นเคยภายในหรือความเป็นตัวตนของเธอ ทำให้ผู้เขียนบทความมองเห็นประเด็นเปรียบเทียบระหว่างการบันทึกความเป็นจริงของโลกภายนอกแบบ *Journal du dehors* กับการเขียนไดอารีที่เน้นความเป็นจริงของโลกภายใน สิ่งที่มีเหมือนกันของทั้งสองรูปแบบก็คือว่า “การเลือก” ของผู้เขียนบันทึกในการจดบันทึกเรื่องราวต่างๆ ทั้งเรื่องส่วนตัวหรือของผู้อื่น “การเลือก” จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเขียนและความเป็นอัตวิสัยของบันทึกทั้งสองรูปแบบด้วย

นอกจากนี้ “การเลือก” ในการบันทึกทั้งสองรูปแบบยังมีความสัมพันธ์กับการค้นพบตัวตน จริงอยู่ว่าการเลือกเล่าเรื่องส่วนตัวสะท้อนภาพของผู้บันทึกโดยตรงได้อย่างชัดเจน แต่การเลือกพูดถึงผู้อื่นก็ไม่ได้กลบภาพของผู้บันทึก

อย่างสิ้นเชิง เพียงแต่ภาพของผู้บันทึกได้ปรากฏผ่านผู้คนภายนอกก่อนที่จะสะท้อนกลับสู่ตัวเอง หรืออาจกล่าวได้ว่าตัวตนของผู้บันทึกจะเด่นชัดมากขึ้นเมื่ออยู่ท่ามกลางผู้อื่น ดังนั้น ถ้าการค้นพบตัวเองเป็นความต้องการหลักของผู้เขียนบันทึกแล้ว รูปแบบทั้งสองสามารถตอบสนองต่อจุดประสงค์ดังกล่าวได้เป็นอย่างดีถึงแม้ว่ามีมุมมองตั้งต้นที่ต่างกัน

อย่างไรก็ตาม การค้นพบตัวเองจากบุคคลอื่นไม่ได้เป็นแค่ความปรารถนาเดียวของแอร์โนซ์ในการเขียน *Journal du dehors* แต่ยังมีความต้องการที่จะถ่ายทอดความจริงอันเกิดขึ้นในโลกภายนอก ตลอดจนความพยายามที่จะเข้าใจยุคสมัยและพฤติกรรมของผู้คนในสังคม การเขียนไดอารีที่มุ่งเน้นเรื่องราวและความรู้สึกส่วนตัวนั้นจึงไม่เอื้อต่อความปรารถนาในส่วนนี้

เอกสารอ้างอิง

- Baisnée, V. (2002). “Porteuse de la vie des autres”: Ernaux’s *Journal du dehors* as anti-diary. *Women in French Studies*, 10, 177–187.
- Boehringer, M. (2000). Paroles d’autrui, paroles de soi: *Journal du dehors* d’Annie Ernaux. *Études françaises*, 36(2), 131–148. <https://doi.org/10.7202/005251ar>
- Braud, M. (2006). *La forme des jours: Pour une poétique du journal personnel*. Seuil.
- Burgelin, C. (2001). Journal intime. In *Dictionnaire des genres et notions littéraires*. Encyclopædia Universalis & Albin Michel.
- Charaudeau, P. (1992). *Grammaire du sens et de l’expression*. Hachette.
- Duras, M. (1981). *Outside*. Albin Michel.
- Ernaux, A. (1974). *Les armoires vides*. Gallimard.
- Ernaux, A. (1983). *La place*. Gallimard.
- Ernaux, A. (1987). *Une femme*. Gallimard.
- Ernaux, A. (1997). *Je ne suis pas sortie de ma nuit*. Gallimard.
- Ernaux, A. (2008). *Les années*. Gallimard.
- Ernaux, A. (2009). *Journal du dehors*. Gallimard.
- Ernaux, A. (2011). *L’écriture comme un couteau: Entretien avec Frédéric-Yves Jeannet*. Gallimard.

Ernaux, A. (2016). *Mémoire de fille*. Gallimard.

Ernaux, A. (2022). *Le jeune homme*. Gallimard.

Ionescu, M. (2001). *Journal du dehors d'Annie Ernaux: "Je est un autre."* *The French Review*, 74(5), 934–943.

Journal du dehors. (n.d.). *Babelio*. Retrieved December 23, 2022, from <https://www.babelio.com/livres/Ernaux-Journal-du-dehors/37545>

Nobel Prize Outreach AB. (2022). *Annie Ernaux: Facts*. NobelPrize.org. Retrieved December 23, 2022, from <https://www.nobelprize.org/prizes/literature/2022/ernaux/facts/>

Sartre, J. P. (1970). *L'existentialisme est un humanisme*. Nagel.

Thumerel, F. (2004). *Une œuvre de l'entre-deux*. Artois Presses Université.

Tournier, M. (2004). *Journal extime*. Gallimard.

Viart, D., & Vercier, B. (2008). *La littérature française au présent* (2nd ed.). Bordas.

Welch, E. (2007). Coming to terms with the future: The experience of modernity in Annie Ernaux's *Journal du dehors*. *French Cultural Studies*, 18(1), 125–136. <https://doi.org/10.1177/0957155807074121>

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์ บทความ หรือ บทความวิจัย วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Instructions for the Authors)

บทความและบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้ จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องเป็นงานทบทวนความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารใดๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

การเตรียมต้นฉบับสำหรับบทความและบทความวิจัย

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรืออังกฤษก็ได้ ถ้าเป็นภาษาไทย ให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์หรือการเขียนทับศัพท์ให้ยึดหลักของราชบัณฑิตยสถาน พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปนไทย ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะซึ่งต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษ ควรให้ผู้เชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสัน ขนาด เอ 4 (216 x 279 มม.) ควรเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมืออย่างน้อย 40 มม. (1.5 นิ้ว) ด้านล่างและขวามืออย่างน้อย 25 มม. (1 นิ้ว) พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบอักษร browallia New ขนาด 16 ตัวอักษรย่อ

3. จำนวนหน้า บทความและบทความวิจัย ไม่ควรเกิน 15 หน้า

การเรียงลำดับเนื้อหาบทความ และบทความวิจัย

1. ชื่อเรื่อง (Title) ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่ คำย่อ ความยาวไม่ควร เกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2. ชื่อผู้พิมพ์และที่อยู่ ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่อยู่ และ E-mail ของผู้พิมพ์ เพื่อใช้ติดต่อเกี่ยวกับต้นฉบับและบทความที่ตีพิมพ์แล้ว

3. บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนืองกัน ไม่ควรเกิน 500 คำ ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

4. คำสำคัญหรือคำหลัก (Keyword) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา

5. บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าวๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการวิจัยนั้นด้วย

6. วิธีการศึกษา (Method) ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งที่น่ามาศึกษา จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

7. ผลการศึกษา (Results) แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางที่ แผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

8. วิจารณ์และสรุปผล (Discussion and conclusion) ชี้แจงว่าผลการศึกษาตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือทั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

9. ตารางที่ รูป รูปภาพ และแผนภูมิ (Table, Figure, Graph) ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็นแยกออกจากเนื้อเรื่องโดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับคำอธิบายในเนื้อเรื่อง และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมาย ได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นตารางที่ คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิ คำอธิบายอยู่ด้านล่าง

10. กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) ระบุสั้นๆ ว่าได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยและความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือใครบ้าง

11. เอกสารอ้างอิง (References) สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป คือ เอกสารอ้างอิงต้องเป็นที่ถูกตีพิมพ์และได้รับการยอมรับทางวิชาการ ไม่ควรเป็นบทคัดย่อ และไม่ใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ถ้ายังไม่ได้ถูกตีพิมพ์ต้องระบุว่า รอการตีพิมพ์ (in press)

11.1 การเขียนเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิงให้เขียนตามรูปแบบ “Publication Manual of the American Psychological Association” (7th Edition)

1. หนังสือ (ในรูปแบบรูปเล่ม)

ชื่อ-สกุล. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง(พิมพ์ครั้งที่). สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง:

วิธาน ฐานะวุฒพ์. (2547). หัวใจใหม่-ชีวิตใหม่. ปิตติศึกษา.

2. บทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์

ชื่อ-สกุล. (ปี พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, เลขของปีที่ (เลขของฉบับที่), เลขหน้า. /https://doi.org/เลขdoi

ตัวอย่าง:

มานะ สินธุวงษานนท์. (2549). ปัจจัยส่งเสริมการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารครุศาสตร์, 18(2), 115-116.

3. รายงานการประชุมเชิงวิชาการ (Proceeding)

ชื่อ-สกุล. (ปี). ชื่อบทความ. ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.), ชื่อหัวข้อการประชุม. ชื่อการประชุม (น. เลขหน้า). ฐานข้อมูล.

ตัวอย่าง:

พัชรภา ดันติชูเวช. (2553). การศึกษาทั่วไปกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ ศึกษาโดยเปรียบเทียบกับประเทศไทย. ใน ศิริชัย กาญจนวาสี (บ.ก.), การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไทย. การประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยระดับชาติ (น. 97-102). คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

4. หนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ชื่อ-สกุล. (ปี, /วัน/เดือน). ชื่อคอลัมน์. ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

พงษ์พรรณ บุญเลิศ. (2561, 15 สิงหาคม). เติลนิสว่าไรดี: 'สื่อพิพิธภัณฑ' เชื่อม ยุคสมัย เข้าถึงด้วย 'มิติใหม่' อินเทอร์เน็ต. เติลนิส, 4.

5. หนังสือ (ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์)

ชื่อ-สกุล. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง (พิมพ์ครั้งที่). URL

ตัวอย่าง:

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3-5 ปี. http://drive.google.com/file/d/1HiTwiRh1Er73h_VYIMh1cYWzQiaNI_Vc/view

6. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง [ชื่อระดับการศึกษา, ชื่อมหาวิทยาลัย]. องค์การหรือมหาวิทยาลัยที่เผยแพร่.
กฤษฎณา ทรัพย์สมบูรณ์. (2560). การศึกษาการปฏิบัติบทบาทผู้นำการพยาบาลทางคลินิกของพยาบาล
วิชาชีพ หอผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลศูนย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข [วิทยานิพนธ์ปริญญา
โท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR).

Reference are written in “Publication Manual of the American Psychological Association” (7th Edition)

1. Book

Mertens, D.M. (2014). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods* (4th ed.). SAGE.

2. Academic Journal

Herbst-Damm, K.L., & Kulik, J.A. (2005). Volunteer support, marital status, and the survival times of terminally ill patients. *Health Psychology, 24*, 225-229. <https://doi.org/10.1037/0278-6133.24.2.225>

3. Conference Proceeding

Katz, I., Gabayan, K., & Aghajan, H. (2007). A multi-touch surface using multiple cameras. In J. Blanc-Talon, W. Philips, D. Popescu, & P. Scheunders (Eds.), *Lecture notes in computer science: Vol. 4678. Advanced concepts for intelligent vision systems* (pp. 97-108). Springer-Verlag. https://doi.org/10.1007/978-3-540-74607-2_9

4. Newspaper / Online Newspaper

Brody, J.E. (2007, December 11). Mental reserves keep brain agile. *The New York Times*. <http://www.nytimes.com>

5. E-book

Dahlberg, G., & Moss, P. (2005). *Ethics and politics in early childhood education*. <https://epdf.tips/ethics-and-politics-in-early-childhoodeducation-contesting-early-childhood.html>

6. Thesis/Dissertation

Earnhart, C.L. (2018). *Evaluating an on-line education module for autism screening in pediatric primary care in Arizona* [Doctoral dissertation, University of Arizona]. ProQuest Nursing & Allied Health Database.